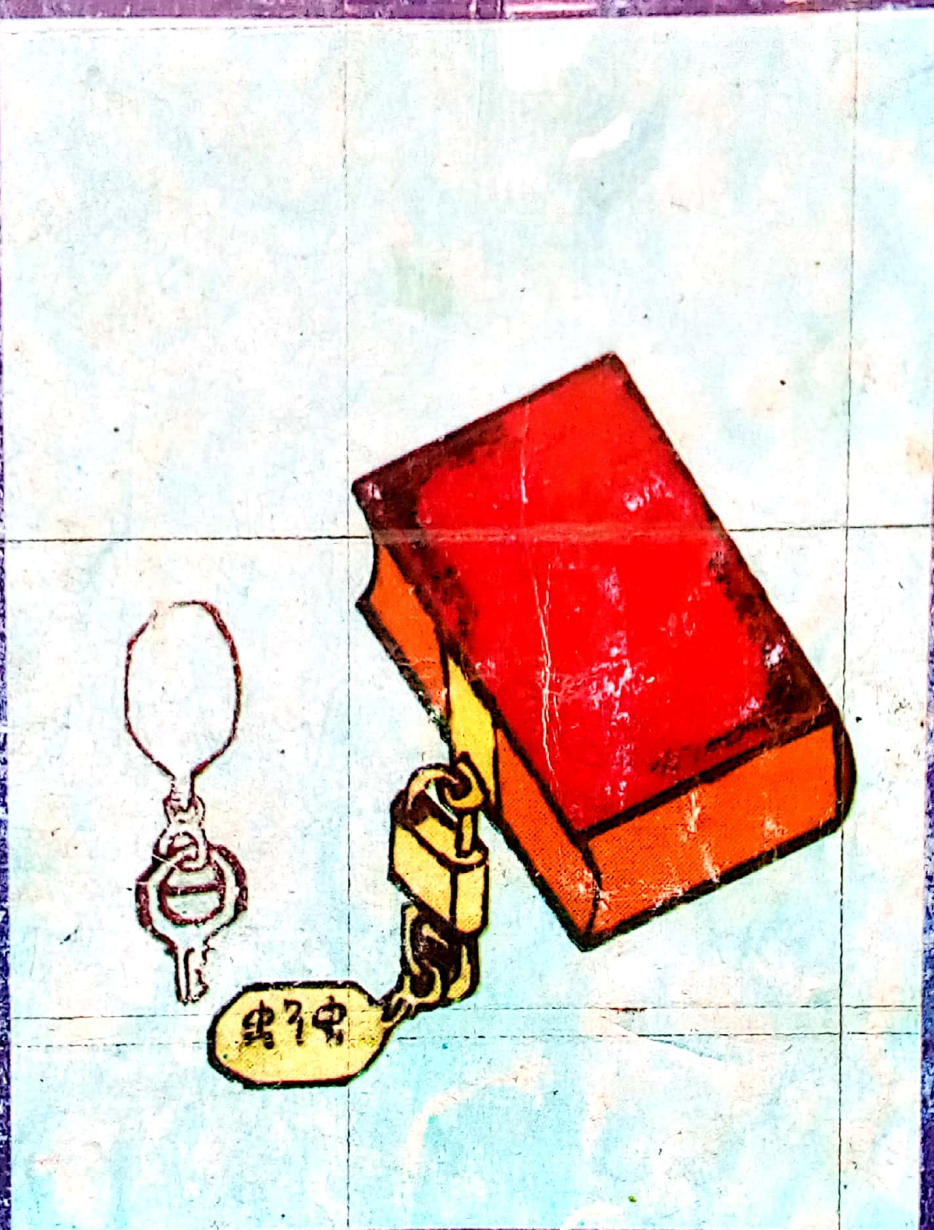

መረጃ ሰዋሰው ዘልሳኑ-ግእዝ (በአዲስ ጥበብ)

መጽሐፍ ቀዳማይ

አዘጋጅ

ዘርአዳዊት አድሐና

በቅድስት ሥላሴ መንፈሳዊ ኮሌጅ

የልሳኑ ግእዝ መምህር

፲፱፻፺፯

አ.አ

መር-ኖ - ሰዋሰው ዘጠላ ነ-ገሽዝ

/በሰዲስ ጥበብ/

ዝንቱ መጽሐፍ ዘገብረ ሸግዚ ሸገብሎር ውጽኑ

B. K

መጽሐፍ ቀዳማዊ

ሰዚገሽ

ዘርሰዳዊት ሰድሐና

በቀድሰት ሥሳሲ መንፈሳዊ ኮሲጽ

የጠላነ ገሽዝ መምህር

፪ሺህ፪ ዓ.ም

ሃ.ቁ-0920249904

ይህ መጽሐፍ መታሰቢያነቱ
ለመምህር ሂደት ተስፋ ኢየሱስ እና ለአክሱም ቅዱስ
ያሬድ ቤተ ገባኤ ይሁንልኝ።

ዝንቱ
~~ወንቱ~~ መጽሐፍ ለሊዩ

ለ ገ/አማኒአብሔር ሸው በቀረ ካሳ
ወንቱ

የአዘጋጁ መብት በሕግ የተጠበቀ ነው
All Rights Reserved

የመጀመሪያው እትም ፲፱፻፺፮ ዓ.ም
በብርሃንና ሰላም ማተሚያ ድርጅት ታተመ

የሁለተኛው እትም ፪ ሺህ ፪ ዓ.ም
በአኩሪት አታሚዎች ታተመ

የሽፋኑና የውስጥ ስእሎች
ዲያቆን ዳንኤል ሰይፈ ሚካኤል

አርእስተ ትምህርት

አርእስት

ገጽ

መቅደም.....
መግቢያ.....
ምክረ ጠቢብ.....

፩ - ፭
፩ - ፭
፩ - ፩
፲፩ - ፱፩

ምዕራፍ አንድ ትምህርት ቀዳማይ

፩. ኑባሬ ፊደል.....

፲፩ - ፳፪

፩.፩ ቀዳማዊ ወሐራዊ ፊደል ግእዝ

፲፩

፩.፪ ሠራዊተ ፊደል ፊደላት.....

፲፪ - ፲፫

፩.፫ አዕማደ ፊደል.....

፲፫ - ፲፬

፪. ባሕርያ ድምፅ ፊደላት.....

፲፬ - ፲፭

፪.፩ የባሕርያ ድምፅ አመዳደብ.....

፲፬

፪.፪ የሰባቱ ፊደላት ባሕርያ ድምፅ.....

፲፬ - ፲፭

፫. ዝርዋን ፊደላት.....

፲፭ - ፲፮

፫.፩ ቅርጻቸው.....

፲፭

፫.፪ ባሕርያ ድምፃቸው.....

፲፮

፬. ጉባኤ ፊደላት.....

፲፮ - ፳፩

፬.፩ የዋናው ግእዝ ጉባኤ ፊደል ግስን

ሲያስገኝ.....

፲፯ - ፲፰

፬.፪ ጉባኤ ሠራዊተ ፊደላት ግስን

ሲያስገኝ.....

፲፰ - ፲፱

፬.፫ መ. ጥንታዊ ቅርጹን የለወጠ

ግእዝ ግስ.....

፳ - ፳፩

ምልማድ ቀዳማይ

፳፩ - ፳፪

ትምህርት ካልአይ

ፍኖተ ንባብ ዘልሳነ ግእዝ

፳፫ - ፵፩

፩. ተነሽ ንባብ.....

፳፫

፪. ወዳቂ ንባብ.....

፳፬

፫. ተጣይ ንባብ.....

፳፭

፬. ሰያፍ ንባብ.....

፳፭

* ቀዋሚ /ዐራፊ/ ንባብ.....

፳፮

* ተናባቢ ንባብ.....

፳፮ - ፳፯

* ጠባቂና ልሕሉሕ /ልል/....

፳፯ - ፳፰

* ቈጣሪና ጠቅላይ ንባብ.....

፳፰ - ፳፱

አርእስት		ገጽ
★ ጉራጅ ንባብ.....	፴ - ፴፩	
★ መጠይቅ ንባብ.....	፴፩	
★ የትራስ ፊደላት ንባብ.....	፴፩ - ፴፫	
★ ግንዛቤ.....	፴፫ - ፴፬	
ትምህርት ሃልሳይ		
ሐረተ ንባብ		
፩. ዘሕዝቅኤል ነቢይ.....	፴፭	
፪. ዘማቴዎስ ሐዋርያ.....	፴፭ - ፴፮	
ለሚደ ንባብ.....	፴፮ - ፴፱	
ምልማደ ንባብ ካልአይ.....	፵	
ምልማደ ንባብ ሃልሳይ.....	፵፩	
ምዕራፍ ሁለት		
ትምህርት ቀዳማይ		
መራሕያነ ሰዋስው.....	፵፪ - ፵፩	
፩. መራሕያንና አቀማመጣቸው.....	፵፪	
፪. ሰዋስውን አመራራቸው.....	፵፪	
ሀ. በአንድና ብዙ ቁጥራቸው		
ግስን ሲመሩ.....	፵፫	
ለ. በቅርብና ሩቅ መደባቸው		
ግስን ሲመሩ.....	፵፫	
ሐ. በተባዕታይና አንስታይ		
ጸታቸው ግስን ሲመሩ.....	፵፬	
★ ትምህርት /ጥናት/ ሀ.....	፵፭ - ፵፰	
★ ትምህርት /ጥናት/ ለ.....	፵፰ - ፵፱	
★ የባለቤት ቅጽል ሆነው ሲነገሩ.....	፵፱	
★ ትምህርት /ጥናት/ ሐ.....	፵፱ - ፶	
★ የተሳቢ ቅጽል ሆነው ሲነገሩ.....	፶ - ፶፩	
★ ትምህርት /ጥናት/ መ.....	፶፩ - ፶፪	
★ የባለቤት ነባር ማሠሪያ አንቀጽ		
ሲሆኑ.....	፶፫ - ፶፬	
★ ማጠቃለያ መግለጫ.....	፶፭ - ፶፮	
ምልማድ ቀዳማይ.....	፶፮	
ምልማድ ካልአይ.....	፶፰ - ፶፱	

አርእስት		ገጽ
ምዕራፍ ፫		
ስም ወቅጽል		
ትምህርት ቀዳማይ		
ስም		፳ - ፶፫
ሀ. ስያሜ ቃሉ.....		፳
ለ. ክፍላተ ስም.....		፳
፩. ስመ ባሕርይ.....		፳፩ - ፫፬
፪. ስመ ተጸውሮ.....		፫፬ - ፯
ምልማድ ቀዳማይ.....		፺፩
ምልማድ ካልአይ.....		፺፪
ምልማድ ሣልሳይ.....		፺፫
ምልማድ ራብዐይ.....		፺፫
ትምህርት ካልአይ		
ቅጽል		፺፬ - ፫፵፩
ሀ. ስያሜ ቃሉ.....		፺፬
ለ. ክፍላተ ቅጽል.....		፺፬
፩. ውስጠ ዘ ቅጽል.....		፺፬ - ፫፱
፩.፩ ሳድስ ውስጠ ዘ ቅጽል.....		፺፬ - ፺፰
፩.፪ ሣልስ " ".....		፺፰ - ፫፩
፩.፫ መስም " ".....		፫፩ - ፫፫
፩.፬ ወገን ውስጠ ዘ ቅጽል.....		፫፫ - ፫፬
፩.፭ አ'ነዝ " ".....		፫፬ - ፫፯
፩.፮ ዘርእ " ".....		፫፯ - ፫፰
፩.፯ መደብል " ".....		፫፰ - ፫፱
፪. ነባር ቅጽል		፫፱ - ፫፺፯
፪.፩ ነባር ውስጠ ዘ ቅጽል.....		፫፱ - ፫፺፬
፪.፩.፩ መተርጉም ቅጽል.....		፫፱ - ፫፺፩
፪.፩.፪ ንኡስ ቅጽል.....		፫፺፪ - ፫፺፫
፪.፩.፫ ደቂቅ ቅጽል.....		፫፺፫ - ፫፺፬
፪.፪ ነባር ግልጽ ዘ ቅጽል.....		፫፺፬ - ፫፺፯
፫. ነባር ግልጽ ዘ ቅጽል.....		፫፺፯ - ፫፺፰
ሀ. ውስጠ ዘና ግልጽ ዘ ቅጽሎች በአንድነት መቀጸላቸው.....		፫፺፯ - ፫፺፰
ለ. የቅጽል አንድና ብዙ ቁጥር.....		፫፺፰ - ፫፺፩
ሐ. የቅጽል ቅርብና ሩቅ መደብ.....		፫፺፩ - ፫፺፪

አርእስት	ገጽ
መ. የቅጽል ተባቦታይና አንስታይ ጾታ.....	፫፳፪ - ፫፳፮
ሠ. ውስጠ ዘና ግልጽ ዘ ቅጽሎች በቂ ሆነው የመነገራቸው ስልት.....	፫፳፮ - ፫፳፯
➤ በቂ ውስጠ ዘ.....	፫፳፮ - ፫፳፯
➤ በቂ ግልጽ ዘ.....	፫፳፯ - ፫፳፰
➤ ለውስጠ ዘ ስም	
ሀ. ውስጠ ዘ ቅጽል ሲቀጸልለት	፫፳፰
ለ. ግልጽ ዘ ቅጽል ሲቀጸልለት	፫፳፱
ረ. የቅጽል ስልት.....	፫፴ - ፫፴፩
ሰ. የቅጽል መገኛ ስልት.....	፫፴፪ - ፫፴፫
ምልማድ ቀዳማይ.....	፫፴፬ - ፫፴፭
ምልማድ ካልአይ.....	፴፰
ምልማድ ሣልሳይ.....	፴፱
ምልማድ ራብዐይ.....	፫፵
ምልማድ ሐምሳይ.....	፫፵፩
ምዕራፍ አራት	
ትምህርት ቀዳማይ	
ግስ.....	፫፵፪ - ፫፵፫
1. ገቢር ግስ /Activ voice/.....	፫፵፫
2. ተገብሮ ግስ /Passiv Voice/.....	፫፵፬ - ፫፵፭
ምልማድ ቀዳማይ.....	፫፵፱
ምልማድ ካልአይ.....	፫፶
ምልማድ ሣልሳይ.....	፫፶፩
ምልማድ ራብዐይ.....	፫፶፪
ትምህርት ካልአይ	
ዝርዝር	
ግላዊ የባለቤት ዝርዝር.....	፫፶፫ - ፫፶፬
ግላዊ የተሳቢ ዝርዝር.....	፫፶፬ - ፫፶፱
የተሳቢ ድርብ ባዕድ ዝርዝር.....	፫፶፯ - ፫፶፰
፪. ነባራዊ ዝርዝር.....	፫፶፰ - ፫፶፯
ስልተ ግስ.....	፫፶፯ - ፫፶፰
፩. ነጠላ ስልት.....	፫፶፰ - ፫፶፯
፪. ድርብ ስልት.....	፫፶፯ - ፫፶፰
ምልማድ ቀዳማይ.....	፫፶፰ - ፫፶፯

ምልግድ ካልአይ.....	፫፭፭-፫፭፱
ምልግድ ሣልሳይ.....	፫፮
ትምህርት ሣልሳይ	
ረባሐ ግስ	፫፮-፪፫፱
፩. አርእስት ረባሐ.....	፫፮፩-፫፮፩
፪. ቅርጽ አርእስት.....	፫፮፩-፪፫፱
ሀ. ቅርጽ ቀዳማይ አንቀጽ.....	፫፮፩-፫፮፩
፩. መነሻ ፊደልና ድምፅ.....	፫፮፩-፫፮፩
፪. መካከለኛ ፊደልና ድምፅ.....	፫፮፩-፫፮፩
፫. ግንኙነታቸውና ልዩነታቸው.....	፫፮፩
ለ. ቅርጽ ካልአይ ወሣልሳይ አናቅጽ.....	፫፮፩-፫፮፩
፩. አሥረው ፊደላት.....	፫፮፩
፩.፩ ስያሜያቸው.....	፫፮፩
፩.፪ አገባባቸው.....	፫፮፩
፩.፫ የአገባባቸው ስልት.....	፫፮፩
ሀ. ሀና አ በሌሉበት ግስ	
የመነገራቸው ስልቶች.....	፫፮፩-፫፮፩
ለ. ሀና አ ባሉበት	
የመነገራቸው ስልት.....	፫፮፩-፪፫፱
፩. ግእዝ ባዕድ መነሻ ሲሆኑ.....	፫፮፩
፪. ግእዝና ሳድስ መነሻ ሲሆኑ.....	፫፮፩-፫፮፩
፫. ሳድስና ግእዝ.....	፫፮፩-፫፮፩
፬. ራብዕ ሆነው የመነገራቸው ስልት.....	፫፮፩-፪፫፱
የዋህ ረባሐ ግስ	፪፫፱-፪፫፱
ሀ. በውለቱ ለባለቤትነት ሲረቡ.....	፪፫፱
ለ. በዐሥር መራሕያን ባለቤትነት ሲረቡ.....	፪፫፱
ሐ. ተሊወ አርእስት.....	፪፫፱-፪፫፱
ምልግድ ቀዳማይ.....	፪፫፱-፪፫፱
መሠረ ረባሐ ግስ.....	፪፫፱-፪፫፱
ምልግድ ቀዳማይ.....	፪፫፱
ምልግድ ካልአይ.....	፪፫፱
ምልግድ ሣልሳይ.....	፪፫፱
ምልግድ ራብዕይ.....	፪፫፱

አርእስት	ገጽ
ምልማድ ሐምሳይ	፪፻፳
ትምህርት ራብዐይ	
አዕማደ ገሰ	፪፻፳፩- ፪፻፳፭
ሀ. ስያሜያቸውና ዓይነታቸው.....	፪፻፳፩
ለ. ኑባሪ አዕማድ	፪፻፳፩
ሐ. ክፍላተ አዕማድ.....	፪፻፳፪
መ. ሕጻጸ አዕማድ.....	፪፻፳፪
ሠ. ረባሐ አዕማድ.....	፪፻፳፫-፪፻፳፭
ምልማድ ቀዳማይ.....	፪፻፳፭
ምልማድ ካልአይ.....	፪፻፳፯
ምልማድ ሣልሳይ.....	፪፻፳፰
ምዕራፍ አምስት	
አመላተ ሰዋስው	፪፻፳፱- ፪፻፵፩
ትምህርት ቀዳማይ	
ሀ/ሐ/ እና አ/ዐ/	፪፻፳፱- ፪፻፵፫
፩. በንዑስ አንቀጽ መካከል ሲገቡ.....	፪፻፳፱
፪. በቀዳማይ አንቀጽ አገባባቸው.....	፪፻፵
፫. በጥሬ ዘር አገባባቸው.....	፪፻፵፪
ትምህርት ካልአይ	
የ" ወ" ና የ"የ" አመል	፪፻፵፬- ፪፻፵፩
፩ የወ አመል	፪፻፵፬- ፪፻፵፰
ሀ. ከዐበይት አናቅጽ ተጉርዶ በላብዕ ድምፅ የመነገር አመሉ.....	፪፻፵፬
ለ. ከዐበይት አናቅጽ፣ ከቅጽልና ከሳቢ ዘር ተጉርዶ በድምፅ ብቻ የመነገር አመሉ.....	፪፻፵፭
ሐ. በሳድስ ውስጠ ዘ ቅጽል በመድረሻ ተገኝቶ ቅጽልን የመለወጥ አመሉ.....	፪፻፵፯
፪. የ"የ" አመል	፪፻፵፰-፪፻፵፩
ሀ. ከቀዳማይ አንቀጽ፣ ከሣልሳይ አንቀጽ ከቅጽል ተጉርዶ በሐምስና በሣልስ ድምፅ የመነገር አመሉ.....	፪፻፵፰
ለ. ከካልአየና ከሣልሳይ አናቅጽ መካከል ተጉርዶ በሣልስ ድምፅ የመነገር አመሉ.....	፪፻፵፱

አርእስት	ገጽ
ሐ. በመድረሻቸው ተገኝቶ የንኡስና የቦዝ አናቅጽን የመለወጥ አመሉ.....	ጀግጃ
ምልማድ ቀዳማይ.....	ጀግጂ
ምልማድ ካልአይ.....	ጀግጆ
ምዕራፍ ስድስት	
ተቃርኖ ሰዋሰው	ጀግጁ- ጀግጁ
ሀ. የቃሉ ፍችና ዓይነቱ.....	ጀግጁ
ለ. ስልቱ.....	ጀግጁ- ጀግጁ
ምልማድ ቀዳማይ.....	ጀግጁ
ምልማድ ካልአይ.....	ጀግጁ
ምዕራፍ ሰባት	
ባዕድ ወምላድ ሰዋሰው.....	ጀግጁ- ጀግጁ
ትምህርት ቀዳማይ	
ባዕድ ዘር ሰዋሰው.....	ጀግጁ- ጀግጁ
፩. ብትን ባዕድ ዘር ሰዋሰው.....	ጀግጁ- ጀግጁ
፪. ግላዊ ባዕድ ዘር ሰዋሰው.....	ጀግጁ- ጀግጁ
ትምህርት ካልአይ	
ምዕላድ ሰዋሰው.....	ጀግጁ- ጀግጁ
ሀ. ስማዊ ምዕላድ ሰዋሰው.....	ጀግጁ- ጀግጁ
ለ. ግላዊ ምዕላድ ሰዋሰው.....	ጀግጁ- ጀግጁ
ሐ. ሕብረተ ባዕድ ወምዕላድ ሰዋሰው	ጀግጁ- ጀግጁ
መ. መደበኛ ዘርእ ሰዋሰው.....	ጀግጁ- ጀግጁ
ምልማድ ቀዳማይ.....	ጀግጁ- ጀግጁ
ምልማድ ካልአይ.....	ጀግጁ
ምልማድ ሳልሳይ.....	ጀግጁ- ጀግጁ
ምዕራፍ ስምንት	
ዐረፍተ ሰዋሰው.....	ጀግጁ- ጀግጁ
ትምህርት ቀዳማይ	
አንቀጽ.....	ጀግጁ- ጀግጁ
⇒ ዘርእ አንቀጽ.....	ጀግጁ- ጀግጁ
⇒ ነባር አንቀጽ.....	ጀግጁ- ጀግጁ
ምልማድ ቀዳማይ.....	ጀግጁ

ምልማድ ካልአይ.....

፪፻፹፯

ምልማድ ሳልሳይ.....

፪፻፹፰

ትምህርት ካልአይ

በዐለ ቤት ወተሰሐቢ.....

፪፻፹፱- ር፻

⇒ በዐለ ቤት.....

፪፻፹፱- ፪፻፺፬

⇒ ተሰሐቢ.....

፪፻፺፭- ር፻

ምልማድ.....

ር፻፩

ትምህርት ሳልሳይ

ዘርፍ ሰዋሰው.....

ር፻፪- ር፻፭

ምልማድ.....

ር፻፮

ትምህርት ራብዐይ

አገባብ.....

ር፻፯- ር፻፴፭

⇒ ዓቢይ አገባብ.....

ር፻፰- ር፻፲፫

⇒ ንኡስ አገባብ.....

ር፻፲፬- ር፻፳፫

⇒ ደቂቅ አገባብ.....

ር፻፳፬- ር፻፴፭

ምልማድ ቀዳማይ.....

ር፻፴፮

ምልማድ ካልአይ.....

ር፻፴፯

ምዕራፍ ዘጠኝ

ነገረ ሰዋሰው.....

ር፻፴፰- ር፻፰

የዋህ ነገረ ሰዋሰው.....

ር፻፴፰- ር፻፵፱

ጥበብ ነገረ ሰዋሰው.....

ር፻፵ - ር፻፶፮

ማጠቃለያ.....

ር፻፶፯- ር፻፷

ምልማድ.....

ር፻፷፩- ር፻፷፪

ምስጋና.....

ር፻፷፫

መቅደም

ሕዝብ ባለበት ቋንቋ አለ። ቋንቋም ካለ ሕዝብ አለ። ያለ ቋንቋ የሚኖር ሕዝብ የለም። ያለ ሕዝብም የሚነገር ቋንቋ የለም። ቋንቋ የሕዝብ አኗኗርና እድገት መፍቻ ቀላል ነው፤ ሕዝብም የቋንቋ እድገት መመላለሻ በር ነው። በዚህ መሠረት የኢትዮጵያ ሕዝብ በኢትዮጵያ መኖር ከጀመረበት ዘመን ጀምሮ የራሱ ሀገራዊ ቋንቋ ነበረው፤ አለውም። የኢትዮጵያ ሕዝብ ነባር ሕዝብ ለመሆኑ በዓለም ታሪክ ከሚታወቅባቸው ነባር ታሪኮች ዋናውና አንደኛው ነባር ቋንቋው ነው።

ቀደምቶች ኢትዮጵያውያን ነገደ ካም /የካም ወገኖች፤ የካም ዘሮች/ ከሦስተኛው ሺህ ዓመት ቅድመ ልደተ ክርስቶስ /1/ ጀምሮ አክሱም ላይ ሰፍረው ኢትዮጵያን ሲመሠርቱ የራሳቸው ቋንቋ ነበራቸው።

አንዳንድ ታሪክ ጸሐፊዎች በአሁን ዘመን "ብሌን አገው፤ ቅማንት፤ ኩናማ" ተብለው የሚታወቁት ኢትዮጵያውያን የሚናገሩት ቋንቋ የነገደ ካም ቋንቋ እንደሆነ በታሪክ መጻሕፍት ዘግበዋል /2/ በግምት ይሆን በጥናት የአጻጻፋቸው ሁኔታ አልታወቀም ያም ሆነ ይህ የነገደ ካም ቋንቋ በኢትዮጵያ ሀገራዊ ቋንቋ ሆኖ እስከሰምንተኛው ምዕተ ዓመት ቅድመ ልደተ ክርስቶስ ቆይቷል። /2/

በስምንተኛው ምዕተ ዓመት ቅድመ ልደተ ክርስቶስ ነገደ ሴም። /የሴም ዘሮች የሴም ወገኖች/ ቋንቋቸውን ይዘው ወደ ኢትዮጵያ ከመጡበት ጊዜ ጀምሮም ሴማዊ ቋንቋ በኢትዮጵያ ሀገራዊ ቋንቋ ሆነ። ነገደ ሴም ወደኢትዮጵያ ከመምጣታቸው በፊት ቋንቋቸውን አሳድገው ሥነ ጽሑፋቸውን አስፋፋተው በባቢሎን፤ በአካድና በአሶር ይኖሩ ነበር።

1. መጽሐፉ ተብሎ ስለግእዝና አማርኛ ታሪክ ገጽ 1 /መቅደም/

ከልቀጠበት አክሊል ብርሃን ወ/ቲ.ቆስ 1948 ዓ.ም

2. የኢትዮጵያ ታሪክ ገጽ 46-47

ከአባ ገብረረሴ ሃማርያም 1979 ዓ.ም.

በኋላ ግን ለሁለት ተከፍለው ግማሾቹ ሴማውያን ሰሜንንና ምስራቅ እስያን፣ ግማሾቹ ሴማውያን ደቡብ እስያን ይዘው ይኖሩ ነበር። የሰሜን እስያ ሴማውያን ቋንቋ /የአካድ ቋንቋ/ አራማይክን፣ አራማይክ ዕብራይስጥንና ፊንቄን ሲያስገኝ፣ የደቡብ እስያ ሴማውያን ቋንቋም /አካድ ቋንቋ/ ሳባን፣ ግእዝን ወዘተ ቋንቋዎችን አስገኝቷል። /1/

በደቡብ እስያ ይኖሩ የነበሩ ነገደ ሴም በተለያዩ ምክንያት እየፈለሱ ወደደቡብ ዐረብ ወደየመንና ወደአካባቢዋ መጥተዋል። ከዚያም ፊልሰው ወደ ኢትዮጵያ በመምጣት በአክሱምና በአካባቢዋ ሰፍረው ይዘዋቸው የመጡት ቋንቋዎቻቸውን ያስፋፉ ጀመር /2/። ይዘዋቸው ከመጡት ቋንቋዎቻቸው መካከል በታሪክ ጎልተው የሚታወቁት ሳባና ግእዝ ናቸው። ነገደ ሴም ሴማውያን ቋንቋዎቻቸውን /ሳባና ግእዝን/ ከነገደ ከም ቋንቋ ጋር አስማምተው በመያዝ ሁሉንም ቋንቋዎች ሲናገሩዋቸው ኖረዋል። በኋላ ግን ሳባና ግእዝ እየተለመዱ እየተስፋፉ፣ እየዳበሩ ከመሄዳቸው የተነሣ የነገደ ከምን ቋንቋ እየዋጡት መጥተው ሁለቱ /ሳባና ግእዝ/ ብቻ ሀገራውያን ቋንቋዎች ይሆኑ ጀመር እየቆዩ ግን ሁለቱ /ሳባና ግእዝ/ ተመሳሳይ በመሆናቸው እንደ አንድ ቋንቋ ሆነው ይነገሩ ጀመር። ይኸም ጽሑፉ /ፊደሉ/ ሳባ፣ መነጋገሪያ ቋንቋው ግእዝ በመሆን ነው ነገደ ሴም በሳባ ቋንቋቸው ሳባውያን፣ በግእዝ ቋንቋቸው አግእዝያን ተብለውበታል በዚያ ጊዜ ሳባና ግእዝ ቋንቋዎች ተጽፈውባቸው በአክሱም፣ በየሐ፣ በቄሐይን፣ በአዱሊስ ወዘተ እስከ አሁን ቆመው የሚገኙት ሐውልቶች የዚህ ቋሚ ማስረጃዎች ናቸው። /3/

1. የኢትዮጵያ ታሪክ ጉብያ አክሱም ዛሬ ገጽ 229-232 በተክለ ጳውሎስ መሰረድ 1951 ዓ.ም
2. መጽሐፍተ ጥበብ ሰለጣኝ አማርኛ ታሪክ ገጽ 1
3. መጽሐፍተ ጥበብ ሰለጣኝ አማርኛ ታሪክ ገጽ 1

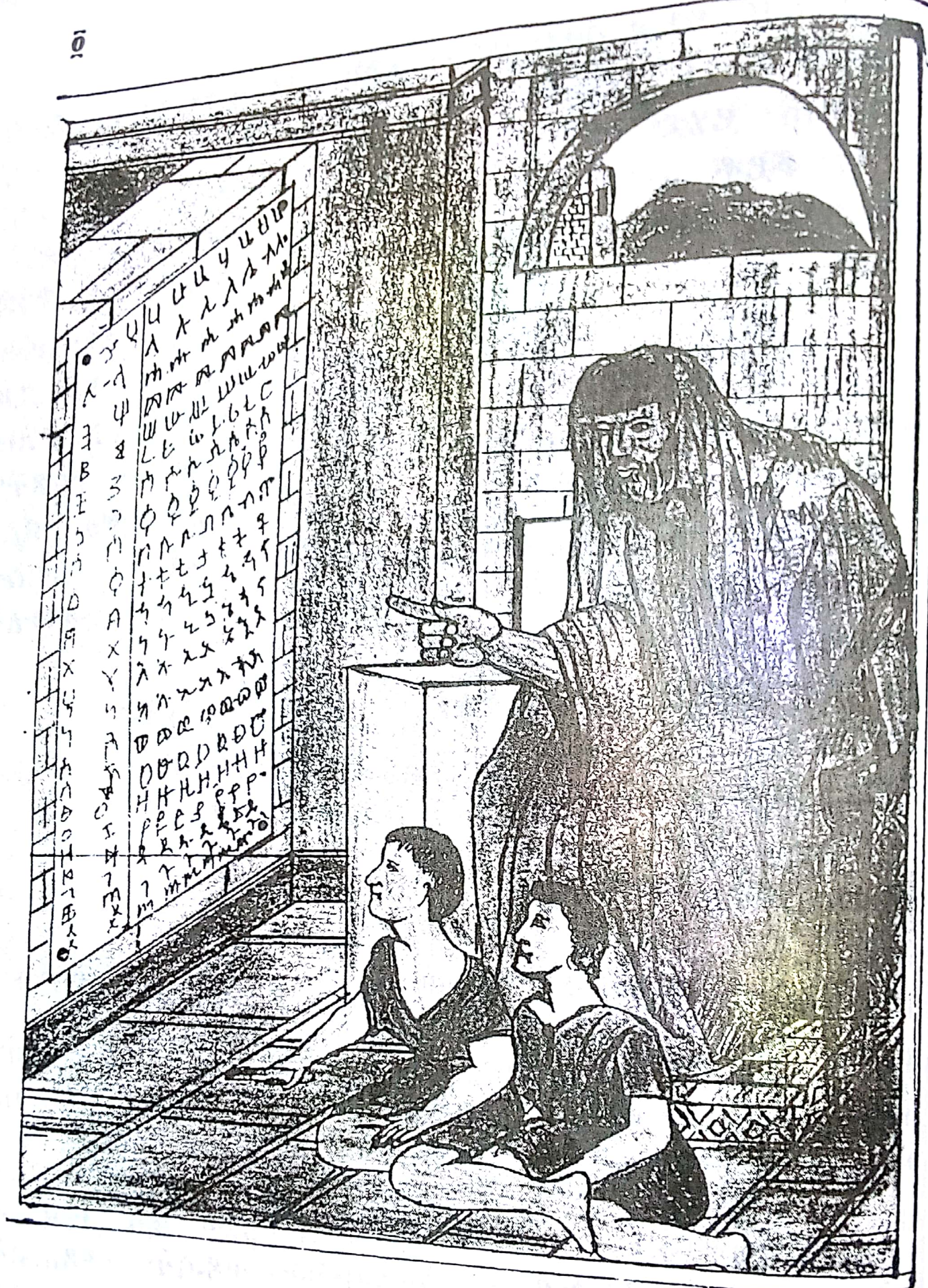
ሳባና ግእዝ በዚህ ሁኔታ እስከ 324 ዓ.ም አካባቢ ድረስ አብረው ሲነገሩ ቆይተዋል። በኋላ ግን ሳባ እየተዳከመ፣ በግእዝ እየተዋጠ ይሄድ ጀመር። እየተንገዳገደም እስከተወሰነ ክፍለ ዘመን ቆይቶ በ350 ዓ.ም ከሥነ ጽሑፍ፣ ከመነገሪያ ቋንቋነት ፈጽሞ ቀረ ግእዝ ግን ከ324 ዓ.ም ጀምሮ ብቸኛ ሀገራዊ ቋንቋ እየሆነ በቤተ መንግሥትም ሆነ በሕዝብ ዘንድ እየተስፋፋ መጣ። በመግባቢያነት፣ በሥነ ጽሑፍ እጅግ አደገ። በዛህ ጊዜ ሀገራዊ ቋንቋ ሆኖ መንግሥትና ሕዝብ ይገለገልበት የነበረ የግእዝ ፊደልና ድምፅ ከካዕብ እስከ ሳብዕ ያሉት ቅርጾችና ድምፆች አልነበሩትም። ግእዝ ፊደል፣ ግእዝ ድምፅ ነበረ። ከካዕብ እስከ ሳብዕ ባሉት ድምፆች ፊንታ ሀ፣አ፣ወ፣የ የተባሉት ፊደላት ድምፅ ሰጪዎች (Vowels) እንዲሆኑ ተዘጋጅተውለት ነበር።

ሀ ና አ ራብዕና ሳድስ ድምፅን	(በ+አ(ሀ) =ባ)
	(በ+አ(ሀ) =ብ)
ወ ካዕብና ሳብዕ ድምፅን	ወ+ቡ =ቧ
	(በ+ወ=ቦ)
የ ሣልስና ሐምስ ድምፅን	(በ+የ=ቢ)
	(በ+የ=ቤ)

እንዲያሰሙ ሆነው ተዘጋጅተው ነበር። ግእዝ በዚህ የድምፅ ጠባይ ተመስርቶ ሲነገር ለብዙ ዘመናት ቆይቷል።

ቅዱስ ፍሬምናጦስና ወንድሙ ኤዶስዮስም በልጅነታቸው ከሀገራቸው መጥተው በአክሱም ትምህርት ቤት ከመምህራን አክሱም የተማሩት ኢትዮጵያዊ ቋንቋ ይህኛው ግእዝ ነው።

በኋላ ግን ቅዱስ ፍሬምናጦስ በአካለ ሥጋም፣ በእውቀትም አድጎ ማዕርገ ጽጽብና በተሾመ ጊዜ የክርስትና ትምህርት በኢትዮጵያ የሚስፋፋባቸው ቅዱሳት መጻሕፍትን ከውጪ አገር ቋንቋ ወደ ኢትዮጵያ ቋንቋ ወደ ግእዝ ለመተርጉም በሚያመች መንገድ የግእዝ ፊደልና ድምፅ እንዲሻሻል በዘመኑ ከነበሩት መመህራን አክሱም ጋር በመምከር ግእዝ የመጀመሪያ መደቡን ሳይለቅ፣ ቅርጹን ሳይለውጥ እንዲሻሻል ተስማምተው ከ335-350 ዓ.ም ባሉት 15 ዓመታት.

የእገዳሪ ለፋ ግህፍት እንበረዋል፡ ፋሬዎናጦስንና ጽድካዋን፡ አገላለጽ (መቴዎስ)
 ሌት ቀጠረ፡ በዋንባል፡ ለፋ ግህፍት ሊገኝ፡ ሊገኝ፡ ሊገኝ፡ ሆኖ ቀዳሳን
 ግህፍት የተገኘ፡ በዚህ ለፋ ግህፍት፡

፩. አንድ ብቻ የነበረው ግእዝ ፊደል፣ ግእዝ ድምፅ አዳዲስ የቅርጽና የድምፅ ምልክቶች (—0) በራስጌ፣ በግርጌ ወይም በጎን በመጨመር አንዳንዶቹ ፊደላት ደግሞ ሪሳቸውን ዘንበል በማድረግ ወይም ጋደም እንዲሉ ሆነው እስከሳባት እየተዘረዘረ እንዲጻፍ፣ እንዲነበብ፤

፪. በአ ተጀምሮ ቀልቀል ይጻፍ ይነበብ የነበረው ግእዝ ፊደል በህ ተጀምሮ አግድም እንዲጻፍ፣ እንዲነበብ፤

፫. ከቀኝ ወደግራ፣ ከግራ ወደቀኝ እየተመላለሰ ይጻፍ ይነበብ የነበረው ግእዝ ጥቀኝ ወደግራ እንዲጻፍ፣ እንዲነበብ፤

አድርገው አሻሽለውታል። ከዚህና ይህን ከመሰለ ማሻሻያ የተነሣ በአሁን ጊዜ ያለው ግእዝ ሁለት ዓይነት ቅርጽና ድምፅ ያለው ነው። አንደኛው ሴማዊ ቅርጽ ያልተለወጠ ፍጹም ግእዝ ሲሆን፤ ሁለተኛው ሴማዊ ቅርጽና ድምፁ ተለውጦ በሰባቱ ፊደሎችና ድምፆች ድብልቅ የሚነገር ግእዝ ነው።

የሁለቱን ዓይነቶች አቀማመጥ በዚህ መጽሐፍ ምዕራፍ አንድ ትምህርት ቀዳማይን ይመለከቷል።

ግእዝ እንደዚህ ሆኖ ከተሻሻለ በኋላ አያሌ ቅዱሳት መጻሕፍት ከውጪ አገር ቋንቋዎች ተተርጉመውበታል። "ተሰዐቱ ቅዱሳን" በመባል የሚታወቁት አባቶች ከሮማና ከተለያዩ አገሮች ወደኢትዮጵያ በመጡ ጊዜ አክሱም ላይ የተማሩት ዐገራዊ ቋንቋ ይህን የተሻሻለው አዲሱን ግእዝ ነው እነዚህ ቅዱሳን አባቶች ቋንቋቸውን ከተማሩ በኋላ አዲሱን ግእዝ እንዲሰፋፋ ከፍተኛ ጥረት አድርጉል። በዚሁ አዲሱ ግእዝ መጻሕፍት ሐዲስትን ጽፈዋል።

❖ አቡነ ገሪማ በግእዝ የጻፉት ወንጌል በእንደገሪማ ገዳም ይገኛል።

❖ አቡነ ጳንጦሌዎን በግእዝ የጻፉት ወንጌል በአቡነ ጳንጦሌዎን ገዳም ይገኛል።

የተለያዩ የቤተ ክርስቲያን መጻሕፍት ሥርዓትን ፡፡ መጻሕፍት ምክርን፣ ፤ድሎቻቸውን በዚሁ አዲስ ግእዝ ጽፈዋል /ደርሰዋል/ ልዩ ልዩ የቤተ ክርስቲያን መጻሕፍትን ከሮማ ይስጥ፣ ከሱርስትና ከሌሎች ቋንቋዎች ወደዚሁ ግእዝ ተተርጉመዋል። ይህና ይህን የመሰለ ሥራቸው ሁሉ ግእዝን በከፍተኛ ደረጃ አስፋፋታል።

በስድስተኛው ምዕት ዓመት ድሕረ ልደተ ክርስቶስ በኢትዮጵያ የተነሣው ታላቁ ሊቅ ቅዱስ ያሬድም በመንፈስ ቅዱስ ተቃኝቶ መጠነ ሰፊ የሆኑ-ጸወትወ ዜማውን ያደረሰው በዚህ አዲስ ግእዝ ነው።

ይህን ፊለሳፊ በመከተል አያሌ ብሔራውያን ሊቃውንት በዚህ ግእዝ ድንቅና ጥልቅ የሆኑ የሥርዓት የዜማ* የቅኔ፣ የጥበብ /Philosophy/* ገድላተ ቅዱሳንና የጸሎት መጻሕፍትን ጽፈውበታል። ድርሳናተ መላእክትን፣ መጻሕፍተ አምልኮን፣ /ቅዳሴያት/ የቀመረ አዝማን መጻሕፍትን ከውጪ አገር ቋንቋ ተርጉመውበታል። *

ስለዚህ ግእዝ ከስምንተኛው ምዕት ዓመት ቅድመ ልደተ ክርስቶስ ጀምሮ በሕብረተ ሰብእ መግባቢያነት በሥነ ጽሑፍና በልዩ ልዩ ሥነ ጥበብ ለኢትዮጵያ ሕዝብ ከፍተኛ አስደናቂ አስተዋጽኦን ያበረከተ፣ በማበርከት ላይም ያለ ነባር ብሔራዊ ቋንቋ ነው። በአሁኑ በሃያኛው መቶ ክፍለዘመንም ቢሆን በኢትዮጵያ በግእዝ ፊደል ካልሆነ በቀር ያለ ግእዝ ፊደል በራሱ ፊደል መጻፍ፣ መነገር የሚችል ብሔራዊ ቋንቋ የለም። ሽ፣ ቸ፣ ፕ፣ ኸ፣ ጀ፣ ጨ፣ ቐ፣ ከሚባሉት ከራሱ ከግእዝ ከተደቀሉት ፊደላት በቀር ሁሉም ኢትዮጵያውያን ቋንቋዎች የሚጻፉት በግእዝ ፊደል ነው።

-
- * ሥርዓተ ምንቅስና /ሥርዓተ ጳሎት/ መጽሐፍ።
 - * አባ ጊዮርጊስ ዘጋስጫ የሰዓታትን ዜማ፣ ደርሷል።
 - * የተለያዩ መምህራን ቅኔን ደርሰዋል፣ በመድረስም ላይ ናቸው
 - * ዘርአ ያዕቆብ አክሱማዊ /ሐተታ ዘርአ ያዕቆብ/

መግቢያ

ግእዝ የውጪ አገር የፊደልና የድምፅ ባዕድ ጠባይ ሳይቀላቀልበት በግእዝ-ሀገሩ /በሀገሩ ልማድ/ ሲነገር የኖረና በቀደምትነታቸው ለታሪክ መረጃነት የሚጠቀሱ ጥንታውያን መጻሕፍት የተጻፉበት መሠረታዊ ቋንቋ ነው። በኢትዮጵያ ግእዝን ሳያውቁ የኢትዮጵያ ሕዝብ እውነተኛ ታሪክን፣ ባህልን፣ የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ቀደምት የትምህርተ ሃይማኖት፣ የሥርዓትና የአምልኮ ወዘተ መጻሕፍትን ማወቅ እጅግ ያዳግታል። በአንጻሩም ግእዝን ተከታትሎ መማርና ማጥናት ኢትዮጵያንና የኢትዮጵያን ቤተክርስቲያን መማር፣ ማጥናት ነው ቢባል ማጋነን አይሆንም። ምክንያቱም ግእዝ የኢትዮጵያ የሃይማኖት፣ የባህል፣ የታሪክ፣ የሥርዓትና የሕግ የጀርባ አጥንት ነውና።

ከዚህ የተነሣ ግእዝን ለመማር፣ በግልም ለማጥናት ሌት ተቀን ደፋቀና የሚሉ የአዲሱ ትውልድ ክፍሎች ጥቂቶች አይደሉም። ነገር ግን ባጭር ጊዜ፣ በቀላል ዘዴ መረዳት የሚችሉትን ግእዝ በቋንቋው የአቀራረብ ጥበብ /ዘዴ/ ችግር ምክንያት ጊዜያቸውን ሁሉ በልፋት ብቻ ሲጨርሱ ይታያሉ። ስለዚህ ይህን የአዲሱ ትውልድ የግእዝ ችግር ይፈታል በሚል አመኔታ ቀደምት መምህራን-ግእዝ ከጥንት ጀምሮ ሲማሩት፣ ሲያስተምሩት የኖረው ልሳነ-ግእዝ ጠባዩንና ሰዋሰዋዊ ሥርዓቱን ሳይለቅ ቀላልና ግልጽ በሆነ አዲስ ጥበብ (Technically) ተዘጋጅቶ በመጽሐፍ ቀርቧል። በዚህ አዲስ ጥበብ የተዘጋጀው የግእዝ ሰዋሰው መጽሐፍ መርኖ ሰዋሰው ዘልሳነ-ግእዝ /የግእዝ ቋንቋ የሰዋሰው መክፈቻ/ ተብሎ ተሰይሟል። በዚህ ስያሜ የተሰየመበት ምክንያት መክፈቻ የተቀላቀለ የበር መዝጊያን እንደሚከፍት

፩. የተዘጋውን የግእዝ በር ይከፍታል፤

፪. በጥልቀትና በስፋት የተዘጋጀ የዚህ ሁለተኛ ክፍል መጽሐፍ ስላለ የዚሁ መጽሐፍ በር ከፋች ይሆናል በሚለው አስተሳሰብ ነው።

መርኖ-ሰዋሰው ዘልሳነ-ግእዝ ተብሎ የተሰየመው ይኸው

መጽሐፍ

- ፩. በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ በተ ክርስቲያን መንፈሳዊ ኮሌጅ ልሳነ ግእዝን ለማሳደግ ተማሪዎች፤
- ፪. በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን የቅኔ ት/ቤቶች በጥንታዊ ሥርዓተ ትምህርት ቅኔንና ሰወሰወ ግእዝን ለማሳደግ ተማሪዎች፤
- ፫. በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን በየአጥቢያ ቤተክርስቲያኑ በተቋቋሙት የሰንበት ት/ቤቶችና የሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች ለማሳደግ ተማሪዎች፤
- ፬. ከሀሥረኛ ክፍለ እስከ ኮሌጅና ዩኒቨርሲቲ አንደኛ ዓመት ባለው የትምህርት ደረጃ ግእዝን ለማሳደግ ተማሪዎች፤
- ፭. በተለያዩ የትምህርት ደረጃ በተለያዩ ኮሌጆችና ዩኒቨርሲቲዎች ተመርቀው ግእዝን በግል መማርና ማጥናት ለሚፈልጉ ምሁራን፤ ተዘጋጅቶ የቀረበ ነው፡፡

መርሆ ሰዋሰው ዘልሳነ ግእዝ መጽሐፍ፡

- ሀ. የሴማዊ ድምዳሜው ጠባይ ጠፍቶ ተደበላልቀው እየተጻፉ በመነገር ላይ ያሉ ፊደላት ሀ፣ሐ፣ነ፣አ፣ዐ የሴማዊ ድምዳሜው ጠባይ ተጠብቆ

የተደባለቀ ድምዳሜ	ሴማዊ ድምዳሜው
በዝነ = በዛ	በዝሐ = በዛ
ብዙነ = ብዙ	ብዙሐ = ብዙ
ብዙኃን = ብዙዎች	ብዙሐን = ብዙዎች
ነጽሐ = ነጽ፣ ጠራ	ነጽሀ = ነጽ፣ ጠራ
ነጽሐ = ንጽት፣ ጥራት	ነጽሀ = ንጽት፣ ጥራት
ነጽሐ = ንጽ፣ ጥሩ	ነጽሀ = ንጽ፣ ጥሩ
በልአ = በላ	በልሀ = በላ
ቀንአ = ቀና፣ ቅን ሆነ	ቀንሀ = ቀና፣ ቅን ሆነ
ጸውአ = ጽራ	ጸውሀ = ጽራ
ገብሀ = ገባ፣ ተመለሰ	ገብአ = ገባ፣ ተመለሰ
ገባኔ = ሰብሰባ	ገባኤ = ሰብሰባ

ተብለው እንዲነገሩ ለማድረግ ዐቅም የፈቀደውን ያህል ጥራት ተደርጋል፡፡

ለ. ግእዝን መሣር፡ /ማጥናት/ የሚፈልግ ሰው በመጽሐፉ የቀረቡትን ጥያቄዎች ለመመለስ ጊዜን እንዳያበክን፤ መልሳቸውን ከመጽሐፉ ውስጥ ያጣም እንደሆነ እንዳይቸገር የመልመጃዎች መልሶች ከጥያቄዎች ጋር አብረው ተቀምጠዋል፡፡

ስለዚህ መርሐ ሰዋሰው መጽሐፍ በዚህ ሁኔታ ስለተዘጋጀ

- * የፊደል ግእዝ ዓይነትንና ጠባይን
- * ሥርዓተ ንባብን
- * ኑባሬ ሰዋሰውን /የቃላት አወቃቀር/
- * የሰዋሰው ነጠላ አፈታትን (Translation)
- * ሥርዓተ ሰዋሰውን (Grammatical)
- * ረባሐ ግስን /የግስ ርባታን/

ባጭር ጊዜ ያስጨብጣል ተብሎ ታምኖበታል

መምህር ዘርአ ዳዊት አድሐና

ምክረ-መቢብ

በእንተ ረባሐ-ትምህርት /ስለትምህርት ጥቅም/

በግእዝ:-

- ☆ ኢትድክም በተምህር ትምህርት፤
- ☆ ወኢትሐድጋ በኩሉ መዋዕለ ሕይወትክ፤
- ☆ ወኢትበል ለግሙራ ተምህርኩ ብዙሐ፤ ወትምህርትየ
የአክለኒ።
- ☆ እስመ ለእመሂ ተምህርክ ኩሎን ትምህርታተ ሰብእ
አዲ ይፈደፍድ ዘኢትምር፤
- ☆ ዕቀብ ትምህርታተ ከመትርከብ ብዙሐ ምግባራተ፤
- ☆ ወኢትንበር በአሐቲ ትምህርት እስመ ሀኬት ውእቱ፤

በአማርኛ:-

- ☆ ትምህርትን በመማር ደካማ አትሁን፤
- ☆ በሕይወትህ ዘመን ሁሉም አትተዋት፤
- ☆ ለአንድ ጊዜም ብዙ ተምራያለሁ ትምህርቴም
ይበቃኛል አትበል፤
- ☆ የሰዎች ትምህርቶችን ሁሉ ብትማጅም የማታውቀው
ገና እጅግ ይበዛልና።
- ☆ ብዙ ሥራዎችን እንድታገኝ /እንድታውቅ/ ሁሉን
ትምህርቶች ጠብቅ፤
- ☆ በአንዲት ትምህርትም አትኑር። ስንፍና ነውና።

ሐተታ ዘዘርአያዕቆ አክሱማዊ ወወልደ ሕይወት እራፍራዛዊ
ገጽ ፶፰

ምዕራፍ ፩

ፊደል ወፍኖተ - ንባብ ዘልሳኒ ግእዝ

ትምህርት ቀዳማይ

ፊደል - ግእዝ

፩. ኑባሬ - ፊደል /የፊደል አቀማመጥ/

፩.፩. ቀዳማይ ወደሐራዊ ፊደል ግእዝ

ፊደል ግእዝ ሁለት ዓይነት ኑባሬ ፊደል¹ አለው። አንደኛው የኢትዮጵያ ቀዳማይ ጳጳስ አቡነ ሰላማ ከሳቴ ብርሃን ፊደል ግእዝን ከማሻሻላቸው በፊት² የነበረና በአሁኑ ጊዜ በየሐውልቱ ተጽፎ የሚገኘው ቀዳማይ ኑባሬ ፊደል ነው። ሁለተኛው አቡነ ሰላማ ከሳቴ ብርሃን ከመምህራን አክሱም ጋር በመሆን አሻሽለው ያዘጋጁት ደሐራዊ ኑባሬ ፊደል³ ነው። ሁለቱን ዓይነት ኑባሬያት ፊደል ግእዝ ከዚህ በታች ባለው ሰንጠረዥ እንመለከታቸዋለን።

ፊደላት

ቀዳማይ ኑባሬ ፊደል ግእዝ		ደሐራዊ ኑባሬ ፊደል ግእዝ	
አ ግእዝ	መ ግእዝ	ሀ ግእዝ	ከ ግእዝ
በ	ነ	ለ	ወ
ገ	ሠ	ሐ	ዐ
ደ	ዐ	መ	ዘ
ሀ	ፈ	ሠ	የ
ወ	ጸ	ረ	ደ
ዘ	ዐ	ሰ	ገ
ሐ	ቀ	ቀ	ጠ
ኀ	ረ	በ	ጸ
ጠ	ሰ	ተ	ጸ
የ	ተ	ነ	ፀ
ከ	ጸ	ኀ	ፈ
ለ	ፐ	አ	ፐ

ከዚህ በላይ ባለው ሰንጠረዥ የተመለከትናቸው ፊደላት ግእዝ እዝል ቅጥል ቅርጽና ድምጽ የሌላቸው ባለ ሥረ ወጥ ቅርጽና ድምጽ ፊደላት⁴ ናቸው።

ከእነዚህ አሥራው ፊደላት በቅለው /ተገኝተው/ የእነሱ ተከታዮች የሆኑት ውሱክነት ትእምርት⁵ ሠራዊተ ፊደል⁶ ፊደላት አሉ። እነዚህንም ከዚህ አያይዘን እንመለከታቸዋለን።

፩.፪. ሠራዊተ ፊደል ፊደላት

አቡጊዳ ስላማ ከላቴ ብርሃን የኢትዮጵያ ቀዳማዊ ጳጳስ በዘመናቸው ከነበሩት መምህራን አክሱም ጋር በመሆን ጭረትና ዐይኑ ዐ የመሰለውን ምልክት /—0/ በአሥራው ፊደላት ጉን ወይም በራስጌጥ ወይም ደግሞ በግርጌው አናባቢ (vowels) አድርገው በመጨመር ፊደል ግእዝን ባሻሻሉት ጊዜ አንድ ቅርጽ፣ አንድ ድምጽ የነበረው ፊደል ግእዝ ሰባት ዓይነት ቅርጽ፣ ሰባት ድምጽ ያለው ሆኗል። በዚህ የፊደል ግእዝ መሻሻል ምክንያት ከሥሩ ከግእዝ ፊደል ስድስት ውሱካን ትእምርተ ፊደላት⁸ ተገኝተዋል። እነዚህ ባለአዲሱ ምልክት ፊደላት ግእዝ በመምህራን ግእዝ ስያሜ ሠራዊተ ፊደል⁹ ይባላሉ። የፊደል ተከታዮች፣ የፊደል ጭፍሮች ማለት ነው። አዲሶቹ ትእምርታተ ፊደልም¹⁰ /—0/ አዕጽቀ ፊደል ይባላሉ። የፊደል ቅርንጫፎች፣ የፊደል ቅጥያዎች፣ የፊደል ዘርፎች ማለት ነው።

ሠራዊተ ፊደል ከሥርወ ፊደል ትይዩ ሆነው ከአዕጽቆቻቸው ጋር ከዚህ በታች ባለው ስንጠረዥ ተቀምጠዋል። ከዚህ በላይ በተመለከትነው የቀዳማዊና የደሐራዊ ግእዝ ቅደም ተከተል መሠረት ቀጥለን እንመለከታቸዋለን።

ሀ. የቀዳማዊ ግእዝ ሠራዊተ ፊደል ፊደላት

ሥርወ ፊደል		ስድስቱ ሠራዊተ ፊደል ፊደላት					
የፊደሉ ዓይነት ⇌ ግእዝ		ካዕብ	ግልበ	ራብዕ	ሐምስ	ሳድስ	ሳብዕ
<div>ፊደላት</div>	አ	ኦ	ኢ	አ	ኤ	እ	ኦ
	በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ብ	ቦ
	ገ	ጉ	ጊ	ጋ	ጌ	ግ	ግ
	ደ	ዱ	ዲ	ዳ	ዴ	ድ	ዶ
	ሀ	ሁ	ህ	ሃ	ሄ	ሐ	ሐ
	ወ	ወ	ዊ	ዋ	ዌ	ው	ዎ
	ዘ	ዘ	ዘ	ዘ	ዘ	ዘ	ዘ
	ሐ	ሐ	ሐ	ሐ	ሐ	ሐ	ሐ
	ኀ	ሐ	ኀ	ኀ	ኀ	ኀ	ኀ
	ጠ	ጠ	ጠ	ጠ	ጠ	ጠ	ጠ
	የ	የ	የ	የ	የ	የ	የ
	ከ	ከ	ከ	ከ	ከ	ከ	ከ
	ለ	ለ	ለ	ለ	ለ	ለ	ለ
	መ	መ	መ	መ	መ	መ	መ
	ነ	ነ	ነ	ነ	ነ	ነ	ነ
	ሠ	ሠ	ሠ	ሠ	ሠ	ሠ	ሠ
	ዐ	ዐ	ዐ	ዐ	ዐ	ዐ	ዐ
	ፊ	ፊ	ፊ	ፊ	ፊ	ፊ	ፊ
	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ
	ቀ	ቀ	ቀ	ቀ	ቀ	ቀ	ቀ
	ረ	ረ	ረ	ረ	ረ	ረ	ረ
	ሰ	ሰ	ሰ	ሰ	ሰ	ሰ	ሰ
	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ
	ጥ	ጥ	ጥ	ጥ	ጥ	ጥ	ጥ
	ፈ	ፈ	ፈ	ፈ	ፈ	ፈ	ፈ
	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ
	ጥ	ጥ	ጥ	ጥ	ጥ	ጥ	ጥ
	ፈ	ፈ	ፈ	ፈ	ፈ	ፈ	ፈ
	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ
	ጥ	ጥ	ጥ	ጥ	ጥ	ጥ	ጥ

ለ. የደሐራዊ ግእዝ ሠራዊተ ፊደል ፊደላት

ሥርወ ፊደል		በድበቱ ሠራዊተ ፊደል ፊደላት					
የፊደሉ ዓይነት ⇨ ግእዝ		ካዕብ	ሣለበ	ራብዕ	ሐምስ	ሳድስ	ሳብዕ
ፊ ደ ሳ ት	ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ህ	ሆ
	ለ	ሉ	ሊ	ላ	ሌ	ል	ሎ
	ሐ	ሐ	ሐ	ሐ	ሐ	ሐ	ሐ
	መ	ሙ	ሚ	ማ	ሜ	ሙ	ሞ
	ሠ	ሠ	ሠ	ሠ	ሠ	ሠ	ሠ
	ረ	ረ	ረ	ረ	ረ	ረ	ረ
	ሰ	ሰ	ሰ	ሰ	ሰ	ሰ	ሰ
	ቀ	ቀ	ቀ	ቀ	ቀ	ቀ	ቀ
	በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ቦ	ቦ
	ተ	ቲ	ቲ	ታ	ታ	ታ	ታ
	ነ	ኑ	ኒ	ና	ኔ	ኔ	ኔ
	አ	ኦ	ኦ	አ	ኦ	አ	ኦ
	ከ	ከ	ከ	ከ	ከ	ከ	ከ
	ወ	ወ	ወ	ወ	ወ	ወ	ወ
	ዐ	ዐ	ዐ	ዐ	ዐ	ዐ	ዐ
	ዘ	ዘ	ዘ	ዘ	ዘ	ዘ	ዘ
	የ	የ	የ	የ	የ	የ	የ
	ደ	ደ	ደ	ደ	ደ	ደ	ደ
	ገ	ገ	ገ	ገ	ገ	ገ	ገ
	ጠ	ጠ	ጠ	ጠ	ጠ	ጠ	ጠ
	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ	ጸ
	አ	አ	አ	አ	አ	አ	አ
	ፀ	ፀ	ፀ	ፀ	ፀ	ፀ	ፀ
	ፈ	ፈ	ፈ	ፈ	ፈ	ፈ	ፈ
	ፐ	ፐ	ፐ	ፐ	ፐ	ፐ	ፐ

፩.፫. አዕማደ ፊደል

በግእዝ የፊደላት ሥነ ጽሕፈት /የቀለም አጣጣል/ ሥርዓት ከላይ ወደታች የሚወርደው ፊደላዊ ቅርጾቹው ዓምደ ፊደል ይባላል። የፊደል ምስሶ ማለት ነው። ይህ ምሳሌያዊ ስያሜ ነው። ለፊደሉ ቅርጽ ሲሰጥ ዋናው ቅርጽ ፊደል፣ ቋሚ ቅርጽ ፊደል ማለት ነው። በነጠላው ዓምድ ያለው አዕማድ ብሎ ይባላል። በአማርኛው ብዛትም ምስሶች ማለት ነው። ዋናዎቹ የፊደል ቅርጾች ቋሚዎች የፊደል ቅርጾች ማለት ነው።

ወደ ጉንና ጉን ወይም ዙሪያውን የሚወድቀው /የሚጸፈው/ ፊደላዊ ቅርጾቹውም መስተጻምረ ፊደል ይባላል። የፊደል ማያያዣ የፊደል ማጣበቂያ፣ አንድ ማድረጊያ ማለት ነው።

አዕማደ ፊደል ከመስተጻምረ ፊደል ጋር በዕራት መደቦች ተመድበው ከዚህ በታች ባለው ሰንጠረዥ ተቀምጠዋል። ቅርጽ ፊደላቸውን በማስተዋል እንመለከታቸዋለን።

አዕማደ ፊደል ከነመስተጻምራቸው

ባለአንድ ሀምድ	ባለሁለት አዕማድ	ባለሦስት አዕማድ	ባለወራት አዕማድ
ረ	ሀ	ከ	ሐ
ነ	ለ	አ	ሠ
ቀ	በ	ዘ	ወ
ተ	ሰ	ዐ	ጠ
ኀ	አ	ጸ	
ፐ	የ	ፀ	
ገ	ደ		

፪. ባሕርይ - ድምጽ - ፊደላት

ባሕርይ ድምፅ ማለት የድምፅ ጠባይ ማለት ነው። ግእዝ ፊደል በሰው ሕዋሳት ድምጽ /የድምጽ ተንቀሳቃሽ አካላት/ ልክ በሰድስት መደቦች የተመደበ የእያንዳንዱ ፊደል ባሕርይ ድምጽ አለው።

፪.፩. ባሕርይ ድምጽ አመዳደብ

ልሕረት/ልል ድምጽ ፒርኢ	ጠባቂ ድምጽ ፒርኢ	ድምጽ- ታሕናግ	ድምጽ-ልሳን	ድምጽ-ከናፍር	ድምጽ- ስን
ሀ	ሐ	ቀ	ለ ደ	መ ፈ	ሠ
አ	ዐ	ኀ	ረ ጠ	በ ፐ	ሰ
		ከ	ተ ዘ	ወ ጥ	ጸ
		ገ	ነ ነ	ጸ	ዐ

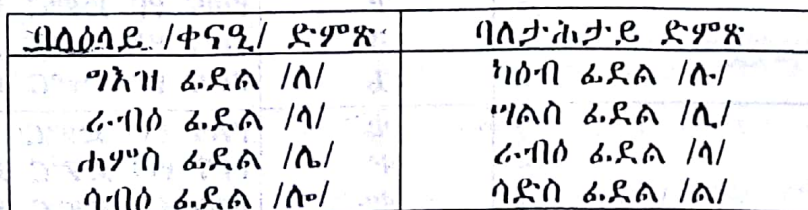
ማሳሰቢያ፤

፩. «ነ» በድምጽ ታሕናግ ምድብ መመደቡ በአሁኑ ጊዜ ያለው የተሳሳትና ለማዳዊ ድምጽ ፊደሉ ሳይሆን ጥንታዊ ባሕርይ ድምጹን በመከተል መሆኑን ይገነዘባል።

፪.፪ የሰባቱ ፊደላት ባሕርይ ድምጽ

ዋናው ግእዝ ፊደል፡- ሰድስቱ ተከታዮቹ በአጠቃላይ ሰባቱ ፊደላት የየራሳቸው የሰው አፍ እንቅስቃሴና ባሕርይ ድምጽ አላቸው። ይህን ባሕርይ ድምጻቸውን በፊደል ለፊታቸው የአካል እንቅስቃሴና የባሕርይ ድምጽ መግለጫ ተሰጥቶት እናገኘዋለን። ስለዚህ የእያንዳንዱን ባሕርይ ድምጽ ፊደል በማስተዋል እንመለከተዋለን።

የሰባቱ ፊደላት ባሕርያ ድምጽ አጭር አቀማመጥ፡

፲.፩. ቅርጽታው

Scanned by CamScanner

ቅርጻቸውን /ፊደላቸውን/ ከዚህ በታች ባለው ሰንጠረዥ ከመገኛዎቻቸው ፊደላት ጋር በማስተያየት እንመለከታቸዋለን።

ዝርዝር ፊደላት ከመገኛዎቻቸው ፊደላት ጋር

ዝርዝር ፊደላት	መገኛዎቻቸው ፊደላት						
	ግእዝ	ካዕብ	ሣልስ	ራብዕ	ሐምስ	ሳድስ	ሳብዕ
ኩ ኩ ኩ ኳ ኳ	ከ	ከ	ከ	ካ	ኬ	ከ	ከ
ጉ ጉ ጉ ን ጌ	ገ	ግ	ግ	ጋ	ጌ	ግ	ጎ
ቂ ቀ ቀ ቋ ቋ	ቀ	ቁ	ቂ	ቃ	ቄ	ቅ	ቆ
ኑ ሃ ሃ ኃ ኄ	ነ	ኑ	ኒ	ኃ	ኄ	ነ	ኖ

፩.፪ ባሕርይ ድምጻቸው

በጥንቱ የልሳነ ግእዝ ሥነ ድምጽ ሀ.አ.ወ.የ. የግእዝ ፊደላት አናባቢ /Vowels/ ወይም ድምጽ ሰጪዎች ሆነው መዘጋጀታቸው በታሪክ ይታሰባል። እነዚህ አናባቢዎቹ ፊደላት ከሌላው የግእዝ ፊደል ጋር በተናጠል እየተደመሩ እያንዳንዱ ፊደል የየራሱን ድምጽ እንዲያሰማ ያደርጉት ነበር።

የዝርዝር ፊደላት ድምጽ ግን የተገኘው ከተናጠል የአናባቢ ፊደላት ድምጽ ሳይሆን አናባቢዎች ፊደላት ሁለት፣ ሁለት እየሆኑ በሌላው ፊደል ላይ በመጨመር የሚሰጡት ድምር ድምጽ ነው። ይህን ድምር ድምጽ ከዚህ በታች ባለው ሰንጠረዥ እንመለከታቸዋለን።

የዝርዝር ፊደላት ድምር ድምጽ መገኘት

ተራዎቹ ፊደላትና አናባቢዎቹ ፊደላት	ዝርዝር ፊደላት	ድምር ድምጻቸው
ከ+አ+ወ =	ኩ	የአና የወ ድምር ድምጽ ነው
ከ+ወ+አ =	ኩ	የወና የአ ድምር ድምጽ ነው
ከ+ወ+የ =	ኩ	የወና የየ ድምር ድምጽ ነው
ከ+ወ+አ =	ኳ	የወና የአ ድምር ድምጽ ነው
ከ+ወ+የ =	ኳ	የወና የየ ድምር ድምጽ ነው
ገ+አ+ወ =	ጉ	የአና የወ ድምር ድምጽ ነው
ገ+ወ+አ =	ጉ	የየና የወ ድምር ድምጽ ነው
ገ+ወ+የ =	ጉ	የወና የየ ድምር ድምጽ ነው
ገ+ወ+አ =	ን	የወና የአ ድምር ድምጽ ነው
ገ+ወ+የ =	ጌ	የወና የየ ድምር ድምጽ ነው
ቀ+አ+ወ =	ቂ	የአና የወ ድምር ድምጽ ነው
ቀ+ወ+አ =	ቀ	የየና የወ ድምር ድምጽ ነው
ቀ+ወ+የ =	ቀ	የወና የየ ድምር ድምጽ ነው
ቀ+ወ+አ =	ቋ	የወና የአ ድምር ድምጽ ነው
ቀ+ወ+የ =	ቋ	የወና የየ ድምር ድምጽ ነው
ኑ+አ+ወ =	ኑ	የአና የወ ድምር ድምጽ ነው
ኑ+ወ+አ =	ኑ	የየና የወ ድምር ድምጽ ነው
ኑ+ወ+የ =	ኑ	የወና የየ ድምር ድምጽ ነው
ኑ+ወ+አ =	ኃ	የወና የአ ድምር ድምጽ ነው
ኑ+ወ+የ =	ኄ	የወና የየ ድምር ድምጽ ነው

በማለት ዝረው ወይም አንገል ድምጻቸውን ያሰማሉ።

፬. ጉባኤ ፊደላት

ጉባኤ ፊደላት ማለት የፊደሎች ሰብስብ /ሰብሰባ/ ማለት ነው። ከዚህ በላይ ከነቅርጻቸውና ባሕርያቸው ድምጻቸው የመለከትናቸው ግእዝ ፊደላት ሁለት ሁለት፣ ሦስት ሦስት፣ ዐራት ዐራት ከዚያም በላይ እስከ ዐሥርና ዐሥራ ሁለት በላይ አንድ ላይ እየተሰበሰቡ የግእዝን ዘርና ነባር /ግልንና ስምን/ ያስገኛሉ።

፬.፩ የዋናው ግእዝ ጉባኤ ፊደል ግስን ሲያስገኝ

የፊደላቱ ቁጥር	ተጋብሎ ፊደላት	ግስ	የአማርኛ ፍቺ
ሦስት	ሀ+ለ+ወ =	ሀለወ	እለ ኖረ ነበረ
»	ሀ+ከ+የ =	ሀከየ	ሰነፈ፣ ታከተ
»	ሀ+ወ+ለ =	ሀወለ	አንድ አደረገ፣ ቀላቀለ፣ ተጋራ
»	ለ+ሐ+ጸ =	ለሐጸ	ላጠ፣ ቀረፈ
»	ለ+መ+ደ =	ለመደ	ለመደ፣ አወቀ
»	ለ+ሰ+ነ =	ለሰነ	ተሃገረ
»	ለ+በ+ወ =	ለበወ	አስተዋለ፣ ልብ አደረገ
»	ሐ+ለ+መ =	ሐለመ	አለመ፣ ቃዠ
»	ሐ+ለ+የ =	ሐለየ	አሰበ፣ ከጀለ፣ ሐሳቡን አወጣ አወራ
»	ሐ+ለ+ፈ =	ሐለፈ	አልፎ፣ ሂደ፣ ሞተ

በማለት መንገዱን ያሳያል። ይህ ዓይነቱ ቅርጽ ፊደል ከአቡጊዳ ሰላማ ከላቴ ብርሃን ዘመነ ክህነት ለ1335 ዓ.ም/ በፊት የነበረና ሥነ ቅርጹን ባሕርያ ድምጹን ያልለወጠ ጥንታዊ ግእዝ መሆኑን እንገነዘባለን። በዚህ መሠረት በአሁኑ ጊዜ ባለው ንባብ ግእዝና ሰዋሰወ ግእዝ ጥንታዊ ቅርጹን ያልለወጠ የግእዝ ግስን ከዚህ አያይዘን እናሳያለን።

ጥንታዊ ቅርጽንና ድምጹን ያልለወጠ የግእዝ ግስ			
ግእዝ	አማርኛ	ግእዝ	አማርኛ
ሀለለ	በራ፣ ተቃጠለ	ቀሰፈ	ቀሰፈ፣ ገረፈ
ሀለወ	አለ፣ ኖረ፣ ነበረ	ቀደመ	ቀደመ
ሀበወ	ጤዛ ሆነ	በረቀ	ብልጭ አለ
ለሐሰ	ሳሰ፣	በከዩ	አለቀሰ
ለበወ	አስተዋለ	በደረ	ቀደመ
ለከወ	ፈዘዘ	ተለመ	ተለመ
ለወወ	ተኮረ፣ ደፈረ፣ ከፋ	ተከለ	ተከለ
ሐለዩ	አሰበ፣ ሐሳቡን አወጠ አወረደ	ነቀወ	ጮኸ
ሐመለ	ለቀመ	ነበረ	ተቀመጠ
ሐመመ	ተመቀኝ	ነደለ	በሳ
ሐመዩ	አማ	ነገደ	ነገደ፣ ሄደ
ሐሰወ	ዋሸ	አሰረ	አሰረ
ሐረዩ	መረጠ	አነመ	ልብስ ሠራ
ሐተተ	መረመረ	አበጠ	ግድ አለ
ሐተመ	ዘጋ፣ አተመ	አከለ	በቃ፣ አከለ
ሐደገ	ተወ	ከረዩ	ቈፈረ
መሀረ	አስተማረ	ከደነ	ከደነ
መለከ	ገዛ	ከፈለ	ከፈለ
መሐረ	ይቅር አለ፣ ራራ፣ አዘነ	ወሀበ	ሰጠ
መሰለ	መሰለ	ወለደ	ወለደ
መረወ	ማገረ	ወረደ	ወረደ
መከረ	መከረ	ወሰደ	ወሰደ፣ ነጠቀ
ረሐነ	ጫነ	ዘረወ	በተነ
ረከበ	አገኘ	ዐጸወ	ዘጋ
ረወዩ	ረካ	ገረመ	ፈራ፣ አስፈራ፣
ሰሐበ	ሳበ	ገዘመ	ቈረጠ
ሰበረ	ሰበረ	ጠበወ	ጠባ
ሰአለ	ሳለ፣ ፈጠረ	ጸሐፈ	ጻፈ
ሰከበ	ተኛ	ጸለለ	ተንኳፈፈ/ተንሳፈፈ/
ሰዐረ	ሻረ	ጸዐለ	ሰደበ
ረአዩ	አዩ፣ ጠበቀ	ፈሐረ	አጨ፣ ቈፈረ
ረገመ	ረገመ	ፈቀደ	ወደደ፣ ቈጠረ
ቀተለ	ገደለ	ፈጠረ	ፈጠረ

የመሰለው ሁሉ ነው።

፬.፪. ገባኤ ሠራዊት ፊደላት ሲዋሰውን ሲያሰገኝ

በአቡነ ሰላማ ከሳቴ ብርሃን ዘመነ ክህነት የተዘጋጁት የድምጽ ፊደል ምልክቶች ተጨምረውባቸው ከዋናው ግእዝ ፊደል በቅርጽና በድምጽ የተለዩት ስድስቱ ሠራዊት ፊደላት አንድ ላይ እየተሰበሰቡ ሲዋሰውን ያሰገኛሉ።

ሀ. ግሰን ሲያስገኙ

የፊደላቱ ቁጥር	ሠራዊት ፊደላት	ግሰ	የአማርኛ ፍች
ዐራት	ሀ+ር+በ+ደ =	ሀርበደ	ተስበደበደ
»	ሀ+ይ+መ+ነ =	ሀይመነ	አመነ፣ ታመነ
»	ሀ+ብ+ረ+ተ =	ሀብረተ	ፈጠነ፣ ቸኮለ
ሦስት	ሌ+ለ+የ =	ሌለየ	ለየ
»	ም+ዕ+ዘ =	ምዕዘ	ጣፈጠ
»	ማ+ሰ+ነ =	ማሰነ	ጠፋ
ሁለት	ሜ+ጠ =	ሜጠ	መለሰ
»	ሢ+መ =	ሢመ	ሸመ
»	ሞ+አ =	ሞአ	አሸነፈ
»	ሦ+አ =	ሦአ	ሠዋ
»	ሮ+ጸ =	ሮጸ	ሮጠ

ለ. ዘርንና ነባርን ሲያስገኙ

ለ ፩. ዘርአ	የፊደላቱ ቁጥር	ሠራዊት ፊደላት /ዘርአ	የአማርኛ ፍች
	ዐራት	ም+ል+ከ+ና =	ምልክና
	»	ል+ዕ+ል+ና =	ልዕልና
	»	ብ+ር+ሃ+ን =	ብርሃን
	ሦስት	ከ+ብ+ር =	ክብር
	»	ሐ+ይ+ል =	ሐይል
	»	ቀ+ት+ል =	ቀትል
	ሁለት	ሞ+ት =	ሞት
	»	ሢ+ጥ =	ሢጥ
	»	ነ+ድ =	ነድ
ለ ፪. ነባር /ሰም/	ሰድስት	መ+ል+ከ+ጼ+ዴ+ቅ =	መልከጼዴቅ
	»	ኢ+የ+ሩ+ሳ+ሌ+ም =	ኢየሩሳሌም
	አምስት	አ+ብ+ር+ሃ+ም =	አብርሃም
	»	አ+ቤ+ሜ+ሌ+ክ =	አቤሜሌክ
	ዐራት	ዮ+ሐ+ን+ስ =	ዮሐንስ
	»	ኤ+ል+ያ+ስ =	ኤልያስ
	ሦስት	ኢ+ዮ+ብ =	ኢዮብ
	»	ሰ+ማ+ይ =	ሰማይ
	ሁለት	ኖ+ኅ =	ኖኅ

ሐ. ነባር አንቀጽን ሲያስገኙ

የፊደላቱ ቁጥር	ሠራዊት ፊደላት	ነባር አንቀጽ	የአማርኛ ፍች
ሦስት	አ+ል+ቦ =	አልቦ	የለም፣ አልነበረም
»	ው+እ+ቱ =	ውእቱ	ነው፣ ሆነ፣
ሁለት	አ+ኮ =	አኮ	አይደለም፣ አይሆንም
አንድ	ቦ =	ቦ	አለ፣ ኖረ፣ ነበረ

በሌው በመሰብሰብ የልሳነ ግእዝ ግሰን፣ ዘርንና ነባር ሰዋሰውን ያስገኛል።

መ. ጥንታዊ ቅርጽና ድምጽን የለውጠ ግእዝ ግስ፤
በአሁኑ ክፍለ ዘመን ከ335 ዓ.ም. በፊት የነበረው ቅርጽ
ፊደሉንና ድምጹን ለውጦ የሚገኘው ግእዝ በጉባኤ ፊደሉ ያስገኘውን
ግስ ከዚህ በሚከተለው ሰንጠረዥ እንመለከታለን፡፡

ጥንታዊ ቅርጽና ድምጽ	ደሐራዊ ቅርጽና ድምጽ	የአማርኛ ፍቺ
ሀረበደ	= ሀርበደ	ደነገጠ፤ ደነበረ
ሀየመን	= ሀይመን	አመነ፤ ታመነ
ሀወከ	= ሆከ	አወከ
ለሐቀ	= ልሐቀ	አደገ
ለሐመ	= ልሐመ	ላመ ደቀቀ
ለሐየ	= ልሐየ	ወዛ
ለመዐ	= ለምዐ	ለማ፤ ልም ሆነ
ለመለመ	= ለምለመ	ለመለመ
ለስሐ	= ለስሐ	አልጫ ሆነ፤ ጣዕምን አጣ
ለበሐ	= ለብሐ	ሠራ /ለሸክላ/
ለቀሐ	= ለቅሐ	አበደረ
ሐለየን	= ሐልየን	መማለጃ ሰጠ
ሐወረ	= ሐረ	ሄደ ተላከ
ሐበረተ	= ሐብረተ	ወለወለ፤ ሰነገለ
መረሐ	= መርሐ	መራ
መሀረከ	= ማሀረከ	ማረከ
መየጠ	= ሜጠ	መለሰ
መሀዘ	= ምዕዘ	ሽታው ጣፈጠ
መወቀሐ	= ሞቅሐ	አሰረ
መወቀ	= ሞቀ	ሞቀ
መወተ	= ሞተ	ሞተ
ሠመረ	= ሠምረ	ወደደ ሠመረ
ሠአሠአ	= ሣዕሥአ	ረታ ቀለጠፈ
ረወሐ	= ሮሐ	ነሰነሰ
ረሐአ	= ሮሐአ	ላበ፤ ወዛ
ረወአ	= ሮአ	ሮጠ
ረበሐ	= ረብሐ	ረባ፤ ጠቀመ
በሀነን	= ባሀነን	ብንን ብንን አለ
በሀለ	= ብሀለ	አለ፤ ተናገረ
በለዐ	= በለዐ	በላ
በየተ	= ቤተ	አደረ
ተበዐ	= ተብዐ	ተባ
ተነበለ	= ተነበለ	ለመነ፤ ማለደ

ተረፈ	= ተርፈ	ቀረ
ተየሐ	= ቴሐ	ቀላወጠ
ተገሐ	= ተገሐ	ተጋ
ነሠሐ	= ነሥሐ	ያዘ ጠለደ
ነጸሐ	= ነጽሐ	ገሩ ገፈተረ
ነወመ	= ኖመ	ተኛ
አመነ	= አምነ	አመነ
ከሀለ	= ከሀለ	ቻለ
ከለሀ	= ከልሀ	ጮኸ
ከለአ	= ከልአ	ከለከለ
ዘበሐ	= ዘብሐ	አረደ
ዘረአ	= ዘርአ	ዘራ
ደመጸ	= ደምጸ	ድምጽ አሰማ
ደነገጸ	= ደንገጸ	ደነገጠ
ገበረ	= ገብረ	አደረገ
ገወሐ	= ጎሐ	ነጋ
ጸረሐ	= ጸርሐ	ጮኸ
ጸነሐ	= ጸንሐ	ቆየ
ጸገበ	= ጸግበ	ጠገበ
ፈለሐ	= ፈልሐ	ፈላ
ፈረሐ	= ፈርሐ	ፈራ
ፈጸሐ	= ፈጽሐ	ገመሰ፣ ወገጠ

የመሰሉ ሁሉ ነው።

ግንዛቤ በዚሁ ምሳሌነት ይህን የመሰለ ሌላው የግእዝ ግስ ሁሉ፤

1. ጥንታዊ ቅርጽ ፊደል ጥንታዊ ድምጽ ፊደል፤
ደሐራዊ ቅርጽ ፊደል ደሐራዊ ድምጽ ፊደል ያለው መሆኑን፤
2. ጠቅላላ ግእዝ ፊደላት ሥርወ /ዋና/ ግእዝ ሠርዌ ግእዝ 2 ተብለው ሁለት ዓይነት ቅርጽ ፊደል፤
ሁለት ዓይነት ድምጽ ፊደል ባለው ጉባኤ ፊደላት የተመሠረተ መሆናቸውን መገንዘብ እንችላለን።

ምልማድ ቀዳማዊ

ከዚህ በላይ በተማርከው የፊደል ግእዝ ትምህርት መሠረት ትክክለኛውን መልስ ምረጥ፤

ጥያቄ

1. ሥርወ /ዋናው/ ፊደል ግእዝ _____ ነው?
ሀ/ ግእዝ ፊደል ለ/ ካዕብ ፊደል ሐ/ ራብዕ ፊደል መ/ ሁሉም
2. ፊደል ግእዝን ሰባት ፊደላት አድርጎ ያዘጋጀው _____ ነው?
ሀ/ እንበረም ለ/ አፄ ሐይለ ሥላሴ ሐ/ አቡነ ሰላማ ቀዳማዊ

3. አዕጽቀ ፊደል የተባሉት የፊደል ምልክቶች _____ ናቸው?
 ሀ) ግእዝና ካዕብ ለ) ቁጥሮች ሐ) -0 መ) መልሱ የለም
4. የፊደል ግእዝ የአቀማመጥ ሥርዓት _____ ነው?
 ሀ) ሁለት ዓይነት ለ) አንድ ዓይነት ሐ) ዐሥር ዓይነት መ) ሁሉም
5. ሠራዊተ ፊደል የተባሉት ፊደላት _____ ናቸው?
 ሀ) ከካዕብ እስከካብዕ ያሉት ለ) ከካብዕ እስከ ካዕብ ያሉት ሐ) ሀያላ
6. ዐምደ ፊደል የሚባለው የፊደል አጻጻፍ ቅርጽ _____ ነው?
 ሀ) ከላይ ወደታች የሚጻፈው ለ) ወደጌን የሚጻፈው ሐ) መልሱ የለም
7. ልሕሉሕ ድምጽ ጉርዔ ያላቸው ፊደላት ግእዝ _____ ናቸው?
 ሀ) ወናአ ለ) ሀናአ ሐ) ሐናዐ መ) ሁሉም
8. ድምጹን ከወ ወርሶ የሚነገር ፊደል _____ ነው?
 ሀ) ካዕብ ፊደል ለ) ራብዕ ፊደል ሐ) ሐምስ ፊደል
9. አፍን ወደ ጌን አስለቅቆ (አዙሮ) የሚነገር ፊደል _____ ነው?
 ሀ) ግእዝ ፊደል ለ) ካዕብ ፊደል ሐ) ሐምስ ፊደል መ) ሁሉም
10. አፍን በጣም አስከፍቶ የሚነገር ፊደል-ግእዝ _____ ነው?
 ሀ) ሐምስ ፊደል ለ) ካዕብ ፊደል ሐ) ራብዕ ፊደል
11. የወና የእ ድምር ድምጽ ሆኖ የሚነገር ዝርው ፊደል _____ ነው?
 ሀ) ጌ ለ) ጉ ሐ) ን መ) ኔ ሠ) ሁሉም
12. ጠባቂ ድምጽ-ጉርዔ ያላቸው ፊደላት ግእዝ _____ ናቸው?
 ሀ) ዐ፣ሐ ለ) ሀ፣አ ሐ) ወ፣የ መ) ሁሉም
13. ብትን ቅርጽ፣ ብትን ድምጽ ያላቸው ፊደላት ግእዝ _____ ይባላሉ?
 ሀ) ካዕብና ሣልስ ለ) ዝርዋን ፊደላት ሐ) ሁሉም ፊደላት
14. በጥንታዊ ፊደል ግእዝ አናባቢ (Vowels) እንደነበሩ በታሪክ የሚታወቁ ፊደላት ግእዝ _____ ናቸው።
 ሀ) ሀ፣አ፣ለ፣የ ለ) ሀ፣አ፣ወ፣የ ሐ) ሀናላ መልስ ይሆናሉ
15. ባለድምጽ ታሕናግ /ትናጋ/ ፊደላት _____ ናቸው።
 ሀ) ሠ፣ሰ፣ደ፣ ለ) ቀ፣ኅ፣ከ፣ገ ሐ) ሐ፣ዐ፣ወ መ) መልሱ የለም
16. ሲነበብ አፍን በጣም የማያስከፍተው ፊደል _____ ነው?
 ሀ) ካዕብ ፊደል ለ) ሣልስ ፊደል ሐ) ግእዝ ፊደል መ) ራብዕ ፊደል
17. ሲነበብ አፍን የትንፋሽ ያህል የሚያስከፍተው ፊደል _____ ነው?
 ሀ) ሐምስ ለ) ካዕብ ፊደል ሐ) ሳድስ ፊደል መ) ሁሉም
18. የንባብ ድምጹን ከየ የወረሰው ፊደል ግእዝ _____ ነው?
 ሀ) ግእዝ ፊደል ለ) ካዕብ ፊደል ሐ) ሣልስ ፊደል መ) ሁሉም
19. አፍንና ከንፈርን በማጥበብ የሚነገሩ ፊደላት ግእዝ _____ ናቸው?
 ሀ) ካዕብና ሣልስ ፊደላት ለ) ካዕብና ራብዕ ፊደላት ሐ) ካዕብና ሳብዕ ፊደላት
20. የንባብ ድምጹን ከ «አ» የወረሰ ፊደል ግእዝ _____ ነው?
 ሀ) ግእዝ ፊደል ለ) ካዕብ ፊደል ሐ) ራብዕ ፊደል መ) ሁሉም መልስ ነው

ትምህርት ካልአይ ፍኖተ ንባብ ዘልሳነ ገእዝ

የልሳነ ገእዝ ፍኖተ ንባብ /የንባብ መንገድ/ በዓራት የንባብ ዓይነቶች ይነገራል።

ዓራቱ የንባብ ዓይነቶች፡

- ፩. ተነሽ ንባብ
- ፪. ወዳቂ »
- ፫. ተጣይ »
- ፬. ስያፍ » ናቸው።

፩. ተነሽ ንባብ፡- በአምስት ፊደላት እየደረሰ መድረሻውን ፊደል በማንሣት ይነበባል።

መድረሻ ፊደል	ገእዝ ፊደል	ካዕብ ፊደል	ሣልስ ፊደል	ራብዕ ፊደል	ሳብዕ ፊደል
የንባቡ → ዓይነት	ገብረ መጽአ ከብረ ሰመዖ	ሐሙ ሐሩ ንዑ ወዐርጉ	ሐራ ጸውዒ ምተኪ ሰአሊ	ሐራ ንግራ ሀለዋ ኢይብክያ	ሀቦ ሰዐሮ ኩንኖ አድሐኖ

የመሰለው ሁሉ ነው።

ምሳሌ፡

1. የገእዝ መድረሻ	ተ ሃ ን ባ ብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ወገብረ ብርሃናት ዓበይተ ♦ መጽአ ኀቤነ ወቤዘወነ ♦ ሰማየ ወምድረ ፈጠረ
2. የካዕብ መድረሻ	ተ ሃ ን ባ ብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ሐሩ ወመሀሩ ♦ ሐሙ ርሕቡ ወተመንደቡ ♦ ንዑ ኀቤየ ሰሩሐን
3. የሣልስ መድረሻ	ተ ሃ ን ባ ብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ሐራ ጸውዒ ምተኪ ♦ ሰአሊ ወጸልዪ ♦ ናጥሪ ትሕትና
4. የራብዕ መድረሻ	ተ ሃ ን ባ ብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ሐራ ንግራ ለአርዳእየ ♦ ረከባ መልአከ ♦ አንስት ይትመሀራ በቤቶን
5. የሳብዕ መድረሻ	ተ ሃ ን ባ ብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ኩነኔከ ሀቦ ለንጉሥ ♦ ይእዜ ሰዐሮ ለገብርከ ♦ ኢመጽአ ከመይኩንኖ ለዓለም

ማለቱን ያሳያል።

፩. ወዳቂ ንባብ፡- በሰባት ፊደላት እየደረሰ መድረሻውን ፊደል ይዞ ወዳቂ

በማድረግ ጣል ብሎ ይነበባል፡፡

መድረሻ ፊደላት፤

የንባቡ
ዓይነት

ንእዝ ፊደል	ካዕብ ፊደል	ሣልስ ፊደል	ራብዕ ፊደል	ሐምስ ፊደል	ሳድስ ፊደል	ሳብዕ ፊደል
አሐደ አሐተ ክልኤተ እስፍንተ	ዝንቱ እሙንቱ አቡሁ እዴሁ	ብእሲ አሐቲ መሐሪ ኩናኒ	ደብተራ ዕዝራ መና አቡሃ	ሥላሴ ኩነኔ ውዳሴ ሙሴ	ዝ እምዝ ከመዝ	መሰንቆ ባረኮ ኢያሪኮ ወሀቦ

የመሰለው ሁሉ ነው፡፡

ምሳሌ

፩. የንእዝ መድረሻ ፊደል	መ ጽ ቲ ን ባ ብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ሐረየ <u>ዐሠርተ</u> <u>ወክለኤተ</u> ሐዋርያተ ♦ <u>ሠለስተ</u> አስማተ ነሢአየ ♦ ዘስ ፊትሐ <u>አሐቲ</u> እምእላ ትእዛዛት
፪. የካዕብ መድረሻ ፊደል	መ ጽ ቲ ን ባ ብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ <u>እሙ</u> ወአጎዊሁ ♦ <u>አቡሁ</u> ወእሙ ወአዝማዲሁ ♦ <u>አሐደ</u> አምላክ
፫. የሣልስ መድረሻ ፊደል	መ ጽ ቲ ን ባ ብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ <u>ኩናኒ</u> በጽድቅ ♦ <u>ብእሲ</u> አይሁዳዊ ♦ <u>አረጋዊ</u> ዘሰሙ ኪራኮስ
፬. የራብዕ መድረሻ ፊደል	መ ጽ ቲ ን ባ ብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ልዑል <u>ሰምራ</u> ዳዊት ዘመራ ♦ <u>ዕራቁ</u> ደመና ♦ ነያ ደብተራ እንተ ርእያ ዕዝራ ይሔውጽዋ ዘሰማይ ሐረ፡፡
፭. የሐምስ መድረሻ ፊደል	መ ጽ ቲ ን ባ ብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ <u>ሥላሴ</u> ትትረመም ወትትነከር ♦ <u>ብእሲ</u> ጻድቀ ♦ አኮኒ <u>ሙሴ</u> ዝወሀበክሙ ዘንተ ሕብስተ
፮. የሳድስ መድረሻ ፊደል	መ ጽ ቲ ን ባ ብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ <u>ዝውእቱ</u> ጊዜ ባርኮት ♦ <u>ወዝ</u> ወእቱ ጊዜ ዕጣን ♦ <u>ወእምድሐረዝ</u>
፯. የሳብዕ መድረሻ ፊደል	መ ጽ ቲ ን ባ ብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ <u>ባረኮ</u> ያዕቆብ ለይሑዳ ወልዱ ♦ <u>መሰንቆ</u> ይእቲ ሃይማኖት ♦ ወበጽሐ ጳውሎስ ሀገረ ደማስቆ

ብሎ መነበቡን ያሳየናል፡፡

ግንዛቤ:- ወዳቂ ንባብ የምንለው በሰንጠረዥ ካለው ንባብ መካከል የተሰመረበት ቃል ብቻ መሆኑን እንገነዘባለን።

ተጣይና ሰያፍ ንባባት

ተጣይና ሰያፍ ንባባት ሁለቱም በሳድስ ፊደል ብቻ ይደርሳሉ። ነገር ግን ተጣይ ንባብ የመድረሻውን ተከታይ ፊደል በመያዝ (ያዝ በማድረግ) ጣል ብሎ ይነበባል።

ሰያፍ ንባብ የመድረሻውን ተከታይ ፊደል በማንሣት ይነበባል። ሁለቱንም የንባብ ዓይነቶች ከዚህ በሚከተለው ሰንጠረዥ እንመለከታቸዋለን።

ተጣይ ንባብ	ሰያፍ ንባብ
መድረሻ ፊደል → ሳድስ	ሳድስ
<div style="display: flex; align-items: center; justify-content: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>ሕይወት</p> <p>የንባብ ዓይነት → ወጥት</p> <p>አብ ወእም</p> </div> <div style="margin: 0 10px;">→</div> <div style="text-align: center;"> <p>አማኑኤል</p> <p>የሐውር ጤግሮስ</p> <p>ሰንድሮስ</p> </div> <div style="margin: 0 10px;">←</div> <div style="text-align: center;"> <p>የንባብ ዓይነት</p> </div> </div>	

የመሰለው ሁሉ ነው።

ምሳሌ፡

፩. ተጣይ ንባብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ በሰመ አብ ወወልድ ወመንፊስ ቅዱስ አሐዱ አምላክ ♦ ንጽህ ወጣዕም ወበረከት ♦ ሕይወት ወጥት አምላክተ እደልሳን ♦ እግዚአብሔር ዓቢይ ዘለዓለም
፪. ሰያፍ ንባብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ወይሰመይ ስሙ አማኑኤል ♦ ወየሐውር እምሐይል ውስተሐይል ♦ ወትኑሐኒጽ በፈለገ ጤግሮስ ♦ አብርሃም ወለዶ ለይስሐቅ

በማለት የንባብ መንገዱን ያሳያል።

ግንዛቤ፡

1. ተጣይ ንባብ፣ ሰያፍ ንባብ የሚባሉት በየንጽጽታቸው ሰንጠረዥ ውስጥ ባለው ንባብ የተሰመረባቸው ቃላት ናቸው።
2. ተጣይና ሰያፍ ንባባት በግእዝ ዜማ ጊዜ የመድረሻቸውን ፊደል በመያዝ /በመርገጥ/ ወይም ሞጥ በማድረግ /በመሞጥ ፊደሉን ሳይነኩ/ ሊከሙ ይችላሉ።

ንኡስ ክፍል ካልአይ

ዘጠኝ ንዑሳን ንባባተ ግእዝ

ቀዋሚ ምድባቸው ከዚህ በላይ ከተመለከትናቸው ዓራቱ የንባብ ዓይነቶች ሳይወጣ በዐራቱ ንባባት ሥር ሆነው ልዩ ልዩ የንባብ ጣቢያ ያላቸው ንዑሳን የንባብ ዓይነቶች ዘጠኝ ናቸው፡፡

- እነሱም፡
፩. ቀዋሚ /ዐራፊ/ ንባብ	፮. ጠቅላይ ንባብ
፪. ተናባቢ »	፯. ጉራጅ »
፫. ጠባቂ »	፰. መጠይቅ »
፬. ልሕሉሕ »	፱. ምዕላዳዊ »
፭. ቁጣሪ »	

፩. ቀዋሚ /ዐራፊ/ ንባብ
በቅደም ተከተል የቆሙ ሁለት የተለያዩ ቃላት የመጀመሪያው ቃል ከተከታዩ ቃል ሳይናበብ /በድምጽ ንባብ ሳይያያዝ/ ትንሳኤ ዐረፍ /ቆም/ እያለ የሚነበብ ንባብ ግእዝ ቀዋሚ /ዐራፊ/ ንባብ ይባላል፡፡
ምሳሌ፡

ቀዋሚ /ዐራፊ/ ንባብ	◆ አክብር አባከ ወእመከ ◆ ኢትዝግቡ ለክሙ መዝገበ ◆ አንበሳ መሰጠ ዘየአክሎ
---------------	---

ብለ መነበቡን ያሳያል፡፡

፪. ተናባቢ ንባብ

መድረሻ ፊደሉ - ግእዝ፣ ራብዕ፣ ሐምስ፣ ሳብዕ፣ የሆነ ስም ከተከታዩ ስም ጋር በድምጽ ንባብ እየተያያዘ የሚነበብ ንባብ ግእዝ ተናባቢ ንባብ ይባላል፡፡
ምሳሌ

፩. ግእዝ ተናባቢ	◆ መሠረተ - ሕይወት ◆ መጽሐፈ - ልደቱ ◆ ወልደ - ዳዊት
፪. ራብዕ ተናባቢ	◆ ደብተራ - አሪት ◆ መሐላ - ብእሲ ◆ ጥቃ - ቤት
፫. ሐምስ ተናባቢ	◆ ውዳሴ - አምላክ ◆ አገዜ - ከሱ ◆ ኩነኔ - ሰማይ ወምድር
፬. ሳብዕ ተናባቢ	◆ መሰንቆ - ዳዊት ◆ ከበሮ - ማገሌት ◆ ተናግሮ - ቃል

ብሎ መናበቡን /መያያዙን/ ያሳያል፡፡

ከአገባብም ቀዋሚ /ዐራፊ/ አገባብ ተናባቢ አገባብ አለ። ሁለቱንም በየወገናቸው እንመለከታቸዋለን።

የቀዋሚ /ዐራፊ/ና ተናባቢ አገባብ ንባብ

የቀዋሚ /ዐራፊ/ አገባብ ንባብ	የተናበቡ አገባብ ንባብ
<ul style="list-style-type: none"> ♦ አኮኑ፤ ይመጽእ ♦ እፎ፤ ይከውን ♦ ዮጊ፤ ይመጽእ ♦ አዲ፤ ኢበጽሐ 	<ul style="list-style-type: none"> ♦ አመ ይመጽእ ♦ ምስለ ሰብእ ♦ ሶበ አኮ ♦ እስመ ኮነ

የመሰለው ሁሉ ነው።

ምሳሌ

፩. የተናባቢ አገባብ ንባብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ አመ ይመጽእ ንጉሥ ♦ ምስለ ሰብእ ገብርተዐመፃ ♦ ሶበአኮ እግዚአብሔር ምስሌኝ ♦ እስመ ኮነ ዘይነብር ዲበኩፋቤል
፪. የቀዋሚ /ዐራፊ/ ንባብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ አኮኑ ርእሰክ ትግእዝ ♦ ዮጊ ይመጽእ ዘይከብረክ ♦ ወዘንተ እንክ መክርኩ በንፍሰየ

ማለቱን ያሳያል። ሌላውን ሁሉ በዚሁ መንገድ ይመለከቷል።

፫. ጠባቂና ልሕሉሕ /ልል/ ንባብ ግእዝ

የግእዝን መካከለኛ ፊደልና ድምጽ በአካላተ ንባብ /በከንፈር/ በምሳሰ፣ በድድ/ እየጠበቀ የሚነበብ ንባብ ግእዝ ጠባቂ ንባብ ይባላል።

የግእዝ መካከለኛ ፊደልና ድምጽ ከላይ በተገለጹት አካላተ ንባብ አላልቶ የሚነበብ ንባብ ግእዝ ልሕሉሕ /ልል/ ንባብ ይባላል። ሁለቱንም የንባብ ዓይነቶች ከዚህ በሚከተለው የያንዳንዳቸው ሥርዓተ ኑባሬ /የአቀማመጥ ሥርዓት/ እንመለከታቸዋለን።

ጠባቂ ንባብ	ልሕሉሕ /ልል/ ንባብ
ቀደሰ፣ ይቄድሰ፣ ይቀድሰ	ቀተለ፣ ይቅትል
ይቀትል	ገብረ፣ ይገበር
መካሕ	ቀትል፣ ቅቱል
ጠባብ	ድሕነ፣ ድሐን
ሕዳግ	ሢመ፣ ሢመት

የመሰለው ሁሉ ነው።

ምሳሌ

1. ጠባቂ ንባብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ብእሲ መካሕ ዘይወጽእ እምኤዶም ♦ ... ወሕዳገ ወይን ♦ ወንካር ይእቲ ለአዕይንቲን
2. ልሕሉሕ /ልል/ ንባብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ዘአምነ ወዘተወምቀ ይድሕን ♦ ሠናዩ ግብረ ገብረት ላዕሌዩ ♦ ሚ መጠነ ትሁቡኒ

በማለት ጠባቂና ልሕሉሕ /ልል/ ንባቡን ያሳየናል።

ግንዛቤ

እዚህ ላይ ሊገለጽ የሚገባው የንባብ ጠባይ መኖሩ ይታስበናል። ይህም ካልአይ አንቀጽ ምንጊዜም ጠባቂ ንባብ ነው። ጠብቆ መነበብም የካልአይ አንቀጽ መደበኛ ጠባይ ነው። ይህም ይቀትል፣ ይቆድስ ብለን ያሳየነውን ምሳሌ የመሰለ ሁሉ ነው።

ነገር ግን ሀ ወይም አ በግስ መካከል ከገቡበት ካልአይ አንቀጽ የመጥበቅ ጠባይን ለቅቆ ልሕሉሕ /ልል/ ንባብ ይሆናል።

ምሳሌ

«ሀ» በመካከል ሲገባበት	ቀዳ.አን	ካልአ.አን	ሣል.አን
	መሀረ	ይፊህር	ይምሀር
«አ» በመካከል ሲገባበት	ድሕነ	ይድሕን	ይድሐን
	ሰአለ	ይሰአል	ይሰአል
	ሰቦረ	ይሰዕር	ይሰዐር

ማለቱን ያሳየናል።

፬. ቁጣሪና ጠቅላይ ንባብ

«ሀ» ወይም «አ» በመካከል የሚገኙበት የግእዝ ንባብ የፊደሉ አቀማመጥም ሆነ የቁጥር መጠን ምንም ዓይነት ለውጥ ሳይኖረው መካከለኛውን ፊደል በመቀጥ ጠርም በመጠቀሙም ይነበባል።

ይህም፡

ቁጣሪ ንባብ	ጠቅላይ ንባብ
አዕረገ	አዕረገ
አዕሩግ	አዕሩግ
አዕጹቅ	አዕጹቅ
ማሕቶት	ማሕቶት

የመሰለው ሁሉ ነው።

ምሳሌ፤

፩. ቂጣሪ ንባብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ አዕረግዊ መላእክት ♦ አብርሃም ነሥአ አዕጽቋ በቀልት ♦ ወኢየሐትዉ ማጎቶቲ
፪. ጠቅላይ ንባብ	<ul style="list-style-type: none"> ♦ አዕረግዊ መላእክት ♦ አብርሃም ነሥአ አዕጽቋ ዘይት ♦ ወኢየሐትዉ ማሕቶቲ

ማለቱን ያሳያል።

፭. ጌራጅ ንባብ

፭.፩. መካከለኛውን ፊደል አጥብቆ መነሻውን ፊደል የሚገርድ ንባብ

ሰ፣ተ፣ዘ፣ደ፣ጸ፣ጠ የተባሉት ፊደላት በርሑቅ መደብ በውእቱ፣ በውእቶሙ፣ በይእቲ፣ በውእቶን፣ ካልአይ አንቀጽ እና ሣልሳይ አንቀጽ መካከል ጠብቀው በመነበብ የዚሁ ርሑቅ መደብ ቀዳማይ አንቀጽ መነሻ የሆነውን ፊደል /ተ/ በመጉረድ /በማስቀረት/ ይነበባሉ።

ይህም፤

ጌራጅ ፊደላት	ሳይገርዱ	መነሻውን ፊደል /ተ/ ሲገርዱ	
	ቀዳማይ አንቀጽ	ካልአይ አንቀጽ	ሣልሳይ አንቀጽ
ሰ	ተሰብሐ	ይሴባሕ	ይሰባሕ
ተ	ተተርአሰ	ይተረአሰ	ይተርአሰ
ዘ	ተዘምደ	ይዘመድ	ይዘመድ
ደ	ተደረ	ይደረር	ይደረር
ጸ	ተጸምደ	ይጸመድ	ይጸመድ
ጠ	ተጠምቀ	ይጠመቅ	ይጠመቅ

በማለት ይገርዱታል።

ምሳሌ፤

/ተ/ ♦ ... ከመይጽሐፍ ኩሉ ዓለም
 » ♦ ወተንሥአ እምኅበ ይደረፍ
 » ♦ አነ እፈቅድ እምኅቤከ እጠመቅ

} በማለት መንገዱን ያሳያል

ግንዛቤ፤

1. በሰንጠረዥ ውስጥ በምሳሌ የተገለጸው የርሑቅ መደብ ነጠላ ቁጥር የውእቱ ጌራጅ ንባብ መሆኑን እንረዳለን። የሌሎቹ ርሑቃን መደቦች የውእቶሙ፣ የይእቲ፣ የውእቶን ጌራጅ ንባብም በዚህ መንገድ የሚነገር መሆኑን እንገንዘብ።

፭.፪ ምዕላድ ፊደልን ከመድረሻው ጌራዶ የሚያስቀር ንባብ ግእዝ ቀ፣ ከ፣ ገ፣ ነ የተባሉት ፊደላት በአንደኛውና በሁለተኛው ቅርብ መደብ በአነ፣ በንሐ፣ በአንተ፣ በአንትሙ፣ በአንቲ፣ በአንትን

ቀዳማይ አንቀጽ መድረሻ ፊደል ጠብቀው በመነበብ መድረሻ ሊሆን የነበረውን ፊደል እየጉረዱ ያስቀሩታል

ይህንም፣ መረዳት እንችል ዘንድ የሚከተለውን ሠንጠረዥ እንመልከት

መራሕያን	ጉራጅ	ጉራጅ ፊደላት	ተጉራጅ ፊደል	ሳይጉርዱት	ሲጉርዱት
አነ	ቀ	ቁ	ኩ	አጥመቅ-ኩ	አጥመቁ
አንተ	»	ቀ	ከ	አጥመቅ-ከ	አጥመቀ
እንትሙ	»	ቅ	ክ	አጥመቅ-ክ	አጥመቅሙ
እንቲ	»	ቂ	ኪ	አጥመቅ-ኪ	አጥመቂ
አንትን	»	ቅ	ክ	አጥመቅ-ክን	አጥመቅን
አነ	ከ	ኩ	ክ	ሰበክ-ኩ	ሰበኩ
አንተ	»	ከ	ክ	ሰበክ-ከ	ሰበክ
እንትሙ	»	ክ	ክ	ሰበክ-ክሙ	ሰበክሙ
አንቲ	»	ኪ	ክ	ሰበክ-ኪ	ሰበኪ
አንትን	»	ክ	ክ	ሰበክ-ክን	ሰበክን
አነ	ገ	ጉ	ኩ	ሐደግ-ኩ	ሐደጉ
አንተ	»	ገ	ከ	ሐደግ-ከ	ሐደገ
እንትሙ	»	ግ	ክ	ሐደግ-ክሙ	ሐደግሙ
አንቲ	»	ጊ	ኪ	ሐደግ-ኪ	ሐደጊ
አንትን	»	ግ	ክ	ሐደግ-ክን	ሐደግን
ንሐነ	ነ	ነ	ን	አመን-ነ	አመነ
»	»	»	»	ኮን-ነ	»ኮነ

ማለቱን የሚያሳይ ጉራጅ ንባብ ሁሉ ነው፡፡

ምሳሌ፡

- /ቀ/ * አጥመቀ ወተጠመቀ ለሊከ
- /ከ/ * ወንጌሊ-መለኮት ሰበክ
- /ገ/ * ለእለ ሐደግሙ ኃጢአት ደትሐደግ ለሙ

} በማለት መንገዱን ያሳያል፡፡

፭.፫. በመድበል ቅጽ መድረሻ የሚገባውን ንብረት

መድበል ቅጽ የመድረሻው ተከታይ ፊደልን በማጥበቅ መድረሻው የነበረውን /ምዕላድ ቀለም/ ፊደል /ት/ ገርዶ ይነበባል።

ይህም፡

ተገራጅ ፊደል	ሳይገራጅ	ሲገራጅ
ት	መስጥ-ት	መስጥ
»	ዐጸድ-ት	ዐጸድ
»	ሰየጥ-ት	ሰየጥ

የመሰለው ሁሉ ነው።

ምሳሌ፡

- ◇ ወእንተ ውስጠሙስ ተኩላት መስጥ
- ◇ ወዐጸድኒ እሙንቱ መላእክት ማለቱን ያሳያል

ግንዛቤ፡ ገራጅ ፊደላት ሳይገራጁት የሚነገር ግእዝ ንባብ የለም። እዚህ ሰንጠረዥ ሳይገራጅ መገለጹ እንዴት ሊነበብ እንደነበረ ለማሳየት ነው። ሕጋዊ ንባብ ግእዝ በመጨረሻ ሰንጠረዥ ያለው ገራጅ ንባብ ነው።

፮. መጠይቅ ንባብ-ግእዝ

ኑ፣ ሁ፣ የተባሉት መጠይቃን ፊደላት በመድረሻው እየጨመረ የሚነበብ ንባብ ግእዝ መጠይቅ ንባብ ይባላል።

ይህም

ምንትኑ
አኮሁ
ሶቦሁ } የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

- ◇ ምንትኑ ረባሐ ለተይሕዶ
 - ◇ አኮሁ ሙሴ ወሀበከሙ ሕብስተ
 - ◇ ወሶቦሁ አንሣእን እደዊን
- } ብሎ መነበቡን ያሳያል

፯. የትራስ ፊደላት ሥርዓተ - ንባብ

፯.፩ የሰ እና የመ ሥርዓተ ንባብ

ሰ፣ መ የተባሉት ትራስ ፊደላት፡ በካዕብ፣ በግልስ፣ በራብዕ፣ በሐምስ፣ በሳብዕ ፊደላት በደረሰው ወዳቂ ንባብ መድረሻ ላይ እየወደቁ /እየተገኙ/ ወዳቂውን ንባብ ተነሻ ንባብ ያደርጉታል። ይህን ሥርዓተ ንባብ ባጭሩ ለመገንዘብ የሚከተለውን ሰንጠረዥ እንመልከት

መድረሻ ፊደላት ትራስ ፊደላት { ሰ መ	ካዕብ	ሣልስ	ራብዕ	ሐምስ	ሳብዕ
	ዝንቱስ	ብእሲስ	ዕዝራስ	ደእዜስ	መስንቀስ
	ዝንቱመ	ዛቲመ	ደብተራመ	ብእሴመ	ኢያሪመ

የመሰለው ነው

ምሳሌ፤

- ◇ ወበእንተ አስተጋብእስ ለቅዱሳን
 - ◇ ደእዜስ ተገስሱ ትቅትሉኒ
 - ◇ መኑመ ውእቱ ዝንቱ
- } ማለቱን የመለከታል

፩.፩.፪. ሰ እና መ ተነሽ፤ ተጣይና ሰያፍ ንባባትን በመድረሻ እየተገኘ ወዳቂ ንባብ የደርጉዋቸዋል፡፡

ትራስ ፊደላት	ተነሽ ንባብ	ተጣይ ንባብ	ሰያፍ ንባብ
ሰ	ገብረስ	ሰብእስ	አብርሃምስ
»	ዓለመስ	ምድርስ	ኤፌሳንስስ
መ	ገብረመ	አይሑድመ	ዮናስመ

የመሰለው ነው፡፡

ምሳሌ፤

- ◇ ሰብእስ እንዘ ክቡር ውእቱ ኢያእመረ
 - ◇ ወምድርስ ሀለወት እምትካት ዕራቃ
 - ◇ ወአንትሙስ ኢተአምሩ
 - ◇ አብርሃምስ ኢገብረ ከመዝ
- } ማለቱን ያሳያል፡፡

፩.፪. ሀ.ሂ፤ ሃ፤ ኒ፡ በአራቱ ንባባት መድረሻ ላይ እየወደቁ /እየተገኙ/ አራቱን ንባባት ወዳቂ ንባብ የደርጉዋቸዋል፡፡

ይህም

ትራስ ፊደል	ተነሽ ንባብ	ተጣይ ንባብ	ወዳቂ ንባብ	ሰያፍ ንባብ
ሀ	-	ዳዊትሀ	ሙሴሀ	አብርሃምሀ
ሂ	ሰማየሂ	ዳዊትሂ	ሙሴሂ	አብርሃምሂ
ሃ	-	ማርያምሃ	ሳራሂ	ትእማርሃ
ኒ	ሰማየኒ	ዳዊትኒ	ሙሴኒ	አብርሃምኒ

የመሰለው ነው፡፡

ምሳሌ፤

- አብርሃም ወለደ ደስሐቅሀ
 - ዳዊትኒ ደቤ ቡሩክ ዘይመጽእ
 - ሙሴኒ ርእያ ሀገር ቅድስት
- ሌላውንም በዚህ መንገድ ይመለከቷል፡፡
- } ማለቱን ያሳያል፡፡

፲፫. ትራስ ፊደላት አክሲዮን በመድረሻ እየወደቁ /እየተገኙ/ ሦስቱን ንባባትወዳቂ ንባብ ያደርጓቸዋል።

ሦስቱ ንባባት	ተነሽ ንባብ	ተጣይ ንባብ	ሰያፍ ንባብ
/አ/	እግዚእየአ	ካልእአ	አዝዝአ
/ኬ/	ይምጽኡኬ	ምንትኬ	አድሕንኬ
/ሶ/			አድሕንሶ

የመሰለው ነው።

ምሳሌ

/አ/	እግዚእየአ አዝዝ አ በቃልከአ የሐዩአ ቁልፍየአ ታሕተ ጠፈረ ቤትየ ኢይደልወከ በዊእአ አይቴአ ጽርሑ ንበእገብር ፋሲካ
/ኬ/	ምንትኬ ሰብእ ዘይጸንሐ እሳት ይምጽኡኬ ይርአዩ ዘኬ ፈትሐ አሐተ
/ሶ/	አ እግዚአ ሠርሕሰሶ አ እግዚአ አድሕንሶ

በማለት ወዳቂ ንባብ ሆኖ መነበቡን ያሳያል። ሌላውንም አገባብ ሁሉ በዚህ መንገድ ይመለከቷል።

ግንዛቤ፡-

፩. የንባብ ትራስ /የመድረሻ ተጨማሪ/ ፊደል ሁሉ በንባብ ጊዜ

ዝንቱስ	አይሁድስ	ዝንቱኒ	ይስሐቅሀ
አብርሃምስ	ሰማየስ	ዝኒ	ይስሐቅኒ

በማለት በአንድነት /በአንድ ድምፅ/ ይነበባል እንጂ ትራስ ፊደሉን ከቃሉ በመነጠል ዝንቱ ሰ፣ ይስሐቅ፣ ሰ፣ አብርሃም፣ ኒ ወዘተ ብሎ አይነበብም። ትራስ ፊደሉን ነጥሎ ለብቻው ማንበብ የንባብ ግእዝ ይቻላል ነው።

፪. ትራስ ፊደላት በመድረሻ የወደቁበት አገባብ ከትራስ ተነጥሎ

አመ፡ኒ

አመ፡ሂ

ሶበ፡ሰ

አመ፡ሰ

በማለት አይነበብም፡፡ ይህ ዓይነት አነባበብ የንባብ - ግእዝ ነውርና ጸያፍ ነው፡፡ የንባቡ ጠባይ

«አመኒ ሶበሰ

አመኒ አመሰ»

በማለት ወዳቂ ንባብ ሆኖ በአንድነት /በአንድ ትንፋሽ/ መነበብ ነው፡፡

፫. ለተገባር አጸፋነት «ዝ» የሚለው ለገቢር አጸፋነት «ዘ» በሚለው አጸፋ ቅጽል ላይ ሰ በትራስነት በሚወድቅበት ጊዜ «ዘሰ» በማለት ተነሽ ንባብ ሆኖ ይነበባል፡፡ ከዚህ በቀር ሰ በአገባብ መድረሻ ቢወድቅም ሁሉም አገባቡ አይነሡም፡፡

አጭርና በር ከፋች የግእዝ ሥርዓተ - ንባብ ይህ ነው፡፡ በዚሁ መርሕ መሠረት ንባብ - ግእዝን በሥርዓትና በሕገ ንባብ - ማንበብ ይገባል፡፡

ትምህርት ሃላፊ

ሐረተ ጥበብ ዘልሳነ ገለገ

፩. ዘሕዝቅኤል ነቢይ

አመሐሙሱ ለሚያዝያ አዕረፈ ሕዝቅኤል ዐቢይ ነቢይ ወልደ ቡዝ ካህን። ዝንቱ ነቢይ ተፃውወ ንብ ሀገረ ባቢሎን ሶባ ዪወዎሙ ናቡከደነጾር ንጉሥ ለደቂቀ እስራኤል ዘእንዘህሎ ህዩ ማእከለሙ ወረደ ላዕሌሁ መንፈስ ትንቢት ወተናገረ በውስተ ተንቢቱ መንክረ ወመድምመ። በእንተ ልደቱ ለክርስቶስ እምድንግል ወድሕረ ልደቱ ትነብረ እሙ ድንግለ። ወበእንተ ጥምቀት፤ ወቀርባን፤ ወትንሣኤ ሙታን። ወከሰተ እግዚአብሔር ዲበ እደዊሁ ተአምራተ ወመንክራተ ብዙሐተ። ወሶበ አምለኩ ደቂቀ እስራኤል ጣዖተ በሀገረ ባቢሎን ገሰጸሙ ወተዛለ ፎሙ ዝልፈተ ክሱተ ዘእንበለ ፍርሐት። ወበእንተዝ ተንሥኡ ላዕሌሁ ሊቃውንቲሆሙ ወቀተልዎ። ወተነበዩ እምቅድመ ልደቱ ለክርስቶስ ሎቱ ስብሐት በጳጂፍ ወጂ ዓመት። ወመዋዕለ ትንቢቱ ዕስራ ዓመት ወኩሉ መዋዕለ ሕይወቱ ፶ ዓመት። እግዚአብሔር ይምሐረነ በጸሎቱ ለዓለመ ዓለም አሜን።

፪. ዘማቴዎስ ሐዋርያ

ወበዛቲ ዕለት አዕረፈ ማቴዎስ ሐዋርያ አሐዱ እምዐሠርቱ ወክልኤቱ ሐዋርያት ወእምድሕረ ሰበክ ውስተ አህጉረ - ካህናት ወሜጦሙ ውስተአእምሮ - እግዚአብሔር ወውእቱ ፈቀደ ይባእ ሀገረካህናት ወረከቦ አሐዱ ወሬዛ ወይቤሎ አንተሰ ኢትክል ትባእ ውስተ ዛቲ ሀገር ዘእንበለ ትላጺ ስእርተ - ርእስከ ወጽሕመከ ወትንሥእ በእዴከ ሆላዕና። ወገብረ በከመ አዘዞ ወእንዝ ይተክዝ በእንተዝ ሶቤሃ አስተርአዮ እግዚእን ኢየሱስ ዘአምሳለ ዘየአምን ቦቱ ቀዳሚ ተናግሮ ወአጽንዖ ወናዘዞ ወተሰወረ እምኔሁ።

ወሶበ ቦኣ ቅዱስ ማቴዎስ ውስተ ይእቲ ሀገር ወአስተርአዮ ሎሙ ከመ አሐዱ እም ካህናት ወሐረ ንብ ሀገር አጽሎን ወረከቦ ሊቀ ካህናት ወአጠየቆ ቅዱስ ማቴዎስ ከመ እሙንቱ ኢኮኑ አማልክተ። ወገብረ በቅድሜሁ ተአምራተ ወመንክራተ ወሠረቀ ላዕሌሆሙ ብርሃን ወወረደ ኃቤሆሙ ማዕድ እምሰማይ። ወሶርርአዮ አርሚስ ካህን ዘንተ ትእምርተ ይቤሎ ስሙ ለአምሳኪዮ ኢየሱስ ውእቱ ወሶቤሃ አምነ አርሚስ ካህን በእግዚእን ኢየሱስ ወብዙሐን ሕዝብ አምኑ ምስሌሁ።

ወሶበ ሰምዐ ንጉሠ ሀገር ዘንተ ነገረ አዘዘ ያውዕይዎ በእሳት ወውእተ ጊዜ ሞተ ወልዱ ለንጉሥ ወሰአሎ ቅዱስ ማቴዎስ ለእግዚእነ ኢየሱስ ወአንሥኦ ለወልደ ንጉሥ እሞት ወሶቤሃ አምነ ንጉሥ ወኩሎሙ ሰብአ ሀገር አምኑ። ወሶቤሃ ሄመ ሎሙ ኤጲስ ቆጶስ፣ ወካህናተ ወሐነጸ ሎሙ ቤተ ክርስቲያን ወወጽኦ ንበ ሀገር ዘአፍኦ ሜጦሙ ወአግብአሙ ውስተ አእምሮ እግዚአብሔር።

ወእምቅድመ ዝንቱ ሐረ ንበ ሀገረ ብፁዓን ወርእዮ ለእግዚእነ እንዘ ይመጽእ ንቤሆሙኩሎ ጊዜ ወምስሌሁ ነፍሳተ ሕጻናት ወኅላቆሙ ዐሠርቱ ወዐርባዕቱ ሐምሳ ምዕት ወኩሎ አሚረ ለለበዓል ይመጽእ ንቤሆሙ እግዚእነ ኢየሱስ ወምስሌሁ መላእክቲሁ ወእሙንቱ ዘሐረ ንቤሆሙ ዘሲማስ ቀሲስ ወገዳማውያን ዘኮኑ በገድሎሙ ወምግባሮሙ ዘመንክር ወእምድሬሁ ወጽኦ ቅዱስ ማቴዎስ ሐዋርያ ወንጌላዊ ንበ ሀገረ ኢየሩሳሌም ወምድረ ይሁዳ ወጸሐፊ ወንጌለ በልሳነ ዕብራይስጥ ወእምዝ ወጽኦ ንበ ሀገር ዘአፍኦ ወረከበ በሀገር አሐደ ብእሴ ሙቁሐ እስመ ውእቱ ኮነ ይሔውጸሙ ለሙቁሐን ወሀሎ ዘይፈድዮ እግዚኡ ንዋዩ ዘወሀበ ከመይንግድ ቦቱ ይርባሕ ውእቱስ ወገሮ ውስተ ባሕር ወአጥፍኦ። ወይቤሎ ቅዱስ ማቴዎስ ሐዋርያ ለውእቱ ብእሲ ሑር መካነ እገሌ ወዘትረክብ ውስቴቱ ንሣእ ወሀብ ለእግዚእከ ወሐረ ውእቱ ብእሲ ወረከበ ጽፍነተ ዘምሉእ ወርቀ። ወነሥኦ ወወሀበ ለእግዚኡ ወድሕነ። ወተሰምዐ ዜናሁ ለቅዱስ ማቴዎስ ውስተይእቲ ሀገር ወብዙሐን አምኑ በእግዚእነ ኢየሱስ ወሶበ ሰምዐ ዮስጦስ መኰንነ ይእቲ ሀገር ከመብዙሐን አምኑ በእግዚእነ ኢየሱስ ወተምዐ ጥቀ። ወአዘዘ ከመይምትሩ ርእሶ ለቅዱስ ማቴዎስ ወይውግርዎ ለአዕዋፍ ሥጋሁ ወመተሩ ርእሶ ቅድስተ በሰይፍ ወመጽኡ ሰብእ መሃይምናን ወነሥኡ ሥጋሁ ወአንበርዎ ውስተ መካን ቅዱስ።

- ❖ ሰላም ለማቴዎስ በደመና ሰማይ ዘተመጥቀ፤
- ❖ ሕሩዮነ ይርእይ ውብፁዓን ደቂቀ፤
- ❖ ወያሰስል እምላዕለ ብእሲ ምንዳቤ ወጸዕቀ፤
- ❖ በሥልጣነ ቃሉ አዘዘ ማዕምቀ፤
- ❖ ከመያውጽእ ሎቱ ዘተሰጥመ ወርቀ።

ለሚደ ንባብ /ንባብን መለማመድ/

ተ/ቁ	የንባቡ ዓይነት	ንባቡ	መጠነ ንባቡ
1.	ሰያፍ ንባብ	መልእክተ ዮሐንስ	አንድ ድምፅና አንድ ትንፋሽ
2.	ወዳቂ	ሐዋርያ	» »
3.	ሰያፍ ንባብ	ወልደ ዘብዴዎስ	» »
4.	ወዳቂ	ቀዳማዊ	» »
5.	ተነሽ ንባብ	ንዜንወክሙ	» »
6.	ተነሽ ንባብ	በእንተውእቱ	» »
7.	ወዳቂ »	ዘሀሎ	» »
8.	ተጣይ »	እምቅድም	» »
9.	ተነሽ »	ውእቱ	» »
10.	ወዳቂ ንባብ	ዘሰማዕናሁ	» »
11.	ተነሽ ንባብ	በእዘኒኑ	» »
12.	ወዳቂ »	ወዘርኢናሁ	» »
13.	ተነሽ »	በአዕይንቲኑ	» »
14.	ወዳቂ »	ወዘጠየቅናሁ	» »
15.	» »	ወዘገሠሠሐሁ	» »
16.	ተነሽ »	እደዊኑ	» »
17.	ተጣይ »	በእንተ ነገረ ሕይወት	» »
18.	» »	እስመ ሕይወት	» »
19.	ሰያፍ »	ተአውቀት	» »
20.	ተነሽ »	ለኑ	» »
21.	ወዳቂ »	ወርኢናሃ	» »
22.	ተነሽ »	ወስምዐ	» »
23.	» »	ኮኑ	» »
24.	» »	ወንዜንወክሙ	» »
25.	» »	ንሕኑ	» »
26.	» »	ሕይወተ	» »
27.	ተጣይ »	እንተ ለዓለም	» »
28.	ሰያፍ »	እንተ ሀለወት	» »
29.	ተጣይ »	ገበአብ	» »

		ወተአውቀት	»	»
30.	ሰዖፍ »	ለነ	»	»
31.	ተነሽ »	ወርኢናሁ	»	»
32.	ወዳቂ »	ወሰማዕናሁ	»	»
33.	» »	ወንዜንወክሙ	»	»
34.	ተነሽ »	ለክሙኒ	»	»
35.	ወዳቂ »	ከመአንትሙኒ	»	»
36.	» »	ትኩኑ ሱታፌ	»	»
37.	» »	ሞሰሌነ	»	»
38.	» »	ወሱታፌነሰ	»	»
39.	ወዳቂ »	ምስለአብ	»	»
40.	ተጣይ »	ወምስለ ወልዱ	»	»
41.	ወዳቂ »	ኢየሱስ	»	»
42.	ተጣይ »	ክርስቶስ	»	»
43.	» »	ወዘንተ	»	»
44.	ተነሽ ንባብ	ንጽሕፍ	»	»
45.	ሰዖፍ »	ለክሙ	»	»
46.	ተነሽ »	ከመትፍስሕትክሙ	»	»
47.	» »	ፍጽምተ	»	»
48.	» »	ትኩን	»	»
49.	ሰዖፍ ንባብ	ብነ	»	»
50.	ተነሽ	ወዛቲ	»	»
51.	ወዳቂ	ይእቲ	»	»
52.	ተነሽ	ዜና	»	»
53.	ወዳቂ	እንተ ሰማዕናሃ	»	»
54.	ወዳቂ	ትካት	»	»
55.	ተጣይ	እምኔሁ	»	»
56.	ወዳቂ	ወንዜንወክሙ	»	»
57.	ተነሽ	ከመ እንዘኢብሐር	»	»
58.	ተጣይ	ብርሃን	»	»
59.	ተጣይ		»	»

60.	ተነሽ	ውእቱ	»	»
61.	ወዳቂ	ወጽልመትሰ	»	»
62.	ወዳቂ	አልቦ	»	»
63.	ወዳቂ	ነቤሁ	»	»
64.	ወዳቂ	ወኢአሐተኒ	»	»
65.	ወዳቂ	ወእመሰ	»	»
66.	ተነሽ	ንቤለክሙ	»	»
67.	ተነሽ	ብነ	»	»
68.	ወዳቂ	ሱታፌ	»	»
69.	ወዳቂ	ምስሌሁ	»	»
70.	ተጣይ	ወወስተ ጽልመት	»	»
71.	ሰያፍ	ነሐውር	»	»
72.	ተነሽ	ንሔሱ	»	»
73.	ወዳቂ	ወኢንገብራ	»	»
74.	ተጣይ	ለጽድቅ	»	»
75.	ተጣይ	ወለርትዕ	»	»
76.	ወዳቂ	ወእመሰ	»	»
77.	ተጣይ	ውስተ ብርሃን	»	»
78.	ሰያፍ	ነሐውር	»	»
79.	ተነሽ	በከመ ውእቱ	»	»
80.	ተጣይ	ብርሃን	»	»
81.	ተጣይ	ሱቱፋን	»	»
82.	ተነሽ	ንሕነ	»	»
83.	ተነሽ	በበይናቲነ	»	»
84.	ወዳቂ	ወደሙ	»	»
85.	ተጣይ	ለኢየሱስ	»	»
86.	ተነሽ	ያነጽሀነ	»	»
87.	ወዳቂ	እምኩሉ	»	»
88.	ተነሽ	ሐጣውኢነ	»	»

ምልማድ ካልአይ

የሚከተለውን ንባብ ግእዝ ካነበብክ በኋላከዚህ በላይ በተማርከው ፍኖተ ንባብ /የንባብ መንገድ/ መሠረት ትክክለኛውን የንባብ ዓይነት መርጠህ አላይ

ሀ. ንባብ → መመስለ ሎሙ ወይቤሎሙ አሐዱ ብእሲ ባዕል ዘሠምረ ሎቱ ተግባሩ። ወደለዎ ብሔር ወሐለየ በልቡ ወይቤ ምንተ እሬሲ ዘአልብየ ንበ እዘግብ እክልየ ወበረከትየ።

ለ. ጥያቄና መልስ

ጥያቄ	መልስ			
	ሀ	ለ	ሐ	መ
ለ ፩. መመስለ	ተጣይ ንባብ	ተነሽ ንባብ	ሰያፍ ንባብ	ወዳቂ ንባብ
ሐ ፪. ሎሙ	ሰያፍ »	ተጣይ »	ተነሽ »	ወዳቂ »
ሀ ፫. ወይቤሎ	ወዳቂ »	ተጣይ »	ተነሽ »	ሰያፍ »
ለ ፬. አሐዱ	ተነሽ »	ወዳቂ »	ተጣይ »	ሰያፍ »
መ ፭. ብእሲ	ተጣይ »	ተነሽ »	ሰያፍ »	ወዳቂ »
መ ፮. ባዕል	ተነሽ »	ወዳቂ »	ሰያፍ »	ተጣይ »
ሐ ፯. ዘሠምረ	ወዳቂ »	ሰያፍ »	ተነሽ »	ተጣይ »
መ ፰. ሎቱ	ተጣይ »	ተነሽ »	ሰያፍ »	ወዳቂ »
ሀ ፱. ተግባሩ	ወዳቂ »	ተጣይ »	ተነሽ »	ሰያፍ »
ለ ፲. ወደለዎ	ተነሽ »	ወዳቂ »	ተጣይ »	ሰያፍ »
ለ ፲፩. ብሔር	ወዳቂ »	ተጣይ »	ሰያፍ »	ተጣይ »
ለ ፲፪. ወሐለየ	ተጣይ »	ተነሽ »	ተጣይ »	ሰያፍ »
ሐ ፲፫. በልቡ	ሰያፍ »	ተጣይ »	ወዳቂ »	ተነሽ »
ለ ፲፬. ወይቤ	ተጣይ »	ወዳቂ »	ሰያፍ »	ተነሽ »
ሀ ፲፭. ምንተ	ተነሽ »	ተጣይ »	ወዳቂ »	ሰያፍ »
መ ፲፮. እሬሲ	ወዳቂ »	ሰያፍ »	ተጣይ »	ተነሽ »
መ ፲፯. ዘአልብየ	ተጣይ »	ወዳቂ »	ሰያፍ »	ተነሽ »
ሐ ፲፰. ንበእዘግብ	ወዳቂ »	ተነሽ »	ሰያፍ »	ተጣይ »
ለ ፲፱. እክልየ	ወዳቂ »	ተነሽ »	ተጣይ »	ሰያፍ »
መ ፳. ወበረከትየ	ተጣይ »	ሰያፍ »	ወዳቂ »	ተነሽ »

በዚህ የንባብ-ግእዝ አመዳደብ መሠረት ከዚህ በታች ያለውን ንባብ ግእዝ በዐራቱ የንባብ ዓይነቶች መድበህ አሳይ።

«ወይቤ ከመዝ እገብር፤ እነሱት ዘትካት መዘግብትየ ወአሐንጽ ካልአ ዘየዐቢ እምኔሁ ወእዘግብ ህየ እክልየ ወበረከትየ። ወእብላ ለነፍሰየ ብኪ ብዙሕ በረከት ዘዘገብኩ ለኪ ንቡረ ዘየ አክለኪ ለብዙሕ ዓመታት። አዕርፊ እንከሰ ብልዒ ወስትዪ ወተፈስሒ። ወይቤሎ እግዚአብሔር እዐብድ በዛቲ ሌሊት ይነሥእዋ ለነፍሰከ እምላዕሌከ። ለመኑ ይከውን ዘእስተዳለውከ። ከማሁኬ ዘይዘግብ ሎቱ መዝገበ ዘኢኮነ እም እግዚአብሔር ብዕሉ።»

ሀ. ንባብ —→

ምልማድ ሃልሳይ

ከዚህ በላይ በተማርከው ፍኖተ ንባብ /የንባብ መንገድ/ መሠረት በህ ሥር ያሉትን ጥያቄዎች በለ ሥር ካሉት መልሶቻቸው ጋር በማገናኘት ትክክለኛውን መልስ አሳይ

ጥያቄ	መልስ
ሀ	ለ
መ ፩. መድረሻውን ፊደል የሚያነሣ ንባብ	ሀ. አንተኑ ዘትመትጽእ
ረ ፪. ቃለ መልእክት ንባብ	ለ. አገቤ ከሉ ወመግቢ ከሉ
አ ፫. የመድረሻውን ተከታይ ፊደል የሚጥል ንባብ	ሐ. መሐሮሙ ወተሠሃሎሙ
ለ ፬. ተናባቢ ንባብ	መ. ተነሽ ንባብ
ሰ ፭. የመድረሻውን ተከታይ ፊደል የሚያነሣ ንባብ	ሠ. አጥመቀ፣ ወተጠመቀ ለሊከ
ቀ ፮. ጠባቂ ንባብ	ረ. አይቴአ ጽርሑ
ሠ ፯. ጉራጅ ንባብ	ሰ ሰያፍ ንባብ
ነ ፰. ልሕሉሕ /ልል/ ንባብ	ቀ. ሰብሐ ወዘምሩ ሎቱ
ተ ፱. መድረሻውን ፊደል የሚጥል ንባብ	በ. ግዛል ወርትዕ
በ ፲. ቀዋሚ /ዐራፊ/ ንባብ	ተ. ወዳቂ ንባብ
ሀ ፲፩. መጠይቅ ንባብ	ነ. መሀረ፣ ይሚነር ይምሀር
ወ ፲፪. ጠቅላይ ንባብ	አ. ተጣይ ንባብ
ዐ ፲፫. የትራስ ፊደል ንባብ	ከ. አ ማርያም
ከ ፲፬. ቃለ አክብሮ /አጋንኖ/ ንባብ	ወ. አእሩግ
ወ ፲፭. ቂጣሪ ንባብ	ዐ. እመኒ እንዘትነውም

ምዕራፍ - ፪ ትምህርተ - ሰዋስው ትምህርት ቀዳማይ መራሕያን - ሰዋስው

፩. መራሕያንና አቀማመጣቸው

መራሕያን ማለት፡ መሪዎች፣ ዋናዎች ማለት ነው። በነጠላው መራሕ የሚለው ቃል መራሕያን ብሎ ይበዛል። መራሕያን፡-

- ፩. አነ = እኔ
- ፪. አንትን = እናንቺ
- ፫. ንሕነ = እኛ
- ፬. ውእቱ = እሱ
- ፭. አንተ = አንተ
- ፮. ውእቶሙ = እነሱ
- ፯. አንትሙ = እናንተ
- ፰. ይእቲ /እሙንቱ/ = እሷ
- ፱. አንቲ = አንቺ
- ፲. ውእቶን /እማንቱ/ = እነሷ ናቸው።

ሥርዓተ ኑባራ /የአቀማመጣቸው ሥርዓት/

ጸታቸው →	ተባዕታይ		አንስተይ	
ቁጥራቸው →	አንድ	ብዙ	አንዲት	ብዙ
መደባቸው ↓	↓	↓	↓	↓
ቀዳማይ ቅሩብ መደብ	አነ	ንሕነ	አነ	ንሕነ
ከልአይ ቅሩብ መደብ	አንተ	አንትሙ	አንቲ	አንትን
ርሐቅ መደብ	ውእቱ	ውእቶሙ	ይእቲ	ውእቶን

ይላል።

፪. ሰዋሰውን አመራራቸው

ከዚህ በላይ የተገለጹት ተውላጠተ ስም ቃላት ለምን መራሕያን ተብለው ተሰየሙ?

እነዚህ ቃላት መራሕያን ተብለው የተሰየሙበት ቀዋሚ ምክንያት ከዚህ በላይ ባለው ሰንጠረዥ የተመለከትነው

- ✧ አንድና ብዙ ቁጥራቸው
- ✧ ቅርብና ሩቅ መደባቸው
- ✧ ተባዕታይና አንስታይ ጸታቸው

ጠቅላላ ሰዋሰው ግእዝን ይመራል። ሙሉ ሰዋሰው ግእዝም ያለመራሕያን አንድና ብዙ ቁጥር፣ ቅሩብና ሩቅ መደብ፣ ተባዕታይና አንስታይ ጸታ አይነገርም። ስለዚህ መራሕያን ተብለው ተሰይመዋል የሰዋሰው አመራራቸው መንገድንም ከዚህ በሚቀጥለው ቅደምና ተከል እንመለከታለን።

ሀ/ መራሕያን ባለቤት ሆነው በአንድና ብዙ ቁጥራቸው ግስን
/መጽሐ = መጣ/ ሲመሩ

ቁጥራቸው	መራሕያን	ግስ	የአማርኛ ፍች
አንድ /ት/	አነ አንተ አንቲ ውእቱ ይእቲ	መጻእኩ መጻእከ መጻእኪ መጽሐ መጽሐት	እኔ መጣሁ አንተ መጣህ አንቺ መጣሽ እሱ መጣ እሷ መጣች
ብዙ	ንሕነ አንትሙ አንትን ውእቶሙ እሙንቱ ውእቶን እማንቱ	መጻእነ መጻእከሙ መጻእከን } መጽሐ } መጻሐ	እኛ መጣን እናንተ መጣችሁ እናንቺ መጣችሁ እነሱ መጡ እነሱ መጡ

ብሎ በመነገር የአንድና ብዙ ቁጥር የአመራር መንገዱን ያሳያል። በሰንጠረዥ ውስጥ በመራሕያን ትይዩ ያሉት ግሶችም መራሕያንን ተከትለው በአንድና ብዙ ቁጥር መነገራቸውን እናስተውላለን። በዚህ መሠረት የመራሕያን አንድና ብዙ ቁጥር ግስን መምራቱን፣ ግስ ሁሉም ያለመራሕያን አንድና ብዙ ቁጥር የማይነገር መሆኑን እንረዳለን።

ለ/ መራሕያን ባለቤት ሆነው በቅርብና ሩቅ መደባቸው ግስን
/ሀለወ=አለ ኖረ/ ሲመሩ

መደባቸው	መራሕያን ግስ	የአማርኛ ፍች
አንደኛ ቅሩብ መደብ	አነ ንሕነ ሀለወኩ ሀለውነ	እኔ አለሁ፣ ኖርሁ እኛ አለን፣ ኖርን
ሁለተኛ ቅሩብ መደብ	አንተ አንትሙ አንቲ አንትን ሀለውክ ሀለውከሙ ሀለወኪ ሀለውከን	አንተ አለህ ኖርህ እናንተ አላችሁ፣ ኖራችሁ አንቺ አለሽ፣ ኖርሽ እናንቺ አላችሁ ኖራችሁ
ርሐቅ መደብ	ውእቱ ውእቶሙ እሙንቱ ይእቲ ውእቶን /እማንቱ/ ሀለወ ሀለወ ሀለወት ሀለዋ	እሱ አለ፣ ኖረ እነሱ አሉ፣ ኖሩ እሷ አለች፣ ኖረች እነሷ አሉ ኖሩ።

ብሎ በመነገር ግሰን መምራቱን ያሳያል።
በዚህ ሰንጠረዥ በመራሕያን ፊት ለፊት ያሉት ግሶች በመራሕያ
ቅሩብና ርሑቅ መደብ የተነገሩ ናቸው። በዚህ መሠረት መራሕያ
በቅሩብና ርሑቅ መደባቸው ግሰን ሁሉ የሚመሩ መሆናቸው
እንረዳለን።

ሐ/ መራሕያን ባለቤት ሆነው በተባዕታይና አንስታይ
ጾታቸው ግሰን /ወጽኦ=ወጣ/ ሲመሩ

ጾታቸው	መራሕያን	ግሰ	የአማርኛ ፍች
ተባዕታይ ጾታ	አነ	ወጸእኩ	= እኔ ወጣሁ
	ንሕነ	ወጸእነ	= እኛ ወጣን
	አንተ	ወጸእከ	= አንተ ወጣህ
	አንትሙ	ወጸእክሙ	= እናንተ ወጣችሁ
	ወእቶሙ እሙንቱ }	ወጽኡ	= እነሱ ወጡ
አንስታይ ጾታ	አነ	ወጸእኩ	= እኔ ወጣሁ
	ንሕነ	ወጸእነ	= እኛ ወጣን
	አንቲ	ወጸእኪ	= እንቺ ወጣሽ
	አንትን	ወጸእክን	= እናንቺ ወጣችሁ
	ይእቲ	ወጽኦት	= እሷ ወጣች
	ወእቶን }	ወጽኦ	= እነሷ ወጡ
	እማንቱ }		

ብሎ በመነገር ግሰን መምራቱን ያሳያል።

በሰንጠረዡ ውስጥ በመራሕያን ፊት ለፊት የተዘረዘሩት ግሰ
በመራሕያን ተባዕታይ ጾታና አንስታይ ጾታ መመራታቸው
እናስተውላለን። በዚህ የተባዕታይና የአንስታይ ጾታ መንገድ መሠረት
መራሕያን ግሰን ሁሉ የሚመሩ መሆናቸው እንረዳለን።

በአጭር የአቀማመጥ ሥርዓት ሲቀመጡ

አንድና ብዙ ቁጥራቸው		ትርብና ሩት መደባቸው		ተባዕታይና አንስታይ ጾታቸው	
አንድ	ብዙ	ትርብ	ሩት	ተባዕታይ	አንስታይ
አነ መጸእኩ	ንሕነ መጸእነ	አነ መጸእኩ	ወእቱ መጽኦ	አነ መጸእኩ	አነ መጸእኩ
አንተ መጸእከ	አንትሙ መጸእክሙ	ንሕነ መጸእነ	ወእቱሙ } መጽኦ	ንሕነ መጸእነ	ንሕነ መጸእነ
አንቲ መጸእኪ	አንትን መጸእክን	አንተ መጸእከ	እሙንቱ } መጽኦ	አንተ መጸእከ	አንተ መጸእከ
ወእቶ መጽኦ	ወእቶሙ } መጽኦ	አንትሙ መጸእክሙ	የእቲ መጽኦት	አንትሙ መጸእክሙ	አንትሙ መጸእክሙ
ይእቲ መጽኦት	ወእቶን } መጽኦ	አንቲ መጸእኪ	ወእቶን } መጽኦ	ወእቱ መጽኦ	ወእቱ መጽኦ
	እማንቱ }	አንትን መጸእክን	እማንቱ }	ወእቶሙ መጽኦ	ወእቶሙ መጽኦ

ከዚህ በላይ በሰንጠረዥ የተመለከትነው የመራሕያን አካላት
በእያንዳንዱ ሰንጠረዥ እንደተገለጠው ግሰን መምራታቸው
ያሳያል። ስለዚህ ሌላው መንገዳቸውን በደረጃው እስክናቀርብ
ድረስ መራሕያን ሌላውን ሰዋሰወ ግእዝ ሁሉ በዚህ መንገድ
የሚመሩ መሆናቸውን እንገነዘባለን።

ምሳሌ

ሀ/ ኑባሬ ሰዋስው /የሰዋስው አቀማመጥ/

ተ.ቁ	ግእዝ ንባብ	የአማርኛ ትርጓሜ /ፍች/
1.	አነ እሄሉ ምስሌክሙ	እኔ ከናንተ ጋር እኖራለሁ
2.	ንሕነሰ ኢተወለድነ እምዝሙት	እኛስ ከዝሙት አልተወለድንም
3.	አንተሰ ትልወኒ	አንተስ ተከተለኝ
4.	አንትሙሰ ትገብሩ ግብረ አቡክሙ	እናንተስ የአባታችሁን ሥራ ትመራላችሁ
5.	ውእቱ ነሥአ ደዌነ	እሱ ደዌአችንን ተተበለ

ማለታቸውን ያሳያል።

ሥርዓተ-ሰዋስው /ሞያቸው/

መራሕያን	ሞያቸው /መዋያቸው/
አነ	የ እሄሉ ባለቤት
ንሕነ	የ ኢተወለድነ ባለቤቶች
አንተ	የ ትልወኒ ባለቤት /ሰሚ/
አንትሙ	የ ትገብሩ ባለቤት
ውእቱ	የ ነሥአ ባለቤት

ይሆናል።

ትምህርት /ጥናት/ ሀ ግሶችና ቃላት

በዚህ ምሳሌ መሠረት የሚከተሉት ግሶችንና ቃላትን ካጠናን በኋላ መራሕያንን ግሶችን ተሳቢ ቃላትንም በማግኘት ሥርዓተ-ሰዋስውን መሥራት እንችላለን።

ግ
ሶ
ች
ና
→
ቃ
ላ
ት

ግሶች	ቃላት
ዐጸውኩ = ዘግቻለሁ	ኖሳተ = ደጃፍን
ተወከፍነ = ተቀብለናል	ነግደ = እንግዳን
አፍቀርክ = ወድሃል	ዐርክ = ጓደኛን
ዘገብክሙ = ሰብስባችኋል	ወርቀ = ወርቅን
ተቀባእኪ = ተቀብተኝል	አፈወ = ሸቶን
ሠራዕክን = ሠርታችኋል	ማዕደ = ማዕድን
አልሀቀ = አሳድጓል	ሕጻነ = ሕጻንን /ፊጅን/
ሐመዩ = አምተዋል	ቢጸሙ = ጓደኞቻችን
ነጸረት = ተመልክታለች	ሥና = ውበቷን
ፈተላ = ፈትለዋል	ሚላተ = ሐርን

ኑባሬ → ባለቤት+ማሰሪያ አንቀጽ ግስ+ተሳቢ ስም

ባለቤት /ተው ስም	ማሰሪያ አንቀጽ ግስ	ተሳቢ ስም	የአማርኛ ፍቺ
አኅ	ዐጸውኩ	ኖኅተ	እኔ በርን ዘግቻለሁ
ንሕኅ	ተወከፍኅ	ነግደ	እኛ እንገዳን ተቀብልን
አንተ	አፍቀርክ	በርከ	አንተ ዓደኛን ወደሃል
አንትሙ	ዘገብክሙ	ወርቀ	እናንተ ወርቅን ሰብስባችኋል
አንቲ	ተቀባእኪ	አፈወ	አንቺ ሽቶን ተቀብተሻል
አንትን	ሠራዕክን	ማዕደ	እናንቺ ማዕድን ሠርታችኋል
ውእቱ	አልሐቀ	ሕጻኑ	እሱ ሕጻንን አባድቷል
ውእቶሙ	ሐመዩ	ቢጸሙ	እነሱ ዓደኛቸውን አምተዋል
እሙንቱ			
ይእቲ	ነጸረት	ሥና	እሷ ሙበቷን ተመልክታለች
ውእቶን	ፈተላ	ሚላተ	እነሷ ሐርን ፈትለዋል
እማንቱ			

በማለት መነገራቸውን ያሳያል።

ሥዓርተ ስዋሰው /ጥያቄው/

መራሕያን	ጥያቄው /መዋያቸው/
አኅ	የዐጸውኩ ባለቤት
ንሕኅ	የተወከፍኅ ባለቤቶች
አንተ	የአፍቀርክ ባለቤት
አንትሙ	የዘገብክሙ ባለቤቶች
አንቲ	የተቀባእኪ ባለቤት
አንትን	የሠራዕክን ባለቤቶች
ውእቱ	የአልሐቀ ባለቤት
ውእቶሙ	የሐመዩ ባለቤቶች
ይእቲ	የነጸረት ባለቤት
ውእቶን	የፈተላ ባልተ ቤቶች

ይሆናል።

ግንዛቤ

ከዚህ በላይ በተመለከትነው የሰዋሰወ ግእዝ አጭር ሥርዓተ-ኑባሬ /የአቀማመጥ ሥርዓት/ እና የመራሕያን ሞያ መሠረት ሌላውን የግእዝ ግስንና ስምን በማገናኘት ሰዋሰወ-ግእዝን መሥራት እንደሚቻል መገንዘብ እንችላለን።

፩. ፫. ፪ መራሕያን የማሰራያ አንቀጽ ተሳቢ ሆነው ሲነገሩ የማሰራያ አንቀጽ ተሳቢ ሆኖ የሚነገረው ተደራጊ ስም በሌለበት ጊዜ መራሕያን ከዚህ በላይ የተመለከትነው አንድና ብዙ ቁጥራቸውን፣ ሩቅና ቅርብ መደባቸውን፣ ተባዕታይና አንስታይ ጾታቸውን ሳይለቁ የፊደል ቅርጾቸውን በመለወጥ የማሰራያ አንቀጽ ተሳቢ ሆነው ይነገራሉ።

ምሳሌ

ኑባሬ ሰዋሰወ /የሰዋሰወ አቀማመጥ/

ተ.ቁ	ግእዝ ንባብ	የአማርኛ ትርጓሜ
፩.	አገዊነ ኪያየ ተመሰሉ	ወንድሞቻችን እኔን ምሰሉ
፪.	ኪያክ ተወክልኩ	አንተን ታምኛለሁ
፫.	ኪያክሙኒ ይሰድዱክሙ	እናንተንም ያሳድዷችኋል

ማለታቸውን ያሳያል።

ሥርዓተ ሰዋሰወ /ሞያቸው/

መራሕያን	ሞያቸው
ኪያየ →	የተመሰሉ ተሳቢ ተውላጦ ስም
ኪያክ →	የተወከልኩ ተሳቢ ተውላጦ ስም
ኪያክሙኒ →	የይሰድዱክሙ ተሳቢዎች ተው ስም

ይሆናሉ።

በዚህ ምሳሌ መሠረት የሚከተሉትን ግሶችና ተሳቢ መራሕያንን ካጠናን በኋላ ከግሱ ባለቤት በማገናኘት አጭር ሥርዓተ ሰዋሰወን እንሥራ

ትምህርት / ጥናት / ል

- ግሶች
- ተወክፈ = ተቀበለ
 - ይሰድዱ = ያገርራሉ
 - ያገርር = ይገዛል
 - ፈነወ = ላከ
 - ሐደገ = ተወ
 - በደረ = ቀደመ
 - ተለወ = ተከተለ
 - ወለደ = ወለደ
 - ተሰፈወ = ተስፋ አደረገ
 - አቀበ = ጠበቀ

- ተሳቢዎች መራሕያን
- ኪያየ = እኔን
 - ኪያነ = እኛን
 - ኪያከ = አንተ
 - ኪያኪ = አንቺን
 - ኪያክን = እናንችን
 - ኪያሁ = እሱን
 - ኪያሆሙ = እነሱን
 - ኪያሃ = እሷን
 - ኪያሆን = እነሷን

ምሳሌ

ሀ. ነብሬ

→ ባለቤት + ማሰሪያ አንቀጽ ግስ + ተሳቢ መራሕያን

ባለቤት	ማሰሪያ አንቀጽ	ተሳቢ / መራሕያን/	የአማርኛ ትርጓሜ
ወጎቱ	ተወክፈ	ኪያየ	እሱ እኔን ተቀበለ
አሕዛብ	ይሰድዱ	ኪያነ	አሕዛብ እኛን ያሳድዳሉ
ሕግ	ያገርር	ኪያከ	ሕግ አንተን ይገዛል
ወልድ	ፈነወ	ኪያክሙ	ወልድ እናንተን ላከ
ወሬዛ	ሐደገ	ኪያከ	ጎልማሳ አንቺን ተወ
ጴጥሮስ	በደረ	ኪያክን	ጴጥሮስ እናንቺን ቀደመ
ሐዋርያት	ተለወ	ኪያሁ	ሐዋርያት እሱን ተከተሉ
ያዕቆብ	ወለደ	ኪያሆሙ	ያዕቆብ እነሱን ወለደ
አብርሃም	ተሰፈወ	ኪያሃ	አብርሃም እሷን ተስፋ አደረገ
ኖላዊ	ቀበ	ኪያሆን	እረኛ እነሷን ያጠብቃል

በማለት የሚነገሩ መሆናቸውን ያሳያሉ፡፡

ለ/ ሥርዓተ ሰዋስው /ጥያ/

መራሕያን	ጥያቸው
ኪያየ ፍ	የተወክፈ ተሳቢ ተውላጠ ስም
ኪያነ ፍ	የይሰድዱ ተሳቢዎች ተውላጠ ስም
ኪያከ ፍ	የያገርር ተሳቢ ተውላጠ ስም
ኪያክሙ ፍ	የፈነወ ተሳቢዎች ተውላጠ ስም
ኪያከ ፍ	የሐደገ ተሳቢ ተውላጠ ስም
ኪያክን ፍ	የበደረ ተሳቢዎች ተውላጠ ስም
ኪያሁ ፍ	የተለደው ተሳቢ ተውላጠ ስም
ኪያሆሙ ፍ	የወለደ ተሳቢዎች ተውላጠ ስም
ኪያሃ ፍ	የተሰፈወ ተሳቢ ተውላጠ ስም
ኪያሆን ፍ	የአቀበ ተሳቢዎች ተውላጠ ስም

ሐ/ አጭር የአቀማመጣቸው ሥርዓት

ጾታቸው	ተዕባታይ ጾታ		አንስታይ ጾታ	
ቁጥራቸው	አንድ	ብዙ	አንድ	ብዙ
መደባቸው	↓	↓	↓	↓
አንደኛ መደብ ቅሩብ	ኪያየ=እኔን	ኪያነ = እኛን	ኪያየ=እኔን	ኪያነ=እኛን
ሁለተኛ » »	ኪያከ=አንተን	ኪያከሙ=እናንተን	ኪያከ=አንቺን	ኪያከን=እናንቺን
ሦስተኛ » ርሐቅ	ኪያሁ=እሱን	ኪያሆሙ=እነሱን	ኪያሃ=እሷን	ኪያሆን=እነሷን

፩. ፫. ፫. የባለቤት ቅጽል ሆነው ሲነገሩ

መራሕያን የማሰሪያ አንቀጽ ባለቤት ሆኖ የሚነገር ስም በሚኖርበት ጊዜ የባለቤት ቅጽል ሆነው ይነገራሉ።

ተ.ቁ	ግእዝ ንባብ	የአማርኛ ትርጓሜ
፩.	ወነጽርኩ እነ ዳንኤል.....	እኔ ዳንኤል ተመለከትሁ.
፪.	ንሕነ ፈሪሳውያን ንጸውም ብዙሐ	እኛ ፈሪሳውያን ብዙ እንጸማለን
፫.	አንተ ዳንኤል ዕጽዎ ለዝነገር	አንተ ዳንኤል ይህን ነገር ዝጋው

ማለታቸውን ያሳያሉ።

ለ/ ሥርዓተ ሰዋሰው /ጥያቄ/

መራሕያን	ጥያቄው
አነ —————→	የዳንኤል ቅጽል
ንሕነ —————→	የፈሪሳውያን ቅጽል
አንተ —————→	የዳንኤል ቅጽል

ይሆናሉ።

በዚህ ምሳሌ መርሕነት ከዚህ በታች ያሉት ግሶችንና ቃላትን እናጥናና መራሕያንን ለማሰሪያ አንቀጽ ባለቤት በመቀጸል ባለቤትንና ተሳቢን ከግስ ጋር እያገናኘን አጭር ሥርዓተ ሰዋሰውን እንሥራ።

ትምህርት /ጥናት/ ሐ

ግሳጅ

ርኢኩ = አየሁ
 ሐደግነ = ተወን
 አባሕናክ = አሰለጠንህ /ስልጣን ሰጠህ/
 ሰበክሙ = አስተማራችሁ
 ሐለይኪ = አመሰግንኸኛ፣ ዘመርሽ
 ወለድክን = ወለዳችሁ
 ሐረ = ሄደ፣ ተላከ
 መሀሩ = አስተማሩ
 ሐይወት = ጻነች
 ረከባ = አገኘ

ቃላት

ራእየ = ራእይን
 ሀገረነ = አገራችንን
 ኪያየ = እኔን
 አሪተ = አሪትን
 ማሕሌተ = ምስጋናን
 ውሉደ = ልጆችን
 ወንጌለ = ወንጌልን
 መልአከ = መልአክን

ሀ. ነብራ → መራሕያን ባለቤት + ግስተት + ተሳታፊ

መራሕያን	የማሰራረብ ባለቤት	ማሰራረብ	ተሳታፊ ስም	የአማርኛ ትርጓሜ
አነ	ዳንኤል	ርዲኩ	ራእዮ	እኔ እንደሌ ራእዮን እየሁ
ንሕነ	እስራኤል	ሐደግነ	ሀገረነ	እኛ እስራኤል አገራችንን ተወጋ
አንተ	ንጉሥ	አባሕከ	ኪያየ	አንተ ንጉሥ እኔን አሰለጠንህ
አንትሙ	ሐዋርያት	ሰበከሙ	ወንጌል	እናንተ ሐዋርያት ወንጌልን አስተግራችኋል
አንቲ	ማርያም	ሐለይኪ	ማሕሌተ	እንቺ ግርያም ምስጋናን አመለከት
አንትን	ራሔል ወልያ	ወለድክን	ውሉደ	እናንቺ ራሔልና ልያ ልጆችን መለሳችኋል
ውእቱ	ብእሲ	ሐረ	-	ያ በወ ሄደ
ውእቶሙ	ነቢያት	ተነበዩ	ትንቢተ	እነዚያ ነቢያት ትንቢትን ተናገሩ ተነበዩ
ይእቲ	ብእሲት	ሐይወት	-	ያች ሴት ዳነች
ውእቶን	አንስት	ረከባ	መልአከ	እነዚያ ሴቶች መልአክን አገኙ

ማለታቸውን ያሳያሉ፡፡

ለ/ ሥርዓተ መራሕያን / ሞያ/

መራሕያን	ሞያቸው
አነ	የዳንኤል ተገብሮ ቅጽል
ንሕነ	የእስራኤል ተገብሮ ቅጽል
አንተ	የንጉሥ » »
አንትሙ	የሐዋርያት » »
አንቲ	የማርያም » »
አንትን	የራሔልና ልያ ተገብሮ ቅጽል
ውእቱ	የብእሲ » »
ውእቶሙ	የነቢያት » »
ይእቲ	የብእሲት » »
ውእቶን	የአንስት » »

ይሆናሉ፡፡

፩. ፫. ፬. መራሕያን የተሳቡ ስም ቅጽል ሆነው ሲነገሩ መራሕያን የማሰራረብ አንቀጽ ተሳቢ ሆኖ የሚነገረው ስም በሚኖርበት ጊዜ የተሳቢ ስም ቅጽል ሆነው ይነገራሉ፡፡

ዎሳሌ

ግእዝ ንባብ	የአማርኛ ትርጓሜ
ኪያሁ መንፈስ ነሥኡ	ያን መንፈስ ተቀበሉ
ንጽንሕ ኪያሁ መድሐኒኒ	እሱን /ያን/ መድኃኒታችን እንጠብቃን
ይሠውዕ ኪያህ መሥዋዕተ	ያችን መሥዋዕት ይሠዋል
እሬኢኑ እንጋ ኪያህ ዕለተ	ያችን ቀን አያለሁን?

ማለትን ያሳያል፡፡

ሥርዓተ - መራሕያን /ጥያ/

መራሕያን	ጥያቄው
ኪያሁ	የመንፈስ ገቢር ቅጽል
ኪያሁ	የመድሐኒን ገቢር ቅጽል
ኪያሃ	የመሥዋዕተ » »
ኪያሃ	የዕለተ » »

መሆናቸውን እንረዳለን።

በዚህ ምሳሌ መሠረት ግሶችንና ቃላትን እያጠናን ተሳቢ /ገቢር/ መራሕያንን ለማሰሪያ አንቀጽ ተሳቢ /ገቢር/ ስም በመቀጸል አጭር ሥርዓተ-ሰዋዕትን መሥራት እንችላለን።

ትምህርት /ጥያቄ/ መ

ግሶች

ሐጸነት = አላደገች

ፈጠረ = ፈጠረ

ንሴብሕ = እናመሰግናለን

ጸውዐ = ጠራ

ሐረየ = መረጠ

ረከበ = አገኘ

ንሰብክ = እንሰብካለን

ቀተሉ = ገደሉ

ወረሰ = ወረሰ

አቀቡ = ጠበቁ

ተሳቢ /ገቢር/ ቃላት

ወለታ = ልጄን

ሕዝቦ = ወገኖቼን

ፈጣሬ = ፈጣሪን

ሐዋርያተ = ሐዋርያትን

ሠናይተ = ደጓን

አንስተ = ሴቶችን

መድሕኑ = አዳኙን

ሰማዕተ = ሰማዕታትን

ሀገረ = አገርን

ሕገጋተ = ሕጎችን

ኑባሬ → **ማሰሪያ አንቀጽ + ባለቤት + ቅጽል + ተሳባ**

ማሰሪያ አንቀጽ	የማሰሪያ አንቀጽ ባለቤት	ተሳባ መራሕያን	ገቢር ስም	የእማርኛ ፍቶ
▼	▼	▼	▼	
ሐጸነት	እምያ	ኪያየ	ወለታ	እናቱ እኔን ልጄን ለሳድጋለት
ፈጠረ	እግዚአብሔር	ኪያነ	ሕዝብ	እግዚአብሔር እኛን ጠገኜን
ንቢብሕ	ንሕነ	ኪያከ	ፈጣሬ	ፈጥሯል
ጸውቦ	ወልድ	ኪያክሙ	ሐዋርያት	እኛ አንተን ፈጣሪያችንን እናጠቃለን
ሐረያ	እግዚአብሔር	ኪያኪ	ሠናይት	ወልድ እናንተን ሐዋርያት ጠርቷል
ረከበ	መልአክ	ኪያክን	አንስተ	ጌታ አንቺን ደንገን መርጧል
ንሰብከ	ንሕነ	ኪያሁ	መድሕኔ	መልአክ እናንቺን ቤተኛ አገኘ
ቀተሉ	አሕዛብ	ኪያሆሙ	ሰማዕተ	እኛ እሱን እጻኝ እንሰብካለን
ወረሰ	አብርሃም	ኪያሃ	ሀገረ	አሕዛብ እነሱን /እነዚያን ሰማዕታት ገደሉ
አቀቡ	ሔራን	ኪያሆን	ሕገጋተ	አብርሃም ያችን አገር ወረሰ
				ደኅኛ እነዚያን ሕጎች ጠበቁ

ማለታቸውን ያሳያሉ፡፡

ለ/ሥርዓተ ሰዋስው /ሞያ/

ገቢር መራሕያን	መያቸው
ኪያየ ⇨	የወለታ ገቢር ቅጽል
ኪያነ ⇨	የሕዝብ » »
ኪያከ ⇨	የፈጣሬ » »
ኪያክሙ ⇨	የሐዋርያት ገቢር ቅጽል
ኪያኪ ⇨	የሠናይት » »
ኪያክን ⇨	የአንስተ » »
ኪያሁ ⇨	የመድሕኔ » »
ኪያሆሙ ⇨	የሰማዕተ » »
ኪያሃ ⇨	የሀገረ » »
ኪያሆን ⇨	የሕገጋተ » »

ይሆናሉ፡፡

፬

፩.፪.፩. መራሕያን የባለቤት ነባር ማሰሪያ አንቀጽ ሆነው ሰዋስውን ሲመሩ

ሀ. መራሕያን የባለቤት ነባር ማሰሪያ አንቀጽ እየሆኑ ሰዋስውን ይመራሉ።
ምሳሌ

ሀ. ኑባሬ ሰዋስው

ንባብ ግእዝ	የአማርኛ ትርጓሜ
ገበርክ አነ	አገልጋይህ ነኝ
አነ ወአብ አሐዱ ንሕነ	እኔና አብ አንድ ነን
አንተሰ አንተከመ	አንተም መቸ መቸ አንተ ነህ
አንትሙሰ አሰርክትየ አንትሙ	እናንተ ግን ጓደኞቼ/ ወዳጆቼ/ ናችሁ
አንቲ መኑ አንቲ	አንቺ ማን ነሽ
አንትንሰ ጠባባት አንትን	እናንቺ ግን ልባዎች ናችሁ
ውእቱሰ መሐሪ ውእቱ	እሱ ግን ይቅር ባይ ነው
ውእቶሙ ጸድቃን እሙንቱ	እነሱ እውነተኞች ናቸው
ይእቲሰ ቅድስት ይእቲ	እሷ ግን የከበረች ናት
ውእቶን አንስት ዐብዳት እማንቱ	እነዚያ ሴቶች ሰነፍች ናቸው

በማለት መንገዳቸውን ያሳያሉ።

ለ. ሥርዓተ ሰዋስው /ሞያ/

መራሕያን	ሞያቸው
አነ	የገብርክ ነባር ማሰሪያ አንቀጽ
ንሕነ	የአነና የአብ ነባር ማሰሪያ አንቀጽ
አንተ	የአንተሰ » » »
አንትሙ	የአንትሙሰ » » »
አንቲ	የአንቲ » » »
ውእቱ	የውእቱሰ » » »
አሙንቱ	የውእቶሙ » » »
ይእቲ	የይእቲሰ » » »
እማንቱ	የውእቶን አንስት» » »

ይሆናሉ።

ለ. መራሕያን የነባር ማሰሪያ አንቀጽ የውለቱ ባለቤት እየሆኑ ሰዋስውን ይመራሉ

ምሳሌ

ሀ. የኑባሬ ሰዋስው

ንባብ ግእዝ	የአማርኛ ትርጓሜ
አነ ውለቱ ብርሃኑ ለዓለም	የዓለም ብርሃን እኔ ነኝ
አንተ ውለቱ ክርስቶስ ወልደ እግዚአብሔር	የእግዚአብሔር ልጅ ክርስቶስ አንተ ነህ
አንትሙ ውለቱ ጼዉ ለምድር	የምድር ጨው እናንተ ናችሁ
አንቲውለቱ ተስፋሁ ለአዳም	የአዳም ተስፋው አንቺ ነሽ

ማለታቸውን ያሳያሉ፡፡

ለ. ሥርዓተ ሰዋስው /ሞያ/

መራሕያን	ሥርዓታቸው/ሞያቸው/
አነ →	የውለቱ ነባር አንቀጽ ባለቤት
አንተ →	የውለቱ » » »
አንትሙ →	የውለቱ » » »
አንቲ →	የውለቱ » » »

በዚሁ ምሳሌ መሠረት ዐሥሩ መራሕያን በዚህ መንገድ እየተነገሩ ሰዋስውን የሚመሩ መሆናቸውን እንረዳለን፡፡

ይህም፡

ተ.ቁ	ባለቤት	ማሰሪያ አንቀጽ	የአማርኛ ትርጓሜ
፩.	አነ	ውለቱ	እኔ ነኝ
፪.	ንሕነ	ውለቱ	እኛ ነን
፫.	አንተ	ውለቱ	አንተ ነህ
፬.	አንትሙ	ውለቱ	እናንተ ናችሁ
፭.	አንቲ	ውለቱ	አንቺ ነሽ
፮.	አንትን	ውለቱ	እናንቺ ናችሁ
፯.	ውለቱ	ውለቱ	እሱ ነው
፰.	ውለቶሙ	ውለቱ	እነሱ ናቸው
፱.	ይእቲ	ውለቱ	እሷ ናት
፲.	ውለቶን	ውለቱ	እነሷ ናቸው

ማለታቸውን ያሳያሉ፡፡

መራሕያን የሰዋሰው ነባር ማሰሪያ አንቀጽ እየሆኑ ሰዋሰውን

ሲመሩ

- «አነ ሐር አነ = እኔ ቸር ነኝ
- ወንሕነ ምንት ንሕነ = እኛ ምንድን ነን
- አንተ ጸድቅ አንተ = አንተ እውነተኛ ነህ ወዘተረፈ በማለት ራሳቸው የየራሳቸው ማሰሪያ አንቀጽ ባለቤት ሆነው ይነገራሉ እንጂ ዐሥሩ ሁሉ

- «አነ ውእቱ = እኔ ነኝ
- ንሕነ ውእቱ = እኛ ነን
- አንተ ውእቱ = አንተ ነህ
- አንትሙ ውእቱ = እናንተ ናችሁ ወዘተረፈ በማለት በውእቱ ማሰሪያ አንቀጽነት አይነገሩም ውእቱም፡-

- መደቡ፡- ርሐቅ መደብ
- ቁጥሩ፡- ነጠላ ቁጥር
- ጸታው፡- ተባዕታይ

ሲሆን የቅርብና የሩቅ መደብ፣ የአንድና የብዙ ቁጥር፣ የተባዕታይና የአንስታይ ጸታ ባሕርያ-ሰዋሰው /የሰዋሰው ጠባይ/ ጠቅልሎ ሊይዝ አይችልም፡፡ ሰዋሰዋ? ጠባዩም አይደለም፡፡ ይህም ከሆነ የግእዝ ሥርዓተ-ሰዋሰው ይፋለሳል፣ ሰዋሰዋዊ ጠባዩንም ይለቃል የሚሉ መምህራን-ግእዝ ጥቂቶች አይደሉም፡፡ መጽሐፍተ ግእዝ ግን፡-

- «አነ ውእቱ እግዚአ ለሰንበት = የሰንበት ጌታዋ እኔ ነኝ
- ንሕነ ውእቱ አባግዒሁ = በጎቼ እኛ ነን
- አንተ ውእቱ ምርጉዝ ጸድቃን = የጸድቃን መደገፊያቸው አንተ ነህ
- አንቲ ውእቱ ተስፋሁ ለአዳም = የአዳም ተስፋው አንቺ ነሽ በማለት ዐሥሩ

መራሕያን በውእቱ ማሰሪያ አንቀጽነት መነገራቸውን ያስረዳሉ፡፡ ይህንና ይህ የመሰለ ንባብ መጽሐፍት መሠረትና መነሻ ያደረጉ ሌሎች የግእዝ ርባ ቅምር መምህራንም ውእቱን የዐሥሩ መራሕያን ሁሉ ነባር ማሰሪያ አንቀጽ አድርገው በዐሥር የሆነ ርባታ፣ በሰማንያና በሁለት መቶ አርባ አናቅጽ መሠሪ ርባታ ያረቡታል፡፡ የውእቱን ርባታ ሥርዓት በኋላ በደረጃው

እናቀርባለን። እዚህ ላይ ይህን መግለጽ ያስፈለገበት ምክንያት የውለቱ ነባር አንቀጽነትን በተመለከተ በመምህራን ግእዝ ዘንድ ሁለት ዓይነት ብሂል /አባባል/ ያለው መሆኑን ለመግለጽ ታስቦ ነው።

ግንዛቤ

ሀ. መራሕያን ሰዋሰው ቃላት /ተወላጦ ሰዎች/ ሰዋሰው ግእዝን

- በአንድና ብዙ ቁጥራቸው
- በቅርብና ሩቅ መደባቸው
- በተባዕታይና በአንስታይ ጾታቸው
- በማሰሪያ አንቀጽ ባለቤትነት
- በማሰሪያ አንቀጽ ተሳቢነት
- በባለቤት ቅጽልነት
- በተሳቢ ቅጽልነት
- በነባር ማሰሪያ አንቀጽነት መምራታቸውን እንረዳለን /እንገነዘባለን/።

ለ. ከዚህ በላይ የተመለከትነው የመራሕያን ሥርዐተ ሰዋሰው አንዱን መንገድ ብቻ የተከተለ አካሄድ /ሥርዓተ ሰዋሰው/ ነው። ነገር ግን ማሰሪያ አንቀጽ ቀድሞ ባለቤትና ተሳቢ እየተከተሉ

ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	ተሳቢ
ተወከፍኩ	አነ	ነግደ
ፈነውኩ	አነ	ላእከ
ሰማዕኩ	አነ	ድምፀ

በማለት ወይም ተሳቢ ቀድሞ ማሰሪያ አንቀጽና ባለቤት እየተከተሉ

ተሳቢ	ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት
ነግደ	ተወከፍኩ	አነ
ላእከ	ፈነውኩ	አነ
ድምፀ	ሰማዕኩ	አነ

በማለት እየተዘዋወረ የሚነገርና የትርጓሜም ሆነ የሥርዐተ ሰዋሰው ለውጥ ወይም ሕገ ወጥነት የሌለው መሆኑን እንገነዘባለን።

ምልማድ ቀዳማይ

ዘረሀ በላይ በተረዳኸው የመራሕያን፡

- አንድና ብዙ ቁጥር
- ሩቅና ቅርብ መደብ
- ተባቦታይና አንስታይ ጾታ

መሠረት

ሀ. አንድን ወደ ብዙ ብዙውን ወደ አንድ

ለውጥ

አንድ	ብዙ	አንድ	ብዙ
፩. አንድ ዐቀብኩ ሕገ			፩. ንሕነ ሐደግነ ኩሎ
፪. አንተ ተምህርክ ጥበብ			፪. አንተሙ ትከውኑኒ ሰማዕተ
፫. አንቲ ፈተልኪ ሚላተ			፫. አንትን ሐራ
፬. ወለቱ አክበረ ልሒቃነ			፬. ወለቶሙ አውዐዩ ሀገረ
፭. ይለቲ ትትዌከፍ አናግደ			፭. ወለቶን ደንገጸ

ለ. ቅርብን መደብ ወደ ሩቅ ሩቅን መደብ ወደ ቅርብ

ለውጥ

ቅርብ መደብ	ሩቅ መደብ	ቅርብ መደብ	ሩቅ መደብ
፩. አንድ አቀሰፍ አፍራሰ			፩. ወለቱ ይቀውም ለነ
፪. ንሕነ ንበውእ ውስተ ሀገር			፪. ወይበክዩ አሕዛብ
፫. አንተ ተአምር ድካመነ			፫. ይለቲ ትንእሰ እምኩሉ
፬. አንትሙ ንበሩ ዝዩ			፬. ወለቶን ይመርሓ ኪያዩ
፭. አንቲ ግበረ ትእምርተ			
፮. ደንገጸክን አንትን			

ሐ. ተባቦታይ ጾታን ወደ አንስታይ አንስታይ ጾታን ወደ ተባቦታይ

ለውጥ

ተባቦታይ	አንስታይ	አንስታይ	ተባቦታይ
፩. አንድ እፌኑ ነቢያተ		፩. አንድ ኪያክ አአምን	
፪. ንሕነ ንጸውም ብዙሐ		፪. ንሕነ ረከብነ መልአክ	
፫. ትጌይሱ አንትሙ እምአዕዋፍ		፫. አንቲ አስትይኒ ማዩ	
፬. አንተ ትቀንት ሐቋክ		፬. አንትንሰ ኢየሱስህ ተሐሥሣ	
፭. ወለቱ ይሁብ ዘርአ		፭. ይለቲ ሐደገት ቀሱታ	
፮. ወለቶሙ ዜነውነ ዜና		፮. አንስት ወሰዳ አፈዋተ	

ምልማድ ካልአይ

ከዚህ በላይ በተረዳኸው የመራሕያን ሥርዐተ ሰዋስው መሠረት፡

- ቃላትን አጥና
- ቃላትን በማገናኘትም ዓረፍተ ነገርን ሥራ

ሀ. ግሶችንና ቃላትን ማጥናት

ግሶች	ቃላት
• አብደርኩ = መረጥሁ	• ምጽዋተ = ምጽዋትን
• ፈወስናሃ = አዳንናት	• ለባቢሎን = ባቢሎንን
• ከሰትከ = ገለጥህ	• ምሥጢረ = ምስጢርን
• ንሥኡ = ያዙ፣ተሸከሙ	• አርዑተ = ቀንበርን
• ስምዒ = ስሚ፣	• ቃልየ = ቃሌን
• ተሣዋጥከን = ገዛችሁ	• ባዝግናከን = የወርቅ ማርዳችሁን፣
• ዐደወ = ተሻገረ	• ባሕረ = ባሕርን
• ገሰዱ = ተቈጡ	• ሕጻናተ = ሕጻናትን
• ትረከብ = ታገኛለች	• ሳህተ = ዕረፍትን
• ይተልዋ = ይከተላሉ	• አምታቲሆን = ባሎቻቸውን

ለ. ቃላትን በማገናኘት ዐረፈተ ነገርን መሥራት

ትእዛዝ ባለቤትን፣ ማሰሪያ አንቀጽንና ተሳቢን በማገናኘት ዐረፍተ ነገርን ሥራ

ባለቤት	ማሰ.አን	ተሳቢ	ማሰ.አን	ባለቤት	ተሳቢ	ተሳቢ	ማሰ.አን	ባለቤት
ወ-እቱ	ዐደወ	ባሕረ	ገሰዱ	ወ-እቶሙ	ሕጻናተ	ሕጻናተ	ገሰዱ	ወ-እቶሙ
ይእቲ	ትረከብ	ሳህተ	ዐደወ	ወ-እቱ	ባሕረ	ቃልየ	ስምዒ	አንቲ
አንትሙ	ንሥኡ	አርዑተ	ተሣዋጥከን	አንትን	ባዝግናከን	ምጽዋተ	አብደርኩ	አነ
አነ	አብደርኩ	ምጽዋተ	ፈወስናሃ	ንሕነ	ለባቢሎን	አምታቲሆን	ተለዋ	ወ-እቶን
ወ-እቶን	ይተልዋ	አምታቲሆን	ከሰትከ	አንተ	ምሥጢረ	ባዝግናከን	ተሣዋጥከን	አንትን
ንሕነ	ንጾውም	ብዙሐ	ትረከብ	ይእቲ	ሳህተ	ለባቢሎን	ፈወስናሃ	ንሕነ
አንቲ	ስምዒ	ቃልየ	አብደርኩ	አነ	ምጽዋተ	ባሕረ	ዐደወ	ወ-እቱ
ወ-እቶሙ	ገሳጸ	ሕጻናተ	ስምዒ	አንቲ	ቃልየ	አርዑተ	ንሥኡ	አንተሙ
አንተ	ከሰቶከ	ምሥጢረ	ንሥኡ	አንትሙ	አርዑተ	ሳህተ	ትረከ	ይእቲ
አንትን	ተሣዋጥከን	ተለዋ	ወ-እቶን	አምታቲሆን	ምሥጢረ	ከሰትከ	አንተ	

ሐ. ሥርዓተ ስዋሰውን መሥራት
ባለቤት

ምዕራፍ ፫
ስም ወቅጽል
ትምህርት ቀዳማይ
ስም

ሀ. ቃሉ፡
 ስም፡- ግእዝ ቃል ነው። በሰዋሰወ ግእዝ የቃላት አወጣጥ ሥርዐት ጥሬ ዘር ሰዋሰው ይባላል። ስም ማለት-ጥሪ መጥሪያ፣ መጠሪያ ማለት ነው።

ስም፡- ባሕርይ፣ አካል ያለውም ፣ የሌለውም ሁሉ እየራሱ ይጠራበታል፤ ተለይቶም ይታወቅበታል

ስም፡-

- እግዚአብሔር
- ሰብእ
- እንስሳ
- መሬት
- ነፋስ
- እሳት
- ማይ
- አዳም
- ኢየሩሳሌም
- ፍቅር

የመሰለ ሁሉ ነው።

ለ. ክፍላተ - ስም

ስም በሁለት ዐበይት ክፍሎች ይከፈላል። ክፍሎቹን መረዳት ይቻል ዘንድ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ሰንጠረዥ እንመልከት።

አመዳደቡ

ክፍሎቹ	ስመ - ባሕርይ	ስመ ተጻውዖ
ስም →	እግዚአብሔር ሰብእ እንስሳ መሬት ነፋስ እሳት ማይ	አዳም ሕዝብ ኢየሩሳሌም ፍቅር

፩. ስመ ባሕርይ፡
 ስመ ባሕርይ ማለት፡ የባሕርይ ስም የባሕርይ መግለጫ ባሕርይ
 የሚገለጽበት ባሕርይ የሚጠራበት ስም /ቃል/ ማለት ነው፡፡
 ፩. ስመ ባሕርይ፡
 ፩. ስመ ባሕርይ ዘፈጣሪ
 ፩. ስመ ባሕርይ ዘፍጡራን } ተብሎ በሁለት ይከፈላል፡፡

፩.፩. ስመ - ባሕርይ ዘፈጣሪ
 ፈጣሪ-ኩሉ እግዚአብሔር ከማንኛው ፍጡር ያልተሰጠው፣ ለማንኛው
 ፍጡርም የማይሰጥ /ማንኛው ፍጡር የማይጠራበት/፣ እርሱ ብቻ
 የሚጠራበት፣ የራሱ፣ ገንዘቡ የሆነ የጌትነት፣ የፈጣሪነት ስሙ ስሙ
 ባሕርይ ዘፈጣሪ ይባላል፡፡ የፈጣሪ፣ የባሕርይ ስሙ፣ የፈጣሪ የራሱ፣
 ገንዘብ የሆነ፣ ባሕርይ የሚገለጽበት፣ ጌትነቱ፣ ፈጣሪነቱ የሚጠራበት
 ስሙ ማለት ነው፡፡

ይህም፡-

ስመ-ባሕርይ	ሐተታው /መግለጫው/
እግዚአብሔር	ፈጣሪነቱ፣ ጌትነቱ፣ አምላክነቱ፣ መግባቱ፣ የሚገለጽበት የሚጠራበት ስመ ባሕርይ /ቃል/

ምሳሌ

ኑባሬ ቀዳሚያ → ማሰ.አን + ስመ ባሕርይ + ተሳቢ

ማሰ.አን	ስመ-ባሕርይ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቾ
ይሬኢ	እግዚአብሔር	ኩሉ	እግዚአብሔር ሁሉን ያያል፡፡
ይመልክ	እግዚአብሔር	ኩሉ	እግዚአብሔር ሁሉን ይገዛል፡፡
ይፌኑል	እግዚአብሔር	መልአክ	እግዚአብሔር መልአክን ያልካል

ኑባሬ ካልአይ → ስመ-ባሕርይ + ማሰ.አን + ተሳቢ

ስመ-ባሕርይ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቾ
እግዚአብሔር	ይሬኢ	ኩሉ	» »
እግዚአብሔር	ይመልክ	ኩሉ	» »
እግዚአብሔር	ይፌኑ	መልአክ	» »

ኑባሬ ሣልሳይ → ተሳቢ. + ማሰ. አን + ስመ. ባሕርይ

ተሳቢ	ማሰ.አን	ስመ ባሕርይ	የአማርኛ ፍቾ
ኩሎ	ይሬኢ	እግዚአብሔር	» »
ኩሎ	ይመልክ	እግዚአብሔር	» »
መልአክ	ይፌኑ	እግዚአብሔር	

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዐተ-ሰዋስው ዘስመ ባሕርይ

ስመ - ባሕርይ	ሰዋሰዋዊ ሥርዓተ፡ / ሞያው /
እግዚአብሔር	የይሬኢ ባለቤት ስመ ባሕርይ
እግዚአብሔር	የይመልክ ባለቤት ስመ ባሕርይ
እግዚአብሔር	የይፌኑ ባለቤት ስመ ባሕርይ

ይባላል።

፩.፪. ስመ ባሕርይ ዘፍጡራን ፍጡራን እግዚአብሔር /እግዚአብሔር የፈጠራቸው. ፍጥረታት/ በየባሕርያቸው ፣ የሚጠፋበት፣ ባሕርያቸው የሚታወቅበት፣ መጠሪያ ቃል /ስም/ ስመ ባሕርይ ዘፍጡራን ይባላል። የፍጡራን ባሕርይ ስም፣ የፍጡራን የፍጡርነት ባሕርይ መግለጫና መታወቂያ ፍጥረታዊ ስም ማለት ነው።
ይህም፡

ስመ - ባሕርይ	ሐተታሙ /መግለጫ/			
ሰብእ	የሰው	የባሕርይ	መታወቂያ	ስም
እንሰሳ	የእንሰሳ	»	»	»
መሬት	የመሬት	»	»	»
ነፋስ	የነፋስ	»	»	»
እሳት	የእሳት	»	»	»
ማይ	የውሃ	»	»	»

የመሰለ ሁሉ ነው።

ሀ. ስመ ባሕርይ ዘሰብእ

ኑባሬ ቀዳማይ → ማሰ.አን+ስመ.ባሕርይ

ማሰ.አን	ስመ-ባሕርይ	የአማርኛ ትርጓሜ
ንግበር	ሰብእ	ሰውን ንፍጠር
ወአልቦ	ሰብእ	ሰው አልነበረም
ተለዐለ	ሰብእ	ሰው ከፍ ከፍ አለ

ይላል።

ፊፒ

ኑባሬ ካልአይ → ስመ-ባሕርይ + ማሰ.አን

ስመ-ባሕርይ	ማሰ.አን		
ሰብአ	ንግበር	»	»
ሰብእ	አልቦ	»	»
ሰብእ	ተለዐለ	»	»

ብሎ አካሄዱን ያመለክታል።

ሥርዓተ ሰዋሽው- ዘስመ-ባሕርይ

ስመ-ባሕርይ	ሰዋሰዋዊ ሥርዓቱ /ሞያው/
ሰብአ	የንግበር ተሳቢ ስመ ባሕርይ
ሰብእ	የአልቦ ባለቤት » »
ሰብእ	የተለዐለ ባለቤት » »

ተብሎ ይመደባል።

ለ. ስመ ባሕርይ ዘእንስሳ

ኑባሬ ቀዳማይ → ማሰ.አን + ስመ-ባሕርይ

ማሰ. አን	ስመ-ባሕርይ	የአማርኛ ፍች
ወገብረ	እንስሳ	እንስሳን ፈጠረ
መጽአ	እንስሳ	እንስሳ መጣ
ነቀወ	እንስሳ	እንስሳ ጮኸ

ኑባሬ ካልአይ → ስመ-ባሕርይ + ማሰ.አን

ስመ-ባሕርይ	ማሰ.አን	የአማርኛ ፍች
እንስሳ	ገብረ	» »
እንስሳ	መጽአ	» »
እንስሳ	ነቀወ	» »

ባማለት አካሄዱን ያመለክታል።

ሥርዓተ ሰዋሽው ዘስመ ባሕርይ

ስመ - ባሕርይ	ሰዋሰዋዊ ሥርዓቱ /ሞያው/
• እንስሳ	የገብረ ተሳቢ ስመ ባሕርይ
• እንስሳ	የመጽአ ባለቤት ስመ ባሕርይ
• እንስሳ	የነቀወ፣ ባለቤት ስመ ባሕርይ

ተብሎ ይመደባል።

ሐ. ስመ ባሕርይ ዘመሬት

ኑባሬ ቀዳማይ → **ማሰ.አን+ስመ-ባሕርይ**

ማሰ.አን	ስመ-ባሕርይ	የአማርኛ ትርጓሜ
አልቦ	መሬት	መሬት የለም /አልነበረም/
ወደዩ	መሬተ	መሬትን /አፈርን/ ነሰነሱ
ኮንከ	መሬተ	መሬትን /አፈር/ን ሆንከ

ይላል።

ኑባሬ ካልአይ → **ስመ-ባሕርይ + ማሰ.አን**

ስመ-ባሕርይ	ማሰ. አን	የአማርኛ ፍች
መሬት	አልቦ	» »
መሬተ	ወደዩ	» »
መሬተ	ኮንከ	» »

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ - ሰዋሽው /ሞያ/

ስመ - ባሕርይ	ሰዋሰዋዊ ሥርዓቱ /ሞያው/
መሬት	የአልቦ ባለቤት ስመ ባሕርይ
መሬተ	የወደዩ ተሳቢ » »
መሬተ	የኮንከ ተሳቢ » »

ይሆናል።

መ. ስመ ባሕርይ ዘኒፋስ

ኑባሬ ቀዳማይ → **ስመ-ባሕርይ+ማሰ.አን+ተሳቢ**

ስመ-ባሕርይ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ትርጓሜ
ነፋስ	ይግሕፍ	መሬተ	ነፋስ መሬትን /አፈርን/ ይጠርጋል
ነፋስ	ይዔምድ	ሰማየ	ነፋስ ሰማይን ያጽናል
ነፋስ	ይዘፋ	ሐሰረ	ነፋስ ገለባን ይበትናል

ማለቱን ያመለክታል።

ኑባሬ ካልአይ → ማሰ.አን + ስመ-ባሕርይ + ተሳቢ

ማሰ.አን	ስመ-ባሕርይ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ይግሕፍ	ነፋስ	መሬተ	» »
ይዔምድ	ነፋስ	ሰማየ	» »
ይዘሩ	ነፋስ	ሐሰረ	» »

ይላል።

ኑባሬ ሣልሳይ → ተሳቢ + ማሰ.አን + ስመ-ባሕርይ

ተሳቢ	ማሰ.አን	ስመ-ባሕርይ	የአማርኛ ፍች
መሬተ	ይግሕፍ	ነፋስ	» »
ሰማየ	ይዔምድ	ነፋስ	» »
ሐሰረ	ይዘሩ	ነፋስ	» »

በማለት ሰዋሰዋዊ አካሄዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ሰዋሰው /ጥያ/

ስመ-ባሕርይ	ሰዋሰዋዊ ሥርዓተ
ነፋስ	የይግሕፍ ባለቤት ስመ ባሕርይ
ነፋስ	የይዔምድ ባለቤት ስመ ባሕርይ
ነፋስ	የይዘሩ ባለቤት ስመ ባሕርይ

ነው።

ሠ. ስመ ባሕርይ ዘእሳት

ኑባሬ ቀዳማይ → ስመ-ባሕርይ + ማሰ.አን + ተሳቢ

ስመ-ባሕርይ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ትርጓሜ
እሳት	ይነድድ	-	እሳት ይቃጠላል፤ ይነዳል
እሳት	ያውዒ	ኩሎ	እሳት ሁሉን ይቃጠላል
እሳት	ያመውቅ	ቁሪረ	እሳት የበረደውን ያሞቃል

ይላል።

ኑባሬ ካልአይ → ማሰ.አን + ስመ-ባሕርይ + ተሳቢ

ማሰ.አን	ስመ-ባሕርይ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ይነድድ	እሳት	-	» »
ያውዒ	እሳት	ኩሎ	» »
ያመውቅ	እሳት	ቁሪረ	» »

ይላል።

ኑባሬ ሣልሳይ →

ተሳቢ ማሰ.አን+ስመ-ባሕርይ

ተሳቢ	ማሰ.አን	ስመ ባሕርይ	የአማርኛ ፍቺ
-	ይነደድ	እሳት	» »
ኩሎ	ያውዒ	እሳት	» »
ቁሪረ	ያመውቅ	እሳት	

በማለት ሰዋሰዋዊ መንገዱን ያሳያል፡፡

ሥርዓተ - ሰዋሰው /ሞያ/

ስመ-ባሕርይ	ሰዋሰዋዊ ሥርዓተ፡ /ሞያው/
እሳት	የይነደድ ባለቤት ስመ - ባሕርይ
እሳት	የያውዒ ባለቤት ስመ - ባሕርይ
እሳት	የያመውቅ ባለቤት ስመ - ባሕርይ

ኑው፡፡

ረ. ስመ-ባሕርይ ዘማይ

ኑባሬ ቀዳማይ →

ስመ-ባሕርይ + ማሰ.አን + ተሳቢ

ስመ ባሕርይ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ትርጓሜው
ማይ	ይውሕዝ		ውሃ ይፈሳል
ማይ	ያጸሪ	ርሱሐ	ውሃ ያደፈውን ያጠራል
ማይ	ያጠልል	ይቡስ	ውሃ ደረቁን ያለመልማል
ማይ	ያረዋ	ጽሙኣ	ውሃ የተጠማውን ያረካል

ይላል፡፡

ኑባሬ ካልኣይ →

ማሰ.አን + ስመ-ባሕርይ + ተሳቢ

ማሰ.አን	ስመ ባሕርይ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ይውሕዝ	ማይ	-	» »
ያጸሪ	ማይ	ርሱሐ	» »
ያጠልል	ማይ	ይቡስ	» »
ያረዋ	ማይ	ጽሙኣ	» »

ኑባሬ ሣልሳይ → ተሳቢ + ማሰ.አን + ስመ-ባሕርይ

ተሳቢ	ማሰ.አን	ስመ ባሕርይ	የአማርኛ ፍቺ
	ይውሕዝ	ማይ	» »
ርሱሐ	ያጸሪ	ማይ	» »
ይቡስ	ያጠልል	ማይ	» »
ጽሙአ	ያረዋ	ማይ	» »

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ሰዋሰው /ሞያ/

ስመ ባሕርይ	ሰዋሰዋዊ ሥርዓቱ /ሞያው/
ማይ	የይውሕዝ ባለቤት ስመ ባሕርይ
ማይ	የያጸሪ ባለቤት » »
ማይ	የያጠልል ባለቤት » »
ማይ	የያረዋ ባለቤት » »

ነው።

፩.፫. የስመ ባሕርይ አንድና ብዙ ቁጥር

«እግዚአብሔር» ከሚለው ከፈጣሪ የባሕርይ ስም በቀር የፍጡራን የባሕርይ ስም ሁሉ ምዕላድ ፊደልን /ት/ /አብዝሮ ፊደልን/ /ት/ በመድረሻው ጨምሮም ሳይጨምርም በአንድና ብዙ ቁጥር ይነገራል። ምሳሌ

ኑባሬ ቀዳማይ + ስም-ባሕርይ + ማሰ.አን

ቁጥሩ	ስመ ባሕርይ	ማሰ.አን	የአማርኛ ፍቺ
<div style="text-align: center;">↓ አንድ</div>	ሰብእ	ተፈጥረ	ሰው ተፈጠረ
	እንስሳ	ነቀወ	እንስሳ ጮኸ
	መሬት	ተወድዖ	አፈር ተጣለ
	ነፋስ	ነፍሐ	ነፋስ ነፈሰ
	እሳት	ነደ	እሳት ነደደ
	ማይ	ውሕዘ	ውሃ ፈሰሰ
ብዙ	ሰብእ } ሰብአት }	ተፈጥሩ	ሰዎች ተፈጠሩ
	እንስሳ } እንስሳት }	ነቀወ	እንስሳት ጮኸ
	ነፋሳት	ነፍሐ	ነፋሶች ነፈሱ
	እሳውት	ነደ	እሳቶች ነደዱ
	ማያት	ውሕዘ	ውሆች ፈሰሱ

ይላል።

ኑባሬ ካልአይ → **ማሰ.አን + ስመ-ባሕርይ**

ቁጥር	ማሰ.አን	ስመ ባሕርይ	አማርኛ
አንድ →	ተፈጥረ	ሰብእ	» »
	ነቀወ	እንስሳ	» »
	ተወድዖ	መሬት	» »
	ነፍሐ	ነፋስ	» »
	ነደ	እሳት	» »
	ውሕዘ	ማይ	» »
ብዙ →	ተፈጥሩ	ሰብእ } ሰብአት }	» »
	ነቀዉ	እንስሳ } እንስሳት }	» »
	ነፍሐ	ነፋሳት	» »
	ነዱ	እሳውት	» »
	ውሕዙ	ማይት	» »

እያለ የአንድና ብዙ መንገዱን ያሳያል።

አጭር የአንድና ብዙ ቁጥር አቀማመጣቸው

አንድ	ብዙ
ሰብእ	ሰብእ } ሰብአት }
እንስሳ	እንስሳ } እንስሳት }
መሬት	
ነፋስ	ነፋሳት
እሳት	እሳውት
ማይ	ማይት

ብሎ በአጭር ይቀመጣል።

ሥርዓተ - ሰዋሰወ

አንድና ብዙ ቁጥር	ስመ ባሕርይ	ሰዋሰዋዊ ሥርዓተ /ሞያው/
አንድ →	ሰብእ	የተፈጥረ ባለቤት ነጠላ ቁጥር ስም
	እንስሳ	የነቀወ » » »
	መሬት	የተወደደ » » »
	ነፋስ	የነፍሐ » » »
	እሳት	የነጻ » » »
	ማይ	የውሕዘ » » »
ብዙ →	ሰብእ	የተፈጥሩ ባለቤቶች ብዙ ቁጥር ስሞች
	ሰብአት	
	እንስሳ	የነቀወ ባለቤቶች » » »
	እንስሳት	
	መሬት	የተወጽዩ ባለቤቶች » » »
	መሬታት	
	ነፋሳት	የነፍሐ ባለቤቶች » » »
	እሳውት	የነጹ ባለቤቶች » » »
	ማያት	የውሕዙ ባለቤቶች » » »

«ት» የተባለው ምዕላድ ፊደል /አብገር ፊደል/ በመድረሻ ተጨምሮ ስመ - ባሕርይን ማብዛቱን እንመለከታለን።

ማስታወሻ

* መሬት ስመ ባሕርይ የማይቁጠር በመሆኑ ውስጠ ብዙ የሆነ ነጠላ ማሰሪያ አንቀጽ እንጂ የብዙ ቁጥር ማሰሪያ አንቀጽ አይሰማውም።

፩. የስመ ባሕርይ ተባዕታይና አንባታይ ጾታ

ስመ ባሕርይ ተባዕታይና አንስታይ ጾታን አይለይም። በሥርዓተ-ሰዋሰወ በብዛት ካለመገኘቱ የተነሣ ተባዕታይና አንስታይ ጾታን ሳይለይ የመገባር ጣባዩ የተለመደ ሆኗል።

ምሳሌ፡

ኑባሬ ቀዳማይ → ስመ-ባሕርይ + ማሰ.አን

ጾታ	ስመ ባሕርይ	ማሰ.አን	የአማርኛ ትርጓሜ
ተባዕታይ →	እግዚአብሔር	ባሎ	እግዚአብሔር አለ
	ሰብእ	ተፈጥረ	ሰው ተፈጥሯል
	እንስሳ	ነቀወ	እንስሳ ጨጓል
	መሬት	ተወድዖ	አፈር ተጥሏል
	ነፋስ	ነፍሐ	ነፋስ ነፍሷል
	እሳት	ነደ	እሳት ነዳል
	ማይ	ውሕዘ	ውሃ ፈሳል
አንስታይ →	እግዚአብሔር		
	ሰብእ	ተፈጥረት	ሰው ተፈጥራለች
	እንስሳ	ነቀወት	እንስሳጮሃለች
	መሬት	ተወድዖት	መሬት ተጣለች
	ነፋስ	ነፍሐት	ነፋስ ነፍሳለች
	እሳት	ነደት	እሳት ነዳለች
	ማይ	ውሕዘት	ውሃ ፈሳለች

በማለት ተባዕታይንና አንስታይ ጾታን ሳይለይ የመነገር ጠባዩን ያሳያል፡፡

ጾታው	ስመ ባሕርይ	ስዋሰዋዊ ሥርዓቱ /ጥያው/
ተባዕታይ →	እግዚአብሔር	የሀሎ ባለቤት
	ሰብእ	የተፈጥረ »
	እንስሳ	የነቀወ »
	መሬት	የተወደደ »
	ነፋስ	የነፍሐ »
	እሳት	የነደ »
	ማይ	የውሕ ዘ »
አንስታይ →	እግዚአብሔር	
	ሰብእ	የተፈጥረት ባልተ ቤት
	እንስሳ	የነቀወት » »
	መሬት	የተወደደት » »
	ነፋስ	የነፍሐት » »
	እሳት	የነደት » »
	ማይ	የውሕዘት » »

ነው።

አጭር የተባዕታይና አንስታይ ጾታ አቀማመጣቸው

ተባዕታይ ጾታ		አንስታይ ጾታ	
አንድ	ብዙ	አንድ	ብዙ
ሰብእ	ሰብእ } ሰብአት }	ሰብእ	ሰብእ } ሰብአት }
እንስሳ	እንስሳ } እንስሳት }	እንስሳ	እንስሳ } እንስሳት }
ነፋስ	ነፋሳት	ነፋስ	ነፋሳት
እሳት	እሳውት	እሳት	እሳውት
ማይ	ማያት	ማይ	ማያት

ብሎ ይቀመጣል።

፩.፮. የስመ - ባሕርይ ገቢር ስልተ ሰዋስው
 ስመ-ባሕርይ ላድስ የነበረው መድረሻ ፊደሉን ወደ ግእዝ
 በመለወጥ /ግእዝ ፊደል በማድረግ/ የማሰራያ አንቀጽ ተሳቢ ሆኖ
 ይነገራል። እግዚአብሔር የሚለው የፈጣሪ ስመ-ባሕርይ ምዕላድ ፊደል
 «ሀ» ን በመድረሻ ጨምሮ ይሳባል /የማሰራያ አንቀጽ ተሳቢ ይሆናል/
 እንጂ እንደሌላው ስመ-ባሕርይ መድረሻ ፊደሉን ወደ ግእዝ
 አይለውጥም። ይህን ስልተ ሰዋስው በቀላል መንገድ መረዳት ይቻላል
 ዘንድ ቀጥሎ የተመለከተውን አጭር ምሳሌ እንመልከት።

ምሳሌ
 ኑባሬ ቀዳማይ → **ባለቤት+ማሰ.አን+ተሳቢ +ስመ-ባሕርይ**

			የአማርኛ ትርጓሜ
ባለቤት	ማሰ.አን	ተሳቢ ስመ- ባሕርይ	
አብርሃም	ሐሰሰ	እግዚአብሔርሀ	አብርሃም እግዚአብሔርን ፈለገ ዳዊት አምላክን አመሰገነ ሴቶች መልአክን አገኙ እግዚአብሔር ሰውን ፈጠረ ሰው እንስሳን ያርዳል ነፋስ አፈርን ይጠርጋል እግዚአብሔር ነፋስን አነፈሰ አይሁድ እሳትን አነደዱ ሳምራዊት ውሃን ቀዳች
ዳዊት	ሰብሐ	አምላክ	
አንስት	ረከባ	መልአክ	
እግዚአብሔር	ፈጠረ	ሰብአ	
ሰብአ	ይጠብሕ	እንስሳ	
ነፋስ	ይግሕፍ	መሬት	
እግዚአብሔር	ነፍሕ	ነፋስ	
አይሁድ	አንደዱ	እሳት	
ሳምራዊት	ቀድሐት	ማየ	

ማለቱን ያመለክታል።

ኑባሬ ካልአይ → **ማሰ.አን+ባለቤት ስም+ተሳቢ +ስመ-ባሕርይ**

ማሰ.አን	ባለቤት	ተሳቢ ስመ ባሕርይ	አማርኛ
ሐሰሰ	አብርሃም	እግዚአብሔርሀ	» »
ሰብሐ	ዳዊት	አምላክ	» »
ረከባ	አንስት	መልአክ	» »
ፈጠረ	እግዚአብሔር	ሰብአ	» »
ይጠብሕ	ሰብአ	እንስሳ	» »
ይግሕፍ	ነፋስ	መሬት	» »
እግዚአብሔር	ነፍሕ	ነፋስ	» »
አንደዱ	አይሁድ	እሳት	» »
ቀድሐት	ሳምራዊት	ማየ	» »

ኑባሬ ሣልሳይ → ተሳቢ + ስመ-ባሕርይ + ማሰ.አን + ባለቤት ስም

ተሳቢ ስመ ባሕርይ	ማሰ.አን	ባለቤት ስም	የአማርኛ ፍቺ
እግዚአብሔርህ	ሐሰሰ	አብርሃም	» »
አምላክ	ሰብሐ	ዳዊት	» »
መልአክ	ረከባ	አንስት	» »
ሰብአ	ፈጠረ	እግዚአብሔር	» »
እንስሳ	ይጠብሕ	ሰብእ	» »
መሬተ	ይግሕፍ	ነፋስ	» »
ነፋስ	ይነፍሕ	እግዚአብሔር	» »
እሳተ	አንዳዱ	አይሁድ	» »
ማየ	ቀድሐት	ሳምራዊት	» »

በሎ የገቢርና ተገብሮ ስልቱን ያሳያል፡፡

ሥርዓተ ሰዋስው /ሞያ/

ተሳቢ ስመ ባሕርይ	ሰዋስወዊ ሥርዓተ /ሞያ/
እግዚአብሔርህ	የሐሰሰ ተሳቢ ስመ ባሕርይ
አምላክ	የሰብሐ » » »
መልአክ	የረከባ » » »
ሰብአ	የፈጠረ ተሳቢ ስመ ባሕርይ
እንስሳ	የይጠብሕ ተሳቢ » »
መሬተ	የይግሕፍ ተሳቢ » »
ነፋስ	የይነፍሕ » »
እሳተ	የአንዳዱ » »
ማየ	የቀድሐት » »

ነው፡፡

ግንዛቤ

- ፩. «እግዚአብሔር የሚለው የፈጣሪ ስመ-ባሕርይ ከላይ እንደተገለጸው መድረሻውን ፊደል ወደግእዝ ሳይለውጥ «ሀ» ን በምዕላድነት /በመድረሻ/ ጨዋሮ የአንቀጽ ተሳቢ መሆኑን፤
- ፪. «እንስሳ» የሚለው ስመ-ባሕርይ መድረሻው የሆነው ራብዕ ፊደል ወደ ግእዝ ሳይለውጥ የአንቀጽ ተሳቢ /ገቢር ስም/ መሆኑ ራብዕ ፊደል ምንም ለገቢርም፣ ለተገብሮም /ለባለቤትነትና ለተሳቢነት/ ስልተ ሰዋስው መነገር የሚችል ተፈቃቃሪ /ሁለ-ገብ/ ፊደል በመሆኑ ሳይለውጥ በገቢርና በተገብሮ ስልተ-ሰዋስው መነገሩን እንገነዘባለን፡፡

፩.፮. የስመ-ባሕርይ መገኘት ስልት
ስመ-ባሕርይ:

- ነባር ስመ - ባሕርይ } ተብሎ በሁለት ስልቶች ይመደባል
- ግሳዊ ስመ - ባሕርይ }
ነባር ስመ-ባሕርይ መገኛ ግስ የሌለውና ከግስ ያልተገኘ ከግስም ወደ
ስምነት ያልተለወጠ፣ የማይለወጥ ቀጥተኛና በጥሬነቱ ብቻ ፈሪ የሆነ
ስም ነው። ግሳዊ ስመ ባሕርይ መገኛ ግስ ያለው፣ ከግስ የተገኘና
ከግስ ወደ ስምነት የተለወጠ ስም ነው። ይህን ሁለት ዓይነት የስመ
ባሕርይ መገኘት ስልት ባጭር መንገድ መገንዘብ ይቻል ዘንድ
የሚከተለውን ሰንጠረዥ እንመልከት።

ነባር ስመ - ባሕርይ	ግሳዊ ስመ - ባሕርይ	
	ስመ ባሕርይ	መገኛው ግስ
እግዚአብሔር	ሰብእ	ተሰብእ /ሰብእ/
መሬት	እንስሳ	አንስሳ
እሳት	ነፋስ	ነፍስ
ማይ		

የመሰለ ሁሉ ነው።

፪. ስመ ተጽውዖ

ከስመ ባሕርይ በተለየ ነገር ባሕርይን ሳይገልጽ በተናጠልና
በጥቅል የሚነገር የስያሜ ቃል ስመ ተጽውዖ ይባላል። የመጠራት
ቃል /ስም/ ወይም መጠሪያ፣ መጥሪያ ቃል /ስም/ ማለት ነው።
ይህም

ስመ-ተጽውዖ	ሐተታው /ማብራራው/
አዳም	ነጠላ የሰው መጠሪያ ስም
ሕዝብ	ጥቅል የብዙ ሰው መጠሪያ ስም
ኢየሩሳሌም	ነጠላ የሀገር መጠሪያ ስም
ክብር	በዐይን የማይታይ፣ በእጅ የማይዳሰስ የነገር ስም

የመሰለ ነው።

ክፍላት - ስመ - ተጽውዖ

ስመ ተጽውዖ በሁለት ክፍሎች ይነገራል። ክፍሎቹን ከዚህ ጠ
ቅሎ ባለው ሰንጠረዥ እንመልከት።

አከፋፈሉ

ክፍሎች →	ነጠላ ስመ ተጽውዖ	መድበለ ስመ ተጽውዖ
ስ መ ተ ጸ ው ያ	አዳም ኢየሩሳሌም ክብር	ሕዝብ መርዕት ፍጥረት

የመሰለ ነው።

ይ.፩. ነጠላ-ስመ-ተጽውዖ

ለአንድ ብቻ የሚነገር አንድ ብቻ የሚጠራበት መጠሪያ ቃል ነጠላ ስመ ተጽውዖ ይባላል።

ምሳሌ፡

ሀ. ስመ-ተጽውዖ ዘመልአክ

ኑባሬ ቀዳማይ → ባለቤት + ማሰ.አን + ተሳቢ

ባለቤት	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ሚካኤል	ኢተሐበለ	ጽርፈተ	ሚካኤል ስድብን አልደፈረም
ገብርኤል	ዜነወ	ብስራተ	ገብርኤል ብስራትን አበሰረ
ሩፋኤል	አሕየወ	ዕውረ	ሩፋኤል ዕውርን አደነ

ይላል።

ኑባሬ ካልአይ → ማሰ.አን + ባለቤት ተሳቢ

ማሰ.አን	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ኢተሐበለ	ሚካኤል	ጽርፈተ	» »
ዜነወ	ገብርኤል	ብስራተ	» »
አሕየወ	ሩፋኤል	ዕውረ	» »

ይላል።

ኑባሬ ሣልሳይ → ተሳቢ + ማሰ.አን + ባለቤት

ተሳቢ	ማሰ.አን	ባለቤት	የአማርኛ ፍች
ጽርፈተ	ኢተሐበለ	ሚካኤል	» »
ብስራተ	ዜነወ	ገብርኤል	» »
ዕውረ	አሕየወ	ሩፋኤል	» »

በማለት ሰዋሰዋዊ መግለጫ ይሰጣል።

ለ. ስሙ - ተጽውዖ ዘሰብኢ

ኑባሬ ቀዳማይ → ባለቤት + ማሰ.አን + ተሳቢ

ባለቤት	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
አዳም	በልዐ	ዕዐበለስ	አዳም ዕዐ በለስን በላ
አብርሃም	ወለደ	ይስሐቅህ	አብርሃም ይስሐቅን ወለደ
ያዕቆብ	ርእየ	ሰዋስወ	ያዕቆብ መሰላልን አየ

ይላል::

ኑባሬ ካልአይ → ማሰ.አን + ባለቤት + ተሳቢ

ማሰ.አን	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
በልዐ	አዳም	ዕዐበለስ	» »
ወለደ	አብርሃም	ይስሐቅህ	» »
ርእየ	ያዕቆብ	ሰዋስወ	» »

ይላል::

ኑባሬ ማልሳይ → ተሳቢ + ማሰ.አን + ባለቤት

ተሳቢ	ማሰ.አን	ባለቤት	የአማርኛ ፍች
ዕዐበለስ	በልዐ	አዳም	» »
ይስሐቅህ	ወለደ	አብርሃም	» »
ሰዋስወ	ርእየ	ያዕቆብ	» »

ይላል::

ሥርዓተ ሰዋስወ /ጥያ/

ስሙ ተጽውዖ	ሥርዓተ /ጥያው/
አዳም	የበልዐ ባለቤት ስሙ ተጽውዖ
አብርሃም	የወለደ ባለቤት » »
ያዕቆብ	የርእየ ባለቤት » »

ነው::

ሐ. ስሙ - ተጽውዖ ዘሀገር

ኑባሬ ቀዳማይ → ባለቤት - ማሰ.አን + ተሳቢ

ባለቤት	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ኢየሩሳሌም	ትሰመይ	ሀገረ ንጉሥ	ኢየሩሳሌም የንጉሥ አገር ትባላለች
ኢትዮጵያ	ነገት	ዐባየ ሀገረ	ኢትዮጵያ ታላቅ ሀገር ሆነች
ግብፅ	ትሰቀይ	ፈለገ ኢትጵያ	ግብፅ የኢትዮጵያ ወንዝ ትወጣለች

ይላል::

ኑባሬ ካልአይ → ማሰ.አን + ስም + ተሳቢ

ማሰ.አን	ስም	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች	
ትሰመይ	ኢየሩሳሌም	ሀገረንጉሥ	»	»
ኮነት	ኢትዮጵያ	ዐባየሀገረ	»	»
ትሰቀይ	ግብፅ	ፈለገኢትዮጵያ	»	»

ይላል።

ኑባሬ ሣልሳይ → ተሳቢ + ማሰ.አን + ስም

ተሳቢ	ማሰ.አን	ስም	የአማርኛ ፍች	
ሀገረንጉሥ	ትሰመይ	ኢየሩሳሌም	»	»
ዐባየ ሀገረ	ኮነት	ኢትዮጵያ	»	»
ፈለገኢትዮጵያ	ትሰቀይ	ግብፅ	»	»

ይላል።

ሥርዓተ ስዋሰው /ሞያ/

ስመ ተጽውዖ	ሥርዓተ /ሞያ/
ኢየሩሳሌም	የትሰመይ ባልተቤት ስመ ተጽውዖ
ኢትዮጵያ	የኮነት ባልተቤት » »
ግብፅ	የትሰቀይ ባልተቤት » »

ነው።

መ. ስመ ተጽውዖ ዘነገር

በዐይን የማይታይ፣ በእጅ የማይዳሰስ ነገር የሚጠራበት የስያሜ ቃል ስመ ተጽውዖ ዘነገር ይባላል /የነገር መጠሪያ የነገር መጥሪያ/ ቃል /ስም/ ማለት ነው።

ስመ ነገር	ሐተታው
ጽድቅ	በሕሊና የሚታሰብ ሕሊናዊ ስመ ነገር
ፍቅር	» » » » »
ፍስሐ	» » » » »
ርትዕ	» » » » »
ሐሜት	በአንደበት /በቃል/ የሚገለጽ ስመ ነገር
ጽርፈት	» » » » »
ዜና	በቃል ወይም በጽሑፍ የሚገለጽ » »
ጌና	በአፍንጫ በማሸተት » » »

የመሰለ ነው።

ክፍላተ ስመ ነገር

ስመ ነገር በሁለት ክፍሎች ልንከፍለው እንችላለን።

ክፍሎች →	ውስጣዊ ስመ ነገር	አፍአዊ ስመ ነገር
ስ	ጽድቅ	ሐሜት
መ	ፍቅር	ጽርፈት
ነ	ትፍስሕት	ዜና
ገ	ርትዕ	ጼና
ር		

ይባላሉ።

መ.፩ ውስጣዊ ስመ ነገር

በውስጣዊ ሕሊና ብቻ የታሰበ ነገር /ሐሳብ/ የሚጠራበት የስያሜ ቃል /ስም/ ውስጣዊ /ሕሊናዊ/ ስመ - ነገር ይባላል።

ምሳሌ፡

ኑባሬ ቀዳማይ → ስም + ማሰ.አን + ተሳቢ

ስመ ነገር	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ጽድቅ	ታግእዝ	ኩሎ	እውነት ሁሉን ነጻ ታወጣለች
ፍቅር	ትደመስስ	ሐጣውኦ	ፍቀር በደሎችን ታጠፋለች
ትፍስሕት	ታረስዕ	ሐዘነ	ደስታ ሐዘንን ታስረሳለች
ርትዕ	ትመርሕ	ሕይወተ	ቅንነት መንገድን ትመክራለች

ይላል።

ኑባሬ ካልአይ → ማሰ.አን + ስም + ተሳቢ

ማሰ.አን	ስመ ተጸውዖ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ታግእዝ	ጽድቅ	ኩሎ	» »
ትደመስስ	ፍቅር	ሐጣውኦ	» »
ታረስዕ	ትፍስሕት	ሐዘነ	» »
ትመርሕ	ርትዕ	ሕይወተ	» »

ይላል።

ኑባሬ ሣልሳይ → ተሳቢ + ማሰ.አን + ስመ ታጸ

ተሳቢ	ማሰ.አን	ስመ ተጸ	የአማርኛ ፍች
ኩሎ	ታግእዝ	ጽድቅ	» »
ሐጣውኦ	ትደመስስ	ፍቅር	» »
ሐዘነ	ታረስዕ	ትፍስሕት	» »
ሕይወተ	ትመርሕ	ርትዕ	» »

በማለት ሰዋሰዋዊ መንገዱን ያሳያል።

ስመ ተጽውዖ ዘነገር	ሥርዓቱ /ጥያቄ/
ጽድቅ	የታግለዝ ባልተቤት ስመ ነገር
ፍቅር	የትደመስስ ባልተቤት » »
ትፍስሕት	የታረስዕ ባልተቤት » »
ርትዕ	የትመርሕ ባልተቤት » »

ናቸው።

መ. ዪ. አፍአዊ ስመ-ነገር

በአንደበትና በከንፈር ሲነገር፣ በአፍንጫ ሲሸተት በዐይን የማይታይ ነገር የሚጠራበት ስም አፍአዊ /አካላዊ/ ስመ ነገር ይባላል። አፍአዊ የሰው አካል የሚገልጸው የነገር ስም ማለት ነው።

ምሳሌ፡

ኑባሬ ቀዳማዊ →

ስም + ማሰ.አን+ተሳቢ

ስመ ነገር	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ሐሜት	ታረኸስ	ሕይወተ	ሐሜት ሕይወትን ታረክላለች
ጽርፈት	ታሐስር	ሰብአ	ስድብ ሰውን ታዋርደለች
ዜና	ተሰምዐ		ዜና ተሰማ
ጼና	ይምዕዝ		ሽታ ይጣፍጣል

ይላል።

ኑባሬ ካልአይ →

ማሰ. አን+ ስም+ተሳቢ

ማሰ.አን	ስመ ነገር	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ታረኸስ	ሐሜት	ሕይወተ	» »
ታሐስር	ጽርፈት	ሰብአ	» »
ተሰምዐ	ዜና		» »
ይምዕዝ	ጼና		» »

ይላል።

ኑባሬ ሣልሳይ →

ተሳቢ+ ማሰ.+ አን+ ስመ ነገር

ተሳቢ	ማሰ.አን	ስመ ነገር	የአማርኛ ፊች
ሕይወተ	ታረኸስ	ሐሜት	» »
ሰብአ	ታሐስር	ጽርፈት	» »
	ተሰምዐ	ዜና	» »
	ይምዕዝ	ጼና	» »

በማለት ሰዋስዋዊ መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ሰዋሰው /ሞያ/

አፍአዊ /አካላዊ/ ስመ ነገር	ሥርዓቱ /ሞያው/
ሐሜት	የታረኩስ ባልተቤት
ጽርፈት	የታሐስር »
ዜና	የተሰምዐ »
ጼና	የይምዕዝ »

ማስታወሻ

ሐሜትና ጽርፈት በተለመደው አካሄድ ለመግለጽ ሲባል በአንስታይ ጾታ ማስሪያ አንቀጽ ተነገሩ እንጂ የነገር ስም ተባዕታይና የአንስታይ ጾታን አይለይም /የለውም/።

፩.፩. መድበል ስመ ተጻውያ

የሚታይና የማይታይ የፍጥረት ስብስብ ተባዕታይና አንስታይ ጾታን ሳይለይ በጥቅልና በአንድነት /በድምር/ የሚጠራበት ስያሜ መድበል ስመ ተጻውያ ይባላል። ጥቅል፣ ድምር የተዳበለና የተጋራ መጠሪያ ስም ማለት ነው።

መድበል ስመ ተጻውያ

- ሕዝብ
 - መርኤት
 - ፍጥረት
- } የመሰለ ሁሉ ነው

ምሳሌ፡

ኑባሬ ቀዳማይ → ስም + ማሰ.አን + ተሳቢ

ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ሕዝብ	ርእየ	ብርሃነ	ሕዝብ ብርሃንን አየ
መርኤት	ኮነ	አሐደ	መንጋው አንድ ሆነ
ፍጥረት	ይገኒ	ፈጣሪሁ	ፍጥረት ፈጣሪውን ያመሰግናል

ይላል።

ኑባሬ ካልአይ → ማሰ.አን + ስም + ተሳቢ

ማሰ.አን	ስም	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ርእየ	ሕዝብ	ብርሃነ	» »
ኮነ	መርኤት	አሐደ	» »
ይገኒ	ፍጥረት	ፈጣሪሁ	» »

ይላል።

ማሳታወሻ

- ማኅበር
- ጸር
- ቤት
- ሐይል
- አይሁድ
- ነቢይት

የመሰለ ውስጠ ብዙ ስመ ተጻውዖ
ሁሉ ከዚህ መድበል ስመ ተጻውዖ
ጋር ይመደባል።

መድበል ስመ ተጻውዖ የሚለው ይህ ስያሜ

- በእንግሊዝኛ: Common } noun
Collective }
- በአማርኛ: የወል } ስም
የጥቅል }

ተብሎ መሰየሙ ተዘንግቶ አይደለም። የአማርኛና የእንግሊዝኛ ሰዎች ሥርዓቱንም ለማፍለስ አይደለም። ነገር ግን ይህ እንዳለ ሆኖ በግእዝ የሰዎችው ውሳኔ ተባታይና አንስታይ ጾታን የማይለይ የወልና የጥቅል ስም መድበል የሚለው ስያሜ ተባታይና አንስታይ ጾታን ለማይለይ ስብስብ ስመ ተጻውዖ የተሰማ ሆኖ በመገኘቱ ነው። የወል፣ የጥቅል (common noun and collective noun) የሚለው ስያሜ መድበል በሚለው የግእዝ ስመ ተጻውዖ ይጠቃለላሉ።

፪.፫. የስመ ተጻውዖ አንድና ብዙ ቁጥር ስመ ተጻውዖ

- በ ወ በመጨረሻ
- በመነሻ ባዕድ ፊደልን
- በመድረሻ ምዕላድ ፊደልን } በመጨመር

ይበዛል /ከነጠላነት ወደ ብዙነት ይለወጣል/ ምሳሌ፡

ሀ. ሁለት አስማተ ተጻውዖ በ «ወ» ሲጨፈሩ

ቁጥር	አንድ		ብዙ	
	ስመ ተጻውዖ ማሰ.አን		ስመ ተጻውዖ	ማሰ.አን
<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="margin-right: 5px;">▼</div> <div>ሁለት አስማተ ተጻውዖ</div> </div> <div style="margin-top: 10px;">→</div>	ሚካኤል	መጽአ	ሚካኤል ወገብርኤል	መጽአ
	ገብርኤል	ተፈነወ	ሚካኤል ወገብርኤል	ተፈነወ
	አዳም	ሐዘነ	አዳም ወሐዋን	ሐዘነ
	ሔዋን	ስሕተት	አዳም ወሐዋን	ስሕተት
	ኢየሩሳሌም	ተሐውከት	ኢየሩሳሌም ወግብዕ	ተሐውከት
	ግብዕ	ተመዝበረት	ኢየሩሳሌም ወግብዕ	ተመዝበረት

ለ. ሦስት አስማተ ተጾውያ በ «ወ» ሲጫፈሩ

ቁጥሩ	አስማተ ተጾውያ	ማሰ.አን	የአማርኛ ፍች
ሦስት አስማተ ተጾውያ	ሚካኤል	መጽኦ	ሚካኤልና
	ወገብርኤል		ገብርኤል
	ወሩፋኤል		ሩፋኤልም
	አዳም	ተሰዱ	አዳምና
	ወሔዋን		ሔዋን
	ወአቤል		አቤልም
	ኢየሩሳሌም	ተመዝበራ	ኢየሩሳሌምና
	ወግብዕ		ግብዕ
	ወባቢሎን		ባቢሎንም

በማለት ነጠላ ስመ ተጾውያ በ «ወ» እየተጫፈረ ወደ ብዙ ቁጥር መለወጡን ያሳያል፡፡

ይህ ምሳሌ ነጠላ ስመ ተጾውያ

- በ «ወ» በመጫፈር ብቻ ወደ ብዙ ቁጥር መለወጡን

- በባዕድ ወይም በምዕሳድ ፊደል ወደብዙነት የማይለወጥ መሆኑን የሚያሳይ ነው፡፡

ሥርዓተ ሰዋሰው /ሞያ/

ቁጥር	ስመ ተጾውያ	ሥርዓቱ /ሞያው/
አንድ →	ሚካኤል	የመጽኦ ባለቤት ስመ ተጾውያ
	ገብርኤል	የተፈነወ ባለቤት » »
	አዳም	የሐዘነ ባለቤት » »
	ሔዋን	የስሕተት ባለቤት » »
ብዙ →	ሚካኤል	የመጽኦ ባለቤቶች
	ወገብርኤል	
	አዳም	የሐዘኑ ባለቤቶች
ሦስት አስማተ ተጾውያ	ወሔዋን	
	ሚካኤል	የመጽኦ ባለቤቶች
	ወገብርኤል	
	ወሩፋኤል	
	አዳም	
	ወሔዋን	የተሰዱ »
	ወአቤል	
	ኢየሩሳሌም	የተመዘበራ »

- ሐ. ነጠላ ስመ ተጻውኖ በባዕድ፣ በምዕላድና በባዕድ ከምዕላድ ፊደላት ሲበዛ፤
 ሀ. ኑባሬ ባዕድ ፊደል

ባዕድ ፊደል /አ/ + ስመ ተጻውኖ

ባዕድ ፊደል	ስመ ተጻውኖ	ማሰ.አን	የአማርኛ ፍች
ባዕድ	አድባር	አንፈርዐጽ	ተራሮች ዘለሉ
ፊደል /አ/	አውግር	ወውዑ	ኮረብቶች ደነፉ
	አብያት	ተሐንጽ	ቤቶች ተሠሩ /ታነጹ/

ይላል።

- ለ. ኑባሬ ምዕላድ ፊደል

ስመ ተጻውኖ + ምዕላድን ፊደላት /ት፣ል፣ም/

ምዕላድ ፊደል	ስመ ተጻውኖ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ምዕላድ ፊደል	ክብራት	ተደለዋ		ክብሮች ተዘጋጁ
ት/	ጽድቃት	ያግእዛ	ኩሎ	እውነቶች ሁሉን ነፃ ያደርጋሉ
ምዕላድ ፊደል /ል/	ፍቅራት	ይደመስሳ	ሐጣውአ	ፍቅሮች በደሎችን ያጠፋሉ
ምዕላድ ፊደል	ኪሩቤል	ይጸርሑ	-	ኪሩቤል ይጮኻሉ
ምዕላድ ፊደል	ሱራፌል	ይሰግዱ	-	ሱራፌል ይሰግዳሉ
ምዕላድ ፊደል	ኪሩቤም	ይተግሁ	-	ኪሩቤል ይተጋሉ
ምዕላድ ፊደል	ሱራፌም	ኢይነውመ	-	ሱራፌልም አይተኝም

እያለ ከነጠላነት ወደ ብዙነት ይለወጣል።

- ሐ. ኑባሬ ባዕድና ምዕላድ ፊደላት /አ፣ት/

ባዕድ ፊደል /አ/ + ስመ ተጻውኖ + ምዕላድ ፊደል /ት/

	ስመ ተጻውኖ	ማሰ.አን	የአማርኛ ፍች
ባዕድ	አብሕርት	ነጽፉ	ባሕሮች ነጽፉ /ደረቁ/
ፊደል /አ/	አግብርት	ግእዙ	አገልጋዮች ነጽ ሆኑ
ምዕላድ /ት/	አስማት	ተሰምዩ	ስሞች ተሰምዱ /ተጠሩ/
ፊደል			

ይላል።

በአጭር አቀማመጥ ሲቀመጡ

ነጠላ ስመ ተጽውዖ	ብዙ ስመ ተጽውዖ
ደብር	አድባር
ወግር	አውግር
ቤት	አብያት
ክብር	ክብራት
ጽድቅ	ጽድቃት
ፍቅር	ፍቅራት
ኪሩብ	ኪሩቤል
	ኪሩቤም
ሱራፊ	ሱራፊል
	ሱራፊም
ባሕር	አብሕርት
ገብር	አግብርት
ስም	አስማት

እያለ በአንድና /በነጠላና/ በብዙ ቁጥር መነገሩን ያሳያል
 መ. መድብል ስመ ተጽውዖ በባዕድና በምላድ ፊደላት /አ፣ት/
 ብዙና የብዙ ብዙ ሲሆን

ኑባሬ-ባዕድና ምዕላድ ፊደላት /አ፣ት፣ይ/

ባዕድ ፊደል /አ/+ስመ ተጽውዖ+ ምዕላድ ፊደል

መድብል ስመ ተጽውዖ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ባዕድ /አ/ ፊደል ምዕላድ /ት/ ፊደል ምዕላድ ፊደል /ይ/	አሕዛብ ፍጥረታት መርኤታት	ርእዩ ብርሃነ ይገንዩ ፈጣሪሆሙ ተጋብሉ	አሕዛብ ብርሃንን አዩ ፍጥረቶች ፈጣሪያቸውን ያመሰግናሉ መንጋዎች ተሰበሰቡ

በማለት ብዙና የብዙ ብዙ ሆኖ መነገሩን ያሳያል።

በአጭር አቀማመጥ ሲቀመጡ

ብዙ	ብዙና የብዙ ብዙ
ሕዝብ ፍጥረት መርኤት	አሕዛብ ፍጠረታት መርኤታት

ይላል።

ማስታወሻ

- በመነሻ ባዕድ ፊደልን
- በመድረሻ ምዕላድ ፊደልን

} ሳይጨምር

የተነገረው መድበል ስመ ተጻውያ ውስጠ ብዙ ሰዎች በመሆኑ መድበል በሚል ጥቅል ስም ቢሰየምም በአንድና በብዙ ማሰሪያ አንቀጽ ይነገራል።

ምሳሌ

አንድ			ብዙ		
መድበል ስመ ተጻውያ	ማሰ.አን	ተሳቢ	መድ.ስመ. ተጻ.	ማሰ.አን	ተሳቢ
ሕዝብ	ርእዮ	ብርሃነ	ሕዝብ	ርእዩ	ብርሃነ
መርኤት	ኮነ	አሐደ	መርኤት	ኮነ	አሐደ
ፍጥረት	ይገኒ	ፈጣሪሁ	ፍጥረት	ይገንዩ	ፈጣሪሆሙ

ማለቱን ያሳያል።

- በመነሻ ባዕድ ፊደልን
- በመድረሻ ምዕላድ ፊደልን

} ከጨመረ ግን

በብዛት አንቀጽ ይነገራል እንጂ በአንድ /በነጠላ/ አንቀጽ አይነገርም።

ይህም

መድ.ስመ.ተጻ	ማሰ.አን	ተሳቢ
አሕዛብ	ርእዩ	ብርሃነ
ፍጥረታት	ይገንዩ	ፈጣሪሆሙ
መራእይ	ተጋብኡ	-
/መርኤታት/		

ማለቱን ያሳያል።

ስመ ተጽውዖ	ሥርዓቱ /ጥያቄው/
አድባር	የአንፈርዐጽ ባለቤቶች አስማተ ተጽውዖ
እውግር	የወውዑ » » »
አብያት	የተሐንጽ » » »
ክብራት	የተደለዋ » » »
ጽድቃት	የያግእዝ » » »
ፍቅራት	የይደመስላ » » »
ኪሩቤል	የይጸርሐ » » »
ሱራፌል	የይሰግዱ » » »
ኪሩቤም	የይተግሁ » » »
ሱራፌም	የኢይነውሙ » » »
አብሐርት	የነጽፉ » » »
አግብርት	የግእዙ » » »
አስማት	የተሰምዩ » » »
አሕዛብ	የርእዩ » » »
ፍጥረታት	የይገንዩ » » »
መራእይ/መርኤታት/	የተጋብሉ » » »

ናቸው፡፡

፬. የስመ ተጽውዖ ገቢር ስልት

ስመ ተጽውዖ

ሀ. በመድረሻው ምዕላድ ፊደል «ሀ፣ሃ»ን በመጨመር

ለ. ሳድስ የነበረው መድረሻውን ወይም

ምዕላድ ፊደሉን ወደ ግእዝ

» » » ሐምስ } በመለወጥ
» » » ሳብዕ

ሐ. የቦታ ስመ ተጽውዖ ስም ምዕላድ ፊደል /ሀ፣ሃ» ን ሳይጨምር፤ መድረሻውንም ሳይለውጥ የመስሪያ አንቀጽ ተሳቢ ይሆናል፡፡

ምሳሌ፡-

ሀ. በመድረሻ ምዕላድ ፊደልን በመጨመር ሲሳብ፤

ሀ.፩. ነጠላ ስመ ተጽውዖ

ቀዳማይ ኑባሬ → ባለቤት+ማሰ.አን+ተሳቢ. +ስመ ተጽውዖ

ባለቤት	ማሰ.አን	ተሳቢ. ስመ ተጽውዖ	የአማርኛ ትርጓሜ
እግዚአብሔር	ፈነወ	ገብርኤልሀ	እግዚአብሔር ገብርኤልን ላከ
እግዚአብሔር	ፈጠረ	አዳምሆ	እግዚአብሔር አዳምን ፈጠረ
ገብርኤል	አብሰረ	ማርያምሃ	ገብርኤል ማርያምን አበሰረ

ማለትን ያሳያል፡፡

የአዲስ ክልል አካል → **ማሰ.አን+ባለቤት+ተሳቢ+ስመ ተጽውዖ**

ማሰ.አን	ባለቤት	ተሳቢ ስመ ተጽውዖ	የአማርኛ ፍቺ
ፈነወ	እግዚአብሔር	ግብርኤልሀ	» »
ፈጠረ	እግዚአብሔር	አዳምሀ	» »
አብሰረ	ግብርኤል	ማርያምሃ	» »

ይላል።

የአዲስ ክልል አካል → **ተሳቢ+ስመ ተጽውዖ+ማሰ.አን+ባለቤት**

ተሳቢ ስመ ተጽውዖ	ማሰ.አን	ባለቤት	የአማርኛ ፍቺ
ግብርኤልሀ	ፈነወ	እግዚአብሔር	» »
አዳምሀ	ፈጠረ	እግዚአብሔር	» »
ማርያምሃ	አብሰረ	ግብርኤል	» »

በማለት ገቢር ስልቱን /ተሳቢነቱን/ ያሳያል።

ሀ.፪. ገቢር ተጨፋሪ ስመ ተጽውዖ

ኑባሬ → **ባለቤት+ማሰ.አን+ገቢር+ስመ ተጽውዖ**

ቁጥሩ	ባለቤት	ማሰ.አን	ገቢር ስመ ተጽውዖ	የአማርኛ ፍቺ
ሀለት ገቢር አስማተ ተጽውዖ	እግዚአብሔር	ፈነወ	ሚካኤልሀ ወግብርኤልሀ	እግዚአብሔር ሚካኤልንና ግብርኤልን ላከንና እግዚአብሔር አዳምንና ሔዋንን ፈጠረ
	እግዚአብሔር	ፈጠረ	አዳምሀ ወሔዋንሃ	
	ግብርኤል	አብሰረ	ማርያምሃ ወኤልሳቤጥሃ	ግብርኤል ማርያምንና ኤልሳቤ ጥን አበሰረ
ሦስት ገቢር አስማተ ተጽውዖ	እግዚአብሔር	ፈነወ	ሚካኤልሀ ወግብርኤልሀ ወሩፋኤልሀ	እግዚአብሔር ሚካኤልንና ግብርኤልን ሩፋኤልንም ላከ
	እግዚአብሔር	ፈጠረ	አዳምሀ ወሔዋንሀ ወአቤልሀ	እግዚአብሔር አዳምንና ሔዋንን አቤልንም ፈጠረ
	ግብርኤል	አብሰረ	ማርያምሃ ወኤልሳቤጥሃ ወዘካርያስሀ	ግብርኤል ማርያምንና ኤልሳቤ ጥን ዘካርያስንም አበሰረ

ይላል።

በማለት ገቢራዊ ስልቱን /ተሳቢነቱን/ ያሳያል ተጭራ ገቢር ስመ ተጽውዖ ከዚህ በላይ በተመለከትነው ኑባሬ ካልአይና ሣልሳይ እየተዘዋወረ መነገር የሚችል መሆኑን እናስታውሳለን።

ሥርዓተ - ሰዋስው /ሞያ/

ገቢር ስመ ተጽውዖ	ሥርዓቱ /ሞያ/
ሚካኤልሀ ወገብርኤልሀ ወሩፋኤልሀ	የፈነወ ተሳቢዎች
አዳምሀ ወሔዋንሃ ወአቤልሀ	የፈጠረ ተሳቢዎች
ማርያምሃ ወዘካርያስሀ ወኤልሣቤጥሃ	የአብሰረ ተሳቢዎች

ሰ. ሳድስ መድረሻውን ፊደል ወደ ግእዝ በመለወጥ ሲሳብ
 ለ. ፩. ገቢር ነጠላ ስመ ተጽውዖ ዘነገር ወሀገር

ምሳሌ

ቀዳማይ ኑባሬ → ባለቤት + ማስ.አን+ ተሳቢ+ስመ ተጽውዖ

ባለቤት	ማስ.አን	ገቢር ስመ ተጽውዖ	የአማርኛ ትርጓሜ
ሐያላን	ይነስቱ	ደብረ	ሐይለኞች ተራራን ያፈርሳሉ
ዕቦዋት	ያሄንዩ	ወግረ	ዕንጨቶች ከረብታዎችን ያሳምራሉ
ጠበብት	የሐንጹ	ቤተ	ጥበበኞች ቤትን ይሠራሉ
ከሱ	የሐሥሥ	ክብረ	ሁሉ ክብርን ይፈልጋል
ጸድቃን	ይሴፈዉ	ጽድቀ	ጸድቃን ጸድቅን ተስፋ ያርጋሉ
ዮሐንስ	መሀረን	ፍቅረ	ዮሐንስ ፍቅርን አስተምሮናል
ሕዝቅኤል	ነጻረ	ኪሩቤል	ሕዝቅኤል ኪሩቤልን ተመለከተ
ኢሳይያስ	ርእዮ	ሱራፊል	ኢሳይያስ ሱራፊልን አየ
ሙሴ	ከፈለ	ባሕረ	ሙሴ ባሕርን ከፈለ
ባዕል	ይቀነ	ገብረ	ባለጠጋ አገልጋይን ይገዛል
አብ ወእም	ይሰምዩ	ስመ	አባትና እናት ስምን ይሰማሉ
ማርቆስ	የደ	ግብፀ	ማርቆስ ግብፅን ዞረ

ይላል።

ካልአይ ኑባሬ →

ማሰ.አን+ባለቤት+ገቢር+ስመ ተጽውፆ

ማሰ.አን	ባለቤት	ገቢር ስመ ተጽውፆ	የአማርኛ ትርጓሜ	
ይነስቱ	ሐያላን	ደብረ	»	»
ያሜንዩ	ዕፀዋት	ወግረ	»	»
የሐንጽ	ጠበብት	ቤተ	»	»
የሐስስ	ኩሉ	ክብረ	»	»
ይሴፈዉ	ጸድቃን	ጽድቀ	»	»
መሀረን	የሐንስ	ፍቅረ	»	»
ነጻረ	ሕዝቅኤል	ኪሩቤለ	»	»
ርእየ	ኢሳይያስ	ሱራፌለ	»	»
ከፈለ	ሙሴ	ባሕረ	»	»
ይቀኒ	ባዕል	ገብረ	»	»
ይስምዩ	አብወእም	ስመ	»	»
የደ	ማርቆስ	ግብፀ	»	»

ይላል።

ሣልሳይ ኑባሬ →

ገቢር ስመ ተጽውፆ+ማሰ.አን+ባለቤት

ገቢር ስመ ተጽውፆ	ማሰ.አን	ባለቤት	የአማርኛ ፍቺ	
ደብረ	ይነስቱ	ሐያላን	»	»
ወግረ	ያለብሱ	ዕፀው	»	»
ቤተ	የሐንጽ	ጠበብት	»	»
ክብረ	የሐስስ	ኩሉ	»	»
ጽድቀ	ይሴፈዉ	ጸድቃን	»	»
ፍቅረ	መሀረን	የሐንስ	»	»
ኪሩቤለ	ነጻረ	ሕዝቅኤል	»	»
ሱራፌለ	ርእየ	ኢሳይያስ	»	»
ባሕረ	ከፈለ	ሙሴ	»	»
ገብረ	ይቀኒ	ባዕል	»	»
ስመ	ይስምዩ	አብወእም	»	»
ግብፀ	የደ	ማርቆስ	»	»

በማለት ገቢራዊ ስልቱን /ተሳቢነቱን/ ያሳያል።

ለ.፪.ገቢር መድበለ ስመ ተጸውዖ

ኑባሬ → ባለቤት+ማሰ.አን+ገቢር መድበለ ስመ ተጸውዖ

	ባለቤት	ማሰ.አን	መድ.ስመ ተጸውዖ	የአማርኛ ትርጓሜ
ብዙ →	አንበሳ	ያደነግጽ	ሕዝበ	አንበሳ ሕዝብን ያደነግጣል
	ኖላዊ	የአቅብ	መርኤተ	እረኛ መንጋን ይጠብቃል
	እግዚአብሔር	ኢይሜንን	ፍጥረተ	እግዚአብሔር ፍጥረትን አይነትም
የብዙ ብዙ	አንበሳ	ያደነግጽ	አሕዛበ	አንበሳ አሕዛብን ያደነግጣል
	ኖላዊ	የአቅብ	መርኤታተ	እረኛ መንጋዎችን ይጠብቃል
	እግዚአብሔር	ኢይሜንን	ፍጥረታተ	እግዚአብሔር ፍጥረቶችን አይነትም

በማለት ገቢርነቱን /ተሳቢነቱ/ ያመለክታል

ሐ. ምዕላድ ፊደላትን «ሀ፣ሃ» ን በመድረሻ

ሳይጨምር፣ መድረሻውንም ሳይለውጥ ሲሳብ

ራብዕ፣ ሐምስና ሳብዕ ፊደላት በመካከሉና በመድረሻው ያሉበት የቦታ፣ ስም ምዕላድ ፊደላት «ሀ፣ሃ» ን በመድረሻ ሳይጨምር፣ መድረሻውንም ፊደል ሳይለውጥ በገቢርም በተገብሮም ስልተሰዋሰው ይነገራል።

ምሳሌ፡

ሀ. ገቢር ስመ ተጸውዖ ዘሀገር

ኑባሬ → ተጸውዖ + ባለቤት+ማሰ.አን+ገቢር+ስመ ተጸውዖ

ባለቤት	ማሰ.አን	ገቢር ስመ ተጸ	የአማርኛ ፍቾ
ናቡከደነጾር	አማሰነ	አ.የሩሳሌም	ናቡከደነጾር አ.የሩሳሌምን አጠፋ
ኢያሱ	ነስተ	ኢ.የሪኮ	ኢ.የሱ ኢ.የሪኮን አፈረሰ
እስራኤል	ዐደዉ	ኤርትራ	እስራኤል ኤርትራን ተሻገሩ

ይላል።

ለ. ተገብሮ ስመ ተጸውዖ ዘሀገር

ኑባሬ → ባለቤት+ማሰ.አን+ተገብሮ+ስመ ተጸውዖ

ባለቤት	ማሰ.አን	የአማርኛ ፍቾ
አ.የሩሳሌም	ማሰነት	አ.የሩሳሌም ጠፋች
ኢ.የሪኮ	ተነስተት	ኢ.የሪኮ ፈረሰች
ኤርትራ	ተከፍለት	ኤርትራ ተከፈለች

በማለት ገቢራዊና ተገብራዊ ስልቱን /ተሳቢነቱንና ባለቤትነቱን/ ያሳያል።

ምልማድ ቀዳማይ

ትእዛዝ ፩፡- ስመ - ባሕርይንና ስመ ተጽውዖን መርጠህ እሳይ።

	ጥያቄ	መ	ል	ስ
		ሀ	ለ	ሐ
ሀ ፩.	ዮሐንስ	ስመ ተጽውዖ	ስመ ባሕርይ	መልሱ የለም
ሀ ፪.	እንስሳ	ስመ ባሕርይ	ስመ ተጽውዖ	ሁሉም መልስ ነው
ሀ ፫.	ጴጥሮስ	ስመ ተጽውዖ	ስመ ባሕርይ	ስመ ሀገር
ለ ፬.	ማይ	ስመ ተጽውዖ	ስመ ባሕርይ	ስመ ነገር
ለ ፭.	ገሊላ	ስመ ባሕርይ	ስመ ተጽውዖ	ሁሉም መልስ ነው
ሐ ፮.	ነፋስ	ስመ ነገር	ስመ ተጽውዖ	ስመ ባሕርይ
ሀ ፯.	ልብስ	ስመ ተጽውዖ	ስመ ባሕርይ	ስመ ነገር
ሐ ፰.	ጸር	ስመ ባሕርይ	ስመ ተጽውዖ	መድበል ስመ ተጽውዖ
ለ ፱.	እሳት	ስመ ተጽውዖ	ስመ ባሕርይ	መልሱ የለም
ሐ ፲.	አይሁድ	ስመ ባሕርይ	ስመ ተጽውዖ	መድበል ስመ ተጽውዖ
ለ ፲፩.	ኢትዮጵያ	ስመ ባሕርይ	ስመ ተጽውዖ	መድበል ስመ ባሕርይ
ሐ ፲፪.	እስራኤል	ስመ ተጽውዖ	ስመ ባሕርይ	መድበል ስመ ተጽውዖ
ለ ፲፫.	ሰማይ	ስመ ባሕርይ	ስመ ተጽውዖ	ሁሉም መልስ ነው
ሐ ፲፬.	ሱራፌል	ስመ ተጽውዖ	ስመ ባሕርይ	መድበል ስመ ተጽውዖ
ለ ፲፭.	ዕፅ	ስመ ባሕርይ	ስመ ተጽውዖ	መልሱ የለም
ሀ ፲፮.	ምድር	ስመ ተጽውዖ	ስመ ባሕርይ	ሁሉም መልስ ነው
ለ ፲፯.	እብን	ስመ ባሕርይ	ስመ ተጽውዖ	ስመ ነገር
ሐ ፲፰.	ማሕበር	ስመ ተጽውዖ	ስመ ባሕርይ	መድበል ስመ ተጽውዖ
ለ ፲፱.	ሀገር	ስመ ባሕርይ	ስመ ተጽውዖ	መልሱ የለም
ሀ ፳.	ባሕር	ስመ ተጽውዖ	ስመ ባሕርይ	መድበል ስመ ተጽውዖ

ምልማድ ካልአይ

ተደራጊና አድራጊ ስመ ተጽውዖን መለወጥ

ተደራጊ /ተሳቢ/ ስመ ተጽውዖን ወደ አድራጊነት /በባለቤትነት/ አድራጊ /ባለቤት/ ስመ ተጽውዖን ወደ ተደራጊነት /ተሳቢነት/ ለውጥ

	ተሳቢ ተደራጊ ስመ ተጽውዖ	/ባለቤት/ ተደራጊ ስመ ተጽ	/ተሳቢ/ አድራጊ ስመ ተጽውዖ		
፩	አዕዋፊ	አዕዋፍ	ብሔረ	፩	ብሔር
፪	አድባረ	አድባር	ቤተልሔም	፪	ቤተልሔም
፫	ምድረ	ምድር	ሄኖክህ	፫	ሄኖክ
፬	ራሄልሃ	ራኄል	ተከዜ	፬	ተከዚ
፭	ፀሐየ	ፀሐይ	ኢያሪኮ	፭	ኢያሪኮ
፮	ሐመረ	ሐመር	ዐምደ	፮	ዐምድ
፯	ኮከበ	ኮከብ	መጥባሕተ	፯	መጥባሕተ
፰	ወርሐ	ወርሐ	መንበረ	፰	መንበር
፱	ሞተ	ሞት	መጽሐፈ	፱	መጽሐፍ
፲	ዮርዳኖስ	ዮርዳኖስ	መንጠላዕተ	፲	መንጠላዕተ
፲፩	ሰማየ	ሰማይ	ልሕኩተ	፲፩	ልሕኩት
፲፪	ኤልያስህ	ኤልያስ	ታቦተ	፲፪	ታቦት
፲፫	ወንጌለ	ወንጌል	መስበክተ	፲፫	መስበክተ
፲፬	አሪተ	አሪት	ኖጎተ	፲፬	ኖጎት
፲፭	ደብተራ	ደብተራ	ዕለተ	፲፭	ዕለት
፲፮	ዓለመ	ዓለም	አርዌ	፲፮	አርዌ
፲፯	ማዕጾ	ማዕጾ	ዘመነ	፲፯	ዘመን
፲፰	ሕይወተ	ሕይወት	ሰረገላ	፲፰	ሰረገላ
፲፱	አፈ	አፍ	ዓመተ	፲፱	ዓመት
፳	ርእሰ	ርእሰ	ዕፀ	፳	ዕፀ
፳፩	ገነተ	ገነት	ጽልመተ	፳፩	ጽልመት
፳፪	እደ	እድ	ያሬድህ	፳፪	ያሬድ
፳፫	ሲኦለ	ሲኦል	ልያሃ	፳፫	ልያ
፳፬	ግበምድር	ግበምድር	ኢትዮጵያ	፳፬	ኢትዮጵያ
፳፭	ጽርዕ	ዐርዕ	ብርሃነ	፳፭	ብርሃን

ፖለቲካ ማሳሪያ

ስመ-ባሕርይንና ስመ ተጽውዖን ወደ ተባዕታይና እንስታይ ጾታ መለወጥ
 ስመ-ባሕርይንና ስመ ተጽውዖን ወደ ተባዕታይና ወደ እንስታይ ጾታ ለውጥ

	እንስታይ ጾታ	ተባዕታይ ጾታ	እንስታይ ጾታ	ተባዕታይ ጾታ	
፩	ትምህርት	ትምህርት	ሃይማኖት	፩	ሃይማኖት
፪	ሕዝብ	ሕዝብ	-	፪	ሄኖክ
፫	ነፋስ	ነፋስ	ሰብእ	፫	ሰብእ
፬	ድምፅ	ድምፅ	መሬት	፬	መሬት
፭	አእምሮ	አእምሮ	እንስሳ	፭	እንስሳ
፮	ጸጋ	ጸጋ	ማይ	፮	ማይ
፯	ሐመር	ሐመር	ወርቅ	፯	ወርቅ
፰	ዓለም	ዓለም	ብሩር	፰	ብሩር
፱	የፍ	የፍ	ትዕግስት	፱	ትዕግስት
፲	ኮከብ	ኮከብ	ረሀብ	፲	ረሀብ
፲፩	ጸር	ጸር	ጸሎት	፲፩	ጸሎት
፲፪	ጽልእ	ጽልእ	ደብረ-ሲና	፲፪	ደብረሲና
፲፫	ነድ	ነድ	መንፈስ	፲፫	መንፈስ
፲፬	ኩኩሕ	ኩኩሕ	ደብረታቦር	፲፬	ደብረታቦር
፲፭	ሐጢአት	ሐጢአት	እሳት	፲፭	እሳት

ምልማድ ራብዐይ

መድበል ስመ ተጽውዖን ለይቶ ማሳየት
 ትእዛዝ:- መድበል ስመ ተጽውዖን ከነጠላ ስመ ተጽውዖ ለይተህ አሳይ

፩	ወፈነወ ኢየሱስ ሰብአ ዐይን	-
፪	ጸርስ ተገምሩ በኩናት	ጸር
፫	ወለከ ይትቀነዩ ኩሉ ፍጥረት	ፍጥረት
፬	ወሐለዩ ኩሉ ሕዝብ በልቦሙ	ሕዝብ
፭	ወተጠምቃ እገሪሆሙ ለካህናት	-
፮	ወየሐስምሙ ነፋስ	-
፯	ወአውግር ዘለዓለም ይቴሐቱ	አውግር
፰	የሐስሱ አይሁድ ይቅትልዎ	አይሁድ
፱	ወሕዝብየኒ ኢጠየቁኒ	ሕዝብ
፲	እግዚአብሔር አሕዛብ ውስተርሰትከ	አሕዛብ
፲፩	ይሴብሐ ኩሉ ሐይለሰማየት	ሐይለ
፲፪	ዝንቱ ሕዝብ በአፋሆሙ ያከብሩኒ	ሕዝብ

ትምህርት ካልአይ ቅጽል

ሀ. ቃሉ

በስመ ባሕርይና በስመ ተጽውዖ ላይ ተጨማሪ እየሆነ በመገባት የሰም፣ ግብርን፣ ሁኔታን፣ መጠንን፣ ቁጥርን ወዘተ የሚተረጎም ቃል ቅጽል ይባላል። ቅጽል ማለት ቅጥያ፣ ተጨማሪ ማለት ነው።

ቅጽል፡-

- ክቡር = የከበረ፣ የሚከብር
- አይ = ምን፣ ምን ያህል
- ዝንቱ = ይህ፣ ይኸኛው
- አሐዱ /፩/ = አንዱ አንደኛው
- ክብር = ክብር፣ ከበሬታ
- ሀገር = አገር
- ዘ = የ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ለ ክፍላተ ቅጽል

ቅጽል በሁለት ክፍሎች ይከፈላል። ክፍሎቹን ከዚህ በታች ባለው ስንጠረዥ እንመልከት

ክፍሎቹ → ዘርእ ቅጽል		ነባር ቅጽል	
ስመ ቅጽል	ቅጽል	ስመ ቅጽል	ቅጽል
ሳድስ ውስጠዘ ቅጽል	ልዑል	ግልጽዘ ቅጽል	ዘ
ሣልስ »	» ፈጣሪ	» »	እለ
መስም »	» መደንግጽ	መተርጉም »	ስም
ወገን »	» ምድራዊ	ንኡስ ቅጽል	መኑ
አጎዝ »	» አሐዱ	» »	ምንት
ጥሬዘርእ »	» ክብር	ደቂቅ »	ዝ
መድበል »	» ቀደምት	» »	ዝንቱ

፩. ውስጠዘ ቅጽል

ሀ. ቃሉና ዓይነቱ

እንደ ግልጽዘ ቅጽል በስም ላይ እየተጨመረ ስምን የሚተረጎም ቃል «ውስጠዘ ቅጽል» ይባላል። በውስጡ የግልጽዘ ጠባይ /መቀጽል/ እና የአማርኛ ፋች /የ/ ያለው ማለት ነው።

ውስጠዘ ቅጽል

- ልዑል = /ከፍ ከፍ ያለ፣ የሚል/
- ፈጣሪ = /የፈጠረ፣ የሚፈጥር/
- መተንብል = /የለመነ /የማለደ/፣ የሚለምን/
- ዐበይት = /ታላላቅ፣ ከፍ ከፍ ያለ/

የመሰለ ሁሉ ነው።

ለ. ከፍተኛ ውስጠዘ ቅጽል

ውስጠዘ ቅጽል በሰድስት ክፍሎች ይከፈላል

የቅጽሉ ስም				ቅጽል
ክ	፩	ሳድስ ውስጠዘ ቅጽል	→	ልዑል
ፍ	፪	ሣልስ ውስጠዘ ቅጽል	→	ፈጣሪ
ሎ	፫	ስርዋጽ ውስጠዘ ቅጽል	→	ፈራሕ
ቹ	፬	መስም ውስጠዘ ቅጽል	→	መተንብል
→	፭	መተርጉም ውስጠዘ ቅጽል	→	ስም ሀገር
	፮	መድበል ውስጠዘ ቅጽል	→	ዐበይት

ናቸው።

፩. ሳድስ ውስጠዘ ቅጽል

መድረሻ ፊደሉን ሳድስ አድርጎ የሚነገር ቅጽል

«ሳድስ ውስጠዘ ቅጽል» ይባላል።

ይህም →

• ቅቴል	} የመሰለ ሁሉ ነው።
• ሕያው	
• ንጉሥ	

ከፍተኛ ሳድስ ውስጠዘ ቅጽል

ሳድስ ውስጠዘ ቅጽል በአራት ንኡሳን ክፍሎች ይከፈላል።

የቅጽሉ ስም				ቅጽል
ክ	፩	የግብር ሳድስ ውስጠዘ ቅጽል		ቅቴል
ፍ	፪	የክነት	» » »	ሕያው
ሎ	፫	ታቀብኦ	» » »	ንጉሥ
ቹ	፬	አካላዊ	» » »	ዕውር

በእነዚህ ንኡሳን ክፍሎች የተከፈለው ሳድስ ውስጠዘ ቅጽል ከሰዋሰው ጋር ሳይናበብ ተናብሮም ለስም ይቀጽላል።

ምሳሌ

፩. ከሰዋስው ጋር ሳይናበብ ለሰም ሲቀጽል

ቀዳማይ ኑባሬ

ሳድ.ው.ስ.ቅጽል+ሰም+ማሰ.አን+ተሳቢ

የግብር ቅጽል	ሳድ.ው.ቅ	ሰም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ግብር ቅጽል	ቅቱል	አቤል	ኮነ	ሰማዕተ	የተገደለ አቤል ሰማዕተ ሆነ
	ጸድቅ	ኢዮብ	ወረሰ	ገነተ	ጸድቅ ኢዮብ ገነተን ወረሰ
	ትኩል	ዐምድ	ይሰውቅ	ቤተ	የተተከለ ምሰሶ ቤትን ይደገፋል
ኩነት /ሁኔታ/ ቅጽል	ሕያው	እግዚአብሔር	ይመልክ	ዓለመ	ሕያው እግዚአብሔር ዓለምን ይገዛል
	ምውት	አልአዛር	ተንሥኦ	-	የሞተ አልአዛር ተነሣ
	ድሑን	ኒቆዲሞስ	ሰብሐ	ፈጣሪሁ	የዳነ ኒቆዲሞስ ፈጣሪውን አመሰገነ
ተቀብሎ ቅጽል	ንጉሥ	ዳዊት	ዘመረ	መዝሙረ	ንጉሥ ዳዊት መዝሙርን ዘመረ
	ካህን	ጴጥሮስ	ሰበከ	ወንጌል	ካህን ጴጥሮስ ወንጌልን ሰበከ
	ሕፋይ	ኤርምያስ	ተነበየ	ዪዋ	የተመረጠ ኤርምያስ ምርኮን ተነበየ
አካላዊ ቅጽል	ነዊሕ	ሶምሶን	ያርዕድ	ብዙሐኑ	ረዥም ሶምሶን ብዙዎችን ያንቀጠ ቅጥ ነበር።
	ሐጺር	ዘኬዎስ	ይረውጽ	-	አጭር ዘኬዎስ ይርጣል
	ዕውር	ጤሚዎስ	ርእየ	ብርሃነ	ዕውር ጤሚዎስ ብርሃንን አየ።

ካልአይ ኑባሬ

ሰም+ሳድ.ው.ቅ.+ማሰ.አን+ተሳቢ

	ሰም	ሳድ.ው.ቅ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
የግብር ቅጽል	አቤል	ቅቱል	ኮነ	ሰማዕተ	» »
	ኢዮብ	ጸድቅ	ወረሰ	ገነተ	» »
	ዐምድ	ትኩል	ይሰውቅ	ቤተ	» »
የኩነት ቅጽል	እግዚአብሔር	ሕያው	ይመልክ	ዓለመ	» »
	አልአዛር	ምውት	ተንሥኦ	-	» »
	ኒቆዲሞስ	ድሑን	ሰብሐ	ፈጣሪሁ	» »
ተቀብሎ ቅጽል	ዳዊት	ንጉሥ	ዘመረ	መዝሙረ	» »
	ጴጥሮስ	ካህን	ሰበከ	ወንጌል	» »
	ኤርምያስ	ሕፋይ	ተነበየ	ዪዋ	» »
አካላዊ ቅጽል	ሶምሶን	ነዊሕ	ያርዕድ	ኩሎ	» »
	ዘኬዎስ	ሐጺር	ይረውጽ	-	» »
	ጤሚዎስ	ዕውር	ርእየ	ብርሃነ	» »

በማለት መንገዱን ያሳያል።

፩. ተነሶ ሲቀጽል

ከባራ → ሳድ.ውቅ+ዘርፍ+ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

	ሳድ.ውቅ	ዘርፍ	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
የግንባታ ቅጽ	ቅጽ	ቃሊል	አቤል	ኮነ	ሰማዕተ	ቃሊል የገደለው አቤል ሰማዕተ ሆነ በምግባሩ የጸደቀ ኢዮብ ገነትን ወረሰ በመካከል የተተካለ ምሰሶ ቤትን ይደገፋል
→	ጸድቀ	ምግባር	ኢዮብ	ወረሰ	ገነተ	
	ትኩለ	ማዕከል	ዐምድ	ይሰውቅ	ቤተ	
ከተቃራኒ ቅጽ	ሕያወ	ባሕርይ	እግዚአብሔር	ይመልክ	ዓለመ	ባሕርይ ሕያወ የሆነ እግዚአብሔር ዓለምን ይገዛል በሥጋ የሞተ አልአዛር ተነሣ ሕይወቱ የጸነለት ኒቆዲሞስ ፈጣሪውን አመሰገነ
→	ምውተ	ሥጋ	አልአዛር	ተንሥኦ	-	
	ድሐት	ሕይወት	ኒቆዲሞስ	ሰብሐ	ፈጣሪሁ	
ተቀብሎ ቅጽ	ንጉሠ	እስራኤል	ዳዊት	ዘመረ	መዝሙረ	የእስራኤል ንጉሥ ዳዊት መዝሙርን ዘመረ
→	ካህን	ዓለም	ጴጥሮስ	ሰበክ	ወንጌል	የዓለም ካህን ጴጥሮፕ ወንጌልን ሰበክ
	ሕሩዩ	አምላክ	ኤርምያስ	ተነበየ	ዪዋ	አምላክ የመረጠው ኤርምያስ ምርኮን ተነበየ
አካላዊ ቅጽ	ነዊሐ	ቁመት	ሶምሶን	ያርዕድ	ብዙሐኑ	ቁመቱ የረዘመ ሶምሶን ብዙዎችን ያንቀጠቅጣል
→	ሐጺረ	ቁመት	ዘኪያስ	ይረውጽ	-	ቁመቱ ያጠረ ዘኪያስ ይረዳል
	ዕውረ	አዕይንት	ጤሜዎስ	ርእየ	ብርሃን	ዐይኖቹ የታወሩበት ጤሜዎስ ብርሃንን አየ

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ሰዋሰው /ጥያው/

የቅጽሉ ዓይነት	ውስተ ዘ ቅጽል	ሥርዓቱ /ጥያው/
የግብር ቅጽል	ቅቱል ጸድቅ ትኩል	የአቤል ሳድስ ውስጠ ዘ ቅጽል የኢዮብ » » » » የዐምድ » » » »
የኩነት ቅጽል	ሐያው ምውት ድሐን	የእግዚአብሔር » » » » የአልአዛር » » » » የኒቆዲሞስ » » » »
ተቀውላ ቅጽል	ንጉሥ ካህን ሕሩይ	የዳዊት » » » » የጴጥሮስ » » » » የኤርምያስ » » » »
አካላዊ ቅጽል	ነዊሕ ሐጺር ዕውር	የሶምሶን » » » » የዘኬሪያስ » » » » የጤሚያስ » » » »

ነው።

፩. ሃልስ ውስጠዘ ቅጽል

ሀ. ቃሉና ዓይነቱ

መድረሻ ፊደሉን ሃልስ አድርጎ የሚነገር ቅጽል

ሃልስ ውስጠዘ ቅጽል ይባላል።

ይህም $\left. \begin{array}{l} \bullet \text{ ዜናዊ} \\ \bullet \text{ ለባዊ} \\ \bullet \text{ ሠያሚ} \end{array} \right\} \text{ የመሰለ ሁሉ ነው።}$

ለ. ክፍላተ ሃልስ ውስጠዘ ቅጽል

ሃልስ ውስጠዘ ቅጽል በሦስት ንዑሳን ክፍሎች ይከፈላል።

		የቅጽሉ ስም	ቅጽል
ክ	፩	የግብር ሃልስ ውስጠዘ ቅጽል	ዜናዊ
ፍ	፪	የኩነት » » »	ለባዊ
ሎ	፫	ተቀብላ » » »	ሠያሚ
ቸ			

ናቸው።

ሃልስ ውስጠዘ ቅጽል በእነዚሁ ሦስት ንዑሳን ክፍሎች ተከፍሎ ከሰዋሰው /ከቃላት ጋር/ ተናብሶም ሳይናበብም ለስም ይቀጽላል።

ምሳሌ፡

ሀ. ሳይናበብ ሰዋሰውንም ሳይከብ ሲቀጽል

ቀዳማይ ኑባሬ

ሣልሰ ው.ቅ+ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

ሳልሰ.ው.ቅ	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ግብር ቅጽል → ኩነት ቅጽል →	ዜናዊ ኖላዊ ሰራቂ ለባዊ ቀናዒ	ገብርኤል ዳዊት ይሁዳ ሰሎሞን ጳውሎስ	ዜነወ ይርኢ ሤጠ የአምር ጸሐፊ	አብሳሪ ገብርኤል ብስራትን አበሰረ እረኛ ዳዊት በጎችን ይጠብቃል ሰራቂ ይሁዳ ጌታውን ሸጠ አስተዋይ ሰሎሞን ምሳሌን ያውቃል ቀናተኛ ጳውሎስ መልዕክቶችን ጻፈ ሺሚ እግዚአብሔር
ተቀብሎ ቅጽል	ሠያሚ ቀባኢ	እግዚአብሔር ሳሙኤል	ሢመ ቀብሎ ዳዊትሀ	ነገሥተ ቀባኢ ሳሙኤል ዳዊትን ቀባ

ካልአይ ኑባሬ

ስም+ሣል.ው.ቅ + ማሰ.አን + ተሳቢ

	ስም	ሣል.ው.ቅ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ግብር ቅጽል → ኩነት ቅጽል →	ገብርኤል ይሁዳ ዳዊት ሰሎሞን ጳውሎስ	ዜናዊ ሰራቂ ኖላዊ ለባዊ ቀናዒ	ዜነወ ሤጠ ይርኢ የአምር ጸሐፊ	ብስራተ እግዚአ አባግዐ ምሳሌ መልእክተ	» » » » » » » » » »
ተቀብሎ ቅጽል	እግዚአብሔር ሳሙኤል	ሠያሚ ቀባኢ	ይሠይም ቀብሎ ዳዊትሀ	ነገሥተ ዳዊትሀ	» » » »

ማለቱን ያሳያል፡፡

ለ. ሳይናበብ ሰዋሰውን እየሳበ ሲቀጽል፡፡

ቀዳማይ ኑባሬ

ሣል.ው.ቅ+ተሳቢ+ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

	ሣል.ው.ቅ	ተሳቢ	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ግብር ቅጽል → ኩነት ቅጽል →	ዜናዊ ኖላዊ ሰራቂ ለባዊ ቀናዒ	ጥበበ አባግዐ ብሩረ ጥበበ ክርስቶስሀ	ገብርኤል ዳዊት ይሁዳ ሰሎሞን ጳውሎስ	ዜነወ ይርኢ ሤጠ የአምር ጸሐፊ	ብስራተ አባግዐ እግዚአ ምሳሌ መልእክተ	ጥበብን የሚናገር ገብርኤል ብስራትን አበሰረ በጎችን የሚጠብቅ ዳዊት በጎችን ይጠብቃል ብርን የሚሰርቅ ይሁዳ ጌታውን ሸጠ ጥበብን የሚያስተውል ሰሎሞን ምሳሌን ያውቃል ለክርስቶስ የሚተናገር ጳውሎስ መልእክትን ጻፈ ነገሥቱን የሚሸም እግዚአብሔር ነገሥትን ሸመ ነገሥታትን የሚቀባ ሳሙኤል ዳዊትን ቀባ
ተቀብሎ ቅጽል	ሠያሚ ቀባኢ	ነገሥተ ነገሥተ	እግዚአብሔር ሳሙኤል	ሢመ ቀብሎ ዳዊትሀ	ነገሥተ ዳዊትሀ	

ካልአይ ኑባሬ → ስም+ሣል.ው.ቅ+ተሳቢ +ማሰ.አን+ተሳቢ

	ስም	ሣል.ው.ቅ	ተሳቢ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ግ	ገብርኤል	ዜናዊ	ጥበበ	ዜነወ	ብስራተ	» »
ቅ	ዳዊት	ኖላዊ	አባግዕ	ይርኢ	አባግዕ	» »
	ይሁዳ	ሰራቂ	ብሩረ	ሄጠ	እግዚአ	» »
ኩ	ሰሎሞን	ለባዊ	ጥበበ	የአምር	ምሳሌ	» »
ቅ	ጳውሎስ	ቀናዒ	ክርስቶስ	ጸሐፊ	መልእክተ	» »
ተቀ	እግዚአብሔር	ሠያሚ	ነገሥተ	ሄመ	ነገሥተ	» »
ቅ	ሳሙኤል	ቀባኢ	ነገሥተ	ቀብአ	ዳዊትሀ	» »

ሐ. ተናብሶ ሰዋሰውን እየሳበ /ዘርፍን እየያዘ/ ሲቀጽል፡፡

ቀዳማይ ኑባሬ → ሣል.ው.ቅ+ተሳቢ /ዘርፍ/+ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

	ሣል.ው.ቅ	ተሳቢ /ዘርፍ/	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ግ	ዜናዊ	ጥበብ	ገብርኤል	ዜነወ	ብስራተ	» »
	ኖላዊ	አባግዕ	ዳዊት	ይርኢ	አባግዕ	» »
ቅ	ሰራቂ	ብሩር	ይሁዳ	ሄጠ	እግዚአ	» »
ኩ	ለባዊ	ጥበብ	ሰሎሞን	የአምር	ምሳሌ	» »
ቅ	ቀናዒ	ክርስቶስ	ጳውሎስ	ጸሐፊ	መልእክተ	» »
ተቀ	ሠያሚ	ነገሥት	እግዚአብሔር	ሄመ	ነገሥተ	» »
ቅ	ቀባኢ	ነገሥት	ሳሙኤል	ቀብአ	ዳዊትሀ	» »

ካልአይ ኑባሬ → ስም+ሣል.ው.ቅ+ተሳቢ /ዘርፍ/+ማሰ.አን+ተሳቢ

	ስም	ሣል.ው.ቅ	ተሳቢ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ግ	ገብርኤል	ዜናዊ	ጥበብ	ዜነወ	ብስራተ	» »
	ዳዊት	ኖላዊ	አባግዕ	ይርኢ	አባግዕ	» »
ቅ	ይሁዳ	ሰራቂ	ብሩር	ሄጠ	እግዚአ	» »
ኩ	ሰሎሞን	ለባዊ	ጥበብ	የአምር	ምሳሌ	» »
ቅ	ጳውሎስ	ቀናዒ	ክርስቶስ	ጸሐፊ	መልእክተ	» »
ተቀ	እግዚአብሔር	ሠያሚ	ነገሥት	ሄመ	ነገሥተ	» »
ቅ	ሳሙኤል	ቀባኢ	ነገሥት	ቀብአ	ዳዊትሀ	» »

በማለት ቀላልና ግልጽ አካሄዱን ያሳያል፡፡

ሥርዓተ ሰዋሰው /ጥያቄ/

ሣልስ ውስጠዝ ቅጽል	ሥርዓቱ /ጥያቄው/		
ዜናዊ	የገብርኤል	ሣልስ ውስጠዝ ቅጽል	
ኖላዊ	የዳዊት	»	»
ሰራቂ	የይሁዳ	»	»
ለባዊ	የሰሎሞን	»	»
ቀናዒ	የጳውሎስ	»	»
ሠያሚ	የእግዚአብሔር»	»	»
ቀባኢ	የሳሙኤል	»	»

ነው።

ግንዛቤ

ሣልስ ውስጠዝ ቅጽል፡-

ሀ. ሣልስ የነበረው መድረሻው ፊደል ከቃላት ጋር ሲናበብ ሐምስ ሆኖ መለወጡን

- ለ.
- ጥበበ
 - አባግዐ
 - ብሩረ
 - ክርስቶስህ
 - ነገሥተ
- } የተባሉ ቃላት የሣልስ ውስጠዝ ቅጽል ተሳቢዎች መሆናቸውን

እንገንዘብ፡፡

፩.፫ መስም ውስጠዝ ቅጽል

ባዕድ ፊደል "መ" ን በመነሻ ጨምሮ የሚነገር ቅጽል "መስም ውስጠዝ ቅጽል" ይባላል። መስም ማለት - ስማዊ፣ ስም መሰል፣ ስም አካል ማለት ነው። አንዳንድ መምህራን - ግእዝ "መስም" በማለት ፈንታ "መስሐብ ቅጽል" ይሉታል። ሰዋሰውን የሚሰብ ሳቢ ቅጽል ማለታቸው ነው። ሁለቱም ስያሜዎቹ ለዚሁ ቅጽል ጠባይ የተሰማሙ ናቸው። ስምን መስሎ ነገር ግን እንደ አንቀጽ ሰዋሰውን የመሳብ ጠባይ አለውና።

- መስም ውስጠዝ ቅጽል
- መፈክር
 - ማእምር
 - መድሕን
- } የመሰለ ሁሉ ነው።

መስም ውስጠዝ ቅጽል ከሰዋሰው ጋር ሳይናበብ ተናብቦም ለስም እየተቀጸለ ይነገራል።

ምሳሌ፡

፩. ሳይናበብ ለስም ሲቀጽል

ቀዳማይ ኑባሬ →

መስም ው.ቅ+ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

መስመ.ው.ቅ	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
መፈክር	ዳንኤል	ፈከረ	ሕልመ	ተርጓሚ ዳንኤል ሕልምን ተረጉመ
ማእምር	ዮሴፍ	ለበወ	ጥበበ	አዋቂ ዮሴፍ ጥበብን አስተዋለ
መድሕን	ወልድ	ቤዘወ	ሰብአ	አዳኝ ወልድ ሰውን ተቤዝ

ካልአይ ኑባሬ →

ስም+መስም.ው.ቅ+ማሰ.አን+ተሳቢ

ስም	መስም.ው.ቅ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ዳንኤል	መፈክር	ፈከረ	ሕልመ	» »
ዮሴፍ	ማእምር	ለበወ	ጥበበ	» »
ወልድ	መድሕን	ቤዘወ	ሰብአ	» »

ማለትን ያሳያል፡፡

፪. ሳይናበብ ሰዋሰውን እየሳበ ሲቀጽል

ኑባሬ →

መስም.ው.ቅ. +ተሳቢ +ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

መስም.ው.ቅ	ተሳቢ	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
መፈክር	ሕልመ	ዳንኤል	ፈከረ	ሕልመ	ሕልምን የሚተረጎም ዳንኤል ሕልምን ተረጎመ
ማእምር	ጥበበ	ዮሴፍ	ለበወ	ጥበበ	ጥበብን የሚያውቅ ዮሴፍ ጥበብን አስተዋለ
መድሕን	ዓለመ	ወልድ	ቤዘወ	ሰብአ	ዓለምን የሚያድን ወልድ ሰውን ተቤዝ

፫. ተናብሮ ሰዋሰውን እየሳበ ሲቀጽል

ኑባሬ →

መስም.ው.ቅ + ተሳቢ + ስም + ማሰ.አን

ማሰ.ው.ቅ	ተሳቢ	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
መፈክረ	ሕልም	ዳንኤል	ፈከረ	ሕልመ	» »
ማእምረ	ጥበብ	ዮሴፍ	ለበወ	ጥበበ	» »
መድሕነ	ዓለም	ወልድ	ቤዘወ	ሰብአ	» »

በማለት መንገዱን ያሳያል፡፡

መስም ውስጠዘ ቅጽል	ሥርዓተ /ጥያቄ/
መፈክር	የዳንኤል መስም ውስጠዘ ቅጽል
ማእምር	የዮሴፍ " " "
መድሕን	የወልድ " " "

ነው።

፩.፬. ወገን ውስጠዘ ቅጽል

ምሳሌ ፊደላት "ዊ፣ይ" ን በመድረሻው ጨምሮ ስመ ባሕርይንና ስመ ተጽውዖን ወደ ቅጽልነት እየለወጠ ለስም የሚቀጽል ቅጽል "ወገን ውስጠዘ ቅጽል" ይባላል።

ወገን ውስጠዘ ቅጽል

ዊ	<ul style="list-style-type: none"> • ላዕላዊ • ቀዳማዊ • አረጋዊ 	} የመሰለ ሁሉ ነው።
ይ	<ul style="list-style-type: none"> • ላዕላይ • ቀዳማይ • አረጋይ 	

ወገን ው.ቅ ከሰዋሽው ጋር ሳይናበብ፣ ተናብቦም ይቀጽላል

ምሳሌ

ቀዳማይ ኑባሬ → **ወገን ውስጠዘ ቅ + ስም + ማሰ.አን + ተሳቢ**

	ወገን ው.ቅ	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ዊ	ላዕላዊ	ሰማይ	ይርሕቅ	እምድር	ላይኛው ሰማይ ከምድር ይርቃል
	ቀዳማዊ	አዳም	አምጽአ	ሞተ	ፊተኛው አዳም ሞትን አመጣ
	አረጋዊ	አብርሃም	ተወክፈ	ግዝረተ	ሸማግሌ አብርሃም ግዝረትን ተቀበለ
ይ	ላዕላይ	ሰማይ	ይርሕቅ	እምድር	» »
	ቀዳማይ	አዳም	አምጽአ	ሞተ	» »
	አረጋይ	አብርሃም	ተወክፈ	ግዝረተ	» »

ካልአይ ኑባሬ →

ስም + ወገን ው.ቅ + ማሰ.አን + ተሳቢ

	ስም	ወገን ው.ቅ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ዊ	ሰማይ	ላዕላዊ	ይርሕቅ	እምድር	» »
	አዳም	ቀዳማዊ	አምጽአ	ሞተ	» »
	አብርሃም	አረጋዊ	ተወክፈ	ግዝረተ	» »
ይ	ሰማይ	ላዕላይ	ይርሕቅ	እምድር	» »
	አዳም	ቀዳማይ	አምጽአ	ሞተ	» »
	አብርሃም	አረጋይ	ተወክፈ	ግዝረተ	» »

፪. ከሰዋሰው /ከቃላት/ ጋር ተናብሶ ሲቀጽል፡፡

ነብሬ → ወገን ውቅ + ዘርፍ + ስም + ማሰ.አን + ተሳቢ

	ወገን ውቅ	ዘርፍ	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ዊ	ላዕላዊ	ኩሉ	ሰማይ	ይርሕቅ	እምድር	ከኩሉ ከፍ ያለ ሰማይ.
	ቀዳማዊ	ፍጥረት	አዳም	አምጽአ	ሞተ	ከምድር ይርቃል
	አረጋዊ	ዕድሜ	አብርሃም	ተወክፈ	ግዝረተ	ከፍጥረት የቀደመ አዳም ሞትን እመጣ የዕድሜ ሽማግሌ አብርሃም ግዝረትን ተቀበለ
ይ	ላዕላየ	ኩሉ	ሰማይ	ይርሕቅ	እምድር	»
	ቀዳማየ	ፍጥረት	አዳም	አምጽአ	ሞተ	»
	አረጋየ	ዕድሜ	አብርሃም	ተወክፈ	ግዝረተ	»

በማለት የቀጽል አካሄዱን ያሳያል፡፡

ሥርዓተ ሰዋሰው /ሞያ/

ወገን ውስጠዝ ቅጽል	ሥርዓቱ /ሞያ/
ላዕላዊ /ይ/	የሰማይ ወገን ውስጠዝ ቅጽል
ቀዳማዊ /ይ/	የአዳም » » »
አረጋዊ /ይ/	የአብርሃም » » »

ነው፡፡

፩.፭. አኅዝ ቅጽል

የስም ቁጥርን፣ መጠንን፣ እየገለጸ የሚቀጽል ቅጽል አኅዝ ቅጽል ይባላል፡፡ አኅዝ ማለት መያዝ፣ መጀመሪያ ማለት ነው፡፡

- አሐዱ /፩/ = አንድ፣ አንዱ፣ አንደኛ /ው/
- አኅዝ ቅጽል • ብዙሕ = ብዙ
- ሕዳጥ = ጥቂት

የመሰለ ሁሉ ነው፡፡

ክፍላቱ አኅዝ ቅጽል

አኅዝ ቅጽል በሁለት ዐበይት ክፍሎች ከፍሎ መመልከት ይቻላል፡፡

ክፍሎቹ →	ዝርዝር አኅዝ ቅጽል	መደብል አኅዝ ቅጽል
አ	አሐዱ /፩/	ብዙሕ
ኀ	ክልኤቱ /፪/	ንሕኑሕ
ዝ →	ሠለስቱ /፫/	ኩሉ
ቅ	አርባዕቱ /፬/	ሕዳጥ
ጽ	ሐምስቱ /፭/	ንስቲት
ል		

በማለት እስከ አዕላፍ፣ ምእልፊትና ትእልፊት የሚቁጠር ሁሉ ነው፡፡

፩. ዝርዝር አገዝ ቅጽል

ዝርዝር አገዝ ቅጽል ከስም በፊት እየገባ በወ ሳይጫፈር ተጨፍሮም ለስም ይቀጽላል።

ምሳሌ፡

ሀ. በወ ሳይጫፈር ሲቀጽል

ኑባሬ → አገዝ ቅጽል + ስም + ማሰ.አን + ተሳቢ

አገዝ ቅጽል	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
አሐዱ /ሸ/	ብእሲ	ይወርድ	ገበየሁ-ሳሌም	አንድ ሰው ወደ እየሩሳሌም ይመርድ ነበር።
ከልኢቱ /፪/	ሰብአዐይን	ተፈነጢ	እም-ገበየሁ	ሁለት ሰዓቶች ከእያሱ ዘንድ ተልከው ነበር
ሠለሰቱ /፫/	ደቂቅ	ተወድዶ	ወ-ሰተግብ	ሦስት ልጆች ወደ ጉድጓድ ተጣሉ
ሰብዐቱ /፬/	ሊቃናት	ከዐጢ	ፅዋዐመዐቱ	ሰባቱ ሊቃናት መላእክት የፍርዱን ፅዋ አፈሰሱ

ለ. በወ ተጨፍሮ ሲቀጽል

<p>ዐሠርቱ } አርዳኢሁ ተዘርወ.</p> <p>ወአሐዱ }</p> <p>፲ ወ ፩</p> <p>ዐሠርቱ ወክልኤቱ ሐዋርያት መሀሩ ወንጌል</p> <p>፲ ወ ፪</p> <p>ዕስራ ወዐርባዕቱ ሊቃናት ይለብሱ ጸዕድወ</p>	<p>አሥራ አንዱ ደቀመዝሙርቱ ተበተኑ</p> <p>አሥራ ሁለቱ ሐዋርያት ወንጌልን አስተማሩ</p> <p>ሃያ አራቱ ሊቃናት መላእክት ነጻጭን ይለብሳሉ</p>
---	--

በማለት ቅጽልነቱን ያሳያል።

፪. መድበል አገዝ ቅጽል

መድበል አገዝ ቅጽል ማለት ጥቅል አገዝ /ቁጥር/፤ ደብል አገዝ ቅጽል ማለት ነው።

- ይህም
- ብዙሕ
 - ኩሉ
 - ሕዳጥ
- የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ፡

ቀዳማይ ኑባሬ → መድበል አገዝ ቅጽል + ስም + ማሰ.አን + ተሳቢ

መድበል አገዝ ቅጽል	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ብዙሕ	ሕዝብ	ተጋብአ		ብዙ ሕዝብ ተሰበሰበ
ብዙሐን	ኖሎት	መጽኑ		ብዙዎች እረኞች መጡ
ኩሉ	ብርክ	ይሰግድ	ለስሙ	ጉልበት ሁሉ ለስሙ ይሰግዳል
ኩሎሙ	ሕዝብ	ይሴብሉ	ኪያሁ	ሕዝብ ሁሉ እሱን ያመሰግናሉ
ሕዳጥ	ዐሳ	አጽገበ	ብዙሐን	ጥቂት አሣ ብዙዎችን አጠገበ
ንስቲት	ልሳን	ታውዒ	ሰብአ	ትንሽ አንደበት ሰውን ታቃጥላለች

ካልአይ ኑባሬ →

ስም+መድበል አጎዝ ቀ.+ማሰ.አን+ተሳቢ

ስም	መድበል አጎዝ.ቅ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቶ	
ሕዝብ	ብዙሕ	ተጋብአ		»	»
ኖሎት	ብዙሐን	መጽኦ		»	»
ብርክ	ኩሉ	ይሰግድ	ለስሙ	»	»
ሕዝብ	ኩሎሙ	ይሴብሐ	ኪያሁ	»	»
ዐሳ	ሕደጥ	አጽገበ	ብዙሐን	»	»
ልሳን	ንስቲት	ታውዲ	ሰብአ	»	»

እያለ በመነገር መንገዱን ያሳያል፡፡

ሥርዓተ - ሰዋሰው /ሞያ/

ዝርዝር	አጎዝ ቅጽል	ሥርዓቱ /ሞያ/
አጎዝ ቅጽል	አሐዱ /፩/	የብእሲ አጎዝ ቅጽል
	ክልኤቱ /፪/	የእደው » »
	ሠለስቱ /፫/	የደቂቅ » »
	ሰብዐቱ /፬/	የሊቃናት » »
	ዐሠርቱ ወ አሐዱ /፭/	የአርደኢሁ » »
መድበል	ብዙሕ	የሐዋርያት » »
	ብዙሐን	የሊቃናት » »
	ኩሉ	የሕዝብ መድበል አጎዝ ቅጽል
አጎዝ ቅጽል	ኩሎሙ	የኖሎት » » »
	ሕደጥ	የብርክ » » »
	ንስቲት	የሕዝብ » » »
		የዐሳ » » »
		የልሳን » » »

ነው፡፡

ሚስታወሻ

አጎዝ ቅጽል

፩. አምላክ አሐዱ
ሥላሴ ሠለስቱ

እያለ ከስም በኋላ ሆኖ ለስም አይቀጽልም
በአንዳንድ ባለቅኔዎች ከመነገር በቀርም
በመጽሐፍት ንባብ ብዙ አይገኝም፡፡

፩. ሕደጥ፣ ንስቲት የተባሉ አገዝ ቅጽሎች መድበል መባላቸው የማንሳቸው መጠን በዝርዝር የማይታወቅ ጥቅል በመሆኑ ነው።

፩.፮. ዘርእ ውስጠዘ ቅጽል

ዘርፍ እየያዘ /ከቃላት ጋር እየተናበበ/ ለስም የሚቀጽል ብትን ለዋሰው /የነገር ስም/ ዘርእ ውስጠዘ ቅጽል ይባላል።

- ክብር = ክብር
 - አክሊል = ዘውድ፣ ክብር
 - ብርሃን = ብርሃን
- } የመሰለ ሁሉ ነው።

ዘርእ ውስጠዘ ቅጽል ግስን በቅርጽ ፊደል በመምሰልና በግሱ ያልነበረው ባዕድና ምዕላድ ፊደልን በመነሻና በመድረሻ በመጨመሩ ምክንያት

ስመ ዘርእ	ባዕድና ምዕላድ ፊደላት	ዘርእ ውስጠዘ ቅጽል	መገኛው ግስ
1) ዘመድ ዘርእ		ክብር	ክብረ
2) ባዕድ ዘርእ	አ + ዘርእ =	አክሊል	ክለለ
3) ምዕላድ ዘርእ	ዘርእ + ን =	ብርሃን	በርሀ
4) በዕድና ምዕላድ »	ት + ዘርእ + ት =	ትሕርምት	ሐረመ

ተብሎ በዐራት መደቦች በመመደብ ከስም በፊት ከስም በኋላ እየተነገረ ለስም ይቀጽላል።

ምሳሌ

ቀዳማይ ኑባሬ →

ዘርእ+ው.ቅ ዘርፍ+ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

	ዘርእ.ው.ቅ	ዘርፍ	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ዘመድ	ክብረ	ቅዱሳን	ክርስቶስ	ገብረ	ሰላመ	የቅዱሳን ክብር ክርስቶስ ሰላምን አደረገ
ዘርእ	ምክሐ	ደናግል	ማርያም	ወለደት	አምላክ	የደናግል መመኪያ ማርያም አምላክን ወለደች
በዕድ	አክሊለ	ሰማዕት	ወልድ	ተስቅለ	-	የሰማዕት ዘውዳቸው ወልድ ተስቅለ
ዘርእ	ሙላደ	ክርስቶስ	ቤተልሔም	ኢትቴሐት	-	የክርስቶስ መወለጃ ቤተልሔም ኢትንስም
ምዕላድ	ብርሃን	ዓለም	ክርስቶስ	አስተርአየ	-	የዓለም ብርሃን ክርስቶስ
ዘርእ	ምልክና	ፈጣሪ	ዓለም	ያደውቅ	ፈጣሪዙ	ዓለም ግዛት ዓለም ፈጣሪውን ያሳውቃል
በዕድና	ትሕርምት	መልአክ	አውስቦ	ተወሃበ	ለሐብእ	የመልአክ እርምጃ የሆነ ጋብቻ ለሰው ተሰጠው
ምዕላድ	መስፈርተ	እክል	አስፈፊዳ	ኢኮነ	ንኡስ	የእህል መስፈሪያ እንትብ ጎንሽ አልነበረም።

እያለ በመነገር መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ - ስዋሰው /ሞያው/

ዘርእ.ውስጠዘ.ቅጽል	ሥርዓተ: /ሞያው/		
ክብር	የክርስቶስ ዘርእ ውስጠዘ ቅጽል		
ምክሕ	የማርያም	»	»
አክሊል	የወልድ	»	»
ሙላድ	የቤተ-ልሔም	»	»
ብርሃን	የክርስቶስ	»	»
ምልክት	የዓለም	»	»
ትሕርምት	የአውስቦ	»	»
መስፈርት	የአስፈሬዳ	»	»

ነው።

ማስታወሻ

ዘርእ ውስጠዘ ቅጽል:

- ፍቅረ - ቢጽ
- ጽድቅ - አብርሃም
- ምክረ - ጠቢባን

እያለ ዘርፍ ካልያዘ /ከቃላት ጋር ካልተናበበ/ ቅጽል ከመሆን ይልቅ በቂ ውስጠዘ ሆኖ የአንቀጽ ባለቤት መሆን ያመዘኑዋል።

- ፍቅር - ያስተማሕር = ፍቅር ያስተዛዝናል
- ይህም • ወጽድቅኒ ታግእዘክሙ = እውነትም ነፃ ታደርጋችኋለች
- ምክር ሠናይት = ምክር በጎ ናት

እንዳለው ያለ ነው።

፩.፯ መድበል ውስጠዘ ቅጽል

ተባዕታይና አንስታይ ጾታን ለማይለይ እስትግቡእ /ሰብስብ/ ስም ጾታን ሳይለይ የሚቀጽል እስትግቡእ /ሰብስብ/ ቅጽል መድበል ውስጠዘ ቅጽል ይባላል። የተዳበለ ፣ የተሰበሰበ /የተከማቸ/ ቅጽል ማለት ነው።

- ይህም
 - በበይት
 - ቀደምት
 - ደህርት
- የመሰለ ሁሉ ነው።

መድበል ውስጠዘ ቅጽል ከስዋሰው ጋር ሳይናበብ ተናብሮም ለስም ይቀጽላል።

ምሳሌ፡

፩. ሳይኖሩበት ሲቀጽል
ቀዳማይ ኑባሬ →

መድበል ው.ቅ+ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

መድበል ው.ቅ	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ዐበይት	ሕዝብ	ሠርዑ	ሕገ	ታላላቅ ሕዝብ ሕግን ሠሩ
ቀደምት	ሰብእ	ኮኑ	ደሐርተ	ፊተኞች ሰዎች ኋለኞች ሆኑ
ደሐርት	ሰብእ	ኮኑ	ቀደምተ	ኋለኞች ሰዎች ፊተኞች ሆኑ

ካልአይ ኑባሬ →

ስም+መድበል+ው.ቅ ማሰ.አን+ተሳቢ

ስም	መድበል ው.ቅ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ሕዝብ	ዐበይት	ሠርዑ	ሕገ	» »
ሰብእ	ቀደምት	ኮኑ	ደሐርተ	» »
ሰብእ	ደሐርት	ኮኑ	ቀደምተ	» »

፪. ከሰዊሰው ጋር ተኖብሮ ሲቀጽል

ቀዳማይ ኑባሬ → መድበል ው.ቅ+ዘርፍ+ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

መድበል ው.ቅ	ዘርፍ	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ዐበይት	ሀገር	ሕዝብ	ሠርዑ	ሕገ	የአገር ታላላቅ ሕዝብ ሕግን ሠሩ
ቀደምተ	ኩሉ	ሰብእ	ኮኑ	ደሐርተ	ከሁሉ የሚቀድሙ ሰዎች ኋለኞች ሆኑ
ደሐርተ	ኩሉ	ሰብእ	ኮኑ	ቀደምተ	ከሁሉ ወደ ኋላ የሆኑ ሰዎች ወደ ፊት ሆኑ

በማለት አካሄዱን ያሳያል፡፡

ሥርዓተ ስዊሰው /ሞያ/

መድበል ውስጠዝ ቅጽል	ሥርዓቱ /ሞያው/
ዐበይት	የሕዝብ መድበል ውስጠዝ ቅጽል
ቀደምት	የሰብእ » » »
ደሐርት	የሰብእ » » »

ነው፡፡

፪. ነባር ቅጽል

ሀ. ቃሉ

ነባር ቅጽል ከግስ የማይወጣ፣ ግስ የሌለው ስመ ተጽውዖና አገባብ ሁሉ ነው።

ይህም	<ul style="list-style-type: none"> • ስም • ዘ • እለ • እንተ • ኀበ 	}	የመሰለው ሁሉ ነው።
-----	--	---	--------------

ለ. ክፍላተ ነባር ቅጽል

ነባር ቅጽል በሁለት ንኡሳን ክፍሎች ይከፈላል።

ክፍሎቹ →	ነባር ውስጠዘ ቅጽል	ነባር ግልጽዘ ቅጽል
	ሀገር	ዘ
	አድያም	እለ
	እግር	ኀበ

ናቸው።

፪.፩. ነባር ውስጠዘ ቅጽል

ነባር ውስጠዘ ቅጽል ከስም ጋር በመናበብ ዘርፍ ይዞ፣ ከስም ጋር ሳይናበብ ዘርፍንም ሳይዝ ከስም በፊት፣ ከስም ርታላ እየተነገረ ለስም ይቀጽላል።

ምሳሌ፡

፪.፩.፩. መተርጉም ቅጽል

ሁለት ስሞች ሳይናበቡ በቅደም ተከተል ተደርድረው እየተነበቡ ከመካከላቸው

- ተብህለ ይትብህልን
- ተሰምዖ ይስመደን

በቅጽል አፈታት በማምጣት የስም ተርጓሚ ሆኖ የሚቀጽል ቅጽል "መተርጉም ውቅ ቅጽል" ይባላል።

- ያዕቆብ እስራኤል = እስራኤል የተባለ ያዕቆብ
- አብራም አብርሃም = አብርሃም የተባለ አብራም
- ስምዖን ጴጥሮስ = ጴጥሮስ የተባለ ስምዖን

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ ኑባሬ →

ስም + መተርጉም ው.ቅ + ማሰ.አን + ተሳቢ

	ስም	መተርጉም ው.ቅ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
የስም መተርጉም ቅጽል	የዕቆብ	እስራኤል	ወለደ	ደቂቀ	እስራኤል የተባለ የዕቆብ ልጁን ወለደ
	አብራም	አብርሃም	ሦስ	ይስሐቅሀ	አብርሃም የተባለ አብራም ይስሐቅን ወጥ
	ስምዖን	ጴጥሮስ	ተስቅለ	ቀልቀል.ተ	ጴጥሮስ የተባለ ስምዖን ቀልቀሉት ተስቅለ
የገብር መተርጉም ው. ቅጽል	ነቢይ	ሙሴ	መሀረ	አሪተ	ሙሴ የተባለ ነቢይ አሪትን እስተግረ
	ሐዋርያ	ዮሐንስ	ጸሐፊ	ወንጌል	ዮሐንስ የተባለ ሐዋርያ ወንጌልን ጻፈ

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ሰዋሰው /ጥያ/

መተርጉም ውስጠዘ ቅጽል	ሥርዓቱ /ጥያው/
እስራኤል	የዕቆብ መተርጉም ውስጠዘ ቅጽል
አብርሃም	የአብራም » » »
ጴጥሮስ	የስምዖን » » »
ሙሴ	የነቢይ » » »
ዮሐንስ	የሐዋርያ » » »

ነው።

ማስታወሻ

- ነቢይና ሐዋርያ የተባሉት ቃላት በሌላው ቅጽላዊ ጠባያቸው ከዚህ በላይ የተመለከትነው የሳድስ ውስጠዘ ቅጽል መንገድን ተከትለው የስም ውስጠዘ ቅጽል ሆነው ሊቀጸሉ ይችላሉ።

፪.፩.፪. ነባር ውስጠዘ ቅጽል ከስም ጋር ተናቦ ሊቀጸል

ቀዳማይ ኑባሬ → ነባር ው.ቅ+ዘርፍ+ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

ነባር ው.ቅ	ዘርፍ	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
አድያመ	የርዳኖስ	ገሊላ	አስተጋብአት	ነቢያተ	የዮርዳኖስ አውራጃ ገሊላ ነቢያትን ለበለበች
ሀገረ	አብርሃም	ከነአን	ታውሕዝ	ሐሊበ	የአብርሃም አገር ከነአን ወተትን ታፈላለች
እግረ	ደብር	ቢታንያ	አውጽአት	ሰርጽ	የተራራ እግር ቢታንያ በታያን አወጣች /አበቀለች/

ካልአይ ኑባሬ →

ስም+ነባር ው.ቅ+ዘርፍ+ማሰ.አን+ተሳቢ

ስም	ነባር ው.ቅ	ዘርፍ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ገሊላ	አድያመ	ዮርዳኖስ	አስተጋብአት	ነቢያተ	»
ከነአን	ሀገረ	አብርሃም	ታውሕዝ	ሐሊበ	»
ቢታንያ	እግረ	ደብር	አውጽአት	ሰርጸ	»

ማለቱን ያሳያል።

፪.፩.፫. ንኡስ ቅጽል

የሰው፣ የአካል፣ የነገር፣ የጊዜና የቦታ መጠይቅ ተውላጠብኛለን እየሆነ የሚቀጽል ንኡስ አገባብ "ንኡስ ቅጽል" ይባላል። ንኡስ መባሉ በአገባብነቱ በአንቀጽ ላይ ወድቆ ማሰሪያነትን ስለማያስቀር ነው።

• መኑ = ማን፣ ማንኛው

• ምንት = ምን ፣ ምንድን /ር/

ይህም • አይ = ምን

• ማእዜ = መቸ

• አይቴ = የት፣ የትኛው

የመሰለ ሁሉ ነው።

• መኑ → መጠይቅ እየሆነ ለሰው፣ ለመልአክ ወዘተ

• ምንት → » » ለነገር፣ ለግብር

• አይ → » » ለአካልም ለነገርም

• ማእዜ → » » ለጊዜ

• አይቴ → » » ለቦታ

} ይቀጽላሉ

ምሳሌ፡-

ኑባሬ →

ንኡስ ቅጽል+ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

ንኡስ.ቅ	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
መኑ	መልአክ	ክህለ	ነጽሮቶ	ማን መልአክ ማየቱን ቻለ
መኑ	ሰብእ	ተማከረ	ምስሌሁ	ማን ለው ከርሱ ጋር ተግባረ
ምንት	ነገር	ተሰምዐ	በምድር	ምን ነገር በምድር ተሰማ
ምንት	ግብር	ይሄኒ	ለሰብእ	ምን ሥራ ለሰው ይበጃል
አይ	ብእሲ	ወጽአ	እምኤዶም	ማን ለው ከኤዶም መጣ
አይ	ልሳን	ይክል	ተናግሮቶ	ምን አንደበት መናገሩን ይቻለዋል
እስከ ማእዜ	ዘመን	ተሐኒክሱ	በጌጋይክሙ	እስከ መቼ ዘመን በበደላች ታከላችሁ
በማእዜ	ዕለት	ይመጽእ	እግዚእነ	ጌታችን በመቼ ተን ይመጣል
በአይቴ	ሀገር	ንረክብ	ከመአምላክነ	እንደ አምላካችን በየት አገር እናገኛለን
እምአይቴ	ሀገር	መጽአ	ዝእንግዳ	ይህ እንግዳ ከየት አገር መጣ

በማለት የቅጽል መንገዱን ያሳያል።

ንኡስ ቅጽል	ሥርዓተ /ጥያ/
መኑ	የመልአክ ንኡስ ቅጽል
መኑ	የሰብእ » »
ምንት	የነገር » »
ምንት →	የግብር » »
አይ	የብእሲ » »
አይ	የልሳን » »
ማእዜ	የዘመን » »
ማእዜ	የዕለት » »
አይቴ	የሀገር » »
አይቴ	የሀገር » »

ነው።

፪.፩.፬. ደቂቅ ቅጽል

የሰው፣ የነገር፣ የቦታና የጊዜ አመልካች እየሆነ የሚቀጽል ተውላጠ ስም ደቂቅ ቅጽል ይባላል።

- ዝንቱ = ይህ፣ ይህኛው
- ዝኩ = ያ፣ ያኛው
- አንተ = አንተ
- ውእቱ = እሱ

} የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ፡

ኑባሬ →

ደቂቅ ቅጽል+ስም+ማሲ.አንተ+ተሳቢ

የቅጽሉ ዓይነት	ደቂቅ ቅጽል	ስም	ማሲ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
የቅርብ	ዝንቱ	ዕውር	ይስእል	ምጽዋተ	ይህ ዕውር ምጽዋትን ይለምን ነበር
ቅርብ →	ዝንቱ	ነገር	የዐጽብ	ልበኝ	ይህ ነገር ልባችንን ያስደንቃል
ደቂቅቅጽል	እሎንቱ	ሊቃናት	ይዜምሩ	ዘልፈ	እነዚህ ሊቃና መላእክት ዘወትር ይዘምራሉ ይህኛ ቀን ከሁሉ ትበልጣለች
የቅርብ ሩቅ	ዛቲ	ዕለት	ተዐቢ	እምኹሉ	የሰው ይህን አደረገ ያ ሚካኤል ይቅርታን ይለምናል
ደቂቅቅጽል	ዝኩ	ብእሲ	ገብረ	ዘንተ	እነዚያ ወንዶች ተስፋቸውን ይጠብቃሉ
ቅርብ	ዝስኩ	ሚካኤል	ይስእል	ምሕረተ	እኔ ጸውሎስ መልአክትን ጽፋለሁ
ደቂቅቅጽል	እልኩ	እደው	ይጽንሐ	ተስፋ-ሆሙ	አንተ ልጄ እውነትን ተከተላች
ቅርብ	አን	ጸውሎስ	ጸሐፍኩ	መልእክተ	እናንተ ሐዋርያት ደውያንን አጽኑ
ደቂቅ →	አንተ	ወልድየ	ዴግና	ለጽድቅ	ያ /እሱ/ ሚካኤል አጽናናኝ
ቀጽል	አንትሙ	ሐዋርያት	ፈውሱ	ድውያን	እነዚያ ሰዎች ማስተማሩን አደናቁ
ሩቅ	ውእቱ	ሚካኤል	አጽንሀኒ	ምህርቶ	ያችሁ ሲት ዘመደቱን ጠራች
ደቀቂ →	ውእቶሙ	ሰብእ	አንከሩ	ምህርቶ	
ቅጽል	ይእቲ	ብእሲት	ጸውዐት	አዝማዲሃ	

በግለት መንገዱን የመለከታል
ሥርዓተ - ሰዋሰው /ጥያ/

ደቀቂ ቅጽል	ሥርዓቱ /ጥያ/
ዝንቱ	የዕውር ደቂቅ ቅጽል
ዝንቱ	የነገር » »
እሎንቱ	የሊቃናት » »
ዛቲ	የዕለት » »
ዝኩ	የብእሲ » »
ዝስኩ	የሚካኤል » »
እልኩ	የእደው » »
አነ	የጳውሎስ » »
አንተ	የወልድያ » »
አንትሙ	የሐዋርያት » »
ውእቱ	የሚካኤል » »
ውእቶሙ	የሰብእ » »
ይእቲ	የብእሲት » »

ነው።

ግስታወሻ

ደቂቅ ቅጽል ከስም በኋላ ከተነገረ ከቅጽልነት ይልቅ ነባር አንቀጽነት የመዝነዋል።

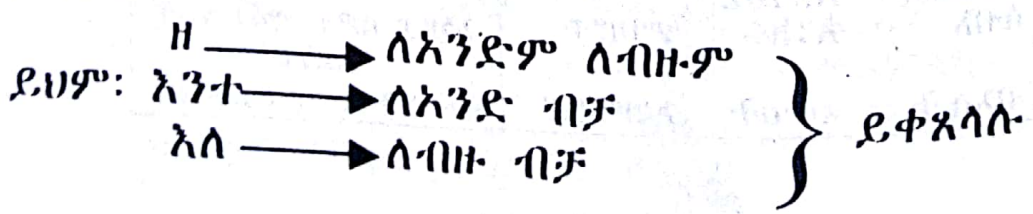
ይህም

- ዕውር ዝንቱ = ዕውሩ ይህ ነው።
- ሚካኤል ዝስኩ = ሚካኤል ያ ነው።
- ጳውሎስ አነ = ጳውሎስ እኔ ነኝ

እንደማለቱ ያለ ነው።

፪.፪. ነባር ግልጽ ዘ ቅጽል

በአንቀጽ /በግስ/ ላይ ወድቆ ማሰራያ አንቀጽን እያስቀረ ለስመ ባሕርይና ለስመ ተጽውሦ የሚቀጽል ቅጽል ግልጽ ዘ ቅጽል ይባላል።

ምሳሌ፡

ቀዳማይ ኑባሬ → በምዝና ለንቀጽ+ግብ.ለንተነባ

ዘ	ሰም	ዝና ለንቀጽ	ግብ. ለን	ተሳቢ	የእግርኛ ባች
ለአንድ	ሰብእ	ዘአበሰ	ይትኳነን		የበደለ በፊ ይቀጣል
ሲቀጽል	አዳም	ዘስሕተ	ሰአለ	ምሕረተ	የሳተ አዳም ይቅርታን ለመን
→	ሰዶም	ዘተመዝበረት	ኮነት	በድወ	የፈረረበች ሰዶም ምድረ ባዶ ሆነች
ለብዙ	እንስሳት	ዘተጋብሉ	ጥሕሩ		የተሰበሰቡ እንስሳት ደነቱ
ሲቀጽል	ሚካኤል } ወገብርኤል }	ዘኢይነውመ፡	ይሰአሉ	ምሕረተ	የግይተኙ ሚካኤልና ገብርኤል ይቅርታን ይለምናሉ።
	ሰሎሜ } ወግርያም }	ዘጌሳ	ረከባ	መልአከ	የገዘዙ ግርያምና ሰሎሜ መልአከን አገኙ
አንተ					
ለአንድ ግይ		እንተይወሕዝ	ያረዊ	ምድረ	የሚፈስ ውሃ ምድርን ያረካል
ሲቀጽል ራጌል		እንተ በከየት	ኢረከበት	ውሉደ	ያለቀበች ራጌል ልጆቿን አላገኘችም
→	ያዕቆብ	እንተ ኖመ	ርእየ	ሰዋበወ	የተኛ ያዕቆብ መሰላልን አየ
እለ					
ለብዙ ግያት		እለርእዩከ	ፈርሐከ		ያዩህ ወሆች ፈሩህ
ሲቀጽል ሕዝብ		እለተሐርዩ	ወረሱ	ርስተ	የተመረጡ ሕዝብ ርስትን ወረሱ
	አባገዕ	እለተዘርወ		ተጋብሉ	የተበተኑ በጎች ተሰበሰቡ

ካልአይ ኑባሬ → **ዘልጽዘ ቅጽል+እንቀጽ+ስም+ማሰ.እንተተባቢ**

ዘ	ግል.ዘ.ቅጽና እንቀጽ	ስም	ማሰ.እን	ተባቢ	የእማርኛ ፍቶ	
»	ዘአበሰ	ሰብእ	ይትኳነን		»	»
»	ዘሰሕተ	አዳም	ሰአለ	ምሕረተ	»	»
»	ዘተመዝበረት	ሰዶም	ኮነት	በድወ	»	»
»	ዘተጋብኡ	እንሰሳት	ጥሕፋ	-	»	»
»	ዘኢይነውሙ	ሚካኤል	ይሰእሉ	ምሕረተ	»	»
		ወገብርኤል				
»	ዘጌሳ	ሰሎሜ	ረከባ	መልአከ	»	»
		ወማርያም				
እንተ	እንተ ይውሕዝ	ማይ	ያረዊ	ምድረ	»	»
	እንተ በከየት	ራኄል	ኢረከበት	ውሉደ	»	»
	እንተ ኖመ	ያዕቆብ	ርእየ	ሰዋስወ	»	»
እለ	እለርእዩከ	ማያት	ፈርሐከ	-	»	»
	እለተሐርዩ	ሕዝብ	ወረሱ	ርስተ	»	»
	እለተዘርወ	አባግዕ	ተጋብኡ	-	»	»

በማለት የቅጽል አካሄዱን ያሳያል

ሥርዓተ ሰዋስው /ጥያ/

ግልጽ ዘ ቅጽል	ሥርዓቱ /ጥያው/
ዘ	የሰብእ ግልጽ ዘ ቅጽል
ዘ	የአዳም ግልጽ ዘ ቅጽል
ዘ	የሰዶም ግልጽ ዘ ቅጽል
ዘ	የእንሰሳ ግልጽ ዘ ቅጽል
ዘ	የሚካኤልና የገብርኤል ግልጽ ዘ ቅጽል
ዘ	የሰሎሜና የማርያም ግልጽ ዘ ቅጽል
እንተ	የማይ ግልጽ ዘ ቅጽል
እንተ	የራኄል ግልጽ ዘ ቅጽል
እንተ	የያዕቆብ ግልጽ ዘ ቅጽል
እለ	የማያት ግልጽ ዘ ቅጽል
እለ	የሕዝብ ግልጽ ዘ ቅጽል
እለ	የአባግዕ ግልጽ ዘ ቅጽል

ነው።

ግንዛቤ

- ግልጽ ዘ ቅጽሎች ዘ፣ እንተና እለ በአማርኛ «የ» ተብለው መፈታታቸውን፣ /መተርጎማቸውን/፣
- ሦስቱም ግልጽ ዘ ቅጽሎች፣ ዘ፣ እንተና እለ የወደቁባቸው አናቀጽን ከማሰሪያነት ማስቀረታቸውን እንገንዘብ

ሰልተ - ቅጽል

ሀ. ውስጠዘ ቅጽልና ግልጽ ዘ ቅጽል በአንድነት የመቀጸላቸው ሰልተ ውስጠዘ ቅጽልና ግልጽ ዘ ቅጽል በፊትና በኋላ ሆነው እየተነገሩ በአንድነት ለአንድ ስም ይቀጸላሉ።

ምሳሌ

ኑባሬ → ው.ዘ.ቅ+ስም+ግል.ዘ.ቅ+አንቀጽ+ማሰ.አንተሳቢ

የቅጽሉ ዓይነት	ው.ዘ.ቅ	ስም	ግል.ዘ.ቅ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ሳድ. ውቅ. ግል. ዘቅ.	ቅንው ፍንው	ወልድ, ጳውሎስ	ዘተሰቅለ ዘተጸውዐ	ኮነ ጸሐፊ	መድሕን መልእክተ	የተላቀሰ የተሸነከረ ወልድ አደገኛ ሆነ የተጠራው የተላከ ለውሉ ልልክተን ጸፈ
ሣል. ውቅ. ግል. ዘቅ.	ዐማፂ ቀናፂ	ንጉሥ ኤልያስ	ዘኢይሌቡ ዘጠብዐ	ይገብር ገሰጸ	እኩየ ነገሥተ	የግልጽ ውሃው ንጉሡ ከተን ያደርጋል የጤክነት ቀናተኛው ኢልያስ ነገሥታትን ማከረ /ተፃፀፀ/
መተ. ውቅ. ግል. ዘቅ.	ስምዖን ሀገረ	ጴጥሮስ ኢየሩሳሌም	ዘተሠይመ ዘተመዝገበረት	ተወክፈ ተሐንጾት	መራትተ	ለምዖን የተባለው የተሰማው ጴጥሮስ ማከረዎቻችንን ተተባል የረረሰች ኢየሩሳሌም የተባለች አገር ታነጸች
መሰ. ውቅ. ግል. ዘቅ.	መንክር መተንብል	ግብር ጊዮርጊስ	ዘተገብረ ዘተከለለ	ተከሰተ ኮነ	ሰማዕተ	የተጠራው ለአደናቂ ሥራ ተገለጠ በአደና የተሰጠ ግልጽ ጊዮርጊስ /በሰማዕተነት/ አረፈ /ሙሉ/ ሆነ
ወገ. ውቅ. ግል. ዘቅ.	ዕብራዊ ውሳጣይ	ሙሴ ቤት	ዘተወድየ ዘተሐንጸ	ቀተለ ተደለወ	ግብፃዊ	የተባለ የዕብራውያን ወገን ሙሴ ግብፃውን ገደለ የታነጸው ውሳጣይ ቤት ተገኝቷል።
መድ. ውቅ. ግል. ዘቅ.	ጠበብት መገብት	ሰብእ አይሁድ	ዘይተግሁ ዘተጋብሉ	የሐንጹ ሰቀሉ	አብያተ አምላክ	የግሪኩ ተባባሪዎች ሰዎች ቤተችን ይጠራሉ የተሰበሰቡ ሹግጡት አይሁድ አምላክን በተሉ
አንዝ. ውቅ. ግል. ዘቅ.	አሐዱ ሠለስቱ	ብእሲ ሰማዕት	ዘሐረ ዘተጸውዐ	አምነ ያቀውሙ	ክርስቶስህ ነገረ	የሄደው አንድ ለው ክርስቶስን እውነት የተጠሩ ሦስት ምስክሮች ነገርን ያጸናሉ የተረበው ይህ ዕጥ ከኒ ደረቅ
ደቂቅ ውቅ. ግል. ዘቅ.	ዝንቱ ዝ ውእቱ	ዕዋዕ ሕዝብ ብእሲ	ዘቀርበ ዘዐብደ ዘተፈነወ	ይትገሐስ ኢኮነ ይነብብ	እምኔየ ጠቢብ ጽድቀ	የሰነፈ ይህ ሕጻን ጥበቃዊ አልሆነም የተላከ ያ ሰው እውነትን ይናገራል።

ብለው በፊትና በኋላ እየተቀጸሉ መንገዳቸውን ያሳያሉ። ሌላውንም ቅጽል በዚህ መንገድ የሚነገር መሆኑን ያመለክታሉ።

ሥርዓተ ሰዋሰው /ጥያ/

ውስጠዘ ቅጽል	ግልጽ ዘ ቅጽል	ሥርዓቱ /ጥያ/
ቅንው	ዘ	የወልድ ቅጽል
ፍንው	ዘ	የጳውሎስ »
ዐማፂ	ዘ	የንጉሥ »
ቀናፂ	ዘ	የኤልያስ »
ጴጥሮስ	ዘ	የስምዖን »
ኢየሩሳሌም	ዘ	የሀገር »
መንከር	ዘ	የግብር »
መተንብል	ዘ	የጊዮርጊስ »
ዕብራዊ	ዘ	የሙሴ »
ውሳጣይ	ዘ	የቤት »
ጠበብት	ዘ	የሰብእ »
መገብት	ዘ	የአይሁድ »
አሐዱ	ዘ	የብእሲ »
ሠለስቱ	ዘ	የሰማዕት »
ዝንቱ	ዘ	የዕዋዕ »
ዝ	ዘ	የሕዝብ »
ውእቱ	ዘ	የብእሲ »

ነው።

ማስታወሻ

“እንተና እለ” የሚባሉ ግልጽ ዘ ቅጽሎችም “ዘ” በተነገረበት ስልተቅጽ ገብተው ከውስጠዘ ጋር በአንድነት ለስም የሚቀጽሉ መሆናቸው እናታውስ።

ለ. የቅጽል አንድና ብዙ ቁጥር ስልት ቅጽል

በመነሻ ባዕደን ፊደላት “አ፣እለ” ን

- በመድረሻ ምዕላዊ ፊደላት ን፣ዊ/ይ/፡ያ፡ት መ፡፣ው
- “እለ” ን በመተካት

ይበዛል፤ /ወደ ብዙ ቁጥር ይለወጣል፡፡/

ኑባሬ →

- ው.ዘ.ቅ + ምዕላዊ ፊደል
- እለ + ንኡስ ቅጽል
- ባዕድ ፊደል + ው.ዘ.ቅ

ይህም፡

ስም ቅጽል	ቅጽል		አብኻር ፊደላት
	አንድ	ብዙ	
ሳድስ ው.ቅ →	ፍንው ፍቁር	ፍንዋን ፍቁራን	ን »
ሣልስ ው.ቅ →	ዐማፂ ሠራዲ	ዐማፅያን ሠራዕያን	» »
መስም ው.ቅ →	መምህር መተንብል	መምህራን መተንብላን	» »
ወገን ው.ቅ →	ሰማያዊ ፅርአዊ	ሰማያውያን ፅርአውያን	» »
ንኡስ ቅጽል →	ምንት አይ	ምንታት አያት	ት »
ደቂቅ ቅጽል →	መኑ ዝንቱ ውእቱ	እለመኑ እሉ ውእቶሙ	እለ » ሙ
ነባር ው.ቅ	ሀገር አብ	አሀጉር አበው	አ ው

የመሰለ ሁሉ ነው፡፡

ምሳሌ

ቀዳማይ ኑባራ → ቅጽል+ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

ቅጽል	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ፍንዋን	እደው	ይነግሩ	መልእክተ	የተላኩ ወንዶች መልእክት ይናገራሉ
ዐማፅያን	ሰብእ	የሀይዱ	ወርቁ	ዐመፀኞች ሰዎች ወርቅን ይቀማሉ
ቀናዕያን	ኤልያስ	ገሰጹ	ነገሥተ	የቀኑ ኤልያስና ዩሐንስ ነገሥታትን ገሰዱ /መከሩ/
መተንብላን	ወዮሐንስ ጊዮርጊስ	መጠዉ	ሥጋሆሙ	ማላጆች ጊዮርጊስና ቶማስ ሥጋቸውን ሰጡ
እብራውያን	ወቶማስ ሕዝብ	ዐደዉ	ባሕረ	እብራውያን ሕዝብ ባሕርን ተሻገሩ
አያት	አእደው	ይክሉ	ገሢሠ	የትኞቹ እጆች መጸላለን ይችላሉ
አሀጉር	ግብፅ ወባቢሉን	ተመዝበራ		አገሮች ግብፅና ባቢሉን ፈራረሱ

ካልአይ ኑባሬ → ስም+ቅጽል+ማሰ.አን+ተሳቢ

ስም	ቅጽል	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
እደው	ፍንዋን	ይነግሩ	መልእክተ	» »
ሰብእ	ዐማፅያን	የሀይዱ	ወርቀ	» »
ኤልያስ	ቀናዕያን	ገሰጽ	ነገሥተ	» »
ወዮሐንስ	መተንብላን	መጠጪ	ሥጋሆሙ	» »
ጊዮርጊስ		ዐደጪ	ባሕረ	» »
ወቶማስ	አህጉር	ተመዝበረ		» »
ሕዝብ				» »
ግብፅ	አህጉር	ተመዝበረ		» »
ወባቢሎን				» »

በማለት የብዙ ቁጥር ስልተ መንገዱን ያሳያል።

ማስታወሻ

ንኡስ ቅጽልና ደቂቅ ቅጽል ከስም በፊት እንጂ ከስም በኋላ የመቀጸል ጠባይ ስላሌላቸው ከሁለተኛው ኑባሬ /አቀማመጥ/ ገብተው ሳይነገሩ መቅረታቸውን እናስታውስ።

ሥርዓተ - ስዋሰው

ቅጽል	ሥርዓቱ /ሞያው/
ፍንዋን	የእደው ቅጽሎች
ዐማፅያን	የሰብእ »
ቀናዕያን	የኤልያስና »
	የወዮሐንስ »
መተንብላን	የጊዮርጊስና »
	የወቶማስ »
አብራውያን	የሕዝብ »
አያት	የአእደው »
እሱ	የኪሩቤል »
አህጉር	የግብፅና »
	የወባቢሎን »

ናቸው።

ሐ. የቅጽል ቅርብና ሩቅ መደብ

ቅርብና የሩቅ መደብ ቅጽል በንባብ /በቅርጽ-ቃል/ ልዩነት የለውም ይህም

ቅርብ መደብ { ምኑን = የተናቅሁ
ምኑን = የተናቅህ } የመሰለ ሁሉ ነው።
ሩቅ መደብ { ምኑን = የተናቀ }

ቅርብና ሩቅ መደቡን ለይቶ የሚያሳየው በማስሪያ እንቀጽ ነው።

ምሳሌ
ነባሬ → ቅጽል+ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

መደብ	ቅጽል	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቾ
ቅርብ → {	ምኑን	አነ	ኮንኩ	ግዱፊ	የተናቅሁ እኔ የተጣለ ሆንሁ
	ምኑን	ሄሮድስ	ቀተልከ	ሕጻናተ	የተናቅህ ሄሮድስ ሕጻናትን ገደለህ
ሩቅ →	ምኑን	ብእሲ	ይረክብ	ጥገሰ	የተናቀ ሰው ጥገሰን ያገኘል
ቅርብ → {	ዐማሂ	አነ	ቀተልኩ	ሕጻናተ	ዐመፀኛ እኔ ሕጻናትን ገደለሁ
	ዐማሂ	ሄሮድስ	ቀተልከ	ሕጻናተ	ዐመፀኛ ሄሮድስ ሕጻናትን ገደለህ
ሩቅ →	ዐማሂ	ብእሲ	ቀተለ	ሕጻናተ	ዐመፀኛ ሰው ሕጻናትን ገደለ ቁጡ እኔ ሕጻናትን ገደለሁ
ቅርብ → {	መዓትም	አነ	ቀተልኩ	ሕጻናተ	ቁጡ ሄሮድስ ሕጻናትን ገደለህ
	መዓትም	ሄሮድስ	ቀተልከ	ሕጻናተ	ቁጡ ሰው ሕጻናትን ገደለ
ሩቅ →	መዓትም	ብእሲ	ቀተለ	ሕጻናተ	የፀርዕ ወገን እኔ ጥበብን ፈለገሁ
ቅርብ → {	ፅርዓዊ	አነ	ሐሰስኩ	ጥበበ	የፀርዕ ወገን አንተ ጥበብን ፈለገህ
	ፅርዓዊ	አንተ	ሐሰስከ	ጥበበ	የፀርዕ ወገን ሰው ጥበብን ፈለገ
ሩቅ →	ፅርዓዊ	ብእሲ	ሐሰሰ	ጥበበ	ኋለኞች እኛ ፊተኞች ሆን
ቅርብ → {	ደሐርት	ሕዝብ	ኮኔ	ቀደምተ	ኋለኞች ሕዝብ ፊተኞች ሆናችሁ
	ደሐርት	ሕዝብ	ኮንክሙ	ቀደምተ	ኋለኞች ሕዝብ ፊተኞች ሆኑ
ሩቅ →	ደሐርት	ሕዝብ	ኮኑ	ቀደምተ	

በማለት የቅርብና የሩቅ መደብ ቅጽላዊ መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ - ስዋሰው /ጥያው/

ቅጽል	ሥርዓቱ /ጥያው/
ምኑን	የአነ ቅርብ ሳድስ ውስጠዘ ቅጽል
ምኑን	የሄሮድስ ቅርብ ሳድስ ውስጠዘ ቅጽል
ምኑን	የብእሲ ሩቅ » » »
ዐማሂ	የአነ ቅርብ ሣልስ ውስጠዘ ቅጽል
ዐማሂ	የሄሮድስ » » » »
ዐማሂ	የብእሲ ሩቅ » » »
መዓትም	የአነ ቅርብ መስም ውስጠዘ »
መዓትም	የሄሮድስ » » »
መዓትም	የብእሲ ሩቅ » » »
ፅርዓዊ	የአነ ቅርብ ወገን » »
ፅርዓዊ	የአንተ » » »
ፅርዓዊ	የብእሲ ሩቅ » » »
ደሐርት	የሕዝብ ቅርብ መድበል » »
ደሐርት	የሕዝብ » » » »
ደሐርት	የሕዝብ ሩቅ » » »

ነው።

መ. የቅጽል ተባዕታይና አንስታይ ጾታ

ቅጽል፡-

፩. በመድረሻ ምዕላድ ፊደል «ት» ን በመጨመር (ቅጽል+ት) ከተባዕታይ ጾታ ወደ አንስታይ ጾታ ይለወጣል።

ይህም፡

ተባዕታይ ጾታ	አንስታይ ጾታ
ምኑን = የተናቀ የናቅህ	ምንንት = የተናቀች የተናቅሽ
መናኒ = የተናቀ፣ የናቅህ	መናኒት = የናቀች፣ የናቅሽ
መፍርሕ = አስፈሪ	መፍርሕት = አስፈሪ ያስፈራች
ሞአባዊ = የሞአብ ወገን	ሞአባዊት = የሞአብ ወገን /ሴ/
ብእሲ = ሰው /ተባዕትን/	ብእሲት = ሴት /ሚስት/
እድ = ወንድ	አንስት = ሴት
እንል = ልጅ /ወንድ/	እጐልት = ልጅ /ሴት/
ወልድ = ልጅ /ወንድ/	ወለት = ልጅ /ሴት/

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ኑባሬ →

ቅጽል+ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

	ቅጽል	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
የግብር ተባቦታይ ጾታ →	ምኑን	ዮሴፍ	ተሠይመ	-	የተናቀ ዮሴፍ ተሾመ
	መናኒ	ኤልያስ	ገደፈ	ሐሜለተ	መናኝ ኤልያስ ጥምጥም ጣለ
	መፍርሕ	ሶምሶን	አደንገጸ	ብዙሐን	አሰፈሪ ሶምሶን ብዙዎችን አሰደነገጠ
	ሞአባዊ	ኤሳው	ከሬየ	ግበ	የሞአብ ወገን ኤሳው ጉድጓድን ቋፍረ
ባሕርያዊ ተባቦታይ ጾታ →	ብአሲ	ኪራኮስ	ሰገደ	-	ሰውየ ኪራኮስ ሰገደ
	ወልድ	ሰሎሞን	ሐነጸ	መቅደስ	ልጅ ሰሎሞን መቅደስን አደነ /ወራ/
	አጓል	ዳዊት	ነሥአ	ሞጸፈ	ልጅ ዳዊት ወንጭን ያዘ
					የተናቀች ድንጋይ ራስ ሆነች
የግብር አንስታይ ጾታ →	ምንንት	አብን	ኮነት	ርእሰ	መናኝ አፎምያ ጠላቷን አሸነፈች
	መናኒት	አፎምያ	ሞአት	ጸላኢሃ	አሳፋሪ ሰአል ሐጥአንን ታቃጥላለች
	መፍርሕት	ሲአል	ታውዒ	ሐጥአን	የሞአብ ወገን ሩት ኢዮቤልን ወለደች
	ሞአባዊት	ሩት	ወለደት	ኢዮቤድሀ	ሴት ዲቦራ እስራኤልን ትገዛ ነበር
ባሕርያዊ አንስታይ ጾታ →	ብአሲት	ዲቦራ	ኩነነት	እስራኤል	ሴት ኢዮኤል ቢሳራን ገደለች
	አንስት	ኢዮኤል	ቀተለቶ	ለሲሳራ	ሴት ልጅ ፈቢን ጳውሎስን ትከተል ነበር
	ወለት	ፈቢን	ተለወቶ	ለጳውሎስ	ሴት ልጅ ሰሎሜ ማርያምን ትላካት ነበር
	እጉልት	ሰሎሜ	ትትለአካ	ለማርያም	

እያለ አካሄዱን ያሳያል

፩. ባዕድ ፊደልን በመድረሻ ሳይጨምር ተባቦታይና አንስታይ ጾታን አስተባብሮ ለሁለቱም ጾታዎች እየተቀጸለ ይነገራል :: ይህ ዐይነቱ ቅጽል «ስርዋጽ ቅጽል» ይባላል:: ስርዋጽ ማለት:- ወሻል፣ ሽብለቅ፣ ማጥበቂያ፣ ሰባሪ ማለት ነው:: ለዚህ ቃል ተሰጥቶ ቢፈታ ግን ሕብር፣ ሐባሪ፣ ማለት ይሰማል:: የተባቦታይና የአንስታይ ጾታን ውሰነ-ሰዋሰው አስተባብሮአልና::

ይህም

ተባቦታይ ጾታ	አንስታይ ጾታ
ፈራሕ = ፊሪ የፈራ	ፈራሕ = ፊሪ የፈራች
ሕዳግ = የተጣለ የተቀረጸ	ሕዳግ = የተጣላች የተቀረጸች
ጸዋግ = የከፋ	ጸዋግ = የከፋች

የመሰለው ነው::

ምሳሌ

ኑባሬ → ቅጽል+ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

	ቅጽል	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ተባባታይ ጾታ →	ፊራሕ ነቋር	ማርቆስ ጤሜዎስ	ገደፊ ኢክህለ	ልብሰ ርእየ	ፊሪ ማርቆስ ልብሱን ጣለ ዓይነ ሰውር ጤሜዎስ ማየትን አልቻለም ከፉ ሂሮድስ የሐንሰን ገደለ ፊሪ ቤትድንጋጤን ታበዛለች ዓይነ ሰውር ቤት ልጅ ማየትን አትችልም ከፉ ሂሮድያዳ የሐኒሰን አስገደለችው
ቅጽል	ጸዋግ	ሂሮድስ	ቀተለ	የሐንሰህ	
አንስታይ ጾታ →	ፊራሕ ነቋር	ብእሲት ወለት	ታበዘሕ ኢትክል	ድንጋጼ ርእየ	
ቅጽል	ጸዋግ	ሂሮድያዳ	አቅተለቶ	ለየሐንሰ	

በማለት ለባባታይም ለአንስታይም የመቅጽል መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ - ስዋሰው /ሞያ/

ስርዋጽ ቅጽል	ሥርዓቱ /ሞያው/
ፊራሕ	የማርቆስ ውስጠዘ ቅጽል
ነቋር	የጤሜዎስ » »
ጸዋግ	የሂሮድስ » »
ፊራሕ	የብእሲት » »
ነቋር	የወለት » »
ጸዋግ	የሂሮድያዳ » »

ነው።

፫. ደቀቂ ቅጽልና አጎዝ ቅጽል፡ ቅርጻቸውን በመለወጥ ወደ አንስታይ ጾታ ተለውጠው ይነገራሉ።
ይህም

ተባባታይ ጾታ	አንስታይ ጾታ
ዝንቱ = ይህ	ዛቲ = ይህች
አንተ = አንተ	አንቲ = አንቺ
ውእቱ = እሱ፣ ያ	ይእቲ = እሷ፣ ያች
አሐዱ = አንድ /ዱ/	አሐቲ = አንዲት/ቱ/፣ ሻ/ዋ/
ሠለስቱ = ሥስት/ቱ/፣ ሻ/ወ/	ሠላስ = ሦስት /ቱ/፣ ሻ/ዋ/

የመሰለ ነው።

ምሳሌ

ኅብረት → ቅጽል + ስም + ማሰ.አን + ተሳቢ

ጾታ ቅጽል	ቅጽል	ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ተባባሪታይ ደቂቅ → ቅጽል	ዝንቱ አንተ	ዓለም ወልድየ	የሐልፍ እቀብ	ርእሰከ	ይህ ዓለም የሐልፍ አንተ ልጅ ራሱን ጠብቅ
ተባባሪታይ አጎዝ → ቅጽል	ውእቱ አሐዱ	የዕቆብ ኤርምያስ	ጸውዐ አስቆቀወ	ደቂቅ ሰቆቃወ	የ የዕቆብ ልጆቹን ጠራ አንዱ ኤርምያስ ሙሾን አሟሽ
አንስታይ ደቂቅ → ቅጽል	ክልኤቱ ሠለስቱ	አዕሩግ አጎው	ረከቡ ይሄልዉ	ወለተ ሕቡረ	ሁለት ሽማግሌች ሲት ልጅን አገኙ ሦስት ወንድማማቾች በሕብረት ይኖሩ ነበር
አንስታይ ደቂቅ → ቅጽል	ዛቲ አንቲ	ምዕራፍየ ማርታ	ትንብር ትሠርሐ	ለዓለም ብዙሐ	ይህች ማሪያየ ለዘላለም ትኖራለች አንቺ ማርታ ብዙን ትደክሟለሽ
አንስታይ አጎዝ → ቅጽል	ይእቲ አሐቲ	ረአብ ቃል	ተወክፈት ኢትደቅ	ለብአዐይን -	ያች ረአብ ሰላዮችን ተቀበለች አንዷት ቃል አትውደት
	ክልኤቲ ሠላስ	ትእዛዛት አእባን	ሰቀላ ኮና	አሪተ አዕማዳ	ጠላት ትእዛዛች አሪትንና ነበያትን አጸኙ ሦስት ድንጋዮች ምስሶችን ሆኑ

ብሌ መንገዱን የመለክታል

ሥርዓተ - ስዋሰው /ሞያ/

ደቂቅና አጎዝ ቅጽል	ሥርዓቱ /ሞያው/
ተ	ዝንቱ
ባ	አንተ
ዕ	ውእቱ
ታ	አሐዱ
ይ	ክልኤቱ
	ሠለስቱ
አ	ዛቲ
ን	አንቲ
ስ	ይእቲ
ታ	አሐቲ
ይ	ክልኤቲ
	ሠላስ
	የዓለም ደቂቅ ቅጽል
	የወልድየ » »
	የዕቆብ » »
	የኤርምያስ አጎዝ » »
	የአዕሩግ » »
	የአጎው » »
	የምዕራፍየ ደቂቅ » »
	የማርታ » »
	የረአብ » »
	የቃል አጎዝ » »
	የትእዛዛት » »
	የአእባን » »

ይሆናል።

ማስታወሻ
ግልጽ ዘ ቅጽል (ዓቢይ አገባብ) እና ንኡስ ቅጽል (ንኡስ አገባብ)
ተባዕታይንና አንስታይ ጾታን አይለይም፡፡

ይህም
ግልጽዘ ቅጽል → ዘኩበረ ብእሲ
ዘኩበረት ብእሲት
ንኡስ ቅጽል → መኑ ብእሲ
መኑ ብእሲት

= የከበረ ሰው /ተባዕት/
= የከበረች ሴት
= ማን ሰው /ተባዕት/
= ማን ሴት /አንስት/

እንደ ማለት ነው፡፡

ሠ. ውስጠዘና ግልጽ ዘ ቅጽሎቹ በቂ ሆነው የመነገራቸው ስልት
ውስጠዘና ግልጽዘ ቅጽሎች ስም በማይኖርበት ጊዜ በስም ፈንታ
ስምን ተክተው በቂ /በቂ/ የአንቀጽ ባለቤት እየሆኑ ይነገራሉ፡፡

ምሳሌ

፩. በቂ ውስጠዘ

ቀዳማይ ኑባሬ በቂ ውስጠዘ + ማሲአን + ተሳቢ

በቂ ውስ.ዘ	ማሲአን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ሐጥእ	ይነብብ	ዘያሰሕት ርእሶ	ሐጢአተኛራሱን የሚያስበትን ይናገራል
ዐብድ	ይብል	አልዐ እግዚአብሔር	ሰነፍ እግዚአብሔር የለም ይላል
ሊቅ	ይኩን	ላእከ	አለቃ መልእክተኛ ይሁን
ዐካይ	ያበዝሕ	ምክንያት	ሐኪኛ ምክንያቱን ያበዛል
ጸላኢ	ይቤ	እእካሙ	ጠላት አይዛቸኝለሁ አለ
ፈጣሪ	ይምሕክ	ፍጥረቶ	ፈጣሪ ፍጥረቱን ይቅር ይላል
ጸላእት	ይቅሕሙ	ሐመደ	ጠላቶችአመድን ይቅማሉ
ሠረቅት	ይከርዩ	አብያተ	የሚሠርቱ ቤቶችን ይቈፍራሉ
መኑ	ይመስል	ኪያከ	ማን አንተን ይመስላል
በአይቴ	ናስተዳሉ	ፍስሐ	ፍሲካን በየት እናዘጋጅለህ
ዝ	ዐሎ	ምስሊሀ	ይህ ከኔ ጋር ነበር
ዝንቱ	ይጸርፍ	ሊቃናት	ይህ ሊቃውንትን ይሰድባል
ክልኢቱ	ይሰድዱ	እልፈ	ሁለት ሺህን ያባርራሉ
አእላፍ	ይትለእኩ	ለኪ	አንድ መቶ ሺህ መላእክት ላንቺ ይላኩልኝልኝ

ካልአይ ንብራ → ማሰ.አን+ውሲ.ዘ+ተሳቢ

ማሰ.አን	ውሲ.ዘ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቾ	
ይነብብ	ሐጥእ	ዘያስሕት ርእሶ	»	»
ይብል	ዐብድ	አልቦ እግዚአብሔር	»	»
ይኩን	ለቅ	ላእከ	»	»
ያበዘሕ	ሐካይ	ምክንያተ	»	»
ይቤ	ጸላኢ	እእሕዞሙ	»	»
ይምሕክ	ፈጣሪ	ፍጥረቶ	»	»
ይቅሕሙ	ጸላእት	ሐመደ	»	»
ይከርዩ	ሠረቅት	አብያተ	»	»
ይመስል	ውእቱ	ኪያከ	»	»
ሀሎ	ዝ	ምስሌሁ	»	»
ይጸርፍ	ዝንቱ	ሊቃናተ	»	»
ይሰድዱ	ክልኤቱ	እልፈ	»	»
ይትለአኩ	አእላፍ	ለኪ	»	»

ማለቱን ያሳያል

፪ በቂ ግልጽ፡ ዘ

ኑባራ → በቂ ግልጽ.ዘ + አንቀጽ + ተሳቢ + ማሰ.አን + ተሳቢ

በቂ ግል.ዘ ና አንቀጽ	ተሳቢ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቾ
ዘ የአምን በወልድ	የሐዩ			በወልድ የሚያምን ይድናል
ዘረከባ ለነፍሱ	ለይግድፋ			ነፍሱን ያገኘት ይጠላት
ዘተወክፈ ነቢያ	ይነሥእ	ዐሰበ		ነቢይን የተቀበለ ጥጋውን ይተባላል
→ እለትነብሩ	ተንሥእ	-		የምትቀመጡ ተነሙ
እለ ኢይጥሶሙ ሞተ	ሀለጢ	-		ሞትን የማይቀምሱ አሉ
እለ ትቀውሙ	አትሕቱ	ርእሰክሙ		የምትቆሙ ራሳችሁን ዝቅ አድርጉ

ብለው በመነገር በቂ የማሰራያ አንቀጽ ባለቤት መሆናቸውን ያሳያሉ፡፡

ውስጠዝ፡ ግልጽ፡		ሥርዓታቸው / ጥያቄው
ው	ሐጥእ	የይነብብ ባለቤት
	ዐብድ	የይብል »
	ሊቅ	የይኩን »
ስ	ሐካይ	የያበዝሐ »
	ጸላኢ	የይቤ »
	ፈጣሪ	የይምሕክ »
ጠ	ጸላእት	የይቅሐሙ ባለቤቶች
	ሠረቅት	የይከርዩ »
	መኑ	የይመስል ባለቤት
ዘ	አይቴ	በ የወደቀበት ማድረጊያ ቦታ / ባለቤት/
	ዝ	የሀሎ ባለቤት
ቅ	ዝንቱ	የይጸርፍ »
ጽ	ክልኤቱ	የይሰድዱ ባለቤቶች
ል	አእላፍ	የይትለአኩኪ »
ግ	ዘ	የየሐዩ ባለቤት
ል	ዘ	የይግድፋ »
ጽ	ዘ	የይነሥኡ »
ዘ	→ እለ	የተንሥኡ ሰሚ ባለቤቶች
ቅ	እለ	የሀለጢ - »
ጽ	እለ	የአትሕቱ ሰሚ »
ል		

፫. ለውስጠዝ ስም ቅጽል ሲቀጽልለት

ቅጽል ስምን በመተካት በቂ /ብቁ/ ስም ሆኖ በስም ቦታ በሚነገርበት ጊዜ እንደስም ውስጠዝ ቅጽልና ግልጽ ዘ ቅጽል ይቀጽልለታል፡፡

ምሳሌ

ሀ. ውስጠዝ ቅጽል ሲቀጽልለት

ቀዳማይ ኑባሬ → ውስ.ዘ ስም + ው.ቅጽል + ማሰ.አን + ተሳቢ

ውስ.ዘ.ስም	ው.ቅጽል	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ገብር	ሔር	ረከበ	ቤተፍስሐ	ቸር አገልጋይ የደስታን ቤት አገኘ
ገብር	ሐካይ	ቀበረ	መክሊተ	ሀዘተኛ አገልጋይ መክሊትን ቀበረ
መልአክ	ሰማያዊ	ጠቅቦ	መጥቅቦ	የሰማይ መልአክ ደመልኝ መታ
ገብር	ምእመን	ረብሐ	መካልየ	ታማኝ አገልጋይ መክሊቶችን ረባ ጠቀመ /አበረከተ/
ነቢያት	ዐበይት	ኢፌርሐ	ሞተ	ታላላቅ ነቢያት ሞትን አልፈው

፪፩

ካልአይ ኑባሬ →

ው.ቅጽል+ው.ስም+ማሰ.አን+ተሳቢ

ው.ቅጽል	ው.ስም	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ሔር	ገብር	ረከበ	ቤተፍስሐ	» »
ሐካይ	ገብር	ቀበረ	መክሊተ	» »
ሰማያዊ	መልአክ	ጠቅቦ	መጥቅቦ	» »
ምእመን	ገብር	ረብሐ	መካልየ	» »
ዐበይት	ነቢያት	ኢፈርሐ	ሞተ	» »

እየለ መንገዱን ያሳያል።

ለ. ግልጽ ዘ ሲቀጽልለት

ቀዳማይ ኑባሬ →

ው.ስም+ግልጽዘ ቅጽል+አንቀጽ+ማሰ.አን

ው.ስም	ግልጽዘ ቅጽል	አንቀጽ	ማሰ.አን	የአማርኛ ፍች
ገብር	ዘ	አስመሮ	ተሰብሐ	ደበ ያሰኘው አገልጋይ ተመሰገነ
ኩሎሙ	እለ	ሰምዑ	ፈርሐ	የሰሙ ሁሉ ፈሩ
እገትነ	እንተ	ትትለአከነ	መጽአት	የምታገለግለን እህታችን መጣች

ካልአይ ኑባሬ →

ግል.ዘ.ቅጽል+አንቀጽ+ው.ስም+ማሰ.አን

ግል.ዘ ቅጽል	አንቀጽ	ው.ስም	ማሰ.አን	የአማርኛ ፍች
ዘ	አስመሮ	ገብር	ተሰብሐ	» »
እለ	ሰምዑ	ኩሎሙ	ፈርሐ	» »
እንተ	ትትለአከነ	እገትነ	መጽአት	» »

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ሰዋሰው /ሞያ/

ቅጽል		ሥርዓቱ /ሞያው	
ውስዘ	ሔር	የገብር	ውስጣዊ ቅጽል
	ሐካይ	የገብር	» »
	ሰማያዊ	የመልአክ ወገን	» »
ቅጽል →	ምእመን	የገብር	» »
	ዘ	የገብር ግልጽ ዘ	» »
	እለ	የኩሎሙ	» »
ግልጽ ዘ →	እንተ	የእገትነ	» »
	ቅጽል		

ነው።

ማስታወሻ

ይህ ዓይነት የቅጽ መንገዱ በመጻሕፍት ግእዝ ካልሆነ በተር በቅኒ ሥርዓተ-ሰዋሰው አልተለመደም፡፡

ረ. የቅጽ ገቢር ስልት

ውስጠዘ ቅጽል

ሳድስ የነበረው መድረሻ ፊደሉን ወደ ግእዝ

ግልስ » » » » ሐምስ

ካሶብ » » » » ግእዝ

ወይም » ሳብዕ

በመለወጥ የገቢር /ተሳቢ/ ስም ገቢር /ተሳቢ/ ቅጽል እየሆነ ይነገራል፡፡

ምሳሌ

ቀዳማይ ኑባሬ →

ገቢር ቅጽል+ገቢር ስም+ማሰ.አን+ባለቤት

ገቢር ቅጽል	ገቢር ስም	ማሰ.አን	ባለቤት	የአማርኛ ፍች
ንጉሠ ሔረ	ዳዊትሀ ያዕቆብሀ	ቀብአ አፍቀረ	ሳሙኤል እግዚአብሔር	ሳሙኤል ንጉሥ ዳዊትን ቀባ እግዚአብሔር ቸር ያዕቆብን ወደደ
ትኩለ ዐማፄ	ዐምደ ኤሳውሀ	ሰበረ ጸልአ	ሶምሶን እግዚአብሔር	ሳምሶን የተተከለ ምሰሶን ሰበረ እግዚአብሔር ዓመፀኛው ኤሳውን ጠላ
ሰራቄ	ይሁዳሀ	አእተተ	እግዚአብሔር	እግዚአብሔር ሰራቂ ይሁዳን አስወገደ
ዜናዌ	ገብርኤልሀ	ፈነወ	እግዚአብሔር	እግዚአብሔር አብሰሪ ገብርኤልን ላከ
መፈክረ	ዳንኤልሀ	ሰአለ	ናቡከደነጾር	ናቡከደነጾር ተርጓሚ ዳንኤልን ለመነ
ማእምረ መድሕን	ዮሴፍሀ ወልደ	ሢመ ሰቀሉ	ፈርዖን አይሁድ	ፈርዖን አዋቂ ዮሴፍን ሾመ አይሁድ አዳኝ ወልድን ሰቀሉ
ሳዕላዌ ግብፃዊ	ሰማየ ወሬዛ	ለጐመ ቀተለ	ኤልያስ ሙሴ	ኤልያስ ላይኛው ሰማይን ዘጋ ሙሴ የግብፅ ወገን ጐልማሳን ገደሉ
ቀደምተ	አበወ	አክበሩ	ደቂቅ	ልጆች የቀደሙ አባቶችን አክበሩ
ዐበይተ መነ	ነቢያተ ብእሴ	ቀተሉ ተሐስሱ	አሕዛብ አንትሙ	አሕዛብ ታላላቅ ነቢያትን ገደለ እናንተ ማን ሰውን
አየ	ቤተ	ተሐንጹ	አንትሙ	ትፈልጋላችሁ እናንተ የትኛውን ቤት ታንጸላችሁ
ምንተ ዘንተ	ግብረ ነገረ	ንግበር ጸሐፊ	ንሕነ ዮሐንስ	እኛ ምን ሥራን እንሥራ ዮሐንስ ደህን ነገር ጸፈ
ዝኩ ውእተ	ብእሴ አሚረ	ቀተለ ተፈነወ	ዳዊት ዮናስ	ዳዊት ደህን ሰውየ ገደለ ዮናስ በዚያ ጊዜ ተላከ
አሐደ ክልኤተ	ማሕደረ ሕሊናተ	ሐሰሰ ኢይንግሊ	ጴጥሮስ ሰብእ	ጴጥሮስ አንድ ማደሪያን ፈለገ ሰው ሁለት አባቶችን አይያዘ
ሠለሰተ	አስማተ	ጸውዐ	ሙሴ	ሙሴ ሦስት ሰሞችን ጠራ

ካልአይ ኑብሬ → ባለቤት+ማሰ.አን+ገቢር ስም+ገቢር ቅጽል

ባለቤት	ማሰ.አን	ገቢር ስም	ገበር ቅጽል	የአማርኛ ፍቾች	
ሳሙኤል	ቀብአ	ዳዊትሀ	ንጉሠ	»	»
አግዚአብሔር	አፍቀረ	ያዕቆብሀ	ሔረ	»	»
ሶምሶን	ሰበረ	ዐምደ	ትኩለ	»	»
አግዚአብሔር	ጸልአ	ኤሳውሀ	ዐማዬ	»	»
አግዚአብሔር	አእተተ	ይሁዳሀ	ሰራቄ	»	»
አግዚአብሔር	ፈነወ	ገብርኤልሀ	ዜናዌ	»	»
ናቡከደነጾር	ሰአለ	ዳንኤልሀ	መፈክረ	»	»
ፈርዖን	ሢመ	ዮሴፍሀ	ማእምረ	»	»
አይሁድ	ሰቀሉ	ወልደ	መድሕን	»	»
ኤልያስ	ለጌመ	ሰማየ	ሳዕላዌ	»	»
ሙሴ	ቀተለ	ወሬዛ	ግብዓዌ	»	»
ደቂቅ	አክበሩ	አበወ	ቀደምተ	»	»
ሐሳዝ	ቀተሉ	ነቢያተ	ዐበይተ	»	»

ብሎ በመነገር ገቢር ስልቱን ያሳያል።

ማስታወሻ

- ንኡስ፣ ደቂቅና አጎዝ ቅጽሎች በዚሁ ሁለተኛ አቀማመጥ ላይ ሳይገቡ መቅረታቸው በቅኔ ሥርዓተ ሰዋሰው ከስም በኋላ ገብተው ስለማይቀጽሉ ነው። በመጻሕፍተ ግእዝ አልፎ አልፎ ሲቀጽሉ ይገኛሉ።

ሥርዓተ - ሰዋሰው /ሞያ/

ገቢር ቅጽል	ሥርዓቱ /ሞያው/		
ንጉሠ	የዳዊትህ ሳድስ ውስጠዘ ቅጽል		
ሔረ	የያዕቀብህ	»	»
ትኩለ	የዐምደ	»	»
ዐማዜ	የኤሳውህ ሣልስ	»	»
ሰራቄ	የይሁዳህ	»	»
ዜናዌ	የገብርኤልህ	»	»
መፈክረ	የዳንኤልህ መስም ውስጠዘ ቅጽል		
ማእምረ	የዮሴፍህ	»	»
መድሕን	የወልደ	»	»
ላዕላዌ	የሰማየ ወገን	»	»
ግብፃዌ	የወሬዛ	»	»
ቀደምተ	የአበወ መድበል	»	»
ዐበይተ	የነቢያተ	»	»
መን	የብእሴ ንኡስ	»	»
አየ	የቤተ	»	»
ምንተ	የግብረ	»	»
ዘንተ	የነገረ ደቂቅ	»	»
ዝኩ	የብእሴ	»	»
ውእተ	የአሚረ	»	»
አሐደ	የማሕደረ አጎዝ	»	»
ክልኤተ	የሕሊናተ	»	»
ሠለስተ	የአስማተ	»	»

ናቸው፡፡

ሲ. የቅጽል መገኛ ስልት

ቅጽል፡-

- ❖ ከቀዳማይ አንቀጽ /ገብረ/
 - ❖ ከካልአይ » /ይገብር/
 - ❖ ከሣልሳይ » /ይገበር/
- } ይገኛል /ይወጣል/

መካከለኛ ፊደሉ ላልቶ የሚነበብ ቅጽል ላልቶ ከሚነበብ ዓቢይ አንቀጽ ይወጣል /ይገኛል/፡፡ መካከለኛ ፊደሉ ጠብቆ የሚነበብ ቅጽል ከሚጠብቅ ዓቢይ አንቀጽ ይወጣል /ይገኛል/

ምሳሌ፡

ልሳሌት /ልል/ ቅጽል	ልሳሌት /ልል/ አንቀጽ	ጠባቂ ቅጽል	ጠባቂ አንቀጽ
ሕዳእ } ሐዳኢ }	ሐድእ	ሐጺር } ሐጻር }	የሐጽር
ምሁር } መሀሪ }	መሀሪ	ምጥው } መጣዊ }	መጠወ
ምቱር } መታሪ }	መተሪ	ምታር	ይመትር
ስኩል } ስአሊ }	ስአለ	ሥሉስ } ሠላሲ }	ሠለስ
ቅቱል } ቀታሊ }	ቀተለ	ቅታል	ይቀትል
ብሩህ } በራሂ }	በርህ	በላሕ	ይበልሕ
ንጹህ } ነጻሂ }	ነጽህ	ነዊሕ } ነዋሕ }	ይነውሕ
ቅዱሕ } ቀዳሊ }	ቀድሕ	ቀይሕ } ቀያሕ }	ይቀይሕ
ውጽኢ } ወጸኢ }	ወጽአ	ውዱስ } ወዳሲ }	ወደስ
ጽኑል } ጸአሊ }	ጸአለ	ጸሊም } ጸላም }	ይጸልም
ፍሩሕ } ፈራሕ }	ፈርሕ	ፈራሕ	ይፈርሕ

የመሰለ ሁሉ ነው። በዚህ መንገድ መሠረት ሌላውንም ቅጽል ሁሉ በንባብ ጠባቂ ከሚመሰለው ዓቢይ አንቀጽ መውጣት ያለበት መሆኑን እንረዳለን።

ለዚህ ደረጃ የተመደበው አጭርና ቀላል የቅጽል መንገድ ይህ ነው። ከዚህ በላይ የሚነገረውን የቅጽል መንገድ በደረጃው እስክናቀርበው ድረስ ትምህርተ ቅጽልን እዚህ ላይ እናቆማለን።

ምልማድ ቀዳማይ

ከዚህ በላይ በተማርከው ትምህርት ቅጽ መሠረት ከምንባብ ውስጥ
ሀ. ተገብሮ ቅጽልን አውጥተህ አሳይ

ንባብ	ተገብሮ ቅጽል
፩. ወኮነ ሠናይ ነገር	ሠናይ
፪. ወከልሐ ኩሉ ሕዝብ	ኩሉ
፫. አድለቅለቀ ውእቱ መካን	ውእቱ
፬. ወዐቢይ ሞገስ በሙ	ዐቢይ
፭. ወሀሎ ልሐዱ ብእሲ	ሐዱ
፮. ወኮነ ዓቢይ ግርማ	ዐቢይ
፯. ወፈርሐ ኩሎሙ አብያተ ክርስቲያናት	ኩሎሙ
፰. ወብዙሐን እደው ወአንስት አምጽኦ ድውያን	ብዙሐን
፱. ነዮሙ እሙንቱ እደው	እሙንቱ
፲. ወተለውዎ ብዙሐን ሕዝብ	ብዙሐን
፲፩. ወተለውዎ ዐርባዕቱ ምእት ሰብእ	ዐርባዕቱ
፲፪. ወሐብሩ ኩሎሙ ሕዝብ	ኩሎሙ
፲፫. ብእሲት ሳምራዊት ቀድሐት ማየ	ሳምራዊት
፲፬. ወአስተርአዩ ክልኤቱ ረብናት	ክልኤቱ
፲፭. ሰሰለ ሰማይ ቀዳማዊ	ቀዳማዊ
፲፮. ወሰሰለጉ ምድር ቀዳማዊት	ቀዳማዊት
፲፯. አኀው አይሁድ ዘበኢየሩሳሌም	አኀው
፲፰. ወሮጸ አሐዱ ብእሲ	አሐዱ
፲፱. ወጸሐፈ ንጉሥ አንጥያኮስ ኀበኩሉ	ንጉሥ
፳. ወይሬእይዎ ለዘኩ ብእሲ ዘሐይወ	ዘኩ
፳፩. ኩሉ ሕዝብ የአኩቱ እግዚአብሔርህ	ኩሉ
፳፪. ተጋብኦ እደው ሐያላን	ሐያላን
፳፫. ወተንሥኦ ይሁዳ ወልዱ	ወልዱ
፳፬. ወይሬእይዎ ኩሎሙ አኀዊሁ	ኩሎሙ
፳፭. ወብዙሐን ሰብእ እለሰምዕዎ ለዝ ነገር አምኑ	ብዙሐን
፳፮. ወአልቦ ካልእ ሕይወት	ካልእ
፳፯. ነሥእዎ እደው ጸድቃን	ጸድቃን
፳፰. ወሀሎ አሐዱ ብእሲ ዘሰሙ ሐናንያ	አሐዱ
፳፱. ወተኩነኑ እልክቱ ሙጋን	እልክቱ
፴. ወመጽኦ ካልኦት አሐማር	ካልኦት

ለ. ገቢር ቅጽል አውጥተህ አሳይ

ንባብ	ገቢር ቅጽል
፩. ርኢኩ ሰማየ ሐዲስ	ሐዲስ
፪. ወርኢኩ ምድረ ሐዲስ	ሐዲስ
፫. ወሰማዕኩ ቃለ ዓቢየ	ዐቢየ
፬. ወነጻርኩ ሰማየ ርሕወ	ርሕወ
፭. አየኑ ቤተ ተሐንጹ አንትሙ	አየኑ
፮. ወዐጸው መካናተ ሕቡአተ	ሕቡአተ
፯. ወገዘሩ ኩሎሙ ሐጻናተ እለኢተገዘሩ	እለ
፰. ወትረክቡ ክብረ ዓቢየ	ዐቢየ
፱. ወላሐውዎ ዓቢየ ላሐ	ዐቢየ
፲. ወየአምሩ ኩሎ ጥበበ	ኩሎ
፲፩. ወይሌብወ ኩሎ ምክረ	ኩሎ
፲፪. ወሐረዩ አስጢፋኖስህ ብእሴ	ብእሴ
፲፫. ወአመክሮሙ ዐሠረ ዕለተ	ዐሠረ
፲፬. ወወሀቦ ዐሠርተ ምናናተ	ዐሠርተ
፲፭. የማናየ እዴሆሙ መጠወኒ	የማናየ
፲፮. ወሐረየ ካልአነ ሰብአ	ካልአነ
፲፯. ንግበር ሠለስተ ሰቃልወ	ሠለስተ
፲፰. ወርእዮ ብዙሐነ ሰብአ አምሐርዎ	ብዙሐነ
፲፱. ወዘንተ ነገረ ተናገሮ አንሥኦ አዕይንቲሁ	ዘንተ
፳. ናሁ ሕቡአ ነገረ እነግረክሙ	ሕቡአ

ሐ. በቂ ውስጠዘና ግልጽዘ አውጣተህ አሳይ

ንባብ	በቂ ውስጠዘና ግልጽዘ ስም
፩. ተጋብኦ መላእክት ወረባሰት ወጽሐፍት	መላእክት፣ ራባናት፣ ጸሐፍት
፪. በምንትኑ እንከ ሐይወ ዝንቱ	ዝንቱ
፫. አእምሩ እንከ ጥዩቀ ኩልክሙ	ኩልክሙ
፬. ወሐጥኡ ዘይብሉ ወዘይነብሉ	ዘ፤ዘ
፭. ወእለሰ ተዘርወ. አንሶሰዉ ወመሀሩ	እለ
፮. ወአልቦ እምውስቴቶሙ ጽኑስ	ጽኑስ
፯. ወእሙንቱ ይከፍሉ ለጽኑሳን	እሙንቱ
፰. ወተንሥኡ መሐዛት	መሐዛት
፱. መጽአት ብእሲቱ	ብእሲቱ
፲. ወቦኡ ወራዙት	ወራዙት
፲፩. አልቦ ዘተሐበለ ይስሐጦሙ	ዘ
፲፪. ውበዙሐን ይትዌሰኩ	ብዙሐን
፲፫. ወየሐይወ. ኩሎሙ	ኩሎሙ
፲፬. ወሰገራት የአቅቡ አናቅጺሆሙ	ሰገራት
፲፭. ወእምዝ ሐረ መጋቤ ምኩረብ	መጋቤ
፲፮. ወጸውዕዎሙ ዐሠርቱ ወክልኤቱ ለሕዝብ	ዐሠርቱ ወክልኤቱ
፲፯. ወይቤ አሐዱ ለካልኡ	አሐዱ
፲፰. ወመጽአት ብእሲት	ብእሲት
፲፱. ወእደው አፍቀርዋ	እደው
፳. ወመኑ ይትዔገሳ ለመዓተ መቅሰፍቱ	መኑ
፳፩. ዘቦ እዝን ሰሚዐ ለይስማዕ	ዘ
፳፪. ቦ ዝዩ እለ ኢይጥዕምዎ ለጥት	እለ
፳፫. ዘያፈቅራ ለነፍሱ ለይግድፋ	ዘ
፳፬. እለ ትኑብሩ ተንሥኡ	እለ
፳፭. መኑ ይእቲ እንተ ትሔውጽ ከመገሕ	እንተ

መ. ውስጠዘ ቅጽልን ከግስ አውጥተህ አሳይ

ግስ	ውስጠዘ ቅጽል
ሀለወ	ሀልው፣ ሀላዊ
ሐሰወ	ሐስው፣ ሐላዊ
ለመደ	ልሙድ፣ ለማደ
ለስሐ	ልሱሕ፣ ለሳሒ
መልሐ	ምሉሕ፣ መላሒ
መስሐ	ምሱሕ፣ መሳሒ
መርሐ	ምሩሕ፣ መራሒ
ሞቅሐ	ሙቁሕ፣ ሞቃሒ
ሠርሐ	ሥሩሕ፣ ሠራሒ
ሠዐረ	ሥዑር፣ ሠዐሪ
ረትዐ	ርቱዕ፣ ረታዒ
ረስሐ	ርሱሕ፣ ረሳሒ
ረግዐ	ርጉዕ፣ ረጋዒ
ረብዐ	ርቡዕ፣ ረባዒ
ሰብሐ	ሰቡሕ፣ ሰባሒ
ሰፋሐ	ሰፉሕ፣ ሰፋሒ
በፀዐ	ብፁዕ፣ በፃዒ
ሥጤ	ሥዩጥ፣ ሰያጤ
ቀነወ	ቅነው፣ ቀናዊ
ቀምሐ	ቅሙሕ፣ ቀማሒ
ቀንዐ	ቅነዕ፣ ቀናዒ

ምልማድ ካልአይ

ከዚህ በላይ በተማርከው የቅጽል አንድና ብዙ ቁጥር መሠረት

አንድ	ብዙ
ወራሲ	ወራሲያን
ወዳቅ	ወዳቃን
ጽሙክ	ጽሙክን

እያልህ

ነጠላውን ቅጽል ወደብዙ

ብዙውን ቅጽል ወደ ነጠላ

ለውጥ

ነጠላ ቅጽል	ብዙ ቅጽል	ነጠላ ቅጽል	ብዙ ቅጽል
ህልው	ህልዋን	ሔር	ሔራን
ልብው	ልብዋን	ሐያል	ሐያላን
ልሱሕ	ልሱሐን		መስዋን
ሕሙም	ሕሙማን	ምንስው	ምንስዋን
ሕጽጽ	ሕጽጸን	ርቱዕ	ርቱዐን
መራሒ	መራሕያን	ረሲዕ	ረሲኦን
ምሉኦ	ምሉኦን	ቅኑዕ	ቀናዕያን
ሥዮም	ሥዮማን	ብሐት	ብሐታን
ሥሙር	ሥሙራን	ብዑል	ብዑላን
ቀሊል	ቀሊላን	ባቀዕ	ባቀዐን
ቅውም	ቅውማን	ንጉሥ	ነገሥት፣ ንጉሣን
በሊሕ	በሊሐን	ነዳይ	ነዳያን
ትጉህ	ትጉህን	ነሀቢ	ነሀብያን
ትሐት	ትሐታን	አግአዚ	እግአዝያን
ንኡድ	ንኡዳን	እሩግ	አእሩግ
ንጽህ	ንጽህን	ረድእ	አርድእት
አዘዝ	አዘዛን	ክቡር	ክቡራን
ዕቡይ	ዕቡያን	ከዐዊ	ከዐውያን
ዝርው	ዝርዋን	ክሉል	ክሉላን
ዝኑር	ዝኑራን	ወዑል ወዐለ	ወዐልት
ጽኑዕ	ጽኑዐን	ወሬዛ	ወራዙት
ጥቡዕ	ጥቡዐን	ዝቡሕ	ዝቡሐን
ፍትው	ፍትዋን	ግዱፍ	ግዱፋን
ፍንው	ፍንዋን	ጽሙድ	ጽሙዳን

ምልማድ ሃልሳይ

ከዚህ በላይ በተማርከው የቅጽል ቅርብና ሩቅ መሠረት፡

ሩቅ	ቅርብ
ሐሳዊ	ሐሳዊ
ውዱቅ	ውዱቅ
ዝቡሕ	ዝቡሕ

እያህ ከዚህ በታች ያሉትን የሩቅ መደብ ቅጽሎች ወደ ቅርብ መደብ ለውጥ

ሩቅ መደብ ቅጽል	ቅርብ መደብ ቅጽል
፩. ሐዲስ	ሐዲስ
፪. ብሉይ	ብሉይ
፫. ብዙሕ	ብዙሕ
፬. ግሩም	ግሩም
፭. ግዙር	ግዙር
፮. ግፉዕ	ግፉዕ
፯. ግዙም	ግዙም
፰. አባሲ	አባሲ
፱. ይሙር	ድሙር
፲. እዙዝ	እዙዝ
፲፩. ጸሐፊ	ጸሐፊ
፲፪. ብቀጽ	ብቀጽ
፲፫. በኩር	በኩር
፲፬. እኅዝ	እኅዝ
፲፭. አግአዚ	አግአዚ
፲፮. ቤዛዊ	ቤዛዊ
፲፯. ጽሩይ	ጽሩይ
፲፰. ድኩም	ድኩም
፲፱. ጥሐር	ጥሐር
፳. ጥሉል	ጥሉል

ምልማድ ራብዐይ

ከዚህ በላይ በተማርከው የቅጽል ተባዕታይና አንስታይ ጾታ መሠረት

ተባዕታይ	አንስታይ
ንቁሕ	ንቅሕት
ውዱቅ	ውድቅት
ድሙር	ድምርት

እያልህ

ተባዕት ቅጽልን ወደ አንስታይ

አንስታይ ቅጽልን ወደ ተባዕታይ

ለውጥ

ተባዕታይ ቅጽል ▶	አንስታይ ቅጽል	ተባዕታይ ቅጽል ◀	አንስታይ ቅጽል
ቅንው	ቅንውት	ህልው	ህሉት
ቅሩብ	ቅርብት	ልብው	ልቡት
በሊሕ	በላሕ	ልሁይ	ልሂት
ብፁዕ	ብፁዕት	ሕሩይ	ሕሪት
ንቁሕ	ንቅሕት	ሙቁሕ	ሙቅሕት
ንዕው	ንዕውት	ምኑን	ምንንት
አዳም	አደም	ምሉሕ	ምልሕት
እኩይ	እኪት	ሠናይ	ሠናይት
ክሱት	ክስት	ሥዑር	ሥዕርት
ክዑብ	ክዕብት	ስፉሕ	ስፍሕት
ኩሩዕ	ኩርዕት	ርሐቅ	ርሐቅት
ኩኑን	ኩንንት	ርኡይ	ርኢት
ውሐድ	ውሐድ /ጥ/	በሊሕ	በላሕ
ውዑይ	ውዒት	ንኡድ	ንእድ
ውጡን	ውጥንት	ነደይ	ነዳይት
ዝቡሕ	ዝብሕት	ነቢይ	ነቢዪት
ዝቡጥ	ዝብጥ /ጥ/	ግሩም	ግርምት
ድንጉጽ	ድንግጽት	ድልው	ድሉት
ጽኑዕ	ጽንዕት	ጽዕድው	ጽዕዱት
ፍለጥ	ፍልጥ /ጥ/	ፍንው	ፍኑት

ምልማድ ሐምሳይ

ከዚህ በላይ በተማርከው የቅጽል ገቢርና ተገብሮ ስልት መሠረት

ሳድስ ው.ቅ →	ገቢር	ተገብሮ
	ሕያወ ምንትወ ግድረ	ሕያው ምንትው ግድር
መስ. ስድስ ው.ቅ ➔	መድምመ መደንግጸ መናዝዝ	መድምም መደንግጽ መናዝዝ

እያልህ

ተገብሮ ሳድስ ውስጠዘ ቅጽልን ወደ ገቢር / ገቢር መስም ው.ቅ ወደተገብሮ

ለውጥ

ተገብሮ ሳድ.ው.ቅ	ገቢር ሳድ ው.ቅ	ተገብሮ መ.ሰ.ው.ቅ	ገቢር መስም ው.ቅ
ልሙድ	ልሙደ	መኣብስ	መኣብስ
ማሕራኪ	ማሕራኬ	መተርጉም	መተርጉመ
ሥሙር	ሥሙረ	መኣዝዝ	መኣዝዝ
ሥዑር	ሥዑረ	ማእምር	ማእምረ
ርዑድ	ርዑደ	መቤዝው	መቤዝው
፪ዋዲ	፪ዋዴ	መቅትል	መቅትለ
ስቁል	ስቁለ	ማሕየዊ	ማሕየዌ
ቡሩክ	ቡሩክ	መግረሪ	መግረሪ
ዐዋዲ	ዐዋዴ	መድሕን	መድሕነ
ጥብሉል	ጥብሉለ	መንክር	መንክረ

ምዕራፍ ፬

ግስ

ሀ. ስያሜ - ቃሉ

ድርጊት መደረግ ሁኔታ መሆኑን የሚገልጽ /የሚያስረዳ/ ግለጽ ቃል ግስ ይባላል። ግስ ማለት የቃላት መራቢያ የቃላት መሰብሰቢያ ገስጋሽ ተመሳሳሽና ተወራራሽ ቃል ማለት ነው። ቅጽል፣ ዓቢይና ንኡስ አንቀጽ ከነርባታቸው ይገኙበታልና።

- ሐየለ = አየለ በረታ ጸና
 - ግስ • መልሐ = መዘዘ አወጣ
 - ከፈለ = ከፈለ ሰጠ
- } የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ:

ቀዳማይ ኑባሬ →

አድራጊ ስም+ግስ+ተደራጊ ስም

አድራጊ ስም	ግስ	ተደራጊ ስም	የአማርኛ ፍች
እሳት	ሐየለ	ሐይሎ	እሳት ማየልን አየለ
ጴጥሮስ	መልሐ	ሰይፈ	ጴጥሮስ ሰይፍን መዘዘ
ሙሴ	ከፈለ	ባሕረ	ሙሴ ባሕርን ከፈለ
አዳም	ሞተ	-	አዳም ሞተ
አንበሳ	ጥሕረ	-	አንበሳ ደነፋ

ካልአይ ኑባሬ →

ግስ+አድራጊ ስም+ተደራጊ ስም

ግስ	አድራጊ ስም	ተደራጊ ስም	የአማርኛ ፍች
ሐየለ	እሳት	ሐይሎ	» »
መልሐ	ጴጥሮስ	ሰይፈ	» »
ከፈለ	ሙሴ	ባሕረ	» »
ሞተ	አዳም	-	» »
ጥሕረ	አንበሳ	-	» »

ሣልሳይ ኑባሬ →

ተደራጊ ስም+ግስ+አድራጊ ስም

ተደራጊ ስም	ግስ	ስም	የአማርኛ ፍች
ሐይሎ	ሐየለ	እሳት	» »
ሰይፈ	መልሐ	ጴጥሮስ	» »
ባሕረ	ከፈለ	ሙሴ	» »
-	ሞተ	አዳም	» »
-	ጥሕረ	አንበሳ	» »

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ግስ	ሥርዓቱ /ጥያው/
ሐየለ	የእሳት ድርጊት መግለጫ ግስ /ማሰሪያ እንቀጽ
መልሐ	የጴጥሮስ » » » »
ከፈለ	የሙሴ » » » »
ዋተ	የአዳም ሁኔታ » » » »
ጥሕረ	የአንበሳ » » » »

ነው።

ለ ክፍላተ - ግስ

ግስ በሁለት የሰልተ ክፍሎች ተከፍሎ ይነገራል። ክፍላተ ስልቱን ከዚህ በታች ባለው ሰንጠረዥ እንመልከት።

የሰልቱ ክፍሎች	ገቢር ግስ (Activ voice)	ተገብሮ ግስ (Passiv voice)
ግ	ሐደገ	ተሐደገ
	ጸሐፈ	ተጸሐፈ
ስ	ጠብለለ	ተጠብለለ
	ፈነወ	ተፈነወ
		ጠብዐ
		ወዐለ

የመሰሉ ናቸው።

፩. ገቢር ግስ (Activ voice)

አድራጊና ተደራጊ /ባለቤትና ተሳቢ/ ስምን በአንድነት አስተባብሮ የሚገልጽ /የሚያስረዳ/ ያለ አድራጊና ተደራጊ ስም የማይነገር ግስ «ገቢር ግስ» ይባላል።

ገቢር ግስ → $\left. \begin{array}{l} \bullet \text{ ሐደገ} = \text{ተወ} \\ \bullet \text{ ሐጥአ} = \text{አጣ} \\ \bullet \text{ ፈነወ} = \text{ላከ} \end{array} \right\} \text{የመሰለ ሁሉ ነው።}$

ምሳሌ

ቀዳማይ ኑባሬ → አድራጊ ስም + ገቢር ግስ + ተደራቢ ስም

አድራጊ ስም /ባለቤት/	ገቢር ግስ	ተደራጊ ስም /ተሳቢ/	የአማርኛ ፍች
ዐማፂ	ሐደገ	ዐመፃ	ዐመፀኛ ዐመፁን ተወ
ማቴዎስ	ጸሐፈ	ወንጌለ	ማቴዎስ ወንጌልን ጻፈ
ነደይ	ሐጥአ	ዐርከ	ድገ ጓደኛን አጣ
ባዕል	ፈነወ	አግብርተ	ባለጸጋ አገልጋዮችን ላከ

ካልአይ ኑባሬ →

ገቢር+አድራጊ ስም+ተደራጊ ስም

ገቢር ግስ	አድራጊ ስም ባለቤት	ተደራጊ ስም ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ሐደገ	ዐማፂ	ዐመፃ	» »
ጸሐፈ	ማቴዎስ	ወንጌለ	» »
ሐጥአ	ነደይ	ዐርከ	» »
ፈነወ	ባዕል	አግብርተ	» »

እያለ መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ-ሰዋሰው /ሞያ/

ገቢር ግስ	ሥርዓቱ /ሞያው/
ሐደገ	የዐማፂና የዐመፃ ገላጭ ገቢር ግስ /ማሰ.አን/
ጸሐፈ	የማቴዎስና የወንጌል » » »
ሐጥአ	የነደይና የዐርከ » » »
ፈነወ	የባዕልና የአግብርት » » »

ነው።

፩. ተገብሮ ግስ (Passiv voice)

የባለቤት መደረግን፣ መሆንን፣ የሚገልጽ /የሚያስረዳ/፣ ተሳቢ ስምን የማይስብ /የማይፈልግ/ ግስ «ተገብሮ ግስ» ይባላል።

- ተገብሮ ግስ
- ተሐድገ = ተተወ
 - ተጽሕፈ = ተጻፈ
 - ነድየ = ድገ ሆነ
- } የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ቀዳማይ ኑባሬ →

ባለቤት+ተገብሮ ግስ

ተደራቢ ስም /ባለቤት/	ተገብሮ ግስ	የአማርኛ ፍች
ዐመፃ	ተሐድገ	ዐመፅ ተተወ
ወንጌል	ተጽሕፈ	ወንጌል ተጻፈ
ሐካይ	ነድየ	ሰነፍ ደኸየ /ድገሆነ/

ካልአይ ኑባሬ →

ተገብሮ ግስ+ተደራጊ ስም

ተገብሮ ግስ	ተደራጊ /ባለቤት/ ስም	የአማርኛ ፍች
ተሐድገ	ዐመፃ	» »
ተጽሕፈ	ወንጌል	» »
ነድየ	ሐካይ	» »

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ከፍላጊ ተገብሮ ግስ ተገብሮ ግስ በሁለት ንዑስ ክፍሎች ይከፈላል።

ክፍሎች	ውሱክ በዕድፈደል /ተ/ ግስ	ሕጽጽ በዕድፈደል /ተ/ ግስ
ተ	ተወልደ	ልሕቀ
ገ	ተስምዐ	ልሕመ
ብ	ተስቅለ	ሐጸ
ሮ →	ተከፍለ	ሐይመ
ግ	ተወደዋ	ጥተ
ስ	ተርእዮ	ወረደ
	ተረገዘ	ዐርገ

የመሰለ ናቸው።

፪.፩. ውሱክ በዕድፈደል /ተ/ ተገብሮ ግስ

በዕድፈደል «ተ» ን በመነሻ እየጨመረ /ተ+ግስ/ የባለቤት መደረግን፣ መሆንን ብቻ የሚገልጽ /የሚያስረዳ/ ግስ «ውሱክ» በዕድፈደል /ተ/ ተገብሮ ግስ ይባላል።

ይህም

- ተወልደ = ተወለደ
- ተስምዐ = ተስማ
- ተስቅለ = ተስቀለ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ቀዳማይ ኑባራ → ተደራጊ ስም+ተገብሮ ግስ

ተደራጊ ስም /ባለቤት/	ተገብሮ ግስ	የአማርኛ ፍቺ
ይስሐቅ	ተወልደ	ይስሐቅ ተወለደ
ድምፅ	ተስምዐ	ድምፅ ተስማ
አርፎብርት	ተስቅለ	የብረት እባብ ተስቀለ

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ-ሰዋሰው /ጥያ/

ተገብሮ ግስ	ሥርዓቱ /ጥያ/
ተወልደ	የይስሐቅ መወለድ ገላጭ ተገብሮ ግስ
ተስምዐ	የድምፅ መስማት » » »
ተስቅለ	የአርፎ ብርት መስቀል» » »

ነው።

ይህ ዓይነቱ ተገብሮ ግስ በዕድፈደል «ተ» ን በመነሻ በመጨመር ከገቢርነት ወደተገብሮነት፣ በዕድፈደል «ተ» ን ማስቀረት /ተ-ግስ/ ከተገብሮነት ወደገቢርነት እየተለወጠ የሚነገር ግስ ነው።

ይህም

ገቢር ግስ ወደተገብሮ ሲለወጥ /ተ+ግስ/		ተገብሮ ግስ ወደገቢር ሲለወጥ /ተ-ግስ/	
ገቢር-ግስ	ተገብሮ ግስ	ተገብሮ ግስ	ገቢር ግስ
መርሐ	- ተመርሐ	ተሐንጸ	- ሐንጸ
ሠዐረ	- ተሥዐረ	ተሐርዮ	- ሐረዮ
ሰምዐ	- ተሰምዐ	ተቀደሰ	- ቀደሰ
ርእዮ	- ተርእዮ	ተቀድሐ	- ቀድሐ
ከሰተ	- ተከሰተ	ተተከለ	- ተከለ
ወለደ	- ተወለደ	ተኩርዐ	- ኩርዐ
ፈለጠ	- ተፈለጠ	ተገድፈ	- ገድፈ
ፈነወ	- ተፈነወ	ተፈትሐ	- ፈትሐ

ይላል፡፡

ምሳሌ፡

ቀዳማይ ኑባሬ

ባለቤት+ገቢር ግስ+ተሳቢ

ባለቤት+ተገብሮ ግስ

ባለቤት	ገቢር ግስ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች	ባለቤት	ተገብሮ ግስ	የአማርኛ ፍች
አብርሃም	ወለደ	ይስሐቅህ	አብርሃም ይስሐቅን ወለደ	ይስሐቅ	ተወልደ	ይስሐቅ ተወልደ
አብዕልት	ፈነወ	አግብርተ	ባለጸጎች አገልጋዮችን ላኩ	አግብርት	ተፈነወ	አገልጋዮች ተላኩ
ሙሴ	ሰምዐ	ድምፅ	ሙሴ ድምጽን ሰማ	ድምፅ	ተሰምዐ	ድምፅ ተሰማ

ካልአይ ኑባሬ

ገቢር ግስ+ባለቤት+ተሳቢ

ተገብሮ ግስ+ባለቤት

ገቢር ግስ	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች	ተገብሮ ግስ	ባለቤት
ወለደ	አብርሃም	ይስሐቅህ	» »	ተወልደ	ይስሐቅ
ፈነወ	አብዕልት	አግብርተ	» »	ተፈነወ	አግብርት
ሰምዐ	ሙሴ	ድምፅ	» »	ተሰምዐ	ድምፅ

በማለት ከገቢር፣ ወደተገብሮ ከተገብሮ፣ ወደገቢር እየተለዋወጠ የሚነገር መሆኑን ያሳያል፡፡

ሥርዓተ - ስዋሰው /ሞያ/

ግስ	ሥርዓቱ /ሞያው/
ወለደ	የአብርሃም ድርጊትን የሚገልጽ ገቢር ግስ
ፈነወ	የአብዕልት » » » »
ሰምዐ	የሙሴ » » » »
ተወልደ	የይስሐቅ መወለድን » » » »
ተፈነወ	የአግብርት መላክን » » » »
ተሰምዐ	የድምፅ መሰማትን » » » »

ነው፡፡

፪. ሕጽጽ - ባዕድ ፊደል /ተ/ ተገብሮ ግስ

ሁለተኛው ተገብሮ ግስ የተገብሮ /የመደረግ/ ልማድ የሆነው ባዕድ ፊደል «ተ» ን በመነሻ አይጨምርም። ቅርጽ ንባቡ ገቢር ግስን ይመሰላል። ነገር ግን እንደ ገቢር ግስ ተሳቢ /ተደራጊ/ ስምን አይሰብም። ባዕድ ፊደል «ተ»ን በመነሻ ባይጨምርም ስልተ ቃሉ /ጠባይ/ የባለቤት መደረግን፣ መሆንን መግለጽ ብቻ በመሆኑ ተገብሮ ግስ ይባላል። ከተገብሮ ግስም ይመደባል።

ይህም $\left. \begin{array}{l} \bullet \text{ ሐይወ} \\ \bullet \text{ ነደ} \\ \bullet \text{ መጽአ} \end{array} \right\} \text{የመሰለ ግስ ሁሉ ነው።}$

ምሳሌ

ቀዳማይ ኑባሬ → ተገብሮ ግስ+ባለቤት

ተገብሮ ግስ	ባለቤት	የአማርኛ ፍች
ሐይወ	አልአዛር	አልአዛር ሕያው ሆነ /ዳነ/
ነደ	እሳት	እሳት ነደደ
መጽአ	ብእሲ	ሰውየው መጣ
ሐጸ	ማይ	ውሃ ጉደለ

ካልአይ ኑባሬ → ባለቤት+ተገብሮ+ግስ

ባለቤት	ተገብሮ ግስ	የአማርኛ ፍች
አልአዛር	ሐይወ	» »
እሳት	ነደ	» »
ብእሲ	መጽአ	» »
ማይ	ሐጸ	» »

በማለት መንገዱን ያሳያል

ሥርዓተ - ሰዋሰው /ሞያ/

ተገብሮ ግስ	ሥርዓቱ
ሐይወ	የአልአዛር ሁኔታ /መዳን/ ገላጭ ተገብሮ ግስ ነው።
ነደ	የእሳት ሁኔታ /መንደድ/ » » »
መጽአ	የሰው » /መምጣት/ » » »
ሐጸ	የውሃ » /መጥደል/ » » »

ማስታወሻ

ሕጉን ባሰድ ፊደል /ተ/ ተገብሮ ግሰ

ሀ. ተገብሮ ግሰ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቾ
ሐይወ	ሐይወተ	መዳንን ዳነ /ሐይወ ሆነ/
ክብረ	ክብረ	ክብርን ከበረ
ሞተ	ሞተ	ሞትን ሞተ
ዐርገ	ዐርገተ	ዐርገትን ዐረገ

በማለት የራሱን ጥሬ ዘርእ ተሳቢ አድርጎ

ለ. ተገብሮ ግሰ	ባለቤት	የአማርኛ ፍቾ
ተክብረ	ክብር	ክብረ ተክበረ
ተሞተ	ሞት	ሞተ ተሞተ
ተዐርገ	ዐርገት	ዐርገት ታረገ

እያለ የራሱን ጥሬ ዘርእ ባለቤት አድርጎ ይናገራል፡፡

የሚል አባባል ያላቸው መምህራን ግእዝ መኖራቸውን ላስታውስ እወዳለሁ፡፡

ምልማድ ቀዳማይ

ግሰን ከምንባብ መካከል አውጥቶ ማሳየት

ግሰን ከዚህ በታች ካለው ምንባብ ውስጥ እያወጣህ በተመደበለት ስንጠረዥ አስቀምጦህ አሳይ

ምንባብ	ግሰ
፩. ከደነ ሰማያት ሥኑ	ከደነ
፪. ወጸሐፈ ሙሴ ከሉ	ጸሐፈ
፫. ወሐነጸ ምሥዋዕ ታሕተደብር	ሐነጸ
፬. ወፈነጢ ወራዙቶሙ	ፈነጢ
፭. ወነሥአ ሙሴ መንፈቀጂ ደሙ	ነሥአ
፮. ወመንፈቀ ደሙ ከዐወ ላዕለ ማያት	ከዐወ
፯. ወወረደ ሙሴ እምደብር	ወረደ
፰. ወቦአ ሙሴ ማእከለ ደመና	ቦአ
፱. ወነበረ አርብዐ መዐልተ ወአርብዐ ሌሊተ	ነበረ
፲. ወጸለየ ሕዝቅያስ ኀበ እግዚአብሔር	ጸለየ
፲፩. ወሜጦ ሕዝቅያስ ገጸ ኀበ ዐረፍት	ሜጦ
፲፪. ወኮነ ቃለ እግዚአብሔር ኀበ ኢሳይያስ	ኮነ
፲፫. ወውእተ አሚረ ደወየ ሕዝቅያስ	ደወየ
፲፬. ወመጽአ ኀቤሁ ኢሳይያስ ወልደ ዐጥፅ	መጽአ
፲፭. ወወድቀ አብርሃም በገጽ	ወድቀ
፲፮. ወወጽአ ኀቤሆሙ ሎጥ	ወጽአ
፲፯. ወዐርገ ሎጥ እምነ ሴጎር	ዐርገ
፲፰. ወነሥአ ውእቱ ገብር ዐሥርተ አግማለ	ነሥአ
፲፱. ወደገመ አብርሃም አውስቦ	ደገመ
፳. ወሰምዐ ያዕቆብ ነገሮሙ	ሰምዐ
፳፩. ወያዕቆብኒ ገብአ ውስተፍኖቱ	ገብአ
፳፪. ወቀርቦ በዐለ መጸለት	ቀርቦ
፳፫. ወተሰምዐ ነገሩ ፈድፋደ	ተሰምዐ
፳፬. ወተሰይጦ የሴፍ ለባዕዳን ሰብእ	ተሰይጦ
፳፭. ወገብረ ከማሁ አሮን	ገብረ
፳፮. ወሰምዐ ፈርዖን ዘንተ ነገረ	ሰምዐ
፳፯. ወተግሕሰ ሙሴ እምገጸ ፈርዖን	ተግሕሰ
፳፰. ወተንሥአ ሙሴ ወአድሐኖን	ተንሥአ አድሐኖን
፳፱. ወሀሎ ሙሴ ይርአ አባግዐ የቶር	ሀሎ

ምልማድ ካልአይ

ተገብሮ ግስን ከገቢር ግስ ለይቶ ማሳየት

ትእዛዝ፡ ተገብሮ ግስን ከገቢር ግስ ለይተህ በክፍቱ ቦታ አስቀምጥ

ገቢርና ተገብሮ ግሶች	ተገብሮ ግስ
፩. ሀለወ	ሀለወ
፪. ሀርበደ	ሀርበደ
፫. ለበወ	
፬. ለመደ	
፭. ሐለመ	ሐመ
፮. ሐመ	
፯. ሐሰወ	
፰. ሐብአ	
፱. መረ	መረ
፲. መትሐ	መትሐ
፲፩. መነነ	
፲፪. ምዕዘ	ምዕዘ
፲፫. ሞቀ	ሞቀ
፲፬. ሐስረ	
፲፭. ሐጽረ	ሐጽረ
፲፮. ወዐለ	ወዐለ
፲፯. መስዖ	መስዖ
፲፰. ረስሐ	ረስሐ
፲፱. ረግዐ	ረግዐ
፳. ቀንዐ	ቀንዐ
፳፩. ቀንኦ	ቀንኦ
፳፪. አዘዘ	
፳፫. አከለ	አከለ
፳፬. ወሀበ	
፳፭. ወረደ	ወረደ
፳፮. ዐብደ	ዐብደ
፳፯. ዝሕነ	ዝሕነ
፳፰. ደምጸ	ደምጸ
፳፱. በርሀ	በርሀ
፴. ቴሐ	ቴሐ
፴፩. ጸንዐ	ጸንዐ

ምልማድ ሃልሳይ

ገቢር ግስን ወደ ተገብሮ፣ ተገብሮ ግስን ወደገቢር መለወጥ
ትእዛዝ፡ ገቢር ግስን ወደተገብሮ ለውጥ ተገብሮ ግስን ወደገቢር

ገቢር ግስ →	ተገብሮ ግስ	ገቢር ግስ ←	ተገብሮ ግስ
፩. ሰብሐ	ተሰብሐ	ለቅሐ	ተለቅሐ
፪. ላጸዩ	ተላጸዩ	ለክፀ	ተለክፀ
፫. ሐጥኦ	ተሐጥኦ	ሐሰወ	ተሐሰወ
፬. ሐመዩ	ተሐምዩ	ሐዘለ	ተሐዘለ
፭. ሐቀለ	ተሐቀለ	ሐበለ	ተሐብለ
፮. መርሐ	ተመርሐ	ሞኦ	ተሞኦ
፯. መስሐ	ተመስሐ	መንሰወ	ተመንሰወ
፰. ሞቅሐ	ተሞቅሐ	መገበ	ተመገበ
፱. ሞርቅሐ	ተሞርቅሐ	ማኅረክ	ተማኅረክ
፲. ሞጥሐ	ተሞጥሐ	ሠረወ	ተሠረወ
፲፩. ሞጽሐ	ተሞጽሐ	ረገዘ	ተረገዘ
፲፪. ሦኦ	ተሦኦ	ሴሰዩ	ተሴሰዩ
፲፫. ሠርዐ	ተሠርዐ	ሰፈወ	ተሰፈወ
፲፬. ሠዐረ	ተሠዐረ	ሰሐበ	ተሰሐበ
፲፭. ሢመ	ተሠደመ/ተሢመ/	ሰንቀወ	ተሰንቀወ
፲፮. ረሐኑ	ተርሐኑ	ሰከዩ	ተሰከዩ
፲፯. ረመለ	ተረምለ	ነጽሐ	ተነጽሐ
፲፰. ረሰዩ	ተረሰዩ	ከዐወ	ተክዐወ
፲፱. ረሰዐ	ተረሰዐ	ኦቀ	ተኦወቀ
፳. ረክበ	ተረክበ	ኦለደ	ተኦለደ
፳፩. ሰዐበ	ተሰዐበ	ወሀበ	ተውሀበ
፳፪. ሰፍሐ	ተሰፍሐ	ወሰከ	ተወሰከ
፳፫. ሰጥሐ	ተሰጥሐ	ወረወ	ተወርወ
፳፬. ቀድሐ	ተቀድሐ	ዘረወ	ተዘርወ
፳፭. ቀነወ	ተቀነወ	ጠብሐ	ተጠብሐ
፳፮. ቀደመ	ተቀደመ	ጸፍዐ	ተጸፍዐ
፳፯. ቀተለ	ተቀትለ	ጸልዐ	ተጸልኦ
፳፰. በልዐ	ተበልዐ	ጸውዐ	ተጸውዐ
፳፱. በተከ	ተበትከ	ፈከረ	ተፈከረ
፴. በጥሐ	ተበጥሐ	ፈትሐ	ተፈትሐ

ምልማድ ራብዐይ

ትክክለኛውን መልስ መርጦ ማሳየት

ትእዛዝ:- ትክክለኛውን መልስ መርጦህ ፊደሉን በተሰጠህ ቦታ ላይ ጻፍ

መልስ መጻፊያ	ጥያቄ ▼	መ	ል	ስ
		ሀ	ለ	ሐ
ለ	፩. ሀለወ	ገቢር ግስ	ተገብሮ ግስ	መልሱ የለም
ለ	፪. ሐጸ	» »	» »	ሁሉም መልሱ ነው
ለ	፫. መልሐ	ተገብሮ ግስ	ገቢር »	» » »
ለ	፬. መልኦ	ገቢር ግስ	ተገብሮ »	መልስ የለውም
ሀ	፭. መትሐ	ተገብሮ »	ገቢር »	ሁሉም መልስ ነው
ለ	፮. መጠወ	» »	» »	» » »
ሀ	፯. ሦጠ	ገቢር »	ተገብሮ »	ሁሉም መልስ ነው
ለ	፰. ረትዐ	» »	» »	መልስ የለውም
ለ	፱. ረሐነ	ተገብሮ »	ገቢር »	» » »
ለ	፲. ሮጸ	ገቢር »	ተገብሮ »	» » »
ለ	፲፩. ቀምሐ	ተገብሮ »	ገቢር »	ሁሉም መልስ ነው
ሀ	፲፪. ቀጸበ	ገቢር »	ተገብሮ »	» » »
ሀ	፲፫. ብህመ	ተገብሮ »	ገቢር »	» » »
ሀ	፲፬. ብዕለ	» »	ገቢር »	መልሱ የለውም
ለ	፲፭. ቦኦ	ገቢር »	ተገብሮ »	» » »
ሀ	፲፮. ተግሐ	ተገብሮ »	ገቢር »	» » »
ለ	፲፯. ተርፈ	ገቢር »	ተገብሮ »	» » »
ሀ	፲፰. ቶስሐ	ተገብሮ »	ገቢር »	ሁሉም መልስ ነው
ሀ	፲፱. ነሥኦ	ገቢር »	ተገብሮ »	» » »
ለ	፳. ነቅሐ	ገቢር »	ተገብሮ »	መልሱ የለም
ሀ	፳፩. ነቅዐ	ተገብሮ »	ገቢር »	» » »
ሀ	፳፪. ነጽሀ	» »	» »	» » »
ለ	፳፫. ነፍጽ	ገቢር »	ተገብሮ »	ሁሉም መልሱ ነው
ለ	፳፬. ከለለ	ተገብሮ »	ገቢር »	» » »
ለ	፳፭. ከዐወ	» »	» »	መልሱ የለም
ሀ	፳፮. ከፈለ	ገቢር »	ተገብሮ »	» » »
ሀ	፳፯. ወርዘወ	ተገብሮ »	ገቢር »	» » »
ለ	፳፰. ወጽኦ	ገቢር »	ተገብሮ »	ሁሉም መልስ ነው
ሀ	፳፱. ጸብሐ	ተገብሮ »	ገቢር »	» » »
ሀ	፴. ጠብሐ	ገቢር »	ተገብሮ »	» » »

ትምህርት ካልአይ ዝርዝር

ሀ. ስያሜ-ቃሉ

በሰዋሰው-ግእዝ መድረሻ ላይ እየገባ

- አንድና ብዙ ቁጥርን
- ቅርብና ሩቅ መደብን
- ተባዕታይና አንስታይ ጾታን

ለይቶ በማሳየት በቅርጽ /በፊደል/ ተገልጾም፣ ሳይገለጽም /በድምፅ ብቻ/ ባለቤትንና ተሳቢን የሚያመለክት /የሚጠቅስ/ ቅርጽ ግእዝ /ፊደል ግእዝ/፣ ድምፅ ግእዝ ዝርዝር ይባላል። ዝርዝር ማለት አመልካች፣ ጠቃሽ፣ ቅርጽና /ፊደልና/ ድምፅ ማለት ነው።

ዝርዝር

ኑባሬ → ግስ + ዝርዝር

ባለቤት	ግስ	ዝርዝር	ግስ ከዝርዝር ጋር	የአማርኛ ፍች
አነ	ፈነው	+ ኩ	= ፈነውኩ	ላክሁ
»	ፈነው	+ ኩ + ከ	= ፈነውኩከ	ላክሁሀ
»	ፈነው	+ ኩ + ክመ	= ፈነውኩክመ	ላክሁዋችሁ
»	ፈነው	+ ክ + ዎ	= ፈነውክዎ	ላክሁት
»	ፈነው	+ ክ + ዎመ	= ፈነውክዎመ	ላክሁዋቸው
»	ፈነው	+ ኩ + ከ	= ፈነውኩከ	ላክሁሽ
»	ፈነው	+ ኩ + ክን	= ፈነውኩክን	ላክሁዋችሁ
»	ፈነው	+ ክ + ዋ	= ፈነውክዋ	ላክኋት
»	ፈነው	+ ክ + ዎን	= ፈነውክዎን	ላክኋቸው
ንሐነ	ፈነው	+ ነ	= ፈነውነ	ላክን
»	ፈነው	+ ና + ከ	= ፈነውናከ	ላክንሀ
»	ፈነው	+ ና + ክመ	= ፈነውናክመ	ላክናችሁ
»	ፈነው	+ ና + ሀ/ኖ/	= ፈነውናሀ /ኖ/	ላክነው
»	ፈነው	+ ና + ሆመ	= ፈነውናሆመ /ኖመ/	ላክናቸው
»	ፈነው	+ ና + ከ	= ፈነውናከ	ላክንሽ
»	ፈነው	+ ና + ክን	= ፈነውናክን	ላክናችሁ
»	ፈነው	+ ና + ሃ/ና/	= ፈነውናሃ /ና/	ላክናት
»	ፈነው	+ ና + ሆን/ኖን/	= ፈነውናሆን /ኖን/	ላክናቸው

የመሰለ ሁሉ ነው።

እነዚህ ሥርወ ቃሉ ሦስት ፊደል በሆነው ግስ መድረሻ ላይ ምሳሌ /ባዕድ ተጨማሪ/እየሆነ የተደመረው ፊደል ከነድምፁ ዝርዝር ይባላል፡፡ ይኸው ዝርዝር ከዚህ በላይ እንደተገለጸው የግሱ ባለቤትንና ተሳቢውን የመለከተ /የጠቀሰ/ መሆኑን እንረዳለን፡፡

ይህም

ዝርዝር	ተጠቃሽ ባለቤት	ዝርዝር	ተጠቃሽ ተሳቢ
ኩ	አነን	ከ	አንተን
ኘ	ንሕነን	ክሙ	አንትሙን
		ዎ	ውእቱን
		ዎሙ	ውእቶሙን
		ኪ	አንቲን
		ክን	አንትንን
		ዋ	ይእቲን
		ዎን	ውእቶንን
		ሁ	ውእቱን
		ሆሙ	ውእቶሙን
		ሃ	ይእቲን
		ሆን	ውእቶንን

ያመለከቱ /የጠቀሱ/ መሆናቸውን ያሳያል፡፡ የሌላውንም የባለቤትና የተሳቢ ዝርዝር ከዚህ መንገድ የሚነገር መሆኑን እንገንዘብ፡፡

ለ. ክፍላተ ዝርዝር
ዝርዝር

፩. ግሳዊ ዝርዝር

፪. ነባራዊ /የነባር ቃል/ ዝርዝር

} ተብሎ በሁለት ዓበይት ክፍሎች ይከፈላል

፩. ግሳዊ ዝርዝር

፪.፩. ግሳዊ የባለቤት ዝርዝር

በቀዳማዊ አንቀጽ መድረሻ ሆኖ በፊደል ተገልጾ ሳይገለጽም ባለቤትን ብቻ የሚያመለክት /የሚጠቀስ/ ዝርዝር ግሳዊ የባለቤት ዝርዝር ይባላል፡፡ ባለቤትን የሚያመለክት /የሚጠቀስ/ ቅርጽ /ፊደል/ ድምፅ ማለት ነው፡፡

ሀ. ዓይነቱና አቀማመጡ

ኑባሬ → ግስ+የባለቤት ዝርዝር

ባለቤት	ግስ	የባለቤት ዝርዝር	ግስ ከዝርዝር ጋር	የአማርኛ ፍቾ
አነ	መጻእ	+ኩ	= መጻእኩ	እኔ መጣሁ
ንሐነ	መጻእ	+ነ	= መጻእነ	እኛ መጣን
አንተ	መጻእ	+ከ	= መጻእከ	አንተ መጣህ
አንትሙ	መጻእ	+ክሙ	= መጻእክሙ	እናንተ መጣችሁ
አንቲ	መጻእ	+ኪ	= መጻእኪ	አንቺ መጣሽ
አንትን	መጻእ	+ክን	= መጻእክን	እናንቺ መጣችሁ
ውእቱ	መጽአ	- -	= መጽአ	እሱ መጣ
ውእቶሙ	መጽአ	- -	= መጽአ	እነሱ መጡ
ይእቲ	መጽአ	+ት	= መጽአት	እሷ መጣች
ውእቶን	መጽአ	- -	= መጽአ	እነሷ መጡ

ዝርዝርና ተጠቃሽ ባለቤት

ዝርዝር	ተጠቃሽ ባለቤት	የመላከታል /ይጠቅማል/
ኩ →	አነን	» »
ነ →	ንሐነን	» »
ከ →	አንተን	» »
ክሙ →	አንትሙን	» »
ኪ →	አንቲን	» »
ክን →	አንትንን	» »
ት →	ይእቲን	» »
ግእዝ ድምፅ →	ውእቱን	» »
ካዕብ →	ውእቶሙን	» »
ራብዕ →	ውእቶንን	» »

ባለቤት	ግስ	ዝርዝር	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
አነ	ሰማዕ	ኩ	ድምፀ	እኔ ድምፅን ሰማሁ
ንሕነ	ተለው	ነ	ኪያከ	እኛ አንተን ተከተልን
ኤልያስ	ዐጸው	ከ	ሰማየ	ኤልያስ ሰማይን ዘጋህ
ሐዋርያት	መሀር	ክሙ	ወንጌለ	ሐዋርያት ወንጌልን አስተማራችሁ
ማርታ	ሠራሕ	ኪ	ብዙሐ	ማርታ ብዙን ደከምሽ
አንስት	ረከብ	ክን	መልአክ	ሴቶች መልአክን አገኛችሁ
ሕዝቅኤል	ነጻረ	-	ኖጎተ	ሐዝቅኤል ደጃፍን ተመለከተ
አይሁድ	አበዩ	-	አሚነ	አይሁድ ማመንን እንቢ አሉ
ኤልሳቤጥ	ወለደ	ት	ዮሐንስሀ	ኤልሳቤጥ ዮሐንስን ወለደች
ጠባባት	ተሳየጣ	-	ቅብአ	ልባሞች ቅባትን ዝሁ

በማለት መንገዱን ያሳያል፡፡

ሥርዓተ - ሰዋስው /ሞያ/

ዝርዝር	ሥርዓቱ /ሞያው/
ኩ	አነ የሚያመለክት /የሚጠቅስ/ የባለቤት ዝርዝር
ነ	ንሕነ » » » »
ከ	ኤልያስን » » » »
ክሙ	ሐዋርያትን» » » »
ኪ	ማርታን » » » »
ክን	አንስትን » » » »
ት	ኤልሳቤጥን» » » »
ግእዝ ድምፅ	ሕዝቅኤልን» » » »
ካዕብ	አይሁድን » » » »
ራብዕ	ጠባባትን » » » »

ነው፡፡

ለ. የባለቤተ ዝርዝር ክፍሎች

የባለቤት ዝርዝር፡

- ፩. የባለቤት ዘመድ ዝርዝር } ተብሎ በሁለት ንኡሳን
፪. የባለቤት ባዕድ ዝርዝር } ክፍሎች ይከፈላል

ሀ. የባለቤት ዘመድ ዝርዝር

በፊደል ሳይገለጽ /በግሱ ላይ ምዕላድ ፊደልን ሳይጨምር/ በግስ መድረሻ ላይ ሆኖ በድምፅ ብቻ የግስ ባለቤትን የሚያመለክት /የሚጠቅስ/ ዝርዝር ድምጽ-ግእዝ የባለቤት ዘመድ ዝርዝር ይባላል፡፡

የባለቤት ዘመድ ዝርዝር

- ሰ • በውለቱ
 ል → • በውለቶሙ
 ቱ • በውለቶን
- ቀዳማይ አንቀጽ መድረሻ ላይ ሆኖ
 ይነገራል፤ ድምፁንም ያሰማል

ይህም

ባለቤት	ቀዳማይ አንቀጽ	የባለቤት ዘመድ ዝርዝር
ውለቱ	መጽሐ	ግእዝ ድምፅ
ውለቶሙ	መጽሐ	ካዕብ ድምፅ
ውለቶን	መጽሐ	ራብዕ ድምፅ

ይላል፡፡

ምሳሌ

ኑባሬ →

ግስ + ዝርዝር + ባለቤት + ተሳቢ

ግስ	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ተምህረ	ሙሴ	ጥበበ ግብፅ	ሙሴ የግብፅን ጥበብ ተማረ
ፈቀደ	ጲላጦስ	ያሕይዎ	ጲላጦስ ሊያድነው ይውድ ነበር
ውግዝ	አንብዕ		እንባ ፈለሰ
ወደዩ	ሐዋርያት	እደዊሆሙ	ሐዋርያት እጆቻቸውን ጫኑ
ጸፈሩ	ሐራ	አክሊለ ሦክ	ወታደሮች የእሾህ ዘውድን ታቱ
አገዙ	አይሁድ	ይሰረቁ	አይሁድ ይሾልኩ ጀመሩ
ቆማ	አንስት	ነበመስቀል	ሴቶች በመስቀለ በኩል ቆመው ነበር
ደክማ	አዕይንትዮ	በአንብዕ	አይኖቼ በእንባ ደክሙ

በማለት መንገዱን ያሳያል፡፡

ሥርዓተ - ስዋሰው /ሞያው/

ዝርዝር	ሥርዓተ፡ /ሞያው/						
ዘ	ግእዝ	ድምፅ	ሙሴን ያመላከተ /የተጠቀሰ/	የባለቤት ዘመድ	ዝርዝር		
መ	»	»	ጲላጦስን	»	»	»	»
ድ	»	»	አንብዕን	»	»	»	»
ዝ	ካዕብ	»	ሐዋርያትን	»	»	»	»
ር	»	»	ሐራን	»	»	»	»
ዝ	»	»	አይሁድን	»	»	»	»
ር	ራብዕ	»	አንስትን	»	»	»	»
»	»	»	አዕይንትን	»	»	»	»

ነው፡፡

ለ የባለቤት ባዕድ ዝርዝር

በቀዳማይ አንቀጽ መድረሻ ላይ በምዕላድ ፊደል ተገልጾ ባለቤትን የሚያመለክት /የሚጠቅስ/ ድምጽ ባለቤት የባለቤት ባዕድ ዝርዝር

ይባላል። በግሉ ሥርወ ቃል የልነበረ ፊደልን በመድረሻ ጨምሮ የሚሰማ ድምፅ ማለት ነው።

የባለቤት ባዕዳን ዝርዝሮች እና አገባባቸው

የባለቤት ባዕዳን ዝርዝር	አገባባቸው
ኩ	በአነ
ን	በንሕነ
ከ	በአንተ
ክሙ	በአንትሙ
ኪ	በአንቲ
ክን	በአንትን
ት	በይለቲ

ለ. ስልቱ
ይህም

ባለቤት	ቀዳማይ አንቀድ	የባለቤት ዝርዝር	ግስ ከዝርዝር ጋር	የአማርኛ ፍች
አነ	መጽእ +	ኩ	= መጽእኩ	እኔ መጣሁ
ንሕነ	መጽእ +	ነ	= መጽእነ	እኛ መጣን
አንተ	መጽእ +	ከ	= መጽእከ	አንተ መጣህ
አንተሙ	መጽእ +	ክሙ	= መጽእክሙ	እያንተ መጣችሁ
አንቲ	መጽእ +	ኪ	= መጽእኪ	አንቺ መጣሽ
አንትን	መጽእ +	ክን	= መጽእክን	እናንቺ መጣች
ይለቲ	መጽእ +	ት	= መጽአት	እሺ መጣች

ይባላል።

ምሳሌ

ኑባሬ

→ ባለቤት + ግስ + በዕድ ዝርዝር + ተሳቢ

ባለቤት	ግስ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
አነ	ርአኩ	ገጾ	እኔ ፊቱን አይቻለሁ
ንሕነ	አተወለድኝ	እምዝሙት	እኛ በዝሙት አልተወለድንም
አንተ	ኮንከ	ረድአ	አንተ የእሱ ደቀሙዝሙር ሆነሃል
ሕዝበይሁዳ	ሐነጽክሙ	አብይቲክሙ	የይሁዳ ሕዝብ ሆይ ቤቶቻችን አነጻችሁ
ኢየሩሳሌም	ሐጣእኪ	ናዛዜ	ኢየሩሳሌም የሚያረጋጋን አጣሽ
አዋልደጽዮን	ሰበክን	ትንሣኤ	የጽዮን ቆነጃጅት ትንሣኤን ሰበክቶ
ብእሲት	አምጽአት	ዕፍረተ	ቤትሆ ሽቶን አመጣች

በማለት አቀማመጡንና አካሄዱን ያሳያል።

የባለቤት ባዕድ ዝርዝር	ሥርዓቱ /ጥያቄው/
ኩ	አንን ያመላክተ /የጠቀሰ/ የባለቤት ባዕድ ዝርዝር
ነ	ንሕነን ያመላክተ » » » »
ከ	አንተን » » » »
ከሙ	ሕዝብ ይሁዳን» » » »
ኪ	ኢየሩሳሌምን » » » »
ክን	አዋልደጽዮንን » » » »
ት	ብእሲትን » » » »

ሐ. የባለቤት ዝርዝር አጭር አቀማመጥ

ተባዕታይ				አንስታይ			
አንድ		ብዙ		አንድ		ብዙ	
ግስ	ዝርዝር	ግስ	ዝርዝር	ግስ	ዝርዝር	ግስ	ዝርዝር
ቅርብ መጻእ	ኩ መጻእ	ነ	መጻእ	መጻእ	ኩ	መጻእ	ነ
→ መጻእ	ከ መጻእ	ከሙ	መጻእ	መጻእ	ኪ	መጻእ	ክን
ሩቅ መጽአ	-	መጽአ	-	መጽአ	ት	መጽአ	-

መ. በዐሥር መራሕያን መዘርዘሩ

የባለቤት ዝርዝር በግስ መድረሻ ላይ እየገባ በዐሥር መራሕያን ይዘረዘራል። ግስ ሁሉም በባለቤት ዝርዝር ምክንያት በዐሥር መራሕያን ተዘርዝሮ ይነገራል።

ምሳሌ፡

መራሕያን	ግስ	የባለቤት ዝርዝር
፩. አነ	ወጻእኩ	
፪. ንሕነ	ወጻእነ	
፫. አንተ	ወጻእከ	
፬. አንትሙ	ወጻእፋሙ	
፭. አንቲ	ወጻእከ	
፮. አንትን	ወጻእክን	
፯. ውእቱ	ወጽአ	
፰. ውእቶሙ	ወጽአ	
፱. ይእቲ	ወጽአት	
፲. ውእቶን	ወጽአ	

ማለቱን ያሳያል።

በዚህ መንገድ መሠረት፡

• ያለዝርዝር የማይነገር

• በዐሥር መራሕያን የማይዘረዝር /የማይረባ/

} ግስ የሌለ መሆኑን እንረዳለን

፩.፪. የተሳቢ ዝርዝር

ሀ. ስያሜ ቃል፡

በባለቤት ዝርዝር ላይ ተደራቢ /ተጨማሪ/ እየሆነ /እየተደመረ/ በግስ መድረሻ ላይ ገብቶ የተሳቢን፡

- አንድና ብዙ ቁጥርን
 - ቅርብና ሩቅ መደብን
 - ተባዕታይና አንስታይ ጾታን
- } ለይቶ በማሳየት

በቅርጽ ፊደል ተገልጾም፣ ሳይገለጽም ተሳቢን የሚጠቅስ /የሚያመለክት/ ድምፅ ፊደል «የተሳቢ ዝርዝር» ይባላል። የተሳቢ ጠቃሽ፣ /አመልካች/ ጠቋሚ/ ፊደል እና የፊደል ድምፅ ማለት ነው።

ለ. ዓይነቱ፡

የተሳቢ ዝርዝር፡

የባለቤት ዝርዝር	የተሳቢ ዝርዝር	የሁለቱ ድምር
ኩ	+	ከ
ኩ	+	ከመ
ኩ	+	ኪ
ኩ	+	ክን
ክ	+	ዎ
ክ	+	ዎመ
ክ	+	ዋ
ክ	+	ዎን

የመሰለው ነው።

ሐ. አቀማመጡ /አገባቡ/

የተሳቢ ዝርዝር ከዚህ በታች ባለው የአቀማመጥ ሥርዓት /አገባብ/ ከባለቤት ዝርዝር ጋር ሆኖ በግስ መድረሻ ላይ ይገባል።

ኑባሬ → **ባለቤት+ግስ+የባለቤት ዝርዝር+የተሳቢ ዝርዝር+ተሳቢ**

ባለቤት	ግስ	ዝርዝር	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
አነ	ፈነው	ኩከ	ለከ	እኔ አንተን ላክሁህ
»	ፈነው	ኩክመ	ለክመ	» እናንተን ላክኋችሁ
»	ፈነው	ኩኪ	ለኪ	» አንቺን ላክሁሽ
»	ፈነው	ኩክን	ለክን	» እናንቺን ላክኋችሁ
»	ፈነው	ክዎ	ሎቱ	» እሱን ላክሁት
»	ፈነው	ክዎመ	ሎመ	» እነሱን ላክኋቸው
»	ፈነው	ክዋ	ላቲ	» እሷን ላክኋት
»	ፈነው	ክዎን	ሎን	» እነሷን ላክኋቸው

በማለት በግስ መድረሻ ላይ አቀማመጡን /አገባቡን/ ያሳያል።

በግስ መድረሻ ላይ ገብቶ ከዚህ በላይ የተመለከትነው:

የ	ከ	→	ለከ /አንተን/
ተ	ክሙ	→	ለክሙ /አንትሙን/
ሳ	ኪ	→	ለኪ /አንተን/
ቢ	ክን	→	ለክን /አንትን/
ዝ	ዎ	→	ሎቱን /ውእቱን/
ር	ዎሙ	→	ሎሙ /ውእቶሙን/
ዝ	ዋ	→	ላቲ /ይእቲን/
ር	ዎን	→	ሎን /ውእቶንን/

መጥቀሱን /ማመልከቱን/ እንረዳለን።

ኑባሬ → **ባለቤት+ግስ+የባለቤት ዝርዝር+የተሳቢ ዝርዝር+ተሳቢ**

ባለቤት	ግስ ←	ዝርዝር	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
አነ	ሰባሕ	ኩከ	ለከ	እኔ ገለጥኩህ
»	ሐረይ	ኩክሙ	ለክሙ	እናንተን መረጥኋችሁ
»	ኢረሳዕ	ኩኪ	ለኪ	አንቺን አልረሳሁሽም
»	ነሣእ	ክዎ	ላቲቶ	ቲቶን ወሰድሁት
»	ነጻሕ	ክዎሙ	ለዕቡያን	ትዕቢተኞችን ጣልኋቸው
»	ሠዐር	ክዋ	ለመንግሥትከ	ሥልጣንህን ሻርኋት
»	ሰበር	ክዎን	ለዘማት	አመንዝሮችን ሰበርኋቸው
አንተ	አምጸእ	ከነ	ለነሡስተገዳም	አንተ ወደ በረሃ አመጣኸን
»	መራሕ	ከሙ	ለሕዝብከ	ሕዝብህን መራሃቸው
»	አሰር	ኀካ	ለምድር	ምድርን አስጌጥካት
ረዐድ	አንዞ	ሙ	ለመላከተሞአብ	ሽብር የሞአብን አለቆች ያዘች
ፈርዖን	ጸውዖ	ሙ	ለሙሴ ወአሮን	ፈርዖን ሙሴንና አሮንን ጠራቸው
በትረአሮን	ወሕጠ	ቶሙ	ለአብትር	የአሮን በትር በትሮችን ዋጣቻቸው

በማለት ሰዋሰዋዊ መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ - ዝርዝር

የባለቤት ዝርዝር	ሥርዓቱ /ጥያቄ/	የተሳቢ ዝርዝር	ሥርዓቱ /ጥያቄ/
ኩ	እነን ይጠቅሳል	ከ	ለ /አንተን/ ይጠቅሳል
ኩ	» »	ከሙ	ለከሙን /አንትሙን/ »
ኩ	» »	ከ	ለከን /አንቲን/ »
ከ	» »	ዎ	ቲቶን »
ከ	» »	ዎሙ	ዕቡያንን »
ከ	» »	ዋ	መንግሥትከን »
ከ	» »	ዎን	ዘማትን »
ከ	አንተን	ነ	ለነ /ንሕነን/ »
ከ	» »	ሙ	ሕዝብን »
ከ	» »	ራብዕ	ድምፅ ምድርን »
ግእዝ ድምፅ	ረዕድን	ሙ	መላእክተሞአብን »
ግእዝ ድምፅ	ፈርዖንን	ሙ	ሙሴንና አሮንን »
ት	በትረአሮንን	ሙ	አብትርን »

በዚህ ምሳሌ መሠረት ጠቅላላውን የተሳቢ ዝርዝር ዓይነትና አቀማመጥ በቀላል መንገድ መረዳት ይቻል ዘንድ ከዚህ የሚከተለውን ሰንጠረዥ እንመልከት፡፡

የተሳቢ ዝርዝር መቅላላ አቀማመጥ /አገባብ/

ሀ. የተሳቢ ተባዕታይ ጾታ

መጽሐፍ	ባለቤት	አንድ /ተሳቢ/				ገዢ /ተሳቢ/			
		ገሰ	የባለቤት ዝርዝር	የተሳቢ ዝርዝር	ገሰ	ገሰ	የባለቤት ዝርዝር	የተሳቢ ዝርዝር	ገሰ
ቅ	እነ	ፈነው	+ ኩ +	ከ=	ፈነውኩከ	ፈነው	+ ኩ +	ከሙ =	ፈነውኩከሙ
	»	ፈነው	+ ከ +	ዎ=	ፈነውከዎ	ፈነው	+ ከ +	ዎሙ =	ፈነውከዎሙ
	ንእነ	ፈነው	+ ና +	ከ=	ፈነውናከ	ፈነው	+ ና +	ከሙ =	ፈነውናከሙ
	»	ፈነው	+ ና +	ሁ=	ፈነውናሁ	ፈነው	+ ና +	ሆሙ =	ፈነውናሆሙ
	አንተ	ፈነው	+ ከ +	ኒ =	ፈነውከኒ	ፈነው	+ ከ +	ነ =	ፈነውከነ
	»	ፈነው	+ ከ +	=	ፈነውከ	ፈነው	+ ከ +	ሙ =	ፈነውከሙ
	አንትሙ	ፈነው	+ ከሙ +	ኒ =	ፈነውከሙኒ	ፈነው	+ ከሙ +	ኒ =	ፈነውከሙኒ
	»	ፈነው	+ ከዎ +	ዎ=	ፈነውከዎዎ	ፈነው	+ ከዎ +	ዎሙ =	ፈነውከዎዎሙ
ሀ	አንቲ	ፈነው	+ ከ +	ኒ =	ፈነውከኒ	ፈነው	+ ከ +	ነ =	ፈነውከነ
	»	ፈነው	+ ኪ +	ዮ=	ፈነውኪዮ	ፈነው	+ ኪ +	ዮሙ =	ፈነውኪዮሙ
	አንትን	ፈነው	+ ከና +	ኒ =	ፈነውከናኒ	ፈነው	+ ከና +	ነ =	ፈነውከናነ
	»	ፈነው	+ ከና +	ሁ=	ፈነውከናሁ	ፈነው	+ ከና +	ሆሙ =	ፈነውከናሆሙ
ሩ	ውእቱ	ፈነው	-	ኒ =	ፈነውኒ	ፈነው		ነ =	ፈነውነ
	»	ፈነው	-	ከ=	ፈነውከ	ፈነው	+ ከ +	ሙ =	ፈነውከሙ
	»	ፈነዎ	-	=	ፈነዎ	ፈነዎ		+ ሙ =	ፈነዎሙ
	ውእቶሙ	ፈነዉ	-	ኒ =	ፈነዉኒ	ፈነዉ		+ ነ =	ፈነዉነ
	»	ፈነዉ	-	ከ=	ፈነዉከ	ፈነዉ	+ ከ +	ሙ =	ፈነዉከሙ
	»	ፈነው	-	ዎ=	ፈነውዎ	ፈነው		ዎሙ =	ፈነውዎሙ
	ይእቲ	ፈነው	+ ተ +	ኒ =	ፈነውተኒ	ፈነው	+ ተ +	ነ =	ፈነውተነ
	»	ፈነው	+ ተ +	ከ=	ፈነውተከ	ፈነው	+ ተ +	ከሙ =	ፈነውተከሙ
ቅ	»	ፈነው	+ ቶ +	=	ፈነውቶ	ፈነው	+ ቶ +	ሙ =	ፈነውቶሙ
	ውእቶን	ፈነዋ	-	ኒ =	ፈነዋኒ	ፈነዋ		+ ነ =	ፈነዋነ
	»	ፈነዋ	-	ከ=	ፈነዋከ	ፈነዋ		+ ከሙ =	ፈነዋከሙ
	»	ፈነዋ	-	ሁ=	ፈነዋሁ	ፈነዋ		+ ሆሙ =	ፈነዋሆሙ

ለ. የተሳቢ አንስተይ ጾታ

መደቡ	ባለቤት	አንድ /ተሳቢ/				ባዙ /ተሳቢ/			
		ገሰ	የባለቤት ዝርዝር	የተሳቢ ዝርዝር	ገሰ	ገሰ	የባለቤት ዝርዝር	የተሳቢ ዝርዝር	ገሰ
ቅ	እነ	ፈነው	+ኩ	+ኪ =	ፈነውኩኪ	ፈነው	+ኩ +	ከን =	ፈነውኩከን
	»	ፈነው	+ከ	+ዋ =	ፈነውከዋ	ፈነው	+ከ +	ዎን =	ፈነውከዎን
ር	ንሕነ	ፈነው	+ና	+ኪ =	ፈነውናኪ	ፈነው	+ና +	ከን =	ፈነውናከን
	»	ፈነው	+ና	+ሃ =	ፈነውናሃ	ፈነው	+ና +	ሆን =	ፈነውናሆን
ብ	አንተ	ፈነው	+ከ	+ኒ =	ፈነውከኒ	ፈነው	+ከ +	ነ =	ፈነውከነ
	»	ፈነው	+ካ	- + =	ፈነውካ	ፈነው	+ኮ +	N =	ፈነውኮን
	አንትሙ	ፈነው	+ከሙ	+ኒ =	ፈነውከሙኒ	ፈነው	+ከሙ +	n =	ፈነውከሙነ
	»	ፈነው	+ከም	+ዋ =	ፈነውከምዋ	ፈነው	+ከም +	ዎን =	ፈነውከምዎን
	አንቲ	ፈነው	+ከ	+ኒ =	ፈነውከኒ	ፈነው	+ከተ	ነ =	ፈነውከነ
	»	ፈነው	+ኪ	+ያ =	ፈነውኪያ	ፈነው	+ኪ +	ዮን =	ፈነውኪዮን
	አንትን	ፈነው	+ከና	+ኒ =	ፈነውከናኒ	ፈነው	+ከና +	ነ =	ፈነውከናነ
	»	ፈነው	+ከና	+ሃ =	ፈነውከናሃ	ፈነው	+ከና +	ሆን =	ፈነውከናሆን
	ውእቱ	ፈነው	-	+ኒ =	ፈነውኒ	ፈነው	+ - +	ነ =	ፈነውኒ
	»	ፈነው	-	+ኪ =	ፈነውኪ	ፈነው	+ - +	ከን =	ፈነውከን
ሩ	»	ፈነዋ	-	+ - =	ፈነዋ	ፈነዋ	+ - +	ን =	ፈነዋን
	ውእቶሙ	ፈነዉ	-	+ኒ =	ፈነዉኒ	ፈነዉ	+ - +	ኒ =	ፈነዉኒ
	»	ፈነዉ	-	+ኪ =	ፈነዉኪ	ፈነዉ	+ - +	ከን =	ፈነዉከን
	»	ፈነው	-	+ዋ =	ፈነውዋ	ፈነው	+ - +	ዎን =	ፈነውዎን
	ይእቲ	ፈነው	+ተ	+ኒ =	ፈነውተኒ	ፈነው	+ተ +	ነ =	ፈነውተነ
	»	ፈነው	+ተ	+ኪ =	ፈነውተኪ	ፈነው	+ተ +	ከን =	ፈነውተከን
ቅ	»	ፈነው	+ታ	- =	ፈነውታ	ፈነው	+ቶ +	ን =	ፈነውቶን
	ውእቶን	ፈነዋ	-	+ኒ =	ፈነዋኒ	ፈነዋ	- +	ነ =	ፈነዋነ
	»	ፈነዋ	-	+ኪ =	ፈነዋኪ	ፈነዋ	- +	ከን =	ፈነዋከን
	»	ፈነዋ	-	+ሃ =	ፈነዋሃ	ፈነዋ	- +	ሆን =	ፈነዋሆን

የተሳቢ ድርብ ባዕድ ዝርዝር

ከተሳቢ ዝርዝር ጋር እየተደረጉ በግስ መድረሻ ገብተው ተሳቢን ብቻ የሚጠቅሱ ዝርዝሮች የተሳቢ ድርብ ባዕድ ዝርዝሮች ይባላሉ፡፡

እ	አንድ	ብዙ
ነ	ሁ	ሆሙ
ዚ	ሃ	ሆን
ሀ	ዩ	ዮሙ
ም	ያ	ዮን

የመሰሉ ናቸው፡፡

የተሳቢ ድርብ ባዕድ ዝርዝሮች

የቅርብና ሩቅ መደብን } ወሰን ሰዋሰውን ያደባለቁ
የተባዕታይና የአንስታይ ጾታን } መሰለው ይገባሉ

ምሳሌ

ኑባሬ → ባለቤት+ግስ+የተሳቢ ዝርዝር+የተሳቢ ድርብ ባዕድ ዝርዝር+ተሳቢ

ዝርዝር	ባለቤት	ግስና ዝርዝር	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ሁ	አብርሃም	ወሰዳሁ	ለይስሐቅ	አብርሃም ይስሐቅን ወሰደው
»	አብርሃም	ወሰድካሁ	ለይስሐቅ	» » ወሰድከው
ሆሙ	ያዕቆብ	ወለዳሆሙ	ለደቂቁ	ያዕቆብ ለጆቹን ወለዳቸው
»	ያዕቆብ	ወለድካሆሙ	ለደቂቅከ	» » ወለድካቸው
ሃ	ሱራፊ	አቀባሃ	ለገነት	ሱራፊ ገነትን ጠበቃት
»	ሱራፊ	አቀብካሃ	ለገነት	» » ጠበቅሃት
ሆን	መልአክ	ረከባሆን	ለአንስት	መልአክ ሴቶችን አገኛቸው
»	መልአክ	ረከብካሆን	ለአንስት	» » አገኘሃቸው
ዮ	ይሁዳ	ሤጠኒዮ	ለአምላክ	ይሁዳ አምላክን ሸጠልኝ
»	ይሁዳ	ሤጥከኒዮ	ለአምላክ	» » ሸጥክልኝ
ዮሙ	አብ	ወሀበኒዮሙ	ለሐዋርያት	አብ ሐርያትን ሰጠኝ
»	አብ	ወሀብከኒዮሙ	ለሐዋርያት	» » ሰጠኸኝ
ያ	ሙሴ	ከፈለኒያ	ለባሕር	ሙሴ ባሕርን ከፈለልኝ
»	ሙሴ	ከፈልከኒያ	ለባሕር	» » ከፈልክልኝ
ዮን	እራዊ	ዘረወኒዮን	ለአባግዕ	እራዊ በጎችን በተነብኝ
»	እራዊ	ዘረውከኒዮን	ለአባግዕ	» » በተንክብኝ

በማለት መንገዱን ያሳያል፡፡

ሥርዐተ -ሰዋስው /ሞያ/

ዝርዝር	ሥርዐተ /ሞያው/				
ሀ	ይስሐቅን የሚጠቅስ የተሳቢ ድርብ ባዕድ ዝርዝር				
ሆሙ	ደቂቅን	»	»	»	»
ሃ	ገነትን	»	»	»	»
ሆን	አንስትን	»	»	»	»
ዮ	አምላክን	»	»	»	»
ዮሙ	ሐዋርያትን	»	»	»	»
ያ	ባሕርን	»	»	»	»
ዮን	አባግዕን	»	»	»	»

ነው።

ከዚህ በላይ የተመለከትነው የተሳቢ ድርብ ባዕድ ዝርዝር ምሳሌ የቅዱሳት መጻሕፍትን ንባብ መሠረትና መነሻ ያደረገ መንገድ ነው።

መጽሐፋዊ የንባብ አስረጅ

ንባብ መጽሐፍት

ቅዱሳት መጻሕፍት በግእዝ ንባባቸው	የአማርኛ ፍቾ
፩. ዘፈጠራሁ ለዐይን ኢይፊኢኑ	ዓይንን የፈጠረ አያዶምን
፪. ዘተከላሁ ለእዝን ኢይሰምዕኑ	ጆሮን የተከለ አይሰማምን
፫. አንገሉን አሕዛብ ላዕለ ቅዱስ ወልድክ ዘቀባእካሁ	አሕዛብ በቀባዝው ልጅህ እንደዋሹ አገኘሃቸው
፬. ወረከብካሆሙ ከመሐሰወ.	የሚነጥቀኝ የለም
፭. አልቦ ዘየሐይደኒያ	ይህን ላሳየኝ መልክ
፮. ወሰገድኩ ለውእቱ መልአክ ዘኦርአየኒዮ ለዝንቱ	ሰገድኩለት
፯. ፈጠርካሁ ለሰብእ ቦኦርአያክ . .	ሰውን በአምላያህ
፰. ፈጠርካሆሙ ለመላእክት . . .	ፈጠርከው

እያሉ የተሳቢ ባዕድ ዝርዝር አስረጅነታቸውን ያሳያሉ።

በዚህ ምሳሌና የቅዱሳት መጻሕፍት አስረጅ መሠረት ሌላውንም መመልከት ይቻላል።

፪. ነባራዊ ዝርዝር

በነባር ሰዋሰው መድረሻ ላይ ገብተው የተሳቢና /የተጠቃሽና/ የባለ ገንዘብ፡

- አንድና ብዙ ቁጥርን
 - ቅርብና ሩቅ መደብን
 - ተባዕታይና አንስታይ ጾታን
- እያስረዱ የሚነገሩ ዝርዝሮች ነባራዊ ዝርዝር ይባላሉ

በነባር አንቀጽና ስም በደቂቅና በንዑስ አገባብ ገብተው የሚነገሩ ድምጽተ ፊደል /የፊደል ድምጾች/ ማለት ነው።

	አንድ	ብዙ
የ	፩	ነ
ከ	ከመ	ከን
ኪ	ኪ	ኪ
ሀ	ሀ	ሀ
ሀ	ካዕብ } ድምፅ	ሙ፣ሆሙ
ሀ	ሳብዕ } ድምፅ	ን፣ ሆን
ሀ	ሣልስ } ድምፅ	ን፣ ሆን
ሀ	ራብዕ } ድምፅ	ን፣ ሆን

የመሰሉ ናቸው።

ምሳሌ

ሀ. በነባር አንቀጽ ሲገቡ

ነባራት → ባለቤት+ነባር አንቀጽ+ተሳቢ /ተጠቃሽ/

ባለቤት	ነባር አንቀጽ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ጥሪት	አልብዩ	ሊተ	ጥሪት ለኔ የለኝም
»	አልብከ	ለከ	» ላንተ የለህም
»	አልብኪ	ለኪ	» ላንቺ የለሽም
»	አልብነ	ለነ	» ለኛ የለንም
»	አልብከሙ	ለከሙ	» ለናንተ የላችሁም
»	አልብከን	ለከን	» ለናንቺ የላችሁም
»	አልቦቱ	ለቱ	» ለሱ የለውም
»	አልባቲ	ላቲ	» ለሷ የላትም
»	አልቦሙ	ለሙ	» ለነሱ የላቸውም
»	አልቦን	ለን	» ለነሷ የላቸውም

ብሎ በመነገር መንገዱን /ዝርዝሩን/ ያሳያል።

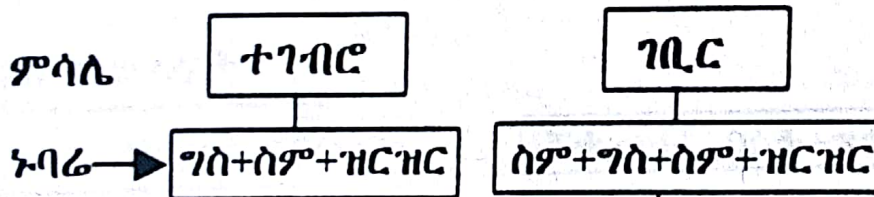
ሥርዓተ - ዝርዝር

ዝርዝር	ሥርዓቱ
የ	ሊተን /አነን/ የሚጠቅስ ዝርዝር /ድምፁ-ፊደል/
ከ	ለከን /አንተን » » » »
ኪ	ለኪን /አንቲን » » » »
ነ	ለነን /ንሕነን/ » » » »
ክሙ	ለክሙ /አንትሙን/ » » » »
ክን	ለክንን /አንትንን/ » » » »
ካዕብ ድምፅ	ሎቱን /ውእቱን/ » » » »
ሣልስ »	ላቲን /ይእቲን/ » » » »
ን	ሎንን /ውእቶንን/ » » » »

ለ. በስምና በአገባብ ሲገቡ

ለ.፩. በስም መድረሻ ሲገቡ

የነባር ሰዋሰው ዝርዝሮች ከተጻውዖ ስም በቀር በገቢርና በተገብሮ ስልት በሚነገረው ስም መድረሻ ላይ ገብተው ባለገንዘብን /ባለንብረትን/ በማመልከት ይዘረዘራሉ /ድምፃቸውን ያሰማሉ/።

ገስ	ስምና ዝርዝር	የአማርኛ ፍች	ስም ባለቤት	ገስ	ስምና ዝርዝር	የአማርኛ ፍች
ተሐንጸ	ቤትየ	ቤቴ ተሠራ	ሰሎሞን	ሐነጽከ	ቤትየ	ሰሎሞን ቤቴን ሠራህ
ተሐንጸ	ቤትከ	ቤትህ ተሠራ	ሰሎሞን	ሐነጸ	ቤተከ	ሰሎሞን ቤትህን ሠራ
ተሐንጸ	ቤትኪ	ቤትሽ ተሠራ	እነ	ሐነጽኩ	ቤተኪ	እኔ ቤትሽን ሠራሁ
ተሐንጸ	ቤትነ	ቤታችን ተሠራ	ጠበብት	ሐነጹ	ቤተነ	ጠበባች ቤታችንን ሠራ
ተሐነጸ	ቤትክሙ	ቤታችሁ ተሠራ	አብርሃም	ሐነጸ	ቤተክሙ	አብርሃም ቤታችሁን ሠራ
ተሐንጸ	ቤትከን	ቤታችሁ ተሠራ	መልአክ	ሐወጸ	ቤተከን	መልአክ ቤታችሁን ገበኝ
ተሐንጸ	ቤቱ	ቤቱ ተሠራ	ሙሴ	ዐቀበ	ቤቶ	ሙሴ ቤቱን ጠበቀ
ተሐንጸ	ቤታ	ቤቷ ተሠራ	አርን	የደ	ቤታ	አርን ቤቷን ሰራ
ተሐንጸ	ቤቶሙ	ቤታቸው ተሠራ	ግርታ	ታሰተደሉ	ቤቶሙ	ግርታ ቤታቸውን ታዘጋገች
ተሐነጸ	ቤቶን	ቤታቸው ተሠራ	አንስት	ያሰረገጥ	ቤቶን	ቤቶች ቤታቸውን ያሰረገሉ

እያለ መንገዱን ያሳያል።

ሥርዐተ - ዝርዝር /ጥያ/

ዝርዝር	ሥርዓቱ /ጥያው/
የ	አነን የሚያመለክት /የሚጠቅሰ/ የባለ ገንዘብ ዝርዝር
ከ	አንተን » » » » »
ኪ	አንተን » » » » »
ነ	ንሕነን » » » » »
ክመ.	አንትሙን » » » » »
ከን	አንትንን » » » » »
ካዕብ ድምዕ	ውእቱን » » » » »
ሳብዕ ድምዕ	ውእቶሙን » » » » »
መ.	ይእቲን » » » » »
ራብዕ ድምዕ	ውእቶንን » » » » »
ን	

ነው።

ለ.፪. በንኡስና በደቂቅ አገባብ ሲገቡ

ሀ. በንኡስ አገባብ ሲገቡ

የነባር ሰዋሰው ዝርዝሮች በንኡስ አገባብ መድረሻ ላይ ገብተው ይዘረዝራሉ /ድምዳሜውን ያሰማሉ/

ምሳሌ

ቀዳሚያ ኑባራ →

ባለቤት+ንኡስ አግባብ+ዝርዝር ነባር ማሰ.አን+ጠቃሽ

ባለቤት	ንኡስና ዝርዝር አገባብ	ነባር ማሰ.አን	ተጠቃሽ	የአማርኛ ፍች
አብርሃም	ምንትየ	ውእቱ	ሊተ	አብርሃም ለኔ ምኔ ነው /ነበር/
ናታን	ምንትካ	ውእቱ	ለከ	ናታን ላንተ ምንህ ነው /ነበር/
ዛቲ	ምንትኪ	ይእቲ	ለኪ	ያች ላንቺ ምንሽ ናት /ነበረች/
ዐለም	ምንትነ	ውእቱ	ለነ	ዓለም ለኛ ምናችን ነው /ነበር/
ዝንቱ	ምንትክሙ	ውእቱ	ለክሙ	ልጁቱ ለናንቺ ምናችሁ ናት/ነበረች/
ወለት	ምንትከን	ይእቲ	ለከን	ልጁቱ ለናንቺ ምናችሁ ናት /ነበረች/
ማርታ	ምንቱ	ይእቲ	ለአልአዛር	ማርታ ለአልአዛር ምኑ ናት /ነበረች/
ዳዊት	ምንቶሙ	ይእቲ	ለአስራኤል	ዳዊት ለአስራኤል ምናቸው ነው
ዳዊት	ምንቶሙ	ውእቱ	ለኑሃሚን	ናት ለኑሃሚን ምኗ ናት /ነበረች/
ሩት	ምንታ	ይእቲ	ለአንስት	አንቺ ለሴቶቹ ምናቸው ነሽ /ነበርሽ/
አንቲ	ምንቶን	አንቲ		

ካልአይ ኑባሬ →

ባለቤት+ንኡስ አገባብ+ዝርዝር

ባለቤት	ንኡስ አገባብና ዝርዝር	ተጠቃሽ	የአማርኛ ፍች
አብርሃም	ምንትየ	ሊተ	» »
ናታን	ምንትከ	ለከ	» »
ዛቲ	ምንትኪ	ለኪ	» »
ዓለም	ምንትነ	ለነ	» »
ዝንቱ	ምንትከሙ	ለከሙ	» »
ወለት	ምንትከን	ለከን	» »
ማርታ	ምንቱ	ለአልአዛር	» »
ዳዊት	ምንቶሙ	ለእስራኤል	» »
ሩት	ምንታ	ለኑሃሚን	» »
አንቲ	ምንቶን	ለአንስት	» »

ሣልሳይ ኑባሬ →

ንኡስ አገባብ+ዝርዝር+ነባር ማሰ.አን+ባለቤት

ንኡስ አገባብ	ነባር ማሰ.አን	ባለቤት	የአማርኛ ፍች
ምንትየ	ውእቱ	አብርሃም	አብርሃም ምኔ ነው /ነበር/?
ምንትከ	ውእቱ	ናታን	ናታን ምንህ ነው? /ነበረ/
ምንትኪ	ይእቲ	ዛቲ	ያች ምንሽ ናት? /ነበረች/
ምንትነ	ውእቱ	ዓለም	ዓለም ምናችን ነው? /ነበር/
ምንትከሙ	ውእቱ	ዝንቱ	ይህ ምናችሁ ነው? /ነበር/
ምንትከን	ይእቲ	ወለት	ልጄቱ ምናችሁ ናት? /ነበረች/
ምንቱ	ይእቲ	ማርታ	ማርታ ምኑ ናት? /ነበረች/
ምንቶሙ	ውእቱ	ዳዊት	ዳዊት ምናቸው ነው? /ነበር/
ምንታ	ይእቲ	ሩት	ሩት ምንዋ ናት? /ነበረች/
ምንቶን	አንቲ	አንቲ	አንቺ ምናቸው ነሽ?

በማለት አካሄዱን ያሳያል።

ለ. በደቂቅ አገባብ ሲገቡ

ዝርዝሮች በንኡስ አገባብ መድረሻ ላይ እንደገቡ በደቂቅ አገባብ መድረሻም ገብተው ይዘረዝራሉ /ድምፃቸውን ያስማሉ/

ምሳሌ

ኑባሬ → ባለቤት+ግስ+ደቂቅ አገባብ+ዝርዝር

ዝርዝር	ባለቤት	ግስ	ደቂቅ አገባብ ዝርዝር	የእማርኛ ፍች
የ	ገብርኤል	ተፈነወ	ገቤየ	ገብርኤል ወደኔ ተላከ
ከ	እነ	እመጽእ	ገቤከ	እኔ ወዳንተ እመጣሁ
ኪ	ሰብአዐይን	መጽኦ	ገቤኪ	ሰላዮች ወዳንቺ መጡ
ነ	ጽርዐውያን	ይገይሱ	ገቤነ	ጽርዐውያን ወደኛ ይገሰግላሉ
ከሙ	ንሕነ	ንትፊኖ	ገቤከሙ	እኛ ወደናንተ እገላካለን
ከን	መልአክ	ተፈነወ	ገቤከን	መልአክ ወደናንቺ ተላከ
ሁ	ኒቆዲሞስ	ሐረ	ገቤሁ	ኒቆዲሞስ ወደሱ ሄደ
ሆሙ	ያዕቆብ	ተመይጦ	ገቤሆሙ	ያዕቆብ ወደነሱ ተመለሰ
ሃ	ገብርኤል	ተፈነወ	ገቤሃ	ገብርኤል ወደሷ ተላከ
ሆን	ኤልያስ	ኢነጸረ	ገቤሆን	ኤልያስ ወደነሷ አልተመለከተም

እያለ በደቂቅ አገባብ መድረሻ ገብቶ መዘርዘሩን ያሳያል

ሥርዓተ - ዝርዝር /ሞያ/

ዝርዝር	ሥርዓተ /ሞያው/
የ	አነን ይጠቅሳል /የመለከታል/
ከ	አንተን » »
ኪ	አንቲን » »
ነ	ንሕነን » »
ከሙ	አንትሙን » »
ከን	አንትንን » »
ሁ	ውእቱን » »
ሆሙ	ውእቶሙን » »
ሃ	ይእቲን » »
ሆን	ውእቶንን » »

ሐ. በዐሥር መራሕያን የመዘርዘራቸው ስልት

ዝርዝሮች በነባር አንቀጽ በጥሬ ዘርፍ በአገባብ መድረሻ ገብተው በዐሥር መራሕያን ይዘረዘራሉ። ይህን ስልታቸው ለመገንዘብ እንችላለን።

ነባር አንቀጽ	ጥሬ ዘር	ንዓስ አገባብ	ደቂቅ አገባብ
ብዩ	ክብርዩ	አዲዩ	ምስሌዩ
ብከ	ክብርከ	አዲከ	ምስሌከ
ብኪ	ክብርኪ	አዲኪ	ምስሌኪ
ብነ	ክብርነ	አዲነ	ምስሌነ
ብክሙ	ክብርክሙ	አዲክሙ	ምስሌክሙ
ብክን	ክብርክን	አዲክን	ምስሌክን
ቦቱ	ክብሩ	አዲሁ	ምስሌሁ
ባቲ	ክብሩ	አዲሃ	ምስሌሃ
ቦሙ	ክብሮሙ	አዲሆሙ	ምስሌሆሙ
ቦን	ክብሮን	አዲሆን	ምስሌሆን

ማስታወሻ

፩. ንዓስ አገባብ ምንት በመሠረታዊ ይዘቱ መጠይቅ የነገር ቅጽል ነው።

፪. እፎ፣ አይ በመሰሉ ንዓስ አገባባት

፫. በዐቢይ አገባብ በመድረሻው ላይ ዝርዝር አይገባም።

ስልተ - ግስ

፩. ነጠላ ስልተ

የባለቤት ዝርዝር በመድረሻ የገባበት ግስ የባለቤትን ብቻ

- አንድና ብዙ ቁጥርን
- ቅርብና ሩቅ መደብን
- ተባዕታይና አንስታይ ጾታን

} የሚያስረዳበት /የሚገልጽበት/ ስልት

ነጠላ ስልት ይባላል። ግሱም የዋህ ግስ ይባላል።
ይህም

መሀረ = አስተማረ } የመሰለ ሁሉ ነው።
መልሐ = መገዛዘዛ
ሞቅሐ = አሰረ

ምሳሌ

ኑባራ

በለበት+ግስ+ተሳቢ

			ባለቤት	የዋህ ግስ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ተ ባ ዕ ታ ይ	ሩቅ	አንድ	አብርሃም	ተወክፈ	ነግደ	አብርሃም እንግዳን ተቀበለ
			አብርሃም			አብርሃምና ይስሐቅ እንግዳን ተቀበሉ
	ብዙ		ወይስሐቅ	ተወክፋ	ነግደ	
	አንድ		አብርሃም	ተወክፍክ	ነግደ	አብርሃም እንግዳን ተቀበለህ
አ ን በ ታ ይ	ቅርብ	ብዙ	አብርሃም			
			ወይስሐቅ	ተወክፍክሙ	ነግደ	አብርሃምና ይስሐቅ እንግዳን ተቀበላችሁ
	ሩቅ	አንዲት	ሣራ	ተወክፈት	ነግደ	ሣራ እንግዳን ተቀበለች
		ብዙ	ሣራ ወልደ	ተወክፋ	ነግደ	ሣራና ልደ እንግዳን ተቀበሉ
አ ን በ ታ ይ	ሩቅ	አንዲት	ሣራ	ተወክፍኪ	ነግደ	ሣራ እንግዳን ተቀበለሽ
	ሩቅ	ብዙ	ሣራ ወልደ	ተወክፍክን	ነግደ	ሣራና ልደ እንግዳን ተቀበላችሁ

እያለ በመነገር ባለቤትን ብቻ የማመልከት ስልቱን ያሳያል።

ሥርዓተ - ሰዋሽው

ባለቤት	ሥርዓቱ /ሞያው/	ተሳቢ	ሥርዓቱ /ሞያው/
አብርሃም	የተወክፈ ባለቤት	ነግደ	የተወክፈ ተሳቢ
አብርሃም } ወይስሐቅ }	የተወክፋ ባለቤቶች	ነግደ	የተወክፋ ተሳቢ
ሣራ	የተወክፈት ባልተቤት	ነግደ	የተወክፍክ ተሳቢ
ሣራ ወልደ	የተወክፋ ባለቤቶች	ነግደ	የተወክፍክሙ ተሳቢ
አብርሃም	ሰሚ ባለቤት	ነግደ	የተወክፈት ተሳቢ
አብርሃም } ወይስሐቅ }	ሰሚ ባለቤቶች	ነግደ	የተወክፋ ተሳቢ
		ነግደ	የተወክፍኪ ተሳቢ
ሣራ	ሰሚ ባልተቤት	ነግደ	የተወክፍክን ተሳቢ
ሣራ ወልደ	ባልተቤቶች	ነግደ	የተወክፍክን ተሳቢ

፪. ድርብ - ስልት

የባለቤትና የተሳቢ ዝርዝሮች በመድረሻው ተደራርበው የገቡበት ግብ የባለቤቱንም የተሳቢውንም

- አንድና ብዙ ቁጥርን
 - ቅርብና ሩቅ መደብን
 - ተባዕታይና አንስተይ ጾታን
- } የሚያስረዳበት /የሚገልጽት/ ስልት ድርብ ስልት ይባላል
- ግሉም መሠሪ ግብ ይባላል።

ይህም

- መሀሮ = አስተማረው
 - መልሐ = መዘዘው
 - ሞቅሐ = አሰረው
- } የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ኑባራ → ባለቤት+ግስ+ተሳቢ

ባለቤት	ድርብ ግብ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
አብርሃም	ተወክሮ	ለነግድ	አብርሃም እንገዳውን ተቀበለው
አብርሃም	ተወክፍኮ	ለነግድ	አብርሃም እንገዳውን ተቀበልከው
አብርሃም	ተወክሮሙ	ለአንጋድ	አብርሃም እንገዶቹን ተቀበላቸው
አብርሃም } ወይስሐቅ }	ተወክፍዎ	ለነግድ	አብርሃምና ይስሐቅ እንገዳውን ተቀበሉት
አብርሃም } ወይስሐቅ }	ተወክፍክምዎ	ለነግድ	» » እንገዳውን ተቀበላችሁት
አብርሃም } ወይስሐቅ }	ተወክፍክምዎሙ	ለአንጋድ	» » እንገዶችን ተቀበላችኋቸው
አብርሃም } ወይስሐቅ }	ተወክፉከ	አነግድ	እንገዳ ሆይ አብርሃምና ይስሐቅ ተቀብለውሃል
ሣራ	ተወክፈቶ	ለነግድ	ሣራ እንገዳውን ተቀበላቸው
ሣራ ወልያ	ተወክፉሁ	ለነግድ	ሣራና ልያ እንገዳውን ተቀበሉት
ሣራ ወልያ	ተወክፍክናሁ	ለነግድ	ሣራና ልያ እንገዳውን ተቀበላችሁት
ሣራ ወልያ	ተወክፍክናሆሙ	ለአንጋድ	ሣራና ልያ እንገዶቹን ተቀበላችኋቸው

ብሎ በአንድና ብዙ ቁጥር፣ በቅርብና በሩቅ መደብ በተባዕታይና በአንስታይ ጾታ በመነገር ባለቤቱንም፣ ተሳቢውንም ገልጾ የሚያስረዳት ስልቱን ያሳያል።

ባለቤት	ሥርዓቱ /ጥያቄው/	ተሳቢ	ሥርዓቱ /ጥያቄው/
አብርሃም	የተወከፎ ባለቤት	ለነገድ	የተወከፎ ተሳቢ /ተጠቃሽ/
»	የተወከፎኩ ሰሚ ባለቤት	ለነገድ	የተወከፎኩ » »
»	የተወከፎሙ ባለቤት	ለአንጋድ	የተወከፎሙ ተሳቢዎች
አብርሃም	የተወከፍዎ ባለቤቶች	ለነገድ	የተወከፍዎ ተሳቢ
ወይስሐቅ	የተወከፍክምዎ ሰሚ ባለቤቶች	ለነገድ	የተወከፍክምዎ ተሳቢ
»	የተወከፍክምዎሙ» »	ለአንጋድ	የተወከፍክምዎሙ ተሳቢዎች
»	የተወከፉከ » »	ለነገድ	የተወከፍክ ተሳቢ
ሣራ	የተወከፈቶ ባልተቤት	ለነገድ	የተወከፈቶ ተሳቢ
ሣራ ወልደ	የተወከፉሁ ባለቤቶች	ለነገድ	የተወከፉሁ ተሳቢ
»	የተወከፍክናሁ ሰሚ ባለቤቶች	ለነገድ	የተወከፍክናሁ ተሳቢ
»	የተወከፍክናሆሙ ባለቤቶች	ለአንጋድ	የተወከፍክናሆሙ ተሳቢዎች

ነው።

ማስታወሻ

እነዚህ ተወክፊ የሚለው ግስ

ሀ. በየዋህ ስልቱ የባለቤቱን ብቻ

- ቁጥሩን
- መደቡን
- ጾታውን

} ገልጾ ማስረዳቱን

የተሳቢውን /የነገድን/

- ቁጥርን
- መደብን
- ጾታን

} ግን የማይገልጽ መሆኑን

ለ. በድርብ /መሠሪ/ ስልቱ የባለቤቱንም፣ የተሳቢውንም

- ቁጥርን
- መደብን
- ጾታን

} ማስረዳቱን እንገነዘባለን።

ግስ፡- በነጠላ ስልት ሲነገር «የዋህ ግስ» } ይባላል

በድርብ ስልት ሲነገር መሠሪ ግስ

የዋህ ግስ

የዋህ ግስ፡- ማለት ገራገር፣ ቅን፣ ቀላል ግስ ማለት ነው።

- መጠው = ሰጠ
- ሰምቦ = ሰማ
- ከፈለ = ከፈለ

} የመሰለ ሁሉ ነው።

መሠረ ግስ:- በበጎና በክፉ የሚነገር ግስ ነው መሠረ በሚል ስያሜ መለየቱም በዚህ ጠባዩ ምክንያት ነው::

ይህም

ወይም

- መጠዎ = ሰጠው
- መጠወሎቱ = ሰጠለት /በጎኛ/
- መጠወቦቱ = ሰጠበት /ክፉኛ/
- መጠዎ = ሰጠው፣ ሰጠለት፣ ሰጠበት
- ሰምዖ = ሰማው፣ ሰማለት/ ሰማበት
- ከፈሎ = ከፈለው፣ ከፈለለት/ ከፈለበት

እያለ የሚነገር ግስ ሁሉ ነው::

በዚህ መንገድ መሠረት ከዚህ በታች ያሉትን የዋህና መሠረ ግሶችን እናጠናለን::

የዋህ ግስ	መሠረ ግስ
ለብሐ	ለብሐ
ለከፈ	ለከፎ
ለክአ	ለክአ
ለጌመ	ለጌሞ
ላጸዩ	ላጸዩ
ሐለዩ	ሐለዩ
ሐመለ	ሐመሎ
ሐመዩ	ሐመዩ
ሐመሰ	ሐመሰ
ሐሰወ	ሐሰዎ
ሐቀለ	ሐቀሎ
ሐቀፈ	ሐቀፎ
ሐበነ	ሐበኖ
ሐብአ	ሐብአ
ሐተተ	ሐተቶ
ሐተመ	ሐተሞ
ሐደመ	ሐደሞ
ሐደገ	ሐደጎ
ሐገገ	ሐገጎ
ሐጠበ	ሐጠበ
ሐጥአ	ሐጥአ
ሐጸነ	ሐጸኖ
ሐጸበ	ሐጸበ
ሐደገ	ሐደጎ
ሐፈነ	ሐፈኖ

102

ምልግድ ቀዳግደ

ሀ. በነጠላ ስልት የሚነገረውን ግስ
ለ. በድርብ ስልት የሚነገረውን ግስ } አውጥተህ አላይ

	ንባብ	ባለነጠላ ስልት ግስ	ባለድርብ ስልት ግስ
፩.	ነሥአሙ ለዐሠርቱ ወክልኤቱ		ነሥአሙ
፪.	ወናሁ ረከበብእሴ ዘስሙ ዘኬዎስ	ረከበ	
፫.	መጽአ ሐሳር ለባቢሎን		መጽአ
፬.	ወናሁ መጽአ ክልኤቱ እደው	መጽአ	
፭.	ወአስክሮሙ ስካረ ለመኳንንቲሃ		አስክሮሙ
፮.	ወነጸረ ወርእዮ አብዕልተ	ነጸረ፣ ርእዮ	
፯.	ወረከብዎ ለንጉሥ ሴዴቅዮስ		ረከብዎ
፰.	ኩሎሙ እምተረፎሙ አብኡ	አብኡ	
፱.	ወአጎዝዎ ለንጉሥ		አጎዝዎ
፲.	ወመጽአ ንቤሁ ስዱቃውያን	መጽአ	
፲፩.	ወወሰድዎ ንበ ንጉሠ ባቢሎን		ወሰድዎ
፲፪.	ወሀለጢ እንከንቤን ሰብዑቱ አጎው	ሀለጢ	
፲፫.	ወረዝሙ ንጉሠ ባቢሎን ለደቂቁ		ረዝሙ
፲፬.	ወድሕረኩሎሙ ሞተት ይእቲ ብእሲት	ሞተት	
፲፭.	ወሰብዐቲሆሙ አውሰብዎ		አውሰብዎ
፲፮.	ወጸውዐ አግብርቲሁ ዐሠርተ	ጸውዐ	
፲፯.	ወለኩሎሙ መላእክተ ይሁዳ ቀተሎሙ		ቀተሎሙ
፲፰.	ወወሀቦሙ ዐሠርተ ምናናተ		ወሀቦሙ
፲፱.	ወፈነጢ ተናብልተ ድሕፊሁ	ፈነጢ	
፳.	ወወሰዶ ንጉሠ ባቢሎን ውስተባቢሎን	ፈነወ	ወሰዶ
፳፩.	ፈነወ ክልኤተ እምአርዳኢሁ		ነሥአ
፳፪.	ወነሥአ ሊቀመበስላን ለሴርዮ ዐቢይኳን		
፳፫.	ወእንዘዮሐውሩ ነጻፋ አልባሲሆሙ	ነጻፋ	
፳፬.	ወፈነዎሙ በበክልኤቱ		ፈነዎሙ
፳፭.	ጸለሎሙ ደመና ወፈርሐ		ጸለሎሙ

ሀ. የባለቤት ዝርዝር } ለይተህ በክፍቱ ቦታ አስቀምጥ
ለ. የተሳቢ ዝርዝር }

ግሰና ዝርዝር	የባለቤት ዝርዝር	የተሳቢ ዝርዝር
አገውኩከ	ኩ	ከ
አገውክዎ	ክ	ዎ
አገውናክ	ና	ከ
አገውናሁ /ኖ/	ና	ሁ /ኖ/
አገወኒ	ግእዝ ድምፅ	ኒ
አገውኮ	ከ	ሳብፅ ድምፅ
አገውክሙኒ	ሙ	ኒ
አገውክምዎ	ክም	ዎ
አገውክኒ	ክ	ኒ
አገውኪዮ	ኪ	ዮ
አገውክናኒ	ና	ኒ
አገውክናሁ	ና	ሁ
አገወኒ	ግእዝ ድምፅ	ኒ
አገወከ	ግእዝ ድምፅ	ከ
አገዎ	ግእዝ ድምፅ	ሳብፅ ድምፅ
አገጧኒ	ካዕብ ድምፅ	ኒ
አገጧከ	ካዕብ ድምፅ	ከ
አገውዎ	ወ	ሳብፅ ድምፅ
አገውተኒ	ተ	ኒ
አገውተከ	ተ	ከ
አገውዮ	ተ	ሳብፅ ድምፅ
አገዋኒ	ራብፅ ድምፅ	ኒ
አገዋከ	ራብፅ ድምፅ	ከ
አገዋሁ	ራብፅ ድምፅ	ሁ
አገውኩክሙ	ኩ	ክሙ
አገውክዎሙ	ክ	ዎሙ

ግለና ዝርዝር	የባለቤት ዝርዝር	የተሳቢ ዝርዝር
አገውናክሙ	ና	ክሙ
አገውናሆሙ /ኖሙ/	ና	ሆሙ /ኖሙ/
አገውከነ	ከ	ነ
አገውኮሙ	ኮ	ሙ
አገውክሙነ	ክሙ	ነ
አገውክምዎሙ	ክም	ዎሙ
አገውክነ	ክ	ነ
አገውኪዮሙ	ኪ	ዮሙ
አገውክናነ	ክና	ነ
አገውክናሆሙ	ክና	ሆሙ
አገውነ	ግእዝ ድምፅ	ነ
አገውክሙ	ግእዝ ድምፅ	ክሙ
አገዎሙ	ሳብፅ ድምፅ	ሙ
አገውነ	ካፅብ ድምፅ	ነ
አገውክሙ	ወ.	ክሙ
አገውዎሙ	ወ.	ዎሙ
አገውተነ	ተ	ነ
አገውተክሙ	ተ	ክሙ
አገውቶሙ	ተ	ሙ
አገዋነ	ራብፅ ድምፅ	ነ
አገዋክሙ	ራብፅ ድምፅ	ክሙ
አገዋሆሙ	ራብፅ ድምፅ	ሆሙ

ፖልሚድ ሃልሳይ

መሠሪ ግስን ወደ የዋህ ግስ ለውጥ

መሠሪ ግስ	ነጠላ ግስ
ነሣእኩኪ } ነሣእክዋ }	ነሣእኩ
ነሣእናኪ } ነሣእናሃ /ና/ }	ነሣእነ
ነሣእከኒ } ነሣእካ }	ነሣእከ
ነሣእክሙኒ } ነሣእክምዋ }	ነሣእክሙ
ነሣእክኒ } ነሣእክያ }	ነሣእኪ
ነሣእክናኒ } ነሣእክናሃ }	ነሣእክን
ነሥአኒ } ነሥአኪ }	ነሥአ
ነሥአኑኒ } ነሥአኑኪ }	ነሥአኑ
ነሥእዋ }	
ነሥአተኒ } ነሥአተኪ }	ነሥአት
ነሥአታ }	
ነሥአኒ } ነሥአኪ }	ነሥአ
ነሥአሃ }	

ትምህርት ሃላጊ

ረባሕ ግስ

፩. አርእስተ ረባሕ

፩.፩ ስምዚያቸውና ዓይነታቸው

ግስ የየራሱን ጠባይ ጠብቆ በየጠባዩ እንዲረባ በዋናነት የሚመሩ ግሶችና ጠባዮቻቸው አርእስተ ረባሕ ይባላሉ። የርባታ አለቆች፣ የርባታ ዋናዎች፣ የርባታ የበላይ መሪዎች ማለት ነው።

በአንዳንድ መምህራን-ግእዝ መራሕያን፣ ጠቅላዮች ተብለው ተሰይመዋል። የርባታ መሪዎች፣ የርባታ ጠቅላዮች ማለት ነው። ይህም ስምዚያቸው ከመጀመሪያው ስምዚያቸው ልዩነት የለውም። አርእስተ ረባሕ፡-

- ፩ ቀተለ = ገደለ
- ፪ ቀደሰ = አመሰገነ፣ አከበረ፣ ለየ
- ፫ ገብረ = አደረገ
- ፬ ተንበለ = ለመነ፣ ማለደ
- ፭ ባረከ = ባረከ፣ አመሰገነ፣ መረቀ
- ፮ ኤለ = ዞረ
- ፯ ክህል = ቻለ
- ፰ የደ = ዞረ

ናቸው።

፩.፪. ቅርጽ አርእስት

ሀ. ቅርጽ - ቀዳማይ አንቀጽ

ሀ.፩ የቀዳማይ አንቀጽ መነሻ

አርእስተ ረባሕ በቀዳማይ አንቀጽ መነሻ ላይ የሚያሳዩት ቅርጽ /ፊደል/፣ የሚያስሙት ድምፅ በአምስት ዓይነቶች የተመደበ ነው።

መምህራን ግእዝ አርእስተ ግስን ይለዋውጡዋቸዋል። በተለያዩ አቆጣጠርም ይቆጥሩዋቸዋል። አንዳንዶቹ ስምንት ሲያደርጉዋቸው አብዛኛዎቹ ሰባት አድርገው ይቁጥሩዋቸዋል። ቋሚ ነገሩ የግስ የቅርጽ ፊደልና የሰልተ ንባብ ልዩነትን የርባታ አካሄድን ለይቶ ማሳየት ነው። የዚህ ጽሑፍ አዘጋጅም ይኸን ቋሚ መንገድ በመከተል ስምንት አድርጎ ቁጥሯቸዋል።

ይህም:

መነሻ ቅርጽ /ፊደል/	መነሻ ድምፅ	እርእሰተ-ረባሕ
ግእዝ ፊደል	ግእዝ ጽምፅ →	ቀተለ
» »	» » →	ቀደሰ
» »	» » →	ገብረ
» »	» » →	ተንበለ
ራብዕ »	ራብዕ » →	ባረከ
ሐምሰ »	ሐምሰ » →	ኤለ
ሳድስ »	ሳድስ » →	ክህለ
ሳብዕ »	ሳብዕ » →	ያደ

ነው።

ምሳሌ

ኑባሬ → እርእሰተ ግስተባለቤትተሳቢ

መነሻው	እርእሰት ግስት	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ግእዝ	ቀተለ	ሙሴ	ገብፃዊ	ሙሴ ገብፃዊውን ገደለ
»	ቀደሰ	አሮን	ሴዋውያን	አሮን ሴዋውያንን ለየ
»	ገብረ	ፈጣሪ	ብርሃኖተ	ፈጣሪ ብርሃኖትን ፈጠረ
»	ተንበለ	ኤልያስ	ፈጣሪሁ	ኤልያስ ፈጣሪውን ማለደ
ራብዕ	ባረከ	ያዕቆብ	ይሁዳህ	ያዕቆብ ይሁዳን መረቀ
ሐምሰ	ኤሉ	ጳውሎስ	ገዳማተ	ጳውሎስ ገዳማትን ዞኑ
ሳድስ	ክህለ	እግዚእ	ኩሎ	እግዚእ ኩሎን ችግሩ
ሳብዕ	ያደ	ዮሐንስ	ዮርዳኖስ	ዮሐንስ ዮርዳኖስን ዞረ

እያለ መንገዱን ያሳያል

ሥርዓተ - ስዋስው/ሞያ/

ቀዳማይ አንቀጽ	ሥርዓተ /ሞያው/
ቀተለ	የሙሴ ድርጊት መግለጫ ቀዳማይ ማሰሪያ አንቀጽ
ቀደሰ	የአሮን » » » » »
ገብረ	የፈጣሪ » » » » »
ተንበለ	የኤልያስ » » » » »
ባረከ	የያዕቆብ » » » » »
ኤሉ	የጳውሎስ » » » » »
ክህለ	የእግዚእ » » » » »
ያደ	የዮሐንስ » » » » »

ነው።

ጥቅም

ማስታወሻ

- * ግስ ከዚህ በላይ በተገለጹት አምስት መነሻዎች ካልሆነ በተር በካዕብና በሣልስ መነሻ ፊደልና ድምፅ አይነሣም፡፡
- * አምስቱ የቀዳማይ አንቀጽ መነሻዎች ፊደላትና ድምፆች በቀደሙት መምህራን ግእዝ«መራት» ተብለው የተሰየሙት መሆናቸውን እናስታውሳለን፡፡

ሀ.፪ የቀዳማይ አንቀጽ መካከለኛ ቅርጽ /ፊደል/፣ ድምፅና ስልተ ንባብ የአርእስተ - ረባሕ ቀዳማይ አንቀጽ በመካከለኛ ቅርጽ /ፊደል/ በመካከለኛ ድምፁና ስልተ-ንባቡ የተለያየ ነው፡፡ ልዩነቱን መገንዘብ እንችል ዘንድ ከዚህ በታች ባለው ሰንጠረዥ የተመለከተውን አቀማመጥ እንመልከት

አርእስት	መካከለኛ ቅርጾች፣ ድምፃቸውና ስልተ - ንባባቸው		
	መካከለኛ ቅርጽ /ፊደል/	መካከለኛ ድምፅ	መካከለኛ ስልተ - ንባብ
ቀተለ	ግእዝ ቅርጽ /ፊደል/	ግእዝ ድምፅ	ይላላል
ቀደሰ	» » »	» »	ይጠብቃል
ገብረ	ሳድስ »	ሳድስ »	ይላላል
ተንበለ	ሳድስ እና ግእዝ /ፊደል/	ሳድስ ና ግእዝ ድምፅ	»
ባረከ	ግእዝ »	ግእዝ »	»
ኤለ	» »	-	»
ከሀለ	ሳድስ »	ሳድስ »	»
የደ	ግእዝ /ወ/	ግእዝ »	»

ኤለና የደ መካከለኛ ቅርጾቻቸውን /ፊደላቸውን/ /የ፣ወ/ ሳይገኙ ሳይገኙ/ በማነገሩ ጊዜ «አየለ፣ ዐወደ» በማለት መነሻና መካከለኛ ቅርጾቻቸውን /ፊደላቸውን/ ግእዝ ቅርጽ /ፊደል/ ግእዝ ድምፅ አድርገው የተነገሩ መሆናቸውን እናስተውል፡፡

ሀ. ፫. ግንኙነታቸውና ልዩነታቸው
አርእስተ ረባሕ በቀዳማይ አንቀጽ

- ቅርጽ - ፊደል } ይገናኛሉ፣ ይለያያሉ
- ስልተ - ንባብ }

ግንኙነታቸውንና ልዩነታቸውን ከዚህ በታች ባለው ሰንጠረዥ እንመልከት፡፡

አርእስተ ረባሕ	ግንኙነታቸውና ልዩነታቸው			
	በቅርጽ - ፊደል		በስልተ - ንባብ	
	ልዩነት	ግንኙነት	ልዩነት	ግንኙነት
—► ቀተለና ቀደሰ	የላቸውም	አላቸው	አላቸው	የላቸውም
ቀተለና ገብረ	አላቸው	የላቸውም	የላቸውም	አላቸው
ቀተለና ተንበለ	»	»	»	»
ቀተለና ባረከ	»	»	»	»
ቀተለና ኤለ	»	»	»	»
ቀተለና ክህለ	»	»	»	»
ቀተለና ያደ	»	»	»	»
—► ቀደሰና ገብረ	»	»	አላቸው	የላቸውም
ቀደሰና ተንበለ	»	»	»	»
ቀደሰና ባረከ	»	»	»	»
ቀደሰና ኤለ	»	»	»	»
ቀደሰና ክህለ	»	»	»	»
ቀደሰና ያደ	»	»	»	»
—► ገብረና ተንበለ	»	»	የላቸውም	አላቸው
ገብረና ባረከ	»	»	»	»
ገብረና ኤለ	»	»	»	»
ገብረና ክህለ	»	»	»	»
ገብረና ያደ	»	»	»	»
—► ተንበለና ባረከ	»	»	»	»
ተንበለና ኤለ	»	»	»	»
ተንበለና ክህለ	»	»	»	»
ተንበለና ያደ	»	»	»	»
—► ባረከና ኤለ	»	»	»	»
ባረከና ክህለ	»	»	»	»
ባረከና ያደ	»	»	»	»
ኤለና ክህለ	»	»	»	»
ኤለና ያደ	»	»	»	»

የጠቅላላው ግስ ቀዳማይ አንቀጽ የቅርጽ ፊደልና የስልተ ንባብ ልዩነትን ወይም ግንኙነትን በዚህ በአርእስተ-ረባሕ መንገድ መረዳት ይቻላል።

ለ. ቅርጽ ካልአይ ወሃልሳይ አናቅጽ

፩. አሥራው ፊደላት /መነሻ ፊደላት/

ለ.፩.፩. ስያሜያቸው

የካልአይና የሃልሳይ አናቅጽ ባዕድ መነሻ ፊደላት በቀደምት መምህራን ግእዝ ስያሜ አሥራው ግስ ይባላሉ። አሥራው ማለት ሥሮች መነሻዎች፣ መጀመሪያዎች ማለት ነው።

አሥራው አ
ፊደላት ነ
ተ
የ } ናቸው

፩.፪. አገባባቸው

አሥራው ፊደላት በዐሥር መራሕያን ቅርብና ሩቅ መደብ ተመድበው በካልአይና በሃልሳይ አናቅጽ ላይ ባዕድ መነሻ እየሆኑ ይገባሉ።

ከባሪ → /ሥርወ-ግስ ፊደል+ካልአይ /ሃልሳይ/ አንቀጽ/

መደብ	አሥራው ፊደላት	መራሕያን	የአናቅጽ ዓይነት		
ቅ	አ	በአነ	ካልአይና	ሃልሳይ	አናቅጽ /እጉበር/
ር	ነ	በንሕነ	»	»	/እግበር/
ብ	ተ	በአንተ	»	-	አንቀጽ /ትጉበር/
መ	»	በአንትመ	»	-	» /ትጉበሩ/
ደ	»	በአንቲ	»	-	» /ትጉበሪ/
ብ	»	በአንትን	»	-	» /ትጉበራ/
ሩቅ	»	በይእቲ	»	»	አንቀጽ /ትጉበር/
መደብ	የ	በውእቱ	»	»	» /ይጉበር/
	»	በውእቶመ	»	»	» /ይግበር/
	»	»	»	»	» /ይጉበሩ/
	»	በውእቶን	»	»	» /ይጉበራ/

ይገባሉ።

፩.፫. የአገባባቸው ስልት አሥራው ፊደላት በካልክይና በሣልሳይ አናቅጽ ላይ ባዕድ መነሻ ሆነው የመገንጠላቸው ስልቶች ሁለት ናቸው፡፡

፩. ሀናአ ባልገቡበት /በሌሉበት/ ግስ } የመነገር ስልቶች ናቸው
፪. ሀናአ በገቡበት /ባሉበት/ ግስ }

ሀ. ሀናአ ባልገቡበት /በሌሉበት/ ግስ የመገራቸው ስልት አሥራው ፊደላት «ሀ» ና «አ» በመነሻ ወይም በመካከል ባልገቡበት/ በሌሉበት/ ግስ የካልክይና የሣልሳይ አናቅጽ ባዕድ መነሻ ሆነው ሲገቡ በሁለቱ አናቅጽ በካልክይና በሣልሳይ አናቅጽ/ ሳድስ ቅርጽ/ፊደል/ና ሳድስ ድምፅ ይሆናሉ፡፡

አሥራው ፊደላት	መራሕያን	ካልክይ አንቀጽ	ሣልሳይ አንቀጽ
እ	አነ	እመጽእ	እምጸእ
ን	ንሕነ	ንመጽእ	ንምጸእ
ት	አንተ	ትመጽእ	
ት	አንትሙ	ትመጽኡ	
ት	አንቲ	ትመጽኢ	
ት	አንትን	ትመጽኣ	
ት	ይእቲ	ትመጽእ	ትምጸእ
ይ	ውእቱ	ይመጽእ	ይምጸእ
ይ	ውእቶሙ	ይመጽኡ	ይምጽኡ
ይ	ውእቶን	ይመጽኣ	ይምጽኣ

እያሉ ሳድስ ባዕድ መነሻ ሆነው ይገባሉ፡፡

ምሳሌ
ኑባሬ

ባለቤት+ሥርወ ግስ ፊደል+ግስ+ተሳቢ

አሥራው ፊደላት	ባለቤት	ግስ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
አ	አነ	እስከሎ	ለአብ	እኔ አብን እለምነዋለሁ
ን	ንሕነ	ንገብር	ምዕራፊ	እኛ ማረፊያን እንሠራለን
ት	አንተ	ትሁቦሙ	ሲሳዮሙ	አንተ ምግባቸውን ትሰጣቸዋለህ
»	አንትሙ	ትከውኑ	ሰማዕትዮ	እናንተ ምስክሮቼ ትሆናላችሁ
»	ማርታ	ትሠርሐ	ብዙሐ	ማርታ ብዙን ትደክሚያለሽ
»	አንስት	ትበክያሁ	ለክርስቶስ	ሴቶች ክርስቶስን ታለቅሱለታላችሁ
»	ምድር	ትርዕድ	-	ምድር ትንቀጠቀጣለች
ይ	ኤልያስ	ይመጽእ	ቅድመ	ኤልያስ ቀድሞ ይመጣል
»	ደመናት	ይለምዑ	ቃሎ	ደመናዎች ቃለን ይሰማሉ
»	ሰማያት	ይነግራ	ሰብሐተ	ሰማዮች ክብሩን ይነግራሉ

በማለት የግሱ ሳድስ ባዕድ መነሻ ሆነው መነገራቸውን ያሳያሉ፡፡

ሥርዓተ - አሥራው ፊደላት /ሞያ/

አሥራው ፊደላት	ሥርዓታቸው /ሞያቸው/			
እ	የ/እ/ ስኢሎ ባዕድ መነሻ ፊደልና ድምፅ			
ን	የ/ን/ ገብር	»	»	»
ት	የ/ት/ ሁብሙ	»	»	»
ት	የ/ት/ ከውኑ	»	»	»
ት	የ/ት/ ሠርሐ	»	»	»
ት	የ/ት/ በክያሁ	»	»	»
ት	የ/ት/ ርዕድ	»	»	»
ይ	የ/ይ/ መጽእ	»	»	»
»	የ/ይ/ ሰምዑ	»	»	»
»	የ/ይ/ ነግራ	»	»	»

ነው፡፡

ለ. «ሀ» ና «አ» በገቡበት /ባሉበት/ ግስ የመነገራቸው ስልት አሥራው ፊደላት ሀ ና አ በመነሻ ወይም በመካከል በገቡበት /ባሉበት/ ግስ ቅርጻቸውንና ድምጻቸውን በመለዋወጥ የካልአይና የሣልሳይ አናቅጽ ባዕድ መነሻ ይሆናሉ።

ለ.፩. ግእዝ ባዕድ መነሻ ሲሆኑ

አሥራው ፊደላት «ሀ» ና «አ» በመነሻ ባሉበት ባለ አራት ፊደላት ግስ ሲገቡ በካልአይ አንቀጽና በሣልሳይ አንቀጽ ላይ ግእዝ ባዕድ መነሻ ይሆናሉ።

ኑባሬ → /ግእዝ ሥርወ-ግስ+ካልአይ /ሣልሳይ/ አንቀጽ/

አሥራው ፊደላት	መራሕያን	ካልአይ አንቀጽ	ሣልሳይ አንቀጽ
አ	አነ	አሀየምን	አሀይምን
		አአነዝር	አአንዝር
ን	ንሕነ	ነሀየምን	ነሀይምን
		ነአነዝር	ነአንዝር
ተ	አንተ	ተሀየምን	
»		ተአነዝር	
»	አንትሙ	ተሀየምኑ	
»		ተአነዝሩ	
»	አንቲ	ተሀየምኒ	
»		ተአነዝሪ	
»	አንትን	ተሀየምና	
»		ተአነዝራ	
»	ይእቲ	ተሀየምን	ተሀይምን
»		ተአነዝር	ተአንዝር
የ	ውእቱ	የሀየምን	የሀይምን
»		የአነዝር	የአንዝር
»	ውእቶሙ	የሀየምኑ	የሀይምኑ
»		የአነዝሩ	የአንዝሩ
»	ውእቶን	የሀየምና	የሀይምና
		የአነዝራ	የአንዝራ

እያሉ ይገባሉ።

ምሳሌ፡
ኑባሬ →

ባለቤት+አሥራው ፊደላትና አናቀጽ+ተሳቢ

	ባለቤት	አሥራውና አናቀጽ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ካልአይ	አነ	አሐንግር	ወልድያ	እኔ ልጄን እሸኮኮ እላለሁ
	ንሕነ	ነሐበርት	ወርቀ	እኛ ወርቅን እንከላለን
አንቀጽ	ዕዝራ	ተዐነዝር	ዕንዚራ	ዕዝራ በገናን ትደረድራለህ
ሣልሳይ	መያሲ	የአወይን	ወይነ	ጠማቂ ወይንን ይጠምቃል
አንቀጽ	አነ	አሐንግር	ወልድያ	እኔ ልጄን እሸኮኮ ልበል
	ንሕነ	ነሐበርት	ወርቀ	እኛ ወርቅን እንከላ
	መያሲ	የአወይን	ወይነ	ወይንጠማቂ ወይንን ይጥመቅ

በማለት መንገዳቸውን ያሳያሉ።

ሥርዓተ - አሥራው ፊደላት

አሥራው ፊደላት	ሥርዓተ አሥራው ፊደላት
አ	የ/አ/ ሐንግር ግእዝ ባዕድ መነሻ
ነ	የ/ነ/ ሐበርት » » »
ቱ	የ/ተ/ ዐነዝር » » »
የ	የ/አ/ ወይን » » »

ነው።

የሣልሳይ አንቀጽ ሥርዓታቸውም /ሞያቸውም/ በዚሁ መንገድ ይመለከቷል።

ማስታወሻ

- አሥራው ፊደላት በሁለቱም አናቅጽ /በካልአይና በሣልሳይ ግእዝ ቅርጽ /ፊደል/፣ ግእዝ ድምፅ መሆናቸውን እንገንዘብ
- በአራቱ ቅርብ መደቦች ሣልሳይ አንቀጽ ሳይነገር የቀረው አሥራው ፊደላት ስለማይገቡበት፣ ያለአሥራው ፊደላት ስለሚነገር ነው። አገባቡንና ምሳሌውን በኋላ እንመለከተዋለን።

ለ.፪. ግእዝና ሳድስ ሆነው የመነገራቸው መንገድ የቀዳማይ አንቀጽ መሠረተ ቃል ሁለትና ሦስት ፊደል በሆነ ባልቶም በሚነበብ ግስ «ሀ» ና «አ» በመነሻ ሲገቡ አሥራው ፊደላት በካልአይ አንቀጽ ግእዝ } መነሻ ይሆናሉ
በሣልሳይ አንቀጽ ሳድስ }

የግሉ ፊደላት ቁጥር	አሥራው ፊደላት	መራሕያን	ካልአይ አንቀጽ	ግልግይ አንቀጽ
ባ	አ	አነ	አኅይል	አኅል
ለ	»	»	አአይል	አአተል
ሁ	ነ	ንሐነ	ነኅይል	ንኅል
ለ	»	»	ነአይል	ንአል
ት	ተ	አንተ	ተኅይል	
ፊ	»	»	ተአይል	
ደ	»	አንትሙ	ተኅይሉ	
ላ	»	»	ተአይሉ	
ት	»	አንቲ	ተኅይሊ	
	»	»	ተአይሊ	
ግ	»	አንትን	ተኅይላ	
ስ	»	»	ተአይላ	
	»	ይእቲ	ተኅይል	ትኅል
	የ	ውእቱ	የኅይል	ይኅል
	»	»	የአይል	ይአል
	»	ውእቶሙ	የኅይሉ	ይኅሉ
	»	»	የአይሉ	ይአሉ
	»	ውእቶን	የኅይላ	ይኅላ
	»	»	የአይላ	ይአላ
ባለ ሦሥት	አ	አነ	አሐዝን	እሐዝን
	»	»	አአኪ	እአኪ
ፊ	ነ	ንሐነ	ነሐዝን	ንሐዝን
ደ	»	»	ነአኪ	ንአኪ
ላ	ተ	አንተ	ተሐዝን	
ት	»	»	ተአኪ	
		አንትሙ	ተሐዝኑ	

የግሰ ፊደላት ቁጥር	አሥራው ፊደላት	መራሕያን	ካልአይ አንቀጽ	ሣልሣይ አንቀጽ
ግ ስ		»	ተአከዩ	
		አንተ	ተሐዝኒ	
		»	ተአከዩ	
		አንትን	ተሐዝና	
		»	ተአከያ	
		ይእቲ	ተሐዝን	ትሐዝን
		»	ተአኪ	ትእኪ
	የ	ውእቱ	የሐዝን	ይሐዝን
	»	»	የአኪ	ይእኪ
	»	ውእቶሙ	የሐዝኑ	ይሐዝኑ
		»	የአከዩ	ይእከዩ
		»	የሐዝና	ይሐዝና
		»	የአከያ	ይእከያ

በማለት ይህን በመሰለ ግስ ሁሉ የገባለ፡፡

ምሳሌ

ኑባሬ

ባለቤት + አሥራው + ግስ + ተሳቢ

የአንቀጽ ዓይነት	ባለቤት	አሥራውና ግስ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ካልአይ አንቀጽ →	አን	አሀይድ	ንዋዮ	እኔ ገንዘብን እማቀለሁ
	አንተ	አአይል	አድባሪ	እኔ ተራሮችን እዘራለሁ
	አንትሙ	ተሐዝን	በእንቲአየ	አንተ ስለኔ ታዝናለህ
ሣልሣይ አንቀጽ →	አንትሙ	ተሐጥኡ	ሢሣዩ	እናንተ ምግብ ታጠላችሁ
	ሰብእ	የአምን	ከመቦፈጣሪ	ሰው ፈጣሪ እንዳለ ያምናል
	አን	እሂድ	ንወዮ	እኔ ገንዘብን ልቀማ
	አን	እኢል	አድባሪ	እኔ ተራሮችን ልዘር
	ሰብእ	ይእመን	ከመቦፈጣሪ	ሰው ፈጣሪ እንዳለ ይመን

እያለ በመነገር መንገዳቸውን ያሳያሉ፡፡

ሥርዓተ - አሥራው ፊደላት

አሥራው ፊደላት	ሥርዓታቸው /ጥያቄው/
አ	የ/አ/ሀይድ ግእዝ ባዕድ መነሻ ፊደልና ድምፅ
አ	የ/አ/ አይለ ግእዝ ባዕድ መነሻ » »
ተ	የ/ተ/ ሐዝን » » » »
ተ	የ/ተ/ ሐጥኡ » » » »
የ	የ/የ/ አምን » » » »
እ	የ/እ/ሂድ ሳድስ » » »
እ	የ/እ/ ኢል » » » »
ይ	የ/ይ/ እመን » » » »

ነው።

ለ.፫ ሳድስና ግእዝ ሆነው የመነገራቸው መንገድ

፫.፩ «ሀ»ና «አ» በመነሻ በገቡበት ጊዜ ሲነገሩ

የቀዳማይ አንቀጽ ሠርወ ቃል ሦስት ፊደላት ሆኖ መካከለኛ ፊደሉን እያጠበቀ ወይም እያላላ /በማጥበቅ ወይም በማላላት/ በሚነበብ ጊዜ «ሀ» ና «አ» ሲገቡ አሥራው ፊደላት

በካልአይ አንቀጽ ፩፻፲፱ } ባዕድ መነሻ ይሆናሉ
በሣልሳይ አንቀጽ ፱፻፲፱ }

	አሥራው ፊደላት	መራሕያን	ካልአይ አንቀጽ	ሣልሳይ አንቀጽ
ጠ	አ	አነ	እሄሉ	አሀሉ
ብ	»	አነ	እኤድም	አአድም
ቆ	ነ	ንሐነ	ንሄሉ	ነሀሉ
»	»	»	ንኤድም	ነአድም
የ	ተ	አንተ	ትሄሉ	
ሚ	»	»	ትኤድም	
ነ		አንትሙ	ትሄልጢ	
ገ		»	ትኤድሙ	
ር		አንቲ	ትሄልዊ	
»		»	ትኤድሚ	
ግ		አንትን	ትሄልዋ	
ስ		»	ትኢድማ	
		ይእቲ	ትሄሉ	
		»	ትኤድም	
	የ	ውእቱ	ይሄሉ	የሀሉ
	»	»	ይኤድም	የአድም
	»	ውእቶሙ	ይሄልጢ	የሀልጢ
	»	»	ይኤድሙ	የአድሙ
	»	ውእቶን	ይሄልዋ	የሀልዋ
	»	»	ይኤድማ	የአድማ
ላ	አ	አነ	እሐውዝ	አሐውዝ
ል	»	»	እእሐዝ	አአሐዝ
ቶ	ነ	ንሐነ	ንሐውዝ	ነሐውዝ
»	»	»	ንእነዝ	ነአነዝ
የ	ተ	አንተ	ትሐውዝ	
ሚ	»	አንተ	ትእሐዝ	

	አሥራው ፊደላት	መራሕያን	ካልአይ አንቀጽ	ሥልጣይ አንቀጽ
ነ	»	አንትሙ	ትሔውዙ	
ገ	»	»	ትእሐዙ	
ር	»	አንቲ	ትሔውዚ	
	»	»	ትእሐዚ	
ግ	»	አንትን	ትሔውዛ	
ስ	»	»	ትእሐዛ	
	»	ይእቲ	ትሔውዝ	ተሐውዝ
	»	»	ትእሐዝ	ተአሐዝ
	የ	ውእቱ	ይሔውዝ	የሐውዝ
	»	»	ይእሐዝ	የአሐዝ
	»	ውእቶሙ	ይሔውዙ	የሐውዙ
	»	»	ይእሐዙ	የአሐዙ
	»	ውእቶን	ይሔውዛ	የሐውዛ
	»	»	ይእሐዛ	የአሐዛ

በማለት ይህን በመሰለ ግስ ሁሉ ይገባሉ።

ምሳሌ ኑባሩ → ባለቤት+አሥራው ፊደላት+ግስ+ተሳቢ

የአንቀጽ ዓይነት	ባለቤት	አሥራውና ግስ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ካልአይ →	አነ ንሐነ አንተ ራኔል ውእቱ	እሄሉ ንሔውጸ ትሄሉ ትኤድም ይሔውዛ	ምስሌክሙ ለምድር ለዓለም እምኩሎን ለቤተክርስቲያን	እኔ ከናንተ ጋር እኖራለሁ እኛ ምድርን እንጎበኛታለን አንተ ለዘለዓለም ትኖራለህ ራኔል ከሁሉም ታምራለች እሱ ቤተክርስቲያንን ያበራሳታል ባለፀገች አገልጋዮቻቸውን ያዘዛሉ
ሥልጣይ →	አነ ንሐነ ራኔል ውእቱ አብዕልት	አሀሉ ነሐውጸ ተአድም የሐውዛ የአዝዙ	ምስሌክሙ ለምድር እምኩሎን ለቤተ ክርስቲያን አግብርተኛህሙ	እኔ ከናንተ ጋር ልኑር እኛ ምድርን እንጎበኛት ራኔል ከሁሉም ታምራለች እሱ ቤተ ክርስቲያንን ያበራሳታል ባለጸገች ራሳት አገልጋዮቻቸውን ይዘዙ

እያሉ ባድሰና ግእዝ ሆነው የመነገራቸውን መንገድ ያሳያል።

ሥርዓተ - አሥራው

አሥራው ፊደላት	ሥርዓታቸው /ጥያቄው/				
አ	የ/አ/ ሄሉ	ሳድስ	ባዕድ	መነሻ	ፊደልና ድምፅ
ነ	የ/ነ/ ሐውጽ	»	»	»	»
ተ	የ/ተ/ ኤድም	»	»	»	»
ተ	የ/ተ/ ሄሉ	»	»	»	»
የ	የ/የ/ ሐውዛ	»	»	»	»
የ	የ/የ/ ኤዝዙ	»	»	»	»
አ	የ/አ/ ሀሉ ግእዝ	»	»	»	»
ነ	የ/ነ/ ሐውጽ	»	»	»	»
ተ	የ/ተ/ አድም	»	»	»	»
የ	የ/የ/ ሐውዛ	»	»	»	»
የ	የ/የ/ አዝዙ	»	»	»	»

ነው።

፫.፪. «ሀ» ና «አ» በመካከል በገቡበት ግስ ሲነገሩ

የቀዳማዊ አንቀጽ መሠረተ ቃል ሦስት ፊደል ሆኖ መካከለኛ ፊደሉ ባልቶ በሚነበብ ግስ መካከል «ሀ» ና «አ» ሲገቡ አሥራው ፊደላት

በካልኣይ አንቀጽ ሳድስ } ባዕድ መነሻ ይሆናሉ
በሣልሳይ አንቀጽ ግእዝ }

ከባሬ አሥራው ሳድስ ሥርወ-ግስ+ካልኣይ አንቀጽ
ግእዝ ሥርወ-ግስ+ሣልሳይ አንቀጽ

አሥራው ፊደላት	መራሕያን	ካልኣይ አንቀጽ	ሣልሳይ አንቀጽ
አ	አነ	አሁብ /አውህብ/	አሀብ
»	»	አውዕል	አዐል
ን	ንሐነ	ንሁብ /ንውህብ/	ንሀብ
»	»	ንውዕል	ንዐል
ተ	አንተ	ትሁብ /ትውህብ/	
»	»	ትውዕል	
»	አንትመ	ትሁቡ /ትውህቡ/	
»	»	ትውዕሉ	
»	አንቲ	ትሁቢ /ትውህቢ/	
»	»	ትውዕሊ	

አሥራው ፊደላት	መራሕያን	ካልኣይ አንቀጽ	ሃልሳይ አንቀጽ
ተ	አንትን	ትሁባ /ትውሀባ/	
»	»	ትውዕላ	
»	ይእቲ	ትሁብ /ትውሀብ/	ተሀብ
»	»	ተውዕል	ተዕል
ይ	ውእተ	ይሁብ /ይውሀብ/	የሀብ
»	»	ይውዕል	የዕል
»	ውእቶሙ	ይሁቡ /ይውሀቡ/	የሀቡ
»	ውእቶን	ይሁባ /ይውሀባ/	የሀባ

በማለት ሳድስና ግእዝ እየሆኑ ይህን በመሰለ ግስ ሁሉ ይገባሉ፡፡

ምሳሌ

ኑባሬ

ባለቤት+ሥርወተ ግስ+ግስተተሳቢ+

የአንቀጽ ዓይነት	ባለቤት	አሥራ ውና ግሏ	ፂ	የአማርኛ ፍች
	አነ	እሁበክሙ	ራወተ	እኔ ሕይወትን እሰጣችኋለሁ
	አንተ	ትሁብሙ	ሂሃዮሙ	አንተ ምግባቸውን ትሰጣቸዋለህ
	ይእቲ	ትሁብ	ሀብተ	እኔ ሰጥታን ትሰጣለች
	ውእቱ	ይሁብ	ዘርአ	እሱ ዘርን ይሰጣል
	ውእቱ	ይሁብን	ዝናመ	እሱ ዝናምን ይሰጠናል
	ውእቶሙ	ይውዕሉ	ምስሌሁ	እነሱ ከሱ ጋር ይውላሉ
	አነ	እሁበክሙ	ሕይወተ	እኔ ሕይወትን ልሰጣችሁ
	ይእቲ	ተሀብ	ሀብተ	እኔ ሰጠታን ትስጥ
	ውእቱ	የሀብ	ዘርአ	እሱ ዘርን ይስጥ
	ውእቱ	የሀብ	ዝናመ	እሱ ዝናምን ይስጥ
	ውእቶሙ	የዕሉ	ምስሌሁ	እነሱ ከሱ ጋር ይዋሉ

በማለት መንገዳቸውን /አገባባቸውን /ያሳያሉ፡፡

አሥራው ፊደላት	ሥርዓታቸው /ጥያቸው/					
አ	የ/አ/ ሀብከመ.	ሳድስ	ባዕድ	መነሻ	ፊደልና	ድምፅ
ታ	የ/ታ/ ሀብመ.	»	»	»	»	»
ት	የ/ት/ ሀብ	»	»	»	»	»
ይ	የ/ይ/ ሁብ	»	»	»	»	»
ይ	የ/ይ/ ሀብነ	»	»	»	»	»
ይ	የ/ይ/ ውዕሉ	»	»	»	»	»
አ	የ/አ/ ሀብከመ.	ግእዝ	»	»	»	»
ተ	የ/ተ/ ሀብ	»	»	»	»	»
የ	የ/የ/ ሀብ	»	»	»	»	»
የ	የ/የ/ ዐሉ	»	»	»	»	»

ነው።

ለ.፩. ራብዕ ሆነው የመነገራቸው መንገድ

በቀደማይ አንቀጽ መሠረተ ቃል ያልነበሩ «አ»፣ «አን»፣ «አስተ»

የተባሉት ባዕዳን መነሻዎች በግስ መሸነ ላይ ተጨማሪ ሆነው ሲገቡ አሥራው ፊደላት፡- በካልአይና በሃልላይ አናቅጽ ላይ ራብዕ ባዕድ መነሻ ቅርጽ /ፊደል/ ፣ ራብዕ ባዕድ መነሻ ድምፅ ይሆናሉ።

አሥራው ፊደላት	መራሕያን	ካልአይ አንቀጽ	ሃልላይ አንቀጽ
አ	አነ	አከብር	አከብር
»	አነ	አንሶሱ	አንሶሱ
»	አነ	አስተርኢ	አስተርኢ
ሩ	ንሕነ	ናከብር	ናከብር
»	»	ናንሶሱ	ናንሶሱ
»	»	ናስተርኢ	ናስተርኢ
ተ	አንተ	ታከብር	
»	»	ታንሶሱ	
»	»	ታስተርኢ	
»	አንትመ	ታከብሩ	
»	»	ታንሶሰው	
»	»	ታስተርኢዩ	
»	አንቲ	ታከብሩ	
»	»	ታንሶስዋ	
»	»	ታስተርኢዩ	

አሥራው ፊደላት	መራሕያን	ካልአይ አንቀጽ	ግልሳይ አንቀጽ
ተ	አንትን	ታከበራ	
»	»	ታንሶስዋ	
»	»	ታስተርእያ	
»	ይእቲ	ታከብር	ታከብር
»	»	ታንሶሱ	ታንሶሱ
የ	»	ታስተርኢ	ታስተርኢ
»	ውእቱ	ያከብር	ያከብር
»	»	ያንሶሱ	ያንሶሱ
»	»	ያስተርኢ	ያስተርኢ
»	ውእቶሙ	ያከብሩ	ያከብሩ
»	ውእቶሙ	ያንሶስዉ	ያንሶስዉ
»	»	ያስተርእዩ	ያስተርእዩ
»	ውእቶን	ያከብራ	ያከብራ
»	»	ያንሶስዋ	ያንሶስዋ
»	»	ያስተርእያ	ያስተርእያ

እያሉ በሁለቱም አናቅጽ ራብዕ ባዕድ መነሻ ሆነው ይገባሉ።

ምሳሌ

ኑባሬ → ባለቤት+ሥርወ-ግስ+ግስ+ተሳቢ

የአንቀጽ ዓይነት	ባለቤት	አሥራውና ግስ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ካ	አነ	አገብር	ሠናዩ	እኔ በጎን አሰራለሁ
ል	ንሕነ	ናከብር	ሰንበተ	እኛ ሰንበትን እናከብራለን
አ	አንተ	ታንሶሱ	ዕፀወ	አንተ እንጨትን ታመለላለህ
ይ	አንትሙ	ታጠምቁ	ሰብአ	እናንተ ሰውን ታጠምቃላችሁ
አ	አንትሙ	ታስተርእዩ	ለሰብእ	እናንተ ለሰው ትታያላችሁ
ን	ይእቲ	ታውሕዝ	ሐሊበወመዓረ	እሷ ማርንና ወተትን ታፈላለች
ቀ	ዮሐንስ	ያጠምቆሙ	ለሕዝብ	ዮሐንስ ሕዝቡን ያጠምቃቸዋል
ጽ	ውእቱ	ያውዒ	ሐሰር	እሱ ገለባውን ያቀጥላቸዋል
ግልሳይ	አነ	አግብር	ሠናዩ	እኔ በጎን ላሰራ
አ	ንሕነ	ናከብር	ሰንበተ	እኛ ሰንበትን እናከብር
ን	ይእቲ	ታውሕዝ	ሐሊበወመዓረ	እሷ ማርንና ወተትን ታፍሰስ
ቀ	ዮሐንስ	ያጥምቆሙ	ለሕዝብ	ዮሐንስ ሕዝብን ያጥምቅ
ጽ	ውእቱ	ያውዒ	ሐሰር	እሱ ገለባውን ያቃጥል

በማለት ራብዕ ባዕድ መነሻ ሆነው መነገራቸውን ያሳያሉ።

ሥርዓተ - አሥራው

አሥራው ፊደላት	ሥርዓታቸው
አ	የ/አ/ የአገብር ራብዕ በዕድ መነሻ ፊደልና ድምዕ
ና	የ/ና/ ከብር » » » » »
ታ	የ/ታ/ ንሶሱ » » » » »
ታ	የ/ታ/ ስተርእዩ » » » » »
ያ	የ/ያ/ ጠምቆሙ » » » » »
ያ	የ/ያ/ ውዲ » » » » »

ነው።

የሣልሳይ አንቀጽ ሥርዓትን በዚህ መንገድ ይመለከቷል።

ማስታወሻ

ሀ. አሥራው ፊደላት አ፣ አን፣ አስተ፣ የተባሉት የማድረግ፣ የማስደረግ፣ የማደራረግ ባዕዳን መነሻዎች ባለብት ግስ ላይ

- አገብር
 - ናከብር
 - ታውሕዝ
- } እያሉ ባዕድ መነሻ ሆነው መነገራቸውን እንገነዘባለን።

ራብዕ ሆነው የተነገሩበትም ምክንያቸው

- አአከብር
 - ነአከብር
 - ታአውሕዝ
- } እያሉ ግእዝ መነሻ በመሆን ፈንታ የአንቀጽ መነሻ ባዕድ ፊደል «አ»፣ ን

ውጠው /አጥፍተው/ ድምፁን በመውረዳቸው ነው። ስለዚህ አ በቅርጽ /በፊደል/ ሳይገለጽ በአሥራው ፊደላት ውስጥ ሆኖ ራብዕ ድምፁን በማስማቱ በአ ድምዕ ምክንያት ራብዕ ሊሆኑ ችለዋል።

ለ. አሥራው ፊደላት በአራቱ ቅርቦች /በአንተ፣ በአንትሙ፣ በአንቲ፣ በአንትን/ ሣልሳይ አንቀጽ ላይ ባዕድ መነሻ ሆነው አይገቡም።

ስለዚህ

- አንተ ግበር
- አንትሙ ግበሩ
- አንቲ ግበሪ
- አንትን ግበራ

እያለ ያለ አሥራው ፊደላት መነሻነት የሚነገር መሆኑን ንገንዘብ

ሐ. አሥራው ፊደላት

- ካዕብ ባዕድ መነሻ
 - ግልስ
 - ሐምስ
 - ሳብዕ
- } ሆነው አይነገሩም

አሥራው ፊደላትን በተለያዩ ግለሽ የካልክሌና የሣልላይ አናቅ ጽ ስልት አስገብተን ከዚህ በላይ መመልከታችንን እናስታውሳለን። ይህም የሆነበት ምክንያት የአሥራው /መነሻ/ ፊደላት የአገባብ መንገድ የተለያዩ ስልት ያለው በመሆኑ ተለዋዋጭ መንገዳቸውን ማሳየት ግድ ስለሆነ ነው። አሁን ወደተነሣንበት የአርእስተ ረባሕ ካልክሌና ሣልላይ አናቅጽ ትንታኔ ተመልሰን የመካከለኛ ፊደላቸውን ቅርጽና ስልተ ንባብ እንመለከታለን።

የካልክሌና የሣልላይ አናቅጽ መካከለኛ ፊደል ቅርጽና ስልተ ንባብ የአርእስተ ረባሕ ካልክሌና ሣልላይ አናቅጽ በቅርጽ ፊደልና በስልተ ንባብ ይለያያሉ ይገናኛሉም። ይህን የመለያየታቸውና የግንኙነታቸውን ጠባይ ባጭር መንገድ መረዳት እንችል ዘንድ ከዚህ በታች ባለው ሰንጠረዥ የተመለከተውን አቀማመጣቸውን እንመልከት።

ሀ. ካልክሌ አንቀጽ

ቅርጽ ፊደል			የመካከለኛ ፊደል ስልተ ንባብ
የአርእስት ካልክሌ አንቀጽ	የአሥራው-ፊደላት ተከታይ ፊደል	መካከለኛ ፊደል	
ይቀትል	ግእዝ /ቀ/	ሳድስ /ት/	ይጠብቃል
ይቄድስ	ሐምስ /ቂ/	ሳድስ /ድ/	ይጠብቃል
ይገብር	ግእዝ/ገ/	ሳድስ /ብ/	»
ይተኑበል	ግእዝ/ተነ/	ሳድስ /ብ/	»
ይባርክ	ራብዕ/ባ/	ሳድስ /ር/	»
የአይል	ግእዝ/አ/	ሳድስ /ይ/	»
ይከል /ይከህል/	ሳድስ/ከ/	ሳድስ /ከ፲ሀ/	ይላላል
የዐውድ	ግእዝ/ዐ/	ሳድስ /ው/	ይጠብቃል

የዚህ መጽሐፍ «ኑፊር» ብሎ ሥርወ ግስን ካዕብ አድርጎት ይገኛል። ሥርወ ግሱ የወ ድምፅ ወርሶ ካዕብ ቢሆንም ቋሚ የንባቡ ጠባይ «ንፊር» ወይም ንውፊር ነው።

ለ. ሣልሳይ አንቀጽ

ቅርጽ ፊደል			ስልተ-ንግብ
የአርእስተ-ረባሕ ሣልሳይ አንቀጽ	የሥርወ-ንስ ተከታይ ፊደል	ማካከለኛ ፊደል	
ይቅተል	ሳድስ /ት/	ሳድስ /ት/	ይላላል
ይቀድስ	ገእዝ /ቀ/	ሳድስ /ድ/	ይጥብቃል
ይግበር	ሳድስ /ግ/	ገእዝ /በ/	ይላላል
ይተንብል	ገአዝኛ ሳድስ	ሳድስ /ብ/	»
ይባርክ	ራብዕ /ባ/	ሳድስ /ር/	»
ይኢል	ሣልስ /ኢ/	ሣልስ /የየድምፅ/	»
ይክህል	ሳድስ /ከ/	ገእዝ /ሀ/	»
ይዑድ	ካዕብ /ዑ/	ካዕብ /የወድምፅ/	»

ይህ የአርእስተ ረባሕ ቅርጽ ፊደልና ስልተ ንግብ የጠቅላላ ንስ ቅር ጸ ፊደልና ስልተ ንግብ መሠረት ነው። ይህን ማጥናት የጠቅላላውን ንስ ቅርጽ ፊደልና ስልተ ንግብ በቀላሉ መረዳት ያስችላል።

የዋህ ረባሕ አርእስት

አርእስተ ረባሕ

ሀ. በውእቱ ባለቤትነት ቢረቡ

	ቀዳማ አንቀጽ	ካልካይ አንቀጽ	ሣልሳይ አንቀጽ
ረ ባ ሐ አ → ር እ ስ ት	ቀተለ ቀደሰ ገብረ ባረከ ተንበለ ኤለ ክህለ የደ	ይቅተል ይቆድስ ይገብር ይባርክ ይተንብል የአይል ይክህል /ይክል/ የዐውድ	ይቅተል ይቀድስ ይግበር ይባርክ ይተንብል ይኢል ይክህል ይዑድ

ይላል።

ለ. በዐሥር መርሕያን ባለቤትነት ሲረቡ

መረ. ሐያ	ለነ	ንሐነ	ለንተ	ለንተመ	ለንተ	ለንተን	መለተ	መለተመ	ደለተ	መለተን
ተ	ተተልኩ	ተተልነ	ተተልከ	ተተልከመ	ተተልኪ	ተተልከን	ተተለ	ተተለ	ተተለት	ተተለ
ደ	ተደሰኩ	ተደሰነ	ተደሰከ	ተደሰከመ	ተደሰኪ	ተደሰከን	ተደሰ	ተደሰ	ተደሰት	ተደሰ
ማ	ንበርኩ	ንበርነ	ንበርከ	ንበርከመ	ንበርኪ	ንበርከን	ንበረ	ንበረ	ንበረት	ንበረ
ይ	ተንበልኩ	ተንበልነ	ተንበልከ	ተንበልከመ	ተንበልኪ	ተንበልከን	ተንበለ	ተንበለ	ተንበለት	ተንበለ
ለ	ባረኩ	ባረከነ	ባረከ	ባረከመ	ባረኪ	ባረከን	ባረከ	ባረከ	ባረከት	ባረከ
ን	ኢልኩ	ኢልነ	ኢልከ	ኢልከመ	ኢልኪ	ኢልከን	ኢለ	ኢለ	ኢለት	ኢለ
ተ	ከሠልኩ	ከሠልነ	ከሠልከ	ከሠልከመ	ከሠልኪ	ከሠልከን	ከሠለ	ከሠለ	ከሠለት	ከሠለ
ጽ	የድኩ	የድነ	የድከ	የድከመ	የድኪ	የድከን	የድ	የድ	የድት	የድ
ነ	ለተትል	ንተትል	ትተትል	ትተትሉ	ትተትሊ	ትተትላ	ይተትል	ይተትሉ	ትተትል	ይተትላ
ል	ለቄድሰ	ንቄድሰ	ትቄድሰ	ትቄድሉ	ትቄድሊ	ትቄድላ	ይቄድሰ	ይቄድሉ	ትቄድሰ	ይቄድላ
ለ	ለንብር	ንንብር	ትንብር	ትንብሩ	ትንብሪ	ትንብሪ	ይንብር	ይንብሩ	ትንብር	ይንብሪ
ይ	ለተነብል	ንተነብል	ትተነብል	ትተነብሉ	ትተነብሊ	ትተነብላ	ይተነብል	ይተነብሉ	ትተነብል	ይተነብላ
ለ	ለባርከ	ንባርከ	ትባርከ	ትባርኩ	ትባርኪ	ትባርከ	ይባርከ	ይባርኩ	ትባርከ	ይባርከ
ይ	ለአይል	ንአይል	ትአይል	ትአይሉ	ትአይሊ	ትአይላ	ይአይል	ይአይሉ	ትአይል	ይአይላ
ለ	ለክል	ንክል	ትክል	ትክሉ	ትክሊ	ትክላ	ይክል	ይክሉ	ትክል	ይክላ
ን	/ለከሠል/	/ንከሠል/	/ትከሠል/	/ትከሠሉ/	/ትከሠሊ/	/ትከሠላ/	/ይከሠል/	/ይከሠሉ/	/ትከሠል/	/ይከሠላ/
ተ	አዐውድ	ንዐውድ	ትዐውድ	ትዐውዱ	ትዐውዱ	ትዐውዱ	ይዐውድ	ይዐውዱ	ትዐውድ	ይዐውዱ
ጽ										
ማ	ለተትል	ንተትል	ትተትል	ትተትሉ	ትተትሊ	ትተትላ	ይተትል	ይተትሉ	ትተትል	ይተትላ
ል	ለተድሰ	ንተድሰ	ትተድሰ	ትተድሉ	ትተድሊ	ትተድላ	ይተድሰ	ይተድሉ	ትተድሰ	ይተድላ
ሳ	ለግበር	ንግበር	ትግበር	ትግበሩ	ትግበሪ	ትግበሪ	ይግበር	ይግበሩ	ትግበር	ይግበሪ
ይ	ለተንብል	ንተንብል	ትተንብል	ትተንብሉ	ትተንብሊ	ትተንብላ	ይተንብል	ይተንብሉ	ትተንብል	ይተንብላ
ለ	ለባርከ	ንባርከ	ትባርከ	ትባርኩ	ትባርኪ	ትባርከ	ይባርከ	ይባርኩ	ትባርከ	ይባርከ
ን	ለኢል	ንኢል	ትኢል	ትኢሉ	ትኢሊ	ትኢላ	ይኢል	ይኢሉ	ትኢል	ይኢላ
ተ	ለከሠል	ንከሠል	ትከሠል	ትከሠሉ	ትከሠሊ	ትከሠላ	ይከሠል	ይከሠሉ	ትከሠል	ይከሠላ
ጽ	ለዑድ	ንዑድ	ትዑድ	ትዑዱ	ትዑዱ	ትዑዱ	ይዑድ	ይዑዱ	ትዑድ	ይዑዱ

በማለት የርባታ መንገዳቸውን ያሳያሉ፡፡

ሐ. ተሊወ አርእስት /አርእስትን መክተል/

ንስ ከዚህ በላይ የተመለከትነውን የአርእስት-ረባሕ ቅርጽ-ፊደል ቢለዋወጥ፣ ተጨማሪ ፊደልንም ቢጨምር ወይም አጥድሎ ቢገኝ የአርእስት-ረባሕን ሥርዐተ-ርባታ አይለቅም፡፡ በመነሻ ፊደልና በስልተ-ንባብ አርእስት ረባሕን ተከትሎ ይረባል፡፡

ምሳሌ፡

ቀዳማይ አንቀጽ	ካልአይአንቀጽ	ሣልሳይ አንቀጽ	የማከተሉዋቸው አርእስተ-ረባሕ
ሐሰስ	የሐሰስ	ይሐሰስ	ቀተለ
ሰብሐ	ይሴብሐ	ይሰብሐ	ቀደሰ
ወድቀ	ይወድቅ	ይደቅ	ገብረ
ደንገጸ	ይደነግጽ	ይደንግጽ	ተንበለ
ማኅረከ	ይማኅርከ	ይማኅርከ	ባረከ
ሌለየ	ይሌሊ	ይሌሊ	ኤለ
ብህለ	ይብህለ	ይብህለ	ከህለ
ሞቅሕ	ይሞቅሕ	ይሞቅሕ	የደ

የመሰለ ሁሉ ነው፡፡

ሰጋርያን ግሶች

ይህን የርባታ ሥርዓት ውሳኔ በመተላለፍ ከአንዱ ርእሰ የርባታ ሥርዓት ወደሌላ ርእሰ የርባታ ሥርዓት እየተሻገሩ /እየተላለፉ/ የሚረቡ ግሶች ይገኛሉ፡፡ ይህ ዓይነት የርባታ ሥርዓት የመተላለፍ ጠባይ ያለባቸው ግሶች ሰጋርያን ግሶች ይባላሉ፡፡ ተሻጋሪዎች፣ ተላላፊዎች ግሶች ማለት ነው፡፡

እነዚህም

ሰጋርያን ግሶች

ቋሚመደቦቻቸው	ቀዳማይ አንቀጽ	ካልአይ አንቀጽ	ሣልሳይ አንቀጽ	የአርእስተ ረባሕ የርባታ ሥርዓትን መሻገር
የቀተለ ምድብ	መሀረ	ይሚሀር	ይምሀር	ከቀተለ ወደ ቀደሰ
የክህለ »	ርእየ	ይፊኢ	ይርኢይ	ከክህለ » »
የቀተለ »	ወጠነ	ይዌጥን	ይውጥን/ይጠን/	ከቀተለ » »
የቀተለ »	ወገረ	ይዌግር	ይውግር	» » »
የክህለ »	ተዝነረ	ይዜነር	ይዞነር	ከክህለ » »
የቀደሰ »	ጠፈረ	ይጠፍር	ይጥፍር	ከቀደሰ » ቀተለ

ተሻግረው ረብተዋል፡፡

ግንዛቤ

ሀ. መድረሻው ፊደል «ሀ» ወይም «አ» የሆነ ቀዳማዊ አንቀጽ መካከለኛ ፊደሉ ግእዝ ሆኖ አይገኝም፡፡

ይህም: መርሐ
ነሥአ } የመሰለ ሁሉ ነው፡፡
ወጽኦ

ለ. ካልአይ አንቀጽ:

ይከህል } በማለት «ሀ» ወይም «አ» በመካከል ከገቡበት
ይስእል } ግስ በቀር ምንግዜም ይጠብቃል፡፡

ይህም:

ይገባር } የመሰለ ሁሉ ነው፡፡
ይስምሶ
ይነብብ

ሐ. ሣልላይ አንቀጽ ቀደሰን ከመሰለው መካከሉ ጠባቂ ግስ በቀር መካከለኛ ፊደሉን ምንግዜም አላልቆ ይነበባል፡፡

ይህም:

ይግበር } የመሰለ ሁሉ ነው፡፡
ይስማሶ
ይነብብ

ግለን በየአርእስቱ እያረቡ ለይቶ ማሳየት
ከዚህ በታች ያሉትን ግለችና የዋህ ርባታቸውን ካጠናህ
በኋላ በየአርእስቶቻቸው መድባቸው፡፡
ግለና የዋህ ርባታ

ቀዳማይ አንቀጽ	ካልእይ አንቀጽ	ሣልሳይ አንቀጽ	አርእስተ ርባታ
ሀለው = አለ፣ኖረ፣ ነበረ፣ ተገኘ፣ ሆነ	ይሄሉ	የሀሉ	ቀደስ
ሀርበደ = ተሰበደበደ፣ ቸኮለ	የሀረብድ	የሀርብድ	ተንበለ
ሀከዩ = ሰነፈ፣ ታከተ፣ ደከመ	የሀኪ	ይሀኪ	ቀተለ
ሀየደ = ቀማ፣ ነጠቀ	የሀይድ	ይሂድ	ቀተለ
ሀይመነ = እመነ፣ ታመነ	የሀየምን	የሀይምን	ተንበለ
ሀድእ = ጸጥ አለ	የሀድእ	ይሀዳእ	ገብረ
ሀከ = አወከ	የሀውካ	ይሁካ	የደ
ሀሀሀ = ራሰ	ይሀሀሀ	ይሀሀሀ	ገብረ
ሀሐኩ = ሠራ፣ ፈጠረ	ይሐኩኩ	ይሐኩኩ	ቀተለ
ሀሐዳ = ላጠ፣ ቀረፈ	ይሐሐዳ	ይሐሐዳ	ቀተለ
ሀመደ = ለመደ፣ አወቀ	ይሀምድ	ይሐምድ	ቀተለ
ሀምለመ = ለመለመ	ይሀመልም	ይሀምልም	ተንበለ
ሀምሀ = ለማ፣ ለም ሆነ	ይሀምዕ	ይሐማዕ	ገብረ
ሀስሐ = አልጫ ሆነ፣ ደከመ	ይሀስሐ	ይሐሣሐ	ገብረ
ሀሰነ = ተናገረ	ይሐሰን	ይሀሰን	ቀደስ
ሀቅሐ = አበደረ፣ ሰጠ	ይሐቅሐ	ይሀቅሐ	ቀደስ
ሀበው = ልብ አደረገ፣ አስተዋለ፣ ልባም ሆነ	ይሐቡ	ይሀቡ	ቀደስ
ሀብሐ = ሠራ፣ አቦካ /ለሸክላ/	ይሀብሐ	ይሐባሐ	ገብረ
ሀተተ = ዲዳ ሆነ	ይሐትት	ይሀትት	ቀደስ
ሀትሐ = ተጉነጩ	ይሀትሐ	ይሐታሐ	ገብረ
ሀእከ = ላከ	ይሐእከ	ይሐእከ	ቀተለ
ሐመ = ታመመ፣ በሽተኛ ሆነ	የሐምም	ይሐምም	ቀተለ
ሐመለ = ለቀመ፣ ለበለበ	የሐምል	ይሐምል	ቀተለ
ሐመሰ = አመሰ፣ ዋኘ፣ አምስት አደረገ	የሐምስ	የሐምስ	ቀደስ
ሐመየ = አማ፣ ነቀፈ	የሐሚ	ይሐሚ	ቀተለ
ሐሰመ = ከፋ፣ ጨከነ	የሐሰም	ይሐሰም	ቀተለ
ሐሰመ = ዋሽ	ይሐሰሱ	የሐሰሱ	ቀደስ
ሐረየ = መረጠ	የሐሪ	ይሐሪ /ይሐረይ/	ቀተለ

ሐረደ = አረደ	የሐርድ	ይሕርድ	ቀተለ
ሐርበተ = ጋረደ፣ መከተ	የሐረብት	የሐርብት	ተገበለ
ሐረረ = አረረ፣ ተቃጠለ	የሐርር	ይሕርር	ቀተለ
ሐቀለ = ቀማ፣ ነጠቀ	ይሔቅል	የሐቅል	ቀዳሰ
ሐጸበ = አጠበ	የሐጽብ	ይሕጽብ	ቀተለ
ሐፈረ = አፈረ	የሐፍር	ይሕፍር	ቀተለ
ሐረ = ሄደ፣ ተላከ	የሐውር	ይሐር	የደ
መሀነ = ሸመነ፣ ልብስ ሰራ	ይምሀን	ይምሀን	ቀተለ
መሐከ = ራራ፣ አዘነ፣ ይቅር አለ	ይምሕከ	ይምሕከ	ቀተለ
መሐለ = ማለ፣ ቃልኪዳን ገባ	ይምሕል	ይምሕል	ቀተለ
መሐነ = እጅ መንሻ ሰጠ	ይምሕን	ይምሕን	ቀተለ
መሰለ = መሰለ፣ አምሳያ ሆነ	ይመሰል	ይምሰል / ይምሰል/	ቀተለ
መሰለ = መሰሎ ተናገረ	ይሜሰል	ይመሰል	ቀደሰ
መሰጠ = መሰጠ፣ ነጠቀ	ይመስጥ	ይምስጥ	ቀተለ
መረ = መረረ፣ መራራ ሆነ	ይመርር	ይምርር	ቀተለ
መረደ = ሸፈተ፣ ወረረ፣ ዘረፈ	ይሜርድ	ይመርድ	ቀደሰ
መርሐ = መራ	ይመርሕ	ይምራሕ	ገብረ
መተረ = ቈረጠ፣ ሻረ	ይመትር	ይምትር	ቀተለ
መትሐ = ሳሳ፣ ምትሐት ሆነ	ይመትሕ	ይምትሕ	ገብረ
መዐደ = መከረ	ይምዕድ	ይምዐድ	ቀተለ
መከረ = መከረ፣ አስተማረ	ይመከር	ይምከር	ቀተለ
መከነ = መከን ሆነ	ይመከን	ይምከን	ገብረ
መፀ = መጣጣ ሆነ፣ ሆመጠጠ	ይመፅፅ	ይምፅፅ	ቀተለ
ማሰነ = ጠፋ	ይማሰን	ይማሰን	ባረከ
ሜጠ = መለሰ	ይመይጥ	ይሚጥ	ኤለ
ምዕዘ = ሸተተ፣ መልካም ሽታ ሆነ	ይምዕዝ	ይምዐዝ	ክህለ
ሞቀ = ጋለ፣ ሞቅ አለ	ይመውቅ	ይሙቅ	የደ
ሠለቀ = ዘበተ፣ አፌዘ፣ አላገጠ	ይሤልቅ	ይሠልቅ	ቀደሰ
ሠመከ = ተጠጋ	ይሠምከ	ይሥሞከ	ቀተለ
ሠመነ = ስምንት አደረገ	ይሢምን	ይሠምን	ቀደሰ
ሠምዐ = ሰም ሆነ፣ ቀለጠ፣ ረጋ	ይሠምዐ	ይሥማዐ	ገብረ
ሠምረ = ሠመረ፣ በጀ፣ አፈራ፣ ወደደ	ይሠምር	ይሥምር	ገብረ
ሠረየ = ይቅር አለ፣ ሥራይ አደረገ	ይሤረ	ይሠረ	ቀደሰ
ሠነየ = አማረ፣ በጀ፣ በጌ ሆነ	ይሤነ	ይሠነ	ቀደሰ
ሠንአ = ገጠመ፣ ተስማማ	ይሠንአ	ይሥናአ	ገብረ

ሠዐረ = ሻረ	ይሥዕር	ይሥዐር	ቀተለ
ሠፈረ = ሠፈ፣ ለካ	ይሠፍር	ይሠፍር	ቀተለ
ሦአ = አረደ፣ ሰዋ	ይሠውእ	ይሠእ	ፆደ
ረሐነ = ጫነ ፣ አሸከመ	ይርሕን	ይርሐን	ቀተለ
ረመለ = ጠነቂለ አጂረተ	ይረምል	ይርምል	ቀተለ
ረስነ = ጋለ	ይረስን	ይርስን	ገብረ
ርሰዋ = አደረገ ፣ ሸለመ፣ አስጌጠ	ይራሲ	ይረሲ	ቀደሰ
ረስዐ = ረሳ፣ ዘነጋ	ይረስዐ	ይርሳዐ	ገብረ
ረስአ = አረጀ፣ ሸመገለ	ይረስእ	ይርሳእ	ገብረ
ረቀ = ረቀቀ	ይረቅቅ	ይርቅቅ	ቀተለ
ረትዐ = ረታ፣ ቀና	ይረትዐ	ይርታዐ	ገብረ
ረከበ = አገኘ	ይረከብ	ይርከብ	ቀተለ
ረወዋ = ረካ	ይረዊ	ይርዊ/ይርወይ/	ቀተለ
ረገመ = ረገመ	ይረገም	ይርገም	ቀተለ
ረፈቀ = ተቀመጠ	ይረፍቅ	ይርፍቅ	ቀተለ
ቀለዋ = ጠለቀ	ይቀሊ	ይቅሊ	ቀተለ
ቀለመ = ቀለም አገባ	ይቀለም	ይቅልም	ቀተለ
ቀምሐ = አፈራ	ይቀምሕ	ይቅማሕ	ገብረ
ቀመረ = ቂጠረ አሰበ	ይቄምር	ይቀምር	ቀደሰ
ቀሠመ = ለቀመ፣ ሰበሰበ	ይቀሥም	ይቅሥም	ቀተለ
ቀሰመ = አጠፈ	ይቄስም	ይቀስም	ቀደሰ
ቀረጸ = ቀረጸ አነጸ	ይቀርጽ	ይቅርጽ	ቀተለ
ቀርበ = ቀረበ፣ ተገናኘ	ይቀርብ	ይቅረብ/ይቅርብ	ገብረ
ቀብጸ = ተሰፋ አጣ	ይቀብጽ	ይቅብጽ	ገብረ
ባህነነ = ብንን አለ፣ ባከነ	ይባህንን	ይባህንን	ባረከ
ብሕረ = ሰፋ ፣ ጥልቅ ሆነ	ይብሕር	ይብሕር	ገብረ
ብሕተ = ሰለጠነ፣ ሾመ	ይብሕት	ይብሕት	ገብረ
በርህ = በራ፣ ተገለጠ	ይበርህ	ይብራህ	ገብረ
በጽሐ = ደረሰ	ይበጽሕ	ይብጻሕ	ገብረ
ቦአ = ገባ	ይበውእ	ይባእ	ፆደ
ተለወ = ተከተለ	ይተሉ	ይትሉ	ቀተለ
ተለመ = ተለመ፣ ሰነጠቀ	ይተልም	ይትልም	ቀተለ
ተርጉመ = ተረጉመ	ይተረጉም	ይተርጉም	ተንበለ
ተከዘ = ተከዘ፣ አዘነ	ይተከዝ	ይተከዝ	ቀደሰ
ተከለ = ተከለ	ይተከል	ይትከል	ቀተለ

ተግህ	=	ተጋፒ ነቃ	ይተግህ	ይተጋህ	ገብረ
ነሥሐ	=	ነሣፒ ያዘፒ ወሰደ	ይነሥሐ	ይንሣሐ	ገብረ
ነስሐ	=	ተጸጸተፒ ንስሐ ገባ	ይነስሐ	ይንበር	ቀደሰ
ነበረ	=	ተቀመጠ	ይነብር	ይንከር	ቀተለ
ነከረ	=	ለዋ	ይነከር	ይነጽር	ቀተለ
ነጸረ	=	አዋፒ ተመለከተ	ይነጽር	ይንጸሐ	ቀደሰ
ነጽሐ	=	ገፈተረፒ ጣለ	ይነጽሐ	ይንጸህ	ገብረ
ነጽህ	=	ነጸፒ ጠራፒ ነጭ ሆነ	ይነጽህ	የአልድ	ገብረ
አለደ	=	ሰበሰበ	ይኤልድ	የአምር	ቀደሰ
አመረ	=	አመለከተ	ይኤምር	ይእስር	ቀደሰ
አሰረ	=	አሰረ	የአሰር	ይእበይ/ይእቢ/	ቀተለ
አበዋ	=	እንቢ አለ	የአቢ	ይእከል	ቀተለ
አከለ	=	በቃ ፒ አከለ	የአከል	የአድም	ቀደሰ
አደመ	=	አማረፒ ተካከለ	የኤድም	ይከልል	ቀደሰ
ከለለ	=	ጋረደፒ ከለለ	ይከልል	ይከላእ	ገብረ
ከልእ	=	ከለከለ	ይከልእ	ይከሪ	ቀተለ
ከረዋ	=	ቂፈረ	ይከሪ	ይከድን	ቀተለ
ከደነ	=	ከደነፒ ሸፈነ	ይከድን	ይከፍል	ቀተለ
ከፈለ	=	ከፈለፒ ሰጠ	ይከፍል	ይውሀብ/የሀብ	ቀተለ
ወሀበ	=	ሰጠፒ አደለ	ይውሀብ/የሀብ	ይለድ	ቀተለ
ወለደ	=	ወለደ	ይለድ	ይሰድ	ቀተለ
ወሰደ	=	ወሰደ	ይወሰድ	ይወሰከ	ቀደሰ
ወሰከ	=	ጨመረ	ይወሰከ	ይረድ	ቀተለ
ወረደ	=	ወረደ	ይወርድ	ይረስ	ቀተለ
ወረሰ	=	ወረሰ	ይወርሰ	ይደይ	ቀተለ
ወደዋ	=	ጣለፒ ሰደደ	ይወዳ	ይፈር/ይውፈር	ቀተለ
ወፈረ	=	ተሰማራ ሂደ	ይወፍር	ይዕልው/ይዕሉ/	ቀተለ
ዐለወ	=	ወነጀለ ተረገመ	የዐልው/የዐሉ/	የዐልል	ቀደሰ
ዐለለ	=	ቀለም ነከረ	የዔልል	የዐምፅ	ቀደሰ
ዐመፀ	=	አመፀፒ ከፋ ሠራ	ይዔምጽ	የዐስብ	ቀደሰ
ዐሰበ	=	ዋጋ ከፈለፒ ቀጠረ	ይዔስብ	ይዕርከ	ገብረ
ዐረከ	=	ጉደኛ ሆነፒ ወደደ	የዐርከ	ይዕርግ	ገብረ
ዐርገ	=	ዐረገፒ ወጣ	የዐርግ	ይዕርቅ	ገብረ
ዐርቀ	=	ተራቆተ	የዐርቅ	ይዕብ	ገብረ
ዐበዋ	=	ከፍ ከፍ አለፒ አደገ	የዐቢ	የዐጽር	ቀደሰ
ዐጸረ	=	ጠመቀ	ይዔጽር	ይዕጽ	ቀተለ
ዐጸወ	=	ዘጋ	የዐጽ	ይዕጽድ	ቀተለ
ዐጸደ	=	አጨደፒ ቂረጠ	የዐጽድ		

ዘለፈ = ዘለፈ፣ ሰደበ፣ መከረ
 ዘመወ = ዘሞተ፣ አመነዘረ
 ዘመረ = አመሰገነ
 ዘረወ = በተነ
 ዘበጠ = ዘበጠ፣ ደበደበ
 ዘብሐ = አረደ
 ዘከረ = አሰበ፣ አስታወሰ
 ዜነወ = ተናገረ፣ አወራ፣ አበሰረ
 የበበ = ዕልል አለ
 የብሰ = ደረቀ
 የውሀ = ቀና፣ ገርሆነ
 ድሕነ = ዳነ፣ ነፃ ወጣ
 ድሕከ = ተንቧቸ፣ ተንፈቀቀ
 ደመረ = አንድ አደረገ
 ደምሰሰ = ደመሰሰ፣ አጠፋ
 ደምፀ = ደምፅ አሰማ፣ ተሰማ
 ደወየ = ታመመ
 ደግነ = ተከተለ
 ገሀደ = ገለጠ፣ ግልጥ ሆነ /አዳኒህ/
 ገሐሰ = ገባ፣ ተወገደ፣ ወገደ
 ገሰሰ = ደሰሰ፣ ነካ
 ገብሰሰ = አጋበሰ፣ ለሰነ
 ገብአ = ተመለሰ፣ ገባ
 ገዝ = ጠቀለለ
 ገአዝ = ነቀፈ፣ አዘነ ነፃ ወጣ
 ጊዋ = በደለ
 ጉንደየ = ዘዋ
 ጉድአ = ጉንጠ፣ ነካ

ይዘልፍ	ይዝልፍ	ቀተለ
ይዜመ	ይዘመ	ቀደሰ
ይዜምር	ይዘምር	ቀደሰ
ይዘሩ	ይዝሩ	ቀተለ
ይዘብጥ	ይዝብጥ	ቀተለ
ይዘብሕ	ይዝባሕ	ገብረ
ይዜክር	ይዘክር	ቀደሰ
ይዜኑ	ይዜኑ	ኤለ
ይዩብብ	ይዩብብ	ቀደሰ
ይዩብስ	ይዩብስ	ገብረ
ይዩውሀ	ይዩውሀ	ቀደሰ
ይድሕን	ይድሐን	ክህለ
ይድሕክ	ይድሐክ	ክህለ
ይዴምር	ይዴምር	ቀደሰ
ይደመስስ	ይደምስስ	ተንበለ
ይደምፅ	ይድምፅ	ገብረ
ይደዋ	ይድወይ	ቀተለ
ይዴግን	ይዴግን	ኤለ
ይግሀድ	ይግሀድ	ቀተለ
ይግሀሰ	ይግሀስ	ቀተለ
ይገሰስ	ይግስስ	ቀተለ
ይገበስስ	ይገብስስ	ተንበለ
ይገብእ	ይግበእ	ገብረ
ይገንዝ	ይግንዝ	ቀተለ
ይግእዝ	ይግእዝ	ቀተለ
ይጌጌ	ይጌጌ	ኤለ
ይጉንዳ	ይጉንዳ	ተንበለ
ይጉድእ	ይጥዳእ	ገብረ

ጠበ = ጠበቅ፣ ተራቀቀ	ይጠብብ	ይጥብብ	ቀተለ
ጠበፀ = ጠባ	ይጠቡ	ይጥቡ	ቀተለ
ጠብሐ = አረደ	ይጠብሕ	ይጥባሕ	ገብረ
ጠብቦ = ጨከነ	ይጠብቦ	ይጥባቦ	ገብረ
ጠብጠብ =	ይጠበጥብ	ይጠብጥብ	ተንበለ
ጠየቀ = ተረደ	ይጤይቅ	ይጠይቅ	ቀደሰ
ጤሰ = ተነነ	ይጠይስ	ይጢስ	ኤለ
ጥዕመ = ጣመ፣ ጣፈጠ	ይጥዕም	ይጥዐም	ክህለ
ጸለለ = ጋረደ፣ ሸፈነ	ይጸልል	ይጸልል	ቀደሰ
ጸለለ = ተንሰፈፈ	ይጸልል	ይጸልል	ቀተለ
ጸለየ = ጸለየ፣ ለመነ	ይጸሊ	ይጸሊ	ቀደሰ
ጸሐፈ = ጻፈ	ይጽሕፍ	ይጽሐፍ	ቀተለ
ጸምአ = ጠማ	ይጸምእ	ይጽማእ	ገብረ
ጸረ = ተሸከመ	ይጸውር	ይጸር	የደ
ጸበተ = ሞኘ	ይጸብት	ይጽብት	ቀተለ
ጸበጠ = ጨበጠ	ይጸብጥ	ይጽብጥ	ቀተለ
ጸብሐ = ነጋ፣ ጠቀሰ	ይጸብሕ	ይጽባሕ	ገብረ
ጸንዐ = ጸና፣ ጠነከረ	ይጸንዕ	ይጽናዕ	ገብረ
ጸገፀ = ሰጠ	ይጸጉ	ይጸጉ	ቀደሰ
ጸደለ = በረ	ይጸድል	ይጽድል	ቀተለ
ጸመ = ጸመ፣ ተከለከለ	ይጸውም	ይጸም	የደ
ፀመደ = ጠመደ	ይፀምድ	ይፅምድ	ቀተለ
ፀረፈ = ሰደበ	ይፀርፍ	ይፅርፍ	ቀተለ
ፈለሰ = ፈለሰ	ይፈልስ	ይፋልስ	ቀተለ
ፈሐረ = ቁፈረ	ይፋሕር	ይፋሐር	ቀተለ
ፈሀረ = አጨ	ይፋሀር	ይፋሀር	ቀተለ
ፈነወ = ላከ	ይፈኑ	ይፈኑ	ቀደሰ
ፈከረ = ተረጉመ	ይፈክር	ይፈክር	ቀደሰ
ፈደየ = ከፈለ	ይፈዳ	ይፋዳ	ቀተለ
ፈጠረ = ፈጠረ	ይፈጥር	ይፋጥር	ቀተለ
ፈጸመ = ጨረሸ	ይፈጽም	ይፈጽም	ቀደሰ
ፈጸመ = ዘጋ	ይፈጽም	ይፋጽም	ቀተለ

መሠረ ረባሐ ግስ

መሠረ ግስ የሚረባበት የርባታ ስልት መሠረ ረባሐ ግስ ይባላል። መሠረ የሚል የስያሜ ቅጽል የተቀጸለበትም ምክንያት የግስ መደበኛ ዘር በባለቤት ዝርዝር ላይ፡

- ሎቱን
 - ቦቱን
 - የተሳቢ ዝርዝርን
- } እየጨመረ

በበጎና በክፉ ነገር ስለሚነገር፣ ስለሚተረጎም ነው።

ሀ. ሎቱንና ቦቱን ጨምሮ ሲነገር

ኑባሬ → የግስ መደበኛ ዘር+የባለቤት ዝርዝር+ሎቱ /ቦቱ/

	የግስ መደበኛ ዘር	የባለ.ዝር	ሎቱ /ቦቱ/	መሠረ	የአማርኛ ፍቾ
ሎቱ →	ተለው + ኩ +		ሎቱ =	ተለውኩ ሎቱ	ተከተልኩለት /በጎኛ/
ቦቱ →	ተለው + ኩ +		ቦቱ =	ተለውኩ ቦቱ	ተከተልኩበት /ክፉኛ/

እያለ በመግባት ይነገራል።

ሎቱ፡- የበጎ ነገር አመልካች

ቦቱ፡- የክፉ ነገር አመልካች ናቸው።

ለ. የተሳቢ ዝርዝርን ጨምሮ ሲነገር

ሎቱና ቦቱ በንባብ ሳይገለጹ በተሳቢ ዝርዝር ድምፅ ብቻ እየተነገሩ በጎንና ክፉ ነገርን ያመለክታሉ። በዚህ ጊዜ የመሠረ ግስ በጎንና ክፉ ስሜት በንባብ ተለይቶ አይታወቅም። የሚታወቀው በትርጓሜው ነው።

ይህም

ኑባሬ → የግስ መደበኛ ዘር+የባለቤት ዝርዝር+የተሳቢ ዝርዝር

መደበኛ ዘር	የባለቤት ዝርዝር	የተሳቢ ዝርዝር	መሠረ ግስ	የአማርኛ ትርጓሜው
ተለው +	ኩ +	ከ =	ተለውኩከ	ተከተልኩህ /በጎም ክፉም/
ተለው +	ኩ +	ከ =	ተለውኩከ	ተከተልኩልህ /በጎኛ/
ተለው +	ኩ +	ከ =	ተለውኩከ	ተከተልኩብህ /ክፉኛ/

እንደሚለው ያለ ነው።

ምሳሌ

"አሕያዎ ኢየሱስ ለመጽጉዕ"

"አሕያዎ ኢየሱስ ወልዶ"

"ወአእመሮሙ እግዚእ ኢየሱስ እከዮሙ"

"ወአሐዝሎሙ ጥበበሙ" ለጠቢባን

"ወአሐብአሙ ምክሮሙ ለመካርያን"

ማለቱን ያሳያል፡፡

= ኢየሱስ ሽባውን አዳነው

= ኢየሱስ ልጁን አዳነለት

= ጌታችን ኢየሱስ ከፋታቸውን አወቀባቸው

= የጥበበኞችን ጥበባቸውን አጠፋባቸዋል

= የመካሪዎችን ምክራቸውን እሸሸግባቸዋል

በዚህ ምሳሌ

አሕያዎ = አዳነው

አሕያዎ = አዳነለት

አእመሮሙ = አወቀባቸው

አሐዝሎሙ = አጠፋባቸዋል

አሐብአሙ = እሰውርባቸዋል

በተሳቢ ዝርዝር ድምፅ በበጎና በክፉ ትርጓሜ መተርጎማቸውን
ያስረዳል ሎቱና ቦቱ ገብተው ሲነገሩ፡፡

የግሱ መደበኛ ዘርእ

አሕያወ

አእመረ

አሐዝል

አሐብእ

ማለታቸውን ያሳያል፡፡

በዚህ ምሳሌ መሠረት ጠቅላላው መሠረ ግስን

ተከተልኩህ ተከትየሃለሁ ተከትየህ ነበረ

ተከተልኩልህ ተከትየልሃለሁ ተከትየልህ ነበረ /በጎኛ/

ተከተልኩብህ ተከትየብሃለሁ ተከትየብህ ነበረ /ክፉኛ/

እያለ እያንዳንዱ ግስ በዚህ አማርኛ ተፈትቶ በበጎና በክፉ በመነገር በሁለት መቶ አርባ ወይም በሁለት ሰማንያ ስምንት የዓቢይት አናቅጽ ዓቢይ ቀመራ

ረባሕ ይረባል፡፡

ይህም

ቀዳማይ አንቀጽ 80

ካልአይ አንቀጽ 80

ሣልሳይ አንቀጽ 80

ጠቅላላ አናቅጽ 240

ወይም ቀዳማይ አንቀጽ 96

ካልአይ አንቀጽ 96

ሣልሳይ አንቀጽ 96

ጠቅላላ አናቅጽ 288

$$(\begin{matrix} = 80 \times 3 = 240 \\ \text{አናቅጽ} \end{matrix})$$

$$= 96 \times 3 = 288$$

አናቅጽ

ይህን የርባታ ቀመር መርሕ በማድረግ ከዚህ በሚከተለው ሰንጠረዥ ያለውን የመሠረ ግስ መሠረ ርባታ እናጥና፡፡

U. 2000 49th + 80th N 74th E

[illegible]

መሠረ ረባሐ - ካልአይ አንቀጽ

ተባባታይ ጽታ		አንስታይ ጽታ	
መረከያን	አንድ	ብዙ	አንስታይ ጽታ
አነ	አተልወከ	አተልወከው	አንዳንድ
»	አተልወከ	አተልወከው	አተልወከ
ንከነ	ንተልወከ	ንተልወከው	አተልወከ
»	ንተልወከ	ንተልወከው	ንተልወከ
አንተ	ንተልወከ	ንተልወከ	ንተልወከ
»	ንተልወከ	ንተልወከ	ንተልወከ
አንተው	ንተልወከ	ንተልወከ	ንተልወከ
»	ንተልወከ	ንተልወከ	ንተልወከ
አንተ	ንተልወከ	ንተልወከ	ንተልወከ
»	ንተልወከ	ንተልወከ	ንተልወከ
አንተን	ንተልወከ	ንተልወከ	ንተልወከ
»	ንተልወከ	ንተልወከ	ንተልወከ
ውእተ	ይተልወከ	ይተልወከ	ይተልወከ
»	ይተልወከ	ይተልወከ	ይተልወከ
»	ይተልወከ	ይተልወከ	ይተልወከ
ውእተው	ይተልወከ	ይተልወከ	ይተልወከ
»	ይተልወከ	ይተልወከ	ይተልወከ
»	ይተልወከ	ይተልወከ	ይተልወከ
ይእተ	ንተልወከ	ንተልወከ	ንተልወከ
»	ንተልወከ	ንተልወከ	ንተልወከ
»	ንተልወከ	ንተልወከ	ንተልወከ
ውእተን	ይተልወከ	ይተልወከ	ይተልወከ
»	ይተልወከ	ይተልወከ	ይተልወከ
»	ይተልወከ	ይተልወከ	ይተልወከ

ብሉጥ ደብዳቤ

5143

ምልማድ ቀዳማይ

ከዚህ በታች ካለው ምንባብ መካከል

- ቀዳማይ አንቀጽን
 - ካልአይ አንቀጽን
 - ሣልሳይ አንቀጽን
- } አውጥተህ አሳይ

ምሳሌ

ንባብ	ቀዳማይ አንቀጽ	ካልአይ አንቀጽ	ሣልሳይ አንቀጽ
<ul style="list-style-type: none"> • ወበእንተ ዐራዝኒ ምንተ ትሔልዩ • ወባሕቱ ሐር ወአፍትን ርእሰክ ለካህን • ዘንሙ ዝናማት ወውሕዙ ወሐይዝት 	ዘንሙ ውሕዙ	ትሔልዩ	ሐር
ንባብ	ቀዳማይ አንቀጽ	ካልአይ አንቀጽ	ሣልሳይ አንቀጽ
<p>፩. ወሰምዐ ሂሮድስ ንጉሥ</p> <p>፪. ወተቈልቄለ ፀሐይ</p> <p>፫. ወነጸረ ሰማዩ</p> <p>፬. ወበልዑ ወጸግቡ ነሱሙ</p> <p>፭. መልአ ርሠርተ ወክልኤተ መሳይምንተ</p> <p>፮. ወእንዘ ይጼሊ ተወለጠ ርእየተ-ገጽ</p> <p>፯. አንከሩ ነሱሙ እምዕበዩ</p> <p>፰. ወበይእቲ ሰዐት ተፈሰሐ እግዚእ ኢየሱስ</p> <p>፱. ወማርያምስ ሐርየት መክፈልተ ሠናዩ</p> <p>፲. ወናሁ ኮነ ድልቅልቅ ዐቢይ</p> <p>፲፩. ወየአክሉ እደው ሐምሳ ምዕት</p> <p>፲፪. አአምን ወእትአመን</p> <p>፲፫. ወማርታስ ትሠርሕ በአስተዳልዎ ብዙሐ</p> <p>፲፬. ለምንት ትሬኢ ሐሰረ ዘውስተዐይነ እጉክ</p> <p>፲፭. ንንበር ዝዩ ወንግበር ሠለስተ ማሕደረ</p> <p>፲፮. ወእምአኮስ ይግባእ ሰላም ክሙ</p> <p>፲፯. ወፈውሱ ድውያነ እለውስቴታ</p> <p>፲፰. ወበልዎሙቀርበት መንግሥተ እግዚአብሔር</p> <p>፲፱. ወባሕቱ ዘንተ አእምሩ</p> <p>፳. አፍቅር ቢጸክ ከመነፍሰክ</p>	<p>ሰምዐ</p> <p>ተቈልቄለ</p> <p>ነጸረ</p> <p>በልዑ</p> <p>መልአ</p> <p>ተወለጠ</p> <p>አንከሩ</p> <p>ተፈሰሐ</p> <p>ሐርየት</p> <p>ኮነ</p>	<p>የአክሉ</p> <p>አአ-ምን</p> <p>ትሠርሕ</p> <p>ትሬኢ</p>	<p>ንንበር</p> <p>ይግባእ</p> <p>ፈውሱ</p> <p>ባልዎሙ</p> <p>አእምሩ</p> <p>አፍቅር</p>

ግለጽ → ሀ. በቅርጽ - ፊደል
 ለ. በስልተ - ንባብ
 ሐ. በርባታ መንገድ

} ከሚመስለው ርእሰ - ርባታ
 ጋር መድበህ አላይ

ግለጽ			አርእስተ ርባታ		
			ሀ	ለ	ሐ
፩. ጸመ ያ - ሐ	ተከተይ ነው		ቀተለ	የባረከ	የያደ
፪. ጸበተ ያ - ሐ	» »		ኤለ	የገበረ	የቀተለ
፫. ጸበጠ ያ - ሐ	» »		ያደ	የተንበለ	የቀተለ
፬. ጸበለ ያ - ለ	» »		ባረከ	የቀተለ	የክህለ
፭. ጸበለ ያ - ሀ	» »		ቀተለ	የተንበለ	የኤለ
፮. ጸበረ ያ - ሐ	» »		ተንበለ	የባረከ	የቀተለ
፯. ጸብሐ ያ - ሐ	» »		ቀተለ	ቀደሰ	ገብረ
፰. ጸድቀ ያ - ለ	» »		ክህለ	ገብረ	ቀተለ
፱. ጸውዐ ያ - ለ	» »		ያደ	ቀደሰ	ባረከ
፲. ጸገወ ያ - ሐ	» »		ቀተለ	ኤለ	ቀደሰ
፲፩. ዓመወ ያ - ሐ	» »		ቀደሰ	ተንበለ	ባረከ
፲፪. ዓወወ ያ - ለ	» »		ባረከ	ኤለ	ክህለ
፲፫. ዐብሰ ያ - ሐ	» »		ኤለ	ያደ	ገብረ
፲፬. ፈሐረ ያ - ሐ	» »		ገብረ	ባረከ	ቀተለ
፲፭. ፈሐለ ያ - ሐ	» »		ያደ	ተንበለ	ቀተለ
፲፮. ፈለጠ ያ - ሐ	» »		ባረከ	ክህለ	ቀተለ
፲፯. ፈከረ ያ - ለ	» »		ተንበለ	ቀደሰ	ገብረ
፲፰. ፈወሰ ያ - ሐ	» »		ባረከ	ተንበለ	ቀደሰ
፲፱. ፈደየ ያ - ለ	» »		ኤለ	ቀተለ	ገብረ
፳. ፈድፈደ ያ - ለ	» »		ክህለ	ተንበለ	ቀተለ
፳፩. ፈጠረ ያ - ለ	» »		ገብረ	ቀተለ	ክህለ
፳፪. ፈነወ ያ - ሐ	» »		ባረከ	ኤለ	ቀደሰ
፳፫. ፈግኦ ያ - ሐ	» »		ክህለ	ያደ	ቀደሰ
፳፬. ፈጸመ ያ - ሀ	» »		ቀተለ	ባረከ	ገብረ
፳፭. ፈጸመ ያ - ለ	» »		ኤለ	ቀደሰ	ተንበለ

ትእዛዝ፡

ካልኣይ እንቀጽን
ወደሣልሳይ እንቀጽ

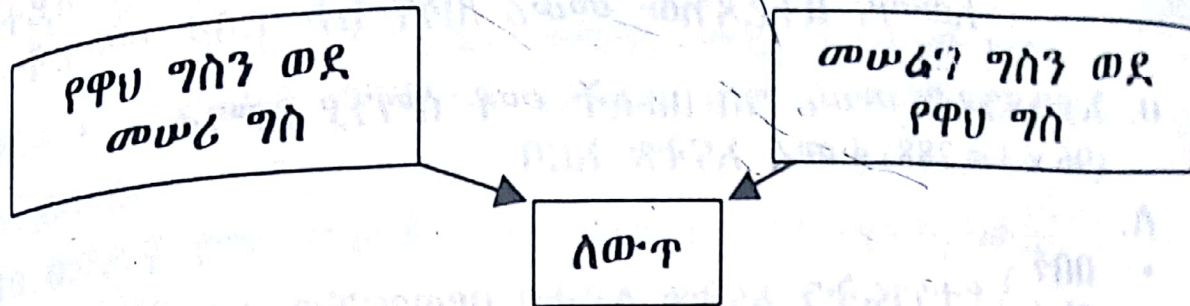
ሣልሳይ እንቀጽን
ወደ ቀዳማይ

ቀዳማይ እንቀጽን
ወደ ካልኣይ እንቀጽ

ለውጥ

ካልኣይ እንቀጽ →	ሣልሳይ እንቀጽ	ቀዳማይ እንቀጽ ←	ሣልሳይ እንቀጽ	ካልኣይ እንቀጽ ←	ቀዳማይ እንቀጽ
ይባህንን	ይባህንን	ነሀበ	ይንሀብ	ይሥሕቅ	ሠሐቀ
ይበረብር	ይበርብር	ለ-ለወ	ይለ-ለ-	ይሄልስ	ሠለስ
ይበርህ	ይብራህ	ነስሐ	ይነስሐ	ይሄልጥ	ሠለጠ
ይበልሕ	ይብላሕ	ነስከ	ይንስከ	ይሠምር	ሠምረ
ይበሊ	ይብሊ	ነብሐ	ይንባሕ	ይሄሩ	ሠረወ
ይበልዕ	ይብላዕ	ነበበ	ይንብብ	ይሠርብ	ሠረበ
ይብእስ	ይብእስ	ንእስ	ይንእስ	ይሠሪ	ሠረየ
ይበቄል	ይብቀል	ንእደ	ይንእድ	ይሄኒ	ሠነየ
ይበቀጽ	ይብቀጽ	ነበረ	ይንበር	ይሠርዕ	ሠርዐ
ይበውእ	ይባእ	ኖሙ	ይኑም	ይሠርቅ	ሠረቀ
ይብዕድ	ይብዕድ	ነቅሐ	ይንቃሕ	ይሥዕር	ሠዐረ
ይበዝሕ	ይብዛሕ	ነቅዐ	ይንቃዕ	ይሠርጽ	ሠረጸ
ይቤዙ	ይቤዙ	ነትገ	ይንትግ	ይሣርር	ሣረረ
ይቤይን	ይበይን	ነደቀ	ይንድቅ	ይሠይጥ	ሣጠ
ይበይት	ይቢት	ነከረ	ይንከር	ይሠውጥ	ሦጠ
ይበኪ	ይብኪ	ነደ	ይንድድ	ይሠጥቅ	ሠጠቀ
ይበጽሕ	ይብጽሕ	ነድየ	ይንደይ	የዐቢ	ዐብየ
ይበዕዕ	ይብዓዕ	ጼሐ	ይጸሕ	የዐይይ	ዐየየ
ይበጥል	ይብጥል	ኖለወ	ይኖለ-	ይዔምድ	ዐመደ
ይበጥሕ	ይብጥሕ	ነገደ	ይንግድ	ይጠምቅ	ጠመቀ
ይበይጽ	ይቢጽ	ነበረ	ይንበር	የዐቅብ	ዐቀበ
ይገብእ	ይግባእ	ነጽሐ	ይንጸሕ	ይዔምር	ዐመጸ
ይበይት	ይቢት	ነደፈ	ይንድፍ	ይዔሥር	ዐሠረ
ይግእዝ	ይግእዝ	ነፈቀ	ይንፍቅ	የዐዕብ	ዐጸበ
ይገዝእ	ይግዛእ	ነጸረ	ይነጽር	የዐጽ	ዐጸወ
ይገዝር	ይግዝር	ነግሐ	ይንጋሕ	ይዔጽር	ዐጸረ
ይግሀድ	ይግሀድ	ወረደ	ይረድ	የዐርብ	ዐርብ
ይጉድእ	ይጉዳእ	ወሰደ	ይሰድ	የአውቅ	አቀ
ይንሐሉ	ይንሐሉ	ወደየ	ይደይ	ይዘብሕ	ዘብሐ

ምልማድ ራሳዊ

የዋህ ግስ →	መሠሪ ግስ	መሠሪ ግስ →	የዋህ ግስ
፩. ረሰዋ	ረሰዋ	መሀርኩክ	መሀርኩ
፪. ረሰዐ	ረሰዐ	ማህረክዎ	ማህረኩ
፫. ረድአ	ረድአ	መለክናክ	መለክነ
፬. ርእዋ	ርእዋ	መላእክናሁ	መላእክን
፭. ርጸ	ርጸ	መላሕኮ	መላሕክ
፮. ሰመዋ	ሰመዋ	መሰጥኩሙ	መሰጥክ
፯. ሰመዐ	ሰመዐ	መራሕክነ	መራሕክ
፰. ሰቀለ	ሰቀለ	መነንክሙኒ	መነንክሙ
፱. ሰአለ	ሰአለ	መከርክምዎ	መከርክሙ
፲. ሰከለ	ሰከለ	መዐድክምዎ	መዐድክሙ
፲፩. ሰከዋ	ሰከዋ	ሚጠተኒ	ሚጠት
፲፪. ሰከዐ	ሰከዐ	ሞአተክ	ሞአት
፲፫. ሰወዋ	ሰወዋ	ከፈለተኒ	ከፈለት
፲፬. ሰወዐ	ሰወዐ	ከለልክነ	ከለልክ
፲፭. ሰገለ	ሰገለ	ከዐውኪዋ	ከዐውኪ
፲፮. ሰፈረ	ሰፈረ	ከደናሁ	ከደና
፲፯. ቀመረ	ቀመረ	ኩነንዎ	ኩነኑ
፲፰. ቀሰፈ	ቀሰፈ	ኩርዑኒ	ኩርዑ
፲፱. ቀነወ	ቀነወ	ወደሳኒ	ወደሳ
፳. ቀንዐ	ቀንዐ	ወረወክ	ወረወ
፳፩. ቀንአ	ቀንአ	ዘረወኒ	ዘረወ
፳፪. ቀደመ	ቀደመ	ዘከርክዎ	ዘከርኩ
፳፫. ቀጥቀጠ	ቀጥቀጠ	ዜናዋነ	ዜናዋ
፳፬. ቀጸበ	ቀጸበ	ጠብሐክ	ጠብሐ
፳፭. ቀፈለ	ቀፈለ	ጸፋዐዎ	ጸፋዐ

ምልማድ ራሳዎይ

የዋህ ግስን ወደ
መሠሪ ግስመሠራት ግስን ወደ
የዋህ ግስ

ለውጥ

የዋህ ግስ →	መሠሪ ግስ	መሠሪ ግስ →	የዋህ ግስ
፩. ረሰዋ	ረሰዋ	መሀርኩክ	መሀርኩ
፪. ረሰዐ	ረሰዋ	ማህረክዎ	ማህረኩ
፫. ረድአ	ረድአ	መለክናክ	መለክነ
፬. ርእዋ	ርእዋ	መላእክናሁ	መላእክን
፭. ርጸ	ሮጸ	መላሕክ	መላሕክ
፮. ሰመዋ	ሰመዋ	መሰጥከመ.	መሰጥክ
፯. ሰምዐ	ሰሞዎ	መራሕክነ	መራሕክ
፰. ሰቀለ	ሰቀሎ	መነንክመ.ኒ	መነንክመ.
፱. ሰአለ	ሰአሎ	መከርክምዎ	መከርክመ.
፲. ሰከለ	ሰከሎ	መዐድክምዎ	መዐድክመ.
፲፩. ሰከዋ	ሰከዋ	ሜጠተኒ	ሜጠት
፲፪. ሰከበ	ሰከቦ	ሞአተክ	ሞአት
፲፫. ሰወዋ	ሰወዋ	ከፈለተኒ	ከፈለት
፲፬. ሰዐበ	ሰዐቦ	ከለልክነ	ከለልክ
፲፭. ሰገለ	ሰገሎ	ከዐውኪዋ	ከዐውኪ
፲፮. ሰፈረ	ሰፈሮ	ከደናሁ	ከደና
፲፯. ቀመረ	ቀመሮ	ኩነንዎ	ኩነኑ
፲፰. ቀሰፈ	ቀሰፎ	ኩርዐኒ	ኩርዐ.
፲፱. ቀነወ	ቀነዎ	ወደሳኒ	ወደሳ
፳. ቀንዐ	ቀንዎ	ወረዉክ	ወረዉ
፳፩. ቀንአ	ቀንአ	ዘረወኒ	ዘረወ
፳፪. ቀደመ	ቀደሞ	ዘከርክዎ	ዘከርኩ
፳፫. ቀጥቀጠ	ቀጥቀጠ	ዜናዋነ	ዜናዋ
፳፬. ቀጸበ	ቀጸቦ	ጠብሐክ	ጠብሐ
፳፭. ቀፈለ	ቀፈሎ	ጸፍዕዎ	ጸፍዐ.

ትእዛዝ:- ከዚህ በታች ካለው ምንባብ ውስጥ መሠሪ ግስን ለይተህ
አውጣና በተረዳኸው መሠሪ /በጎና ክፉ/ ርባታ መሠረት፡

ሀ. እያንዳንዱን መሠሪ ግስ በሁለት መቶ ሰማንያ ስምንት
(96 x 3 = 288) ቀመረ አናቅጽ አርባ

ለ.

- በበጎ
 - በክፉ
- } የተነገሩትን አናቅጽ ለይተህ በየወገናቸው አሳይ

ምንባብ	መሠሪ ግስ
፩. አሐዱ ብእሲ እንዘይወርድ እምኢየሩሳሌም ለኢያሪሆ ረከብዎ ፈያት።	
፪. ወዘበጥዎ፣ ወፈቅዕዎ፣ ወአቀራሰልዎ፣ ወሰለብዎ፣ ወገደፍዎ፣ ወሐለፉ ወአልጸቀ ይሙት።	
፫. ወተዳደቆ አሐዱ ካህን እንዘይወርድ ይእተ ፍኖተ። ወርእዮ ወተዐደዎ ወሐለፈ።	
፬. ወከማሁኬ ሌዋዊሂ ረከቦ በውእቱ መካን ወር እዮ ተዐደወ ወሐለፈ ከመቀዳሚ	
፭. ወረከቦ አሐዱ ሳሙራዊ እንዘ የሐውር ይእተ ፍኖተ ወርእዮ ወምሕሮ።	
፮. ወቀርቦ ንቤሁ ወሦጦ ወይን ወቀብአ ውስተ ቀሳሊሁ።	
፯. ወጸዐኖ ዲበአድጉ ወወሰዶ ንበዐቃቤ-ቤተ-ነግድ ከመይፈውስ። ወአስተሐመመ በግብሩ።	
፰. ወበሳኒታ አውጽአ ክልኤተ ዲናረ። ወወሀቦ ለዐቃቤ-ቤተ-ነግድ።	
፱. ወይቤሎ ፈውሶ ሊተ በዝንቱ	
፲. ወአእመሮሙ እግዚእ ኢየሱስ እከዮሙ	
፲፩. ወይመጽአ ሰብአ ሮሜ ወይነሥኡኑ ብሔረን	
፲፪. ሰአሉ ወይትወሀበክሙ	
፲፫. ጉድጉዱ ወይትረሐወክሙ	
፲፬. ወዘሂ ጉድጉደ ይትረሐዎ	
፲፭. ጽልመትከ እፎ ይከውነከ ብርሃን	

ትምህርት ራብዓይ አዕማደ-ግስ

ጸጸጸ

ሀ. ስያሜያቸውና ዐይነታቸው
የድርጊት ወይም የሁኔታ መነሻና መድረሻ የሆነው ወሰን
ለዋሰውን (የሰዋሰውን ድንበር) የሚያስረዱ የግስ ደረጃዎች «አዕማደ
ግስ» ይባላሉ።

የግስ ዐምዶች የግስ ምስሶች፣ የግስ ቋሚ ድጋፎች ማለት ነው።
አዕማደ - ግስ

፩. ማድረግ ዐምድ	/ፈነወ = ላከ/	} ናቸው።
፪. መደረግ ዐምድ	/ተፈነወ = ተላከ/	
፫. መደራረግ ዐምድ	/ተፋነወ = ተላላከ/	
፬. ማስደረግ ዐምድ	/አፈነወ = አስላከ/	
፭. ማደራረግ ዐምድ	/አስተፋነወ = አላላከ/	

ለ. ኑባሬ - አዕማድ /አቀማመጣቸው/
አዕማደ ግስ «ተ፣አ፣አስተ» የተባሉትን ባዕዳን ፊደላት
በግስ መደበኛ ዘር ላይ በመነሻ እያስጨመሩ ይነገራሉ።

ባዕደን ፊደላት	የግሱ መደበኛ ዘር	ዐምዳዊ ግስ	የአማርኛ ፍች	አዕማደ ግስ
-	ነጸረ =	ነጸረ	አየ፣ተመለከተ	አድራጊ ዐምድ
ተ +	ነጸረ =	ተነጸረ	ታየ፣ ተመላከተ	ተደራጊ ዐምድ
ተ +	ነጸረ =	ተናጸረ	ተያየ፣ ተመለካከተ	ተደራራጊ »
አ +	ነጸረ =	አንጸረ	አላየ፣ አመለከተ	አስደራጊ »
አስተ+	ነጸረ =	አስተናጸረ	አስተያየ፣ አመለካከተ	አደራራጊ »

ምሳሌ

አዕማደ ግስ	ባለቤት	ዐምዳዊ ግስ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
አድራጊ ዐምድ	አይሁድ	ሰቀሉ	አምላክ	አይሁድ አምላክን ሰቀሉ
	ሙሴ	ጸሐፊ	አሪተ	ሙሴ አሪትን ጸፈ
ተደራራጊ ዐምድ	አምላክ	ተሰቅለ	-	አምላክ ተሰቀለ
	አሪት	ተጽሕፈ	-	አሪት ተጽፈ
ተደራጊ ዐምድ	አሳሄል	ተራወጸ	ምስለ ፈረሰ	አሳሄል ከፈረሰ ጋር ተሯሯጠ
	አቤሴለሙም	ተቃተለ	ምስለ ኢየሱስ	አቤሴለሙም ከኢየሱስ ጋር ተገዳደለ
አሳደራጊ ዐምድ	አምላክ	አጽሐፊ	ሙሴሀ፣አረተ	አምላክ ሙሴን አሪትን አጽፈ
	ይሁዳ	አቅተለ	አይሁድ፣ክርስቶስህ	ይሁዳ አይሁድን ክርስቶስን አስገደለ
አደራራጊ ዐምድ	ዳዊት	አስተራወጸ	አሳሄልህ ምስለፈረሰ	ዳዊት አሳሄልን ከፈረሰ ጋር አሯሯጠ
	ንጽህ	አስተናጸረት	ሰብአ ምስለ ፈጣሪ	ንጽህና ሰውን ከፈጣሪ ጋር አስተያየች

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ሐ. ክፍላተ አዕማድ

አዕማድ-ግስ

ገቢር ዐምድ } ተብለው በሁለት ይከፈላሉ።
ተገብሮ ዐምድ }

ገቢር ዐምድ		ተገብሮ ዐምድ	
በዕድን ፊደላት	ገቢር ዐምድ ግስ	በዕድን ፊደላት	ተገብሮ ዐምድ ግስ
-	ነጸረ	+	ተነጸረ
አ	አንጸረ	+	ተናጸረ
አስተ	አስተናጸረ	-	-

መ. ሕጻጽ - አዕማድ

አዕማድ-ግስ:- በአምስት ማዕርጋት /ደረጃዎች/ የቆመ ናቸው።
ከእነዚህም አምስት ማዕርጋት /ደረጃዎቻቸው/ ወደላይ ወጥተው
አይነገሩም።

ነገር ግን ግስ ሁሉ በእነዚህ አምስት ማዕርጋት-አዕማድ
/የአዕማድ ደረጃዎች/ ጸንቶ የቆመ አይደለም። ብዙዎች ግሶች
የአዕማድ ግስን ደረጃዎች አጥፍለው የመነገር ጠባይ አላቸው። ይኸም
ጠባያቸው ሕጻጽ አዕማድ ይባላል። የአዕማድ መጥፋት፣ ማነስ፣ ማጠር
ማለት ነው። ግሶቹም ሕጽ-ጸነ-ዐምድ ይባላሉ። ዐምዳቸው የጐደለ፣
ያነሰ ያጠረ ማለት ነው።

ሕጻጽ }
መረ } የመሰሉ ሁሉ ናቸው።
ነደ }
ደምጸ }

ሕጽ-ጸነ-ዐምድ ግሶች ማዕርገ አዕማድን /የአዕማድን ደረጃ/
የሚያጐድሉባቸው ስልቶቻቸው ሁለት ናቸው።

፩. ባዕድን ፊደላትን እየጨመሩ ማዕርገ አዕማድን የማጥፋት ስልታቸው

ግስ አልፎ፣ አልፎ አ፣ አን፣ አስ የተባሉትን ባዕድን ፊደላት
በመደበኛ ዘዴ ላይ በመነሻ ጨምሮ በመነገር

- በንባብ አድራጊ ዐምድ በፍች ተደራጊ ዐምድ፣

- በንባብ አስደራጊ ዐምድ በፍች ተደራጊና }
ተደራራጊ } »

በንባብ አስደራጊ ዐምድ በፍች ተደራጊ

አስደራጊ } » ወዘተ ሆኖ

እየተነገረ የአዕማድ ግስን ደረጃ ሲያጐድል፣ ቅርጽ ዐምዳቸውን
ሲለውጥ ይገኛል። ይህን ስልታቸውን በቀላሉ መረዳት ይቻል ዘንድ
ቀጥሎ የተመለከተውን ሰንጠረዥ እንመልከት።

ባዕዳን ፊደላት	የግስመደበኛ ዘር	ንባቡ	የአማርኛ ፍቾ	ዐምደ ንባቡ	ዐምደ ፍቹ
አ + ነግሠ	=	አንገሠ	=	አነገሠ	አስደራጊ ዐምድ
አ + ነቀልቀለ	=	አንቀልቀለ	=	ተናወጸ	አስደራጊ ዐምድ
አ + ነሶሲወ	=	አንሶሲወ	=	ተመላለሰ	አስደራጊ ዐምድ
አስ + ቈረረ	=	አስቈረረ	=	ተጸየፈ	አስደራጊ ዐምድ
አስተ + ረአየ	=	አስተርአየ	=	ታየ	አስደራጊ ዐምድ
				አሳየ	

፪. ባዕዳን ፊደላትን ሳይጨምር ማዕርገ አዕማድን የማጉደል ስልቱ

ግስ:- ባዕዳን ፊደላትን በመደበኛ ዘሩ ላይ ሳይጨምር እየተነገረ አምስት የነበረውን የአዕማድ ግስ ደረጃ በማጉደል ከአንድ እስከ ሦስት አዕማድ ሆኖ የመነገር ጠባይ ያመጣል። ይህን የአዕማድ ግስ የማጉደል ስልቱን በሚከተለው ሰንጠረዥ እንመልከት።

ማዕርገ አዕማድ	አዕማድ ግስ				
	ተደራጊ ዐምድ	አድራጊ ዐምድ	ተደራራጊ ዐምድ	አስደራጊ ዐምድ	አደራራጊ ዐምድ
ባለአንድ ዐምድ ▶	ሀለወ	-	-	-	-
ባለሁለት ዐዕማድ ▶	ድሐነ	አድሐነ	-	-	-
ባለሦስት ዐዕማድ ▶	ሐመ	አሐመመ	-	-	አስተሐመመ
ባለዐራት ዐዕማድ ▶	ተዋሐደ	ዋሐደ	-	አዋሐደ	አስተዋሐደ
ባለአምስት ዐዕማድ ▶	ተጸልአ	ጸልአ	ተጸልአ	አጽልአ	አስተጸልአ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ሠ. ረባሐ-አዕማድ

አዕማድ-ግስ:-

- አንድና ብዙ ቁጥርን
- ቅርብና ሩቅ መደብን
- ተባዕታይና አንስታይ ጾታን

} ጠብቀው

[illegible]

ምልማድ ቀዳማይ

ትእዛዝ:- ተደራጊ ዐምድን ወደአድራጊ ዐምድ፣ ተደራራጊ ዐምድን ወደአደራራጊ ዐምድ ለውጥ

ተደራጊ ዐምድ	አድራጊ ዐምድ	ተደራራጊ ዐምድ	አደራራጊ ዐምድ
፩. ተነከረ	= ነከረ	ተማከረ	= አስተማከረ
፪. ተከፀወ	= ከፀወ	ተማፀደ	= አስተማፀደ
፫. ተከፍለ	= ከፈለ	ተበዐደ	= አስተባዐደ
፬. ተከርዖ	= ከረዖ	ተባዩጸ	= አስተባዩጸ
፭. ተኩነነ	= ኩነነ	ተናከረ	= አስተናከረ
፮. ተኩርዐ	= ኩርዐ	ተናፈቀ	= አስተናፈቀ
፯. ተበልዐ	= በልዐ	ተራከበ	= አስተራከበ
፰. ተቤዘወ	= ቤዘወ	ተራወጸ	= አስተራወጸ
፱. ተበትከ	= በተከ	ተቃጸበ	= አስተቃጸበ
፲. ተንፅወ	= ነፀወ	ተቃረበ	= አስተቃረበ
፲፩. ተነሰተ	= ነሰተ	ተሳነነ	= አስተሳነነ
፲፪. ተነሥአ	= ነሥአ	ተኳነነ	= አስተኳነነ
፲፫. ተንሀበ	= ነሀበ	ተዛውዐ	= አስተዛውዐ
፲፬. ተወልተወ	= ወልተወ	ተላእከ	= አስተላእከ
፲፭. ተነዝሐ	= ነዝሐ	ተዋቀሰ	= አስተዋቀሰ
፲፮. ተመንሰወ	= መንሰወ	ተዋነዖ	= አስተዋነዖ
፲፯. ተመጠወ	= መጠወ	ተናሰከ	= አስተናሰከ
፲፰. ተመልከ	= መለከ	ተዜያነወ	= አስተዜያነወ
፲፱. ተሰጠ	= ሠጠጠ	ተጋእዘ	= አስተጋእዘ
፳. ተሠርዐ	= ሠርዐ	ተካዩደ	= አስተካዩደ
፳፩. ተሠወረ	= ሠወረ	ተዛወገ	= አስተዛወገ
፳፪. ተሠረወ	= ሠረወ	ተማሰጠ	= አስተማሰጠ
፳፫. ተሠጥቀ	= ሠጠቀ	ተሓመዖ	= አስተሓመዖ
፳፬. ተሠይመ	= ሢመ	ተማሐዘ	= አስተማሐዘ
፳፭. ተሠይጠ	= ሢጠ	ተእከዩ	= አስተእከዩ
፳፮. ተሦዐ	= ሦዐ	ተእኃወ	= አስተእኃወ
፳፯. ተሦጠ	= ሦጠ	ተካፈለ	= አስተካፈለ
፳፰. ተረሰዖ	= ረሰዖ	ተእረዖ	= አስተእረዖ
፳፱. ተረከበ	= ረከበ	ተሳእለ	= አስተሳእለ
፴. ተረሰዐ	= ረሰዐ	ተሓሰበ	= አስተሓሰበ

ምልማድ ካልአይ
ምሉእነ ዐምድና ሕጹጽነ - ዐምድ ግሶችን ለይተህ አሳይ

፪፻፳፯

ምሉእና ሕጹጽ ግስ	ምሉእ ዐምድ ግስ	ሕጹጽ ዐምድ ግስ
ሐነጸ = አነጸ ሠራ	ሐነጸ	.
ሐለበ = አለበ	ሐጸበ	
ሐረሰ = አረሰ	ሐረሰ	
ሐረጸ = ፈጸ	ሐረጸ	
ሐረመ = እርም አለ	ሐረመ	
ሐጸበ = አጠበ	ሐጸበ	
ሐሰወ = ዋሽ	ሐሰወ	
ሐሰለ = ለበበ	ሐሰለ	
ሐመለ = ለቀመ	ሐመለ	
መልሐ = መዘዘ	መልሐ	
መልኦ = መላ	መልኦ	
መከረ = መከረ	መከረ	
መንሰወ = አጠፋ	መንሰወ	
መጠወ = ሰጠ	መጠወ	
ጥዕመ = ጣመ ጣፈጠ	ጥዕመ	
ሐስረ = ጐስቄላ ተዋረደ		ሐስረ
ሐንከሰ = አንካሳ ሆነ		ሐንከሰ
ሐሰመ = ከፋ		ሐሰመ
ሐመ = ታመመ		ሐመ
ሐጽረ = አጠረ		ሐጽረ
መጸ = ሆመጠጠ		ሐጸ
መከነ = መከነ		መከነ
ርሕበ = ተራበ፣ ሰፋ		ርሕበ
ቀለ = ቀለለ		ቀለ
ቀንዐ = ቀና፣ ቅን ሆነ		ቀንዐ
ቆመ = ቆመ		ቆመ
በኦ = ገባ		በኦ
በልዩ = አረጀ		በልዩ
ጠብኦ = ጨከነ		ጠብኦ
ጠለ = ለመለመ		ጠለ

ምልማድ ሣልሳይ

በቅንፍ ውስጥ ካሉት አማራጭ አዕማደ ግስ ለጥያቄው ትክክለኛ መልስ የምትለውን ዐምደ ግስ መርጦህ ክፍት ቦታውን ሙላ።

የአዕማደ ግስ ጥያቄ		የአዕማደ ግስ መልስ
፩.	የ ፈለሰ አድራጊ ዐምድ ልፍለሰ	/ተፋለሰ፣ ልፍለሰ/
፪.	የ ገሰጸ ተደራጊ » ተገሰጸ	/ተጋሰደ፣ ተገሰጸ/
፫.	የ ደንገጸ አድራጊ » ልደንገጸ	/አስተደናገጸ፣ ልደንገጸ/
፬.	የ ወደየ ተደራጊ » ተወደየ	/ተወደየ፣ ተዋደየ/
፭.	የ ገነየ አስደራጊ » አገነየ	/አስተጋነየ፣ አገነየ/
፮.	የ ገዐረ አደራራጊ » አስተጋዐረ	/ተጋዐረ፣ አስተጋዐረ/
፯.	የ ገፍዐ ተደራራጊ » ተጋፍዐ	/ተገፍዐ፣ ተጋፍዐ/
፰.	የ ጓሕለወ ተደራራጊ » ተጓሕለወ	/ተጓሕለወ፣ አጓሕለወ/
፱.	የ ቤተ አድራጊ » ልቤተ	/አስተባየተ፣ ልቤተ/
፲.	የ ግዕዘ አስደራጊ » አግዕዘ	/አስተጋዕዘ፣ አግዕዘ/
፲፩.	የ ገዘረ አደራራጊ » አስተጋዘረ	/አግዘረ፣ አስተጋዘረ/
፲፪.	የ ደምፀ አድራጊ » አስተዳመፀ	/አድመፀ፣ አስተዳመፀ/
፲፫.	የ ወክሐ ተደራራጊ » ተዋክሐ	/አወክሐ፣ ተዋክሐ/
፲፬.	የ ዋከየ አስደራጊ » አዋከየ	/አስተዋከየ፣ አዋከየ/
፲፭.	የ ጸንዐ አድራጊ » አጽንዐ	/አስተጸንዐ፣ አጽንዐ/
፲፮.	የ ቦደረ ተጸራራጊ » ተባደረ	/አብደረ፣ ተባደረ/
፲፯.	የ በነተ አደራራጊ » አስተባነተ	/አስተባነተ፣ አበነተ/
፲፰.	የ ወረደ አድራጊ » አውረደ	/አውረደ፣ አስዋረደ/
፲፱.	የ ዘረወ ተደራጊ » ተዘረወ	/ተዛረወ፣ ተዘረወ/
፳.	የ ዘብሐ አስደራጊ » አዘብሐ፣	/አዝብሐ፣ አስተዛብሐ/
፳፩.	የ ዘከረ አስደራጊ » አዘከረ	/አስተዘከረ፣ አዛከረ/
፳፪.	የ ጸንሰ ተደራጊ » ተጽንሰ	/ተጸንሰ፣ ተጽነሰ/
፳፫.	የ ጸለየ አስደራጊ » አጸለየ	/አስተጸለየ፣ አጸለየ/
፳፬.	የ ጸፈረ ተደራጊ » ተጸፈረ	/ተጸፈረ፣ ተጸፈረ/
፳፭.	የ ፈከረ አስደራጊ » አፈከረ	/አስተፋከረ፣ አፈከረ/

ምዕራፍ ፭

አመላተ - ሰዋሰው

በሰዋሰው መነሻ፣ በመካከልና በመድረሻ እየገቡ የሰዋሰው

- ቅርጽን /ፊደልን/ } የሚለዋውጡ ፊደላትና ድምፆቻቸው
- ድምፅ } አመላተ-ሰዋሰው

ይባላሉ። የሰዋሰው ጠባዮች ማለት ነው።

አመላተ-ሰዋሰው

- ሀ /ሐ/
- አ /ዐ/
- ወ
- የ

} ናቸው።

ትምህርት - ቀዳማይ

ሀ /ሐ/ እና አ /ዐ/ /1/

፩. በንኡስ አንቀጽ መካከል ሲገቡ

ሀ/ሐ/ እና አ/ዐ/ የሰዋሰት ንኡስ አንቀጽ «ገቢር፣ ቀቲል፣ ከፊል» እያለ በግእዝ ፊደል በግእዝ ድምፅ እንደሚነሡ ሁሉ ሀ/ሐ/ ና አ /ዐ/ በመካከል የገቡበት ንኡስ አንቀጽ

- ከሂል
- ወሒዝ
- ጸኢል

- ወዲል፡- ብሎ መነሻውን ግእዝ ፊደል፣ ግእዝ ድምፅ

ሊያደርግ ይገባው ነበር። ነገር ግን እነዚሁ አመላተ ሰዋሰው ፊደላት /ሀ/ሐ/፣ አ /ዐ/ በመካከል ገብተው

- ሳድስ ፊደል
 - ሳድስ ድምፅ
- } ያደርጉታል።

አመላተ ሰዋሰው	ንኡስ አንቀጽ
/ሀ/	ከሂል = መቻል
/ሐ/	ምሒር = መራራት፣ ይቅር ማለት
/አ/	ጸኢል = መስደብ
/ዐ/	ውዲል = መዋል

የመሰለ ሁሉ ነው

ሀ/ሐ/ እና አ/ዐ/ ከ335 ዓ.ም በፊት የግእዝ ቋንቋ አናባቢያን የነበሩ መሆናቸው ከታሪክ ግእዝ እንደሚታወቅ ሰዋሰው ወገስ ኪክ ገጽ 30 - 31

ምሳሌ:

አመላተ ሰዋሰው	ማሰ አን	ባለቤት	ንኡስ አንቀጽ	የአማርኛ ፍች
ሀ	የፈቅር	ባዕል	ውሂብ - ሕብስት	ባለጠ.ጋ እንጃራን መስጠት ይወዳል
ሐ	የሐስሱ	አግብርት	ውሒዝ - ማይ	ገበሬዎች የውሃ መፍሰስን ይጻሉ
ሐ	ይጸልእ	ነዌ	ምሒረ - ነዳይ	ነዌ ለድኸ መራራትን ይጠላል
አ	የዘልፍ	ዐብድ	ጽኢለበጽ	ለነፍ ጓደኛውን መስደብን ያዘጋጃል
ዐ	ሰምረ	ሕጻን	ውዲለ - እመ	ሕጻን ከፍቱ ጋር መዋልን ወደደ

በማለት የንኡስ አንቀጽ መነሻ ፊደልንና ድምፅን ሳድስ አድርገው የመለወጥ ጠባያቸውን ያሳያሉ፡፡

ሥርዓተ - ሰዋሰው /ሞያ/

ንኡስ አንቀጽ	ሥርዓቱ /ሞያው/
ውሂብ	የያፈቅር ተሳቢ
ውሒዝ	የየሐስሱ »
ምሒረ	የይጸልእ »
ጽኢል	የያዘልፍ »
ውዲል	የሰምረ »

፪. በቀዳማይ አንቀጽ አገባባቸው

፪.፩. በመካከል ሲገቡ

ቀተለ፣ መከረ፣ ረከበ፣ የመሰለ ግስ በግእዝ ተነሥቶ በግእዝ እንደደረሰ ሁሉ ግእዝ ፊደሉ፣ ግእዝ ድምፅ ይሆን የነበረውን የቀዳማይ አንቀጽ መነሻ ሀ/ሐ/ ና አ/ዐ/ በመካከል ገብተው፡

ራብዕ ፊደል
 ራብዕ ድምፅ
 ሳድስ ፊደል
 ሳድስ ድምፅ

ያደርጉታል፡፡

አመላተ ሰዋሰው	ራብዕ መነሻ	ሳድስ መነሻ
ሀ	ተሣህለ	ክህለ
ሐ	ተዋሐደ	ድሕነ
አ	ተሳአለ	ስእነ
ዐ	ተሳዐለ	ብዕለ

የመሰለ ሁሉ ነው፡፡

የሰሌዳ	ቀዳማዊ አንቀጽ	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ራብዕ	ተሣህልከ	እግዚአብሔር	ምድረከ	አቤቱ ምድርህን ይቅር አልህ
መነሻ	ተዋሐደ	ቃል	ምስለሥጋ	ቃልከ ሥጋ ጋራ ተዋሐደ /አንድ ሆነ/
ሳድስ	ተሳላላ	ጴጥሮስ	ለማርያም	ጴጥሮስ ማርያምን ጠየቃት
መነሻ	ተላዕለ	ዳዊት	በኅበ እስራኤል	ዳዊት በእስራኤል ዘንድ ከፍ ከፍ አለ
ሳድስ	ክህለ	ሰሎሞን	ጥበበ	ሰሎሞን ጥበብን ቻለ
መነሻ	ድሕነ	አደም	እሞት	አደም ከሞት ዳነ
መነሻ	ሰእነ	በሀም	ነቢበ	ድዳ መናገርን አጠ /ተሳነው/
መነሻ	ብዕለ	ኢዮብ	በኩሉ	ኢዮብ በኩሉ በለጸገ

በግለት ፊደልንና ድምፅ ፊደልን የመለወጥ አመላቸውን ያሳያሉ።

ሥርዓተ-ሰዋሰው

ቀዳማዊ አንቀጽ	ሥርዓቱ /ሞያው/
ተሣህልከ	የእግዚአብሔር የምድረከ ማሰሪያ አንቀጽ
ተዋሐደ	የቃልና የምስለ ሥጋ » »
ተሳላላ	የጴጥሮስና የማርያም » »
ተላዕለ	የዳዊትና የቡኅበ እስራኤል» »
ክህለ	የሰሎሞንና የጥበበ » »
ድሕነ	የአደምና የእሞት » »
ሰእነ	የበሀምና የነቢበ » »
ብዕለ	የኢዮብና የበኩሉ » »

ናቸው።

ግንዛቤ

በቀዳማዊ አንቀጽ ራብዕ መነሻ ላይ ያለው ተ በልማድ የገባ ባዕድ መነሻ ነው። የግሱ መደበኛ ዘር «ሣህልከ፣ ዋሐደ፣ ሳላላ፣ ላዕለ» እያለ በራብዕ የሚነሳው ግስ ነው። ራብዕ መነሻ የተባለውም ስለዚህ ነው።

፪፻. በመድረሻ ሲገቡ

«በነተ፣ በከየ፣ መለከ» የመሰለ ግስ ሁሉ ሁለመናው ግእዝ ፊደል፣ ግእዝ ድምፅ እንደሆነ ሁሉ ሁለመናው ግእዝ ፊደል፣ ግእዝ ድምፅ ሲሆን ይገባው የነበረውን ቀዳማዊ አንቀጽ ሀ/ሐ/ ና አ/ዐ/ በመድረሻ ገብተው መካከሉን

ሳድስ ፊደል } ያደርጉታል።
ሳድስ ድምፅ }

አመላተ ሰዋሰው	ቀዳማይ አንቀጽ
ሀ	በርሀ
ሐ	በጽሐ
አ	መጽአ
ዐ	በልዐ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ቀዳማይ አንቀጽ	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
በርሀ	ገጸመ	-	ፊታቸው በራ
በጽሐ	ዕለተ ወሊዶታ	-	የመውለዱ ቀን ደረሰ
መጽአ	ወልድ	ይቤዝወነ	ወልድ ሊያድነን መጣ
በልዐ	ያዕቆብ	ሕብስተ	ያዕቆብ ሕብስትን በላ

በማለት ግእዝ ፊደልን ግእዝ ድምፅን ሳድስ አድርገው መለወጣቸውን ያስረዳሉ።

ሥርዓተ - ሰዋሰው /ሞያ/

ቀዳማይ አንቀጽ	ሥርዓቱ /ሞያው/
በርሀ	የገጸመ ማሰሪያ አንቀጽ
በጽሐ	የዕለተ ወሊዶታ ማሰሪያ አንቀጽ
መጽአ	የወልድና የይቤዝወነ ማሰሪያ አንቀጽ
በልዐ	የያዕቆብና የሕብስተ ማሰሪያ አንቀጽ

ናቸው።

ማስታወሻ

ግስ፡- በሀ/ሐ/ ወይም በአ/ዐ/ ከደረሰ ሁለመናው ግእዝ ሆኖ አይገኝም።

፫. በጥሬ ዘር አገባባቸው

ቀትል፣ ቡራኬ፣ ግብር ወዘተ የመሰለ ጥሬ ዘር በግእዝ፣ በካዕብ፣ በሳድስ እንደተነሣ ሁሉ በግእዝ፣ በካዕብ፣ በሳድስ ፊደልና ድምፅ ሊነሣ የነበረውን ጥሬ ዘር ሀ/ሐ/፣ አ /ዐ/ በመካከል ገብተው

- ራብዕ ፊደል
 - ራብዕ ድምፅ
- } ያደርጉታል

አመላተ ሰዎሰው	ጥሬ ዘር
ሀ	ሣህል
ሐ	ዳሕን
አ	ባእስ
ዐ	ጸዕር

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ጥሬ ዘር	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ሣህል	ተረክበ	እምነብ ፊጣሪ	ይቅርታ ከፈጣሪ ዘንድ ተገኝ
ዳሕን	ኮነ	ለሰብእ	ድሕነት ለሰው ሆነ /ተሰጠ/
ባእስ	ተጸልአ	በጎበኩሉ	ጠብ በሁሉ ዘንድ ተጠላ
ጸዕር	በዝሐ	በምድር	ጣር በምድር በዛ

እያሉ የሚቀድሙዎቸውን ፊደልና ድምፅ ራብዕ አድርገው መለወጣቸውን ያሳያሉ።

ሥርዓተ - ጥሬ ዘር

ጥሬ ዘር	ሥርዓቱ /ዋያው/
ሣህል	የተረክበ ባለቤት ጥሬ ዘር
ዳሕን	የኮነ » » »
ባእስ	የተጸልአ » » »
ጸዕር	የበዝሐ » » »

ናቸው።

የጥሬ ዘር	የድምፅ	የፊደል	የጥሬ ዘር
ሣህል	የተረክበ	የፊደል	የጥሬ ዘር
ዳሕን	የኮነ	የፊደል	የጥሬ ዘር
ባእስ	የተጸልአ	የፊደል	የጥሬ ዘር
ጸዕር	የበዝሐ	የፊደል	የጥሬ ዘር

ትምህርት ካልአይ

የ «ወ» ና የ «የ» አመል

፩. የ«ወ» አመል

ወ:- ከሰዋሰው መካከልና ከሰዋሰው መድረሻ እየተገረደ /እየታጣ/ በጥንታዊ መደበኛ ዘፋ አመል /ጠባይ/ ግእዝ ፊደል፣ ግእዝ ድምፅ ይሆን የነበረውን ሰዋሰው ካዕብና ሳብዕ አድርጎ የመለወጥና በተለወጠው ፊደል ውስጥ ሆኖም በካዕብና በሳብዕ ድምፅ የመነገር አመል /ጠባይ/ አለው።

ሀ. ከወበይት አናቅጽ ፊደሉ ተገረዶ በሳብዕ ድምፅ የመነገር አመል ወ:- ከመካከልና ከመድረሻ ተገረዶ /ታጥቶ/ የቀዳማይ አንቀጽ መነሻን የካልአይና የሣልሳይ አናቅጽ የመድረሻ ተከታይ ፊደልንና ድምፅን:

ሳብዕ ፊደል } አድርጎ በመለወጥ በተለወጠው
ሳብዕ ድምፅ }

ፊደል ውስጥ እየሆነ በሳብዕ ድምፅ ይነገራል።

ቀዳማይ	ወደ ማለት ይገባው የነበረውን	የደ = ዞረ
→ ቀወመ »	» » »	ቆመ = ቆመ
አንቀጽ ሐወረ »	» » »	ሐረ = ሄደ
ካልአይ ይትፈነው »	» » »	ይትፈኖ = ይላካል
→ ይሴፈው »	» » »	ይሴፎ = ተስፋ ያደርጋል
አንቀጽ ይትመጠው »	» » »	ይትመጠ = ይቀበላል
ሣልሳይ ይትፈነው »	» » »	ይትፈኖ = ይላክ
→ ይሰፈው »	» » »	ይሰፎ = ተስፋ ያድርግ
አንቀጽ ይትመጠው »	» » »	ይትመጠ = ይቀበል

እያለ የሚነገረው ዐቢይ አንቀጽ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

የአንቀጽ ዓይነት	ማሰ.አን	ባለቤት	ተሳቢ	የአግርኛ ፍች
ቀዳማይ	የደ	ዮሐንስ	አድያመዮርዳኖስ	ዮሐንስ ዮርዳኖስን አውሬሻ ዞረ
→	ሐረ	ኢየሱስ	ነበ ዮሐንስ	ኢየሱስ ወደ ዮሐንስ ሄደ
አንቀጽ	ሦስ	አብርሃም	ወልደ	አብርሃም ልጁን ሠዋ
ካልአይ	ይትፈኖ	ወልድ	እምእቡቡ	ልጅ ከአባቱ ይላካል
→	ወንሴፎ	ንሐነ	ትንሣኤ መታን	እኛ የመታን ትንሣኤን ተስፋ እናደርጋለን
አንቀጽ	ይትመጠ	ውእቲ	ወርቀ	እሱ ወርቅን ይቀበላል
ሣልሳይ	ይትፈኖ	መልአክ	ነበሰብእ	መልአክ ወደ ሰው ይላክ
	ይሰፎ	ሰብእ	ሐይወት	ሰው ሐይወትን ተስፋ ያድርግ
አንቀጽ	ይትመጠ	ነጻይ	ወርቀ	ድኻ ወርቅን ይቀበል

በሌላ እየተገረደ በሳብዕ ድምፅ መነገሩን ያሳያል።

ሥርዓተ - ሰዋሰው /ጥያቄ/

	ዓቢይ አንቀጽ	ሥርዓቱ /ጥያቄው/
ቀዳማይ →	የደረሰ	የጥራትና የሥራ ሥልጣን ማሳሰቢያ አንቀጽ
አንቀጽ	ሐረግ	የኢሰራሪና የሥራ ጥራት
ካልአይ →	ሦስት	የአብሮትና የወልደ
አንቀጽ	ይትፊና	የወልደና የአምላኩ
አንቀጽ	ንቢፍ	የንቢና የትንሣኤ ሙታን
ሣልሳይ →	ይትሚጦ	የውለቱና የወርቀ
አንቀጽ	ይትፊና	የመልአክና የንባብ
	ይሰፍ	የሰብአዊና የሕይወት
አንቀጽ	ይትመጦ	የነጻይና የወርቀ

ማስታወሻ

ከዚህ በላይ በተመለከተናቸው ሦስት ዐበይት አናቅጽ መነሻና መድረሻ ላይ የተመለከተው ሳብስ ድምፅ የወ ድምፅ ነው። ወ በፊደል ሳይገለጽ በሌላው ፊደል ውስጥ ሆኖ በድምፅ ብቻ የመነገር ጠባይ አለውና።

ለ. ፊደሉ ከዐበይት አናቅጽ፣ ከቅጽልና ከሳቢ ዘር ተጉርዶ በድምፅ ብቻ የመነገር አመላካች /ጠባይ/

ወ፡ ከዐበይት አናቅጽ ከካልአይ አንቀጽ ከሣልስ አንቀጽ ከቅጽልና ከሳቢ ዘር መካከልና ከመድረሻ እየተገራጸ /እየታጣ/ ሳድስ ፊደል፣ ሳድስ ድምፅ ይሆን የነበረውን።

- የካልአይና የሣልሳይ አናቅጽ መድረሻን
 - የአንስታይ ውስጠዘ ቅጽል የመድረሻ ተከታይን } ፊደልና ድምፅ
 - የሳቢ ዘር መካከለኛን
 - ካዕብ፣ ፊደል፣ ካዕብ ድምፅ
 - ሳድስ ፊደል፣ ሳድስ ድምፅ
 - ግእዝ ፊደል፣ ግእዝ ድምፅ
- } አድርጎ በመለወጥ በድምፅ ብቻ ይነገራል።

ካልኦይ አንቀጽ	ይፈንው ማለት ይገባው የነበረውን	ይፈን - ይልካል
	ይጻምው » » »	ይጻም - ይደክማል
	ይሄልው » » »	ይሄል - ይኖራል
ሣልሳይ	ይፈንው » » »	ይፈን - ይላክ
	ይጻምው » » »	ይጻም - ይደክማል
አንቀጽ	የሀልው » » »	የሀል - ይኑር
አንስታይ	ሥርግውት » » »	ሥርግ - ይተሸለመና
ውስጠዘ	ሀልውት » » »	ሀል - ይኖራል
ቅጽል	ዕውት » » »	ዕው - ይተዘጋጃል
ሳ	ዕውደት » » »	ዕውደ - ይመዘር
ቢ	ሕውረት » » »	ሕውረ - ይመሄድ
	ቅውመት » » »	ቅውመ - ይመቆም
ዘ	ብውእት » » »	ብውእ - ይመግባት
ር	ውጽእት » » »	ውጽእ - ይመውጣት

በማለት የመነገር አመል አለው፡፡

ምሳሌ

ማሰ.አን	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ካልኦይ	የሐዩ	ውእቱ	እሱ ለዘለዓለም ሕያው ሆኖ ይኖራል
አንቀጽ	ይፈን	ውእቱ	እሱ ቃሉን ይልካል
	ይጸጉ	ውእቱ	እሱ ሰላምን ይሰጣል
ሣልሳይ	ወለቡ	እግዚእ	እቤቱ ጭኸቴን ልብ በሌለን
	የሀሉ	ሰላም	ሰላም በመከላከል ይኑር
አንቀጽ	ይኩን	ውእቱ	እሱ የተባረከ ይሁን
አንስታይ	ወረሰያ	እግዚእ	ጌታ የተዘጋጀውን አደረጋት
ውስጠዘ	ይወርሱ	ጸድቃን	ጸድቃን የበራቸውን ይወርሳሉ
ቅጽል	ኮነት	ይእቲ	ያች የተሸለመች ሆነች
ሳ	አርአየ	ውእቱ	እሱ የሆላዕናን መዘር አላየ
ቢ	ተመነዩ	ጸድቃን	ጸድቃን ወደገነት መግባትን ተመኑ
	ጸሐፊ	ሙሴ	ሙሴ የእስራኤልን መውጣት ጸፈ
ዘ	ዜነወ	መልአክ	መልአክ የጌታን መወለድ ተናገረ
ር	ተሰፈወት	ምድር	ምድር የዝናምን መውረድ ተሰፋ

ብሎ በመነገር ከሰዋሰው የመጉረዱንና በድምፅ ብቻ የመነገር አመሉን ያሳያል፡፡

ሥርዓተ ሰዋሰው /ሞያ/

ጉራጅ ሰዋሰው	ሥርዓቱ /ሞያው/
የሐዩ	የውእቱና የለዓለም ማሰሪያ አንቀጽ
ይፌኑ	የውእቱና የቃሉ » »
ይዜኑ	የውእቱና የሰላም » »
ወለቡ	የእግዚእና የጽራሕ » »
የሀሉ	የሰላምና የማእከሌክሙ » »
ይኩን	የውእቱና የቡሩከ » »
ድሉተ	የረስያ ተሳቢ አንስታይ ውስጠዝ ቅጽል
ጽዕዱተ	የይወርሱ » » » »
ሥርጉተ	የኮነት » » » »
ዑደት	የአርአዩ ተሳቢ ዘር
በአት	የተመነዩ » »
ጸአት	የጸሐፊ » »
ልደት	የዜነወ » »
ርደት	የተሰፈወት » »

ሐ. በሳድስ ውስጠዝ ቅጽል መካከልና መድረሻ ተገኝተዋል፡ የቅጽልን መካከለኛ ፊደልና ድምፅ የመለወጥ አመለካከት፡
 ወ. በተባዕታይ ሳድስ ውስጠዝ ቅጽል መካከልና መድረሻ ላይ እየተገኘ ሳድስ ውስጠዝ ቅጽል ጠባይ ሥርዓት ካዕብ ሊሆን ይገባው የነበረውን የቅጽል መካከለኛ ፊደልና ድምፅ

ሳድስ ፊደል } አድርጎ ይለውጣዋል
 ሳድስ ድምፅ }

ይህም

ቅጽል፣ ከቡር፣ ግብር እንዳለው ሥዊር ማለት ይገባው የነበረውን ሥዊር=የተሰወረ ፍኑው ማለት ይገባው የነበረውን ፍንው =የተላከ ድሉው ማለት ይገባው የነበረውን ድሉው=የተዘጋጀ እያለ የሚነገረው ውስጠዝ ቅጽል ሁሉ ነው፡፡

፪፻፴፰

ምሳሌ

ሳድስ ውስጠዘ ቅጽል	ባለቤት	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቾ
ሥውር	ቃል	ኮነ	ከሱተ	የተሠወረ ቃል የተገለጠ ሆነ
ድልው	ጊዜከመ	በጽሐ		የተዘጋጀ ጊዜያችሁ ደረሰ
ፍንው	ጳውለስ	ሰበከ	ወንጌል	የተሳካ ጳውሎስ ወንጌልን አስተግረ

ማለቱን ያሳያል።

፪. የ «የ» አመል

የ፡- ከሰዋሰው መካከልና ከሰዋሰው መድረሻ እየተገረደ /እየታጣ/ በጥንታዊ መደበኛ ዘሩ፡ ግእዝ ፊደል፣ ግእዝ ድምፅ የነበረውን ሰዋሰው

- ሐምስ ፊደል፣ ሐምስ ድምፅ
 - ሣልስ ፊደል፣ ሣልስ ድምፅ
- } አድርጎ በመለወጥ

በተለወጠውም ፊደል ውስጥ ሆኖ በሐምስ ድምፅና በሣልስ ድምፅ የመነገር አመል አለው።

ሀ. ከቀዳማይ አንቀጽ፣ ከሣልሳይ አንቀጽና ከቅጽል ተገርዶ በሐምስና በሣልስ ድምፅ የመነገር አመሉ

የ፡- ከቀዳማይ አንቀጽ ከሣልሳይ አንቀጽና ከአንስታይ ውስጠዘ ቅጽል መካከል እየተገረደ

- የቀዳማይ አንቀጽን መነሻ ሐምስ ፊደል፣ ሐምስ ድምፅ
- የሣልሳይ አንቀጽንና የአንስታይ ውስጠዘ ቅጽል

የመድረሻ ተከታይ ሐምስ ፊደል፣ ሐምስ ድምፅ

አድርጎ በመለወጥ በሐምስና በሣልስ ድምፅ ይነገራል።

ቀዳማይ	መየጠ ማለት ይገባው ነበረውን	ሜጠ = መለስ
	ሠየጠ » » » =	ሢጠ = ሸጠ
አንቀጽ	አየለ » » » =	ኤለ = ዞረ
ሣልሳይ	ይምይጥ » » » =	ይሚጥ = ይመልስ
	ይሥይጥ » » » =	ይሢጥ = ይሸጥ
አንቀጽ	ይእይል » » » =	ይኢል = ይዘር
አንስታይ	ሕርይት » » » =	ሕሪት = የተመረጠች
ውስጠዘ	ጽርይት » » » =	ጽሪት = የጠራች
ቅጽል	ውዕይት » » » =	ውዒት = የተቃጠለች

እያለ የሚነገረው ሰዋሰው ሁሉ ነው።

ምሳሌ የአንቀጽ ዓይነት	ግሰ.አን	ባለቤት	ተሳባ.	የአማርኛ ፍቺ
ቀዳማይ	ሜጡ	እሙንቱ	ዘባኖሙ	እነሱ ጀርባቸውን መለሱ
	ሄጠ	ይሁዳ	እግዚአ	ይሁዳ ጌታውን ሸጠ
አንቀጽ	ኤሉ	ጻድቃን	አድባረ	ጻድቃን ኮረብቶችን ዞሩ
ሃላፊ	ይሚጥ	እግዚእ	ገጸ	ጌታ ፊቱን ይመልስ
	ይኢል	ያሬድ	አድባረ	ያሬድ ኮረብቶችን ይዘር
አንቀጽ	ይሂጥ	ባዕል	ንዋዩ	ባለጸጋ ገንዘቡን ይሸጥ
አንስታይ	ወለደት	ሐሪት ድንግል	አምላክ	የተመረጠች ድንግል አምላክን ወለደች
ወስጠዘ	ትሬኢ	ጽሪት ልብ	ሕቡአተ	የጠራች ልብ የተሰወረውን ታያለች
ቅጽል	ትከውን	ውዲት ምድር	በድወ	የተቃጠለች ምድር ምድረ በጻ ትሆናለች

እያለ የሚገረድ መሆኑንና በሐምስ ፊደል፣ በሐምስ ድምፅ በሃልስ ፊደል፣ በሃልስ ድምፅ የሚነገር መሆኑን ያሳያል።

ሥርዓተ - ሰዋሰው /ሞያው/

ጉራጅ ሰዋሰው	ሥርዓቱ /ሞያው/		
ቀዳማይ	ሜጡ	የእሙንቱና የዘባኖሙ ማሰሪያ አንቀጽ	
	ሄጠ	የይሁዳና የእግዚአ	» »
አንቀጽ	ኤሉ	የጻድቃንና የአድባረ	» »
ሃላፊ	ይሚጥ	የእግዚእና የገጸ	» »
	ይኢል	የያሬድና የአድባረ	» »
አንቀጽ	ይሂጥ	የባዕልና የንዋዩ	» »
አንስታይ	ሐሪት	የድንግል አንስታይ ውስጠዘ ቅጽል	
ወስጠዘ	ጽሪት	የልብ	» » »
ቅጽል	ውዲት	የምድር	» » »

ለ ከካልእይና ከሃልሳይ እናቅጽ መካከልና መድረሻ ተጉርዶ በሃልስ

ድምፅ የመነገር አመሉ

የ- ከካልእይ አንቀጽና ከሃልሳይ አንቀጽ መካከልና መድረሻ ተጉርዶ

የካልእይ አንቀጽና የሃልሳይ አንቀጽ መካከልና መድረሻ ሐምስ

ፊደል፣ ሐምስ ድምፅ እድርጎ ይለውጣል። በተለወጠው ፊደል

ውስጥ ሆኖም በሐምስና በሃልስ ድምፅ ይነገራል።

ይህም

ይለየልይ	ማለት	ይገባው	የነበረውን	ይሌሊ = ይለያል
ይሰየሰይ	»	»	»	ይሴሲ = ይመግባል
የሐርይ	»	»	»	የሐሪ = ይመርጣል
የሐምይ	»	»	»	የሐሚ = ያማል
ይለይልይ	»	»	»	ይሌሊ = ይለይ
ይሰይስይ	»	»	»	ይሴሲ = ይመግብ
ይሕምይ	»	»	»	ይሕሚ = ይማ

እያለ የሚገኘው ጉራጅ ሰዋሰው ሁሉ ነው።

ምሳሌ

የአንቀጽ ዓይነት	ጉራጅ ሰዋሰው	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ካልአይ	ይሴሲ /ጥ/	ባዕል	ነዳያነ	ባለጸጋ ድኾችን ይመግባል
አንቀጽ	የሐሪ	እግዚእ	ሐዋርያተ	ጌታ ሐዋርያትን ይመርጣል
	የሐሚ	ዐብድ	ቢጸ	ሰነፍ ጓደኛውን ያማል
ሣልሳይ	ይሴሲ /ላ/	ባዕል	ነዳያነ	ባለጸጋ ድኾችን ይመግብ
አንቀጽ	ይሕሚ	ዐብድ	ቢጸ	ሰነፍ ጓደኛውን አማ

ብሎ በመነገር መጉራጹንና በሐምስ፣ በሣልስ ድምፅ መነገሩን ያሳያል።

ሥርዓተ - ሰዋሰው /ሞያ/

ጉራጅ ሰዋሰው	ሥርዓተ /ሞያው/
ይሴሲ /ጥ/	የባዕልና የነዳያነ ማሰሪያ አንቀጽ
የሐሪ /ጥ/	የእግዚእና የሐዋርያተ » »
የሐሚ /ጥ/	የዐብድና የቢጸ » »
ይሴሲ /ላ/	የባዕልና የነዳያነ » »
ይሕሚ	የዐብድና የቢጸ » »

ናቸው።

ሐ. በመድረሻቸው ተገኝቶ የንኡስ አንቀጽና የቦዝ አንቀጽ መካከል የመለወጥ አመለካከት በንኡስ አንቀጽና በቦዝ አንቀጽ መድረሻ ላይ ተገኝቶ ሣልሰፈደል፣ ሣልሰ ድምፅ ይሆን የነበረውን መካከለኛው ፊደልና ድምፅ ሳድስ ፊደል } አድርጎ ይለውጣቸዋል።
ሳድስ ድምፅ }

ንኡስ	ፊደል	ማለት	ይገባው	የነበረውን	ርእይ	ማየት
	ወዲይ	»	»	»	ወዕይ =	መቃጠል
አንቀጽ	ጸጊይ	»	»	»	ጸግይ =	ማበብ
ቦዝ	ፊደል	»	»	»	ርእዮ =	አይቶ
	ወዲዮ	»	»	»	ወዕዮ =	ተቃጥሎ
አንቀጽ	ጸጊዮ	»	»	»	ጸግዮ =	አብቦ

በማለት የሚነገረው ሁሉ ነው።

ምሳሌ

	አመላዊ ሰዋሰው	ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	የአማርኛ ፍች
ንኡስ	ርእይ	ታመጽኦ	አሚነ	ማየት ማመንን ታመጣለች
	ወዕዮ	ወዕዮት	ባቢሎን	ባቢሎን መቃጠልን ተቃጣለች
አንቀጽ	ጸግዮ	ጸገዩ	ዕፀው	ዕንጨቶች ማበብን አበቡ
ቦዝ	ርእዮ	አምነ	ፈያታዊ	ፈያታዊ አይቶ አመነ
	ወዕያ	ማሰነት	ሰዶም	ሰዶም ተቃጥላ ጠፋች
አንቀጽ	ጸግዮ	አስተርእዮ	ቀንሞስ	ቀንሞስ አብቦ ታየ

ብሎ በመነገር ልውጥ አመለካከት ያሳያል።

ምልማድ ቀዳማይ
አመል ያለበትን ሰዋሰው አመል ከሌለበት ሰዋሰው ለይተህ አሳይ

ሰዋሰው	አመል ያለበት ሰዋሰው	አመል የሌለበት ሰዋሰው
፩ ነፈቀ		ነፈቀ
፪ ረከበ		ረከበ
፫ ሐለተ	ሐለተ	
፬ ወረቀ	ወረቀ	
፭ መልሐ	መልሐ	
፮ ወድቀ	ወድቀ	
፯ ነሥኦ	ነሥኦ	
፰ ለመደ		ለመደ
፱ መገበ		መገበ
፲ ከሰተ		ከሰተ
፲፩ ለሰነ		ለሰነ
፲፪ ሢመት	ሢመት	
፲፫ ግፍዕ	ግፍዕ	
፲፬ ርትዕ	ርትዕ	
፲፭ ኑሐት	ኑሐት	
፲፮ ጽዒን	ጽዒን	
፲፯ ነጊሥ		ነጊሥ
፲፰ ረኪብ		ረኪብ
፲፱ ሆከ	ሆከ	
፳ ሐቅይ	ሐቅይ	
፳፩ ጐይይ	ጐይይ	
፳፪ ቁመት	ቁመት	
፳፫ ሁከት	ሁከት	
፳፬ ነጊድ		ነጊድ
፳፭ ሃህል	ሃህል	

ከዚህ በላይ በተረዳኸው የአመላተ ሰዎችው ጠባይ መሠረት የአመላተ ሰዎችውን የፊደልና የድምፅ ለውጥን ለይተህ ምረጥ።

መልስ	ጥያቄ
ሐ	፩. ጸአ ሲል ከመነሻ የተጉረደው አመለሰዋለው ነው ሀ.የ ለ.ሀ ሐ.ወ መ.አ ሠ. ሁሉም መልስ ናቸው
ለ	፪. ሴሐ ሲል ከመካከል የተጉረደው አመለሰዋለው ነው ሀ.አ ለ.የ ሐ.ወ መ.ሀ ሠ. መልሱ የለም
ሐ	፫. ይዘሩ ሲል ከመድረሻ የተጉረደው አመለሰዋለው ነው ሀ.የ ለ.ሀ. ሐ.ወ መ.አ ሠ. ሀናመ
ሀ	፬. ረድ ሲል ከመነሻ የተጉረደው አመለሰዋለው ነው ሀ.ወ ለ.የ ሐ.አ መ.ሀ ሠ. መልሱ የለም
ሐ	፭. ቆአ ሲል ከመካከል ሆኖ በሳብዕ ድምፅ የሚነገረው ያለ አመለሰዋለው ሀ.አ ለ.አ ሐ.ወ መ.የ ሠ. ሁሉም
ሀ	፮. ሲሐት ሲል በሣልስ ድምፅ የሚነገረው ያለ አመለሰዋለው ነው ሀ.የ ለ.አ ሐ.ወ መ.ሀ ሠ. ሀናወ
ለ	፯. መርሐ ሲል መካከለኛውን ፊደል ሳድስ አድርጎት ያለአመለሰዋለው ሀ.የ ለ.ሐ ሐ.ወ መ.ሠ ሠ. መልስ የለም
ለ	፰. ጸንዐ ሲል መካከለኛውን ፊደል ሳድስ ያደረገ አመለሰዋለው ሀ.ወ ለ.ዐ ሐ.የ መ.ሀ ሠ. ሁሉም መልስ ናቸው
ሐ	፱. ጸሀየየ ሲል በራብዕ ድምፅ የተነገረው አመለሰዋለው ነው ሀ.ወ ለ.የ ሐ.ሀ
ሀ	፲. ንሐ ሲል ከመካከል የተጉረደው ድምጽና ፊደል ነው ሀ. ግእዝ ፊደል፣ ግእዝ ድምፅ ሐ. ሳብዕ ፊደል ሳብዕ ድምፅ ለ. ሳድስ ፊደል፣ ሳድስ ድምፅ መ. ካዕብ ፊደል ካዕብ ድምፅ
ለ	፲፩. በርሀ ሲል መካከለኛውን ፊደልና ድምፅ ሳድስ ያደረገው አመለሰዋለው ነው ሀ.ወ ለ.ሀ ሐ.የ መ.አ ሠ. ሀናሐ
ለ	፲፪. ዝሩት ሲል ከመካከል የተጉረደው አመለሰዋለው ነው ሀ.አ ለ.ወ ሐ.የ መ.ሀ ሠ. ሁሉም

ምዕራፍ ፮ ተቃርኖ-ሰዋሰው

ሀ. የቃሉ ፍችና ዓይነቱ

ሰዋሰው ግእዝ እርስበርሱ አዎንታና አሉታ /አፍራሽ/ ሆኖ እየተቃረነ የሚነገረው መነገር ተቃርኖ ሰዋሰው ይባላል።
የሰዋሰው መቃረን፣ የሰዋሰው አዎንታና አሉታ /አፍራሽ/ ሆኖ መነገር ማለት ነው።

	አዎንታ ሰዋሰው	አሉታ ሰዋሰው
ተ	ዐርገ = ዐረገ፣ ወጣ	ወረደ = ወረደ፣ ዝቅ አለ
ቃ	ነቅሐ = ነቃ	ኖመ = ተኛ
ቃ	ጠበ = ጥበበኛ ሆነ	ዐብደ = አላዋቂ ሆነ፣ ሰነፈ
ራ	ጸዕደወ = ነጭ ሆነ	ጸልመ = ጥቁር ሆነ
ኒ	ርኢኩ = አየሁ	ኢርኢከ = አላየሁም
→	ዝልፎ = ዝለፈው፣ ሞክረው	ኢትዝልፎ = አትዝለፈው፣ አትምክረው
ሰ	ሐይወ = ሕይወት ያለው ሆነ	ሞተ = ሞተ፣ ሕይወት የሌለው ሆነ
ዋ	ቅሩብ = ቅርብ	ርሑቅ = ሩቅ፣ የራቀ
ሰ	አምነ = አመነ	ከሕደ = ካደ
ው	በአት = መግባት	ጸአት = መውጣት
	ሐዊር = መሄድ	ቀዊም = መቆም

የመሰለ ሁሉ ነው።

ለ. ስልቱ

ሰዋሰው-ግእዝ በሁለት ስልቶች ይቃረናል።

ሀ. የሰዋሰው እርስበርስ መቃረን
ለ. በባዕድ ፊደል የሰዋሰው መቃረን } ፍችው

የሰዋሰው እርስበርስ መቃረን

ሰዋሰው /ቃል/ የሌላው ሰዋሰው /ቃል/ ተቃራኒ ሆኖ ሲነገር የሰዋሰው /የቃላት/ እርስበርስ መቃረን ይባላል።
ይህም

ዐርገ ≠ ወረደ

ይተግህ ≠ የሀኪ

ጠቢብ ≠ ዐብድ

ጸዕዳ ≠ ጸሊም

ሀ ≠ አልሀ

ውእቱ ≠ እኮ

} የመሰለ ሁሉ ነው

ምሳሌ፡

	ግሰ.አን	ባለቤት	ተባቢ	የአማርኛ ፍቺ
ተቃራኝነት	ዐረገ	ወልድ	ንበሰማይ =	ወልድ ወደሰማይ አረገ
	ወረደ	ወልድ	እምሰማየ =	ወልድ ከሰማይ ወረደ
ተቃራኝነት	ይተግህ	ጠቢብ	ለግብር =	አዋቂ ለሥራ ይተጋል
	የሀኪ	ዐብድ	ለግብር =	ሰነፍ ለሥራ ይታከታል
ተቃራኝነት	ቦ	ሔር	በምድር =	ቸር በምድር አለ
	አልቦ	ሔር	በምድር =	ቸር በምድር የለም

በግለት እርስ በርስ መቃረኑን ያሳያል፡፡

ሥርዓተ ሰዋሰው /ጥያው/

ተቃራኒ ሰዋሰው	ሥርዓቱ /ጥያው/
ዐረገ	የወረደ ተቃራኒ ማሰሪያ አንቀጽ
ወረደ	የዐረገ ተቃራኒ » »
ይተግህ	የየሀኪ » » »
የሀኪ	የይተግህ » » »
ቦ	የአልቦ » » »
አልቦ	የቦ » » »
ጠቢብ	የዐብድ » ባለቤት »
ዐብድ	የጠቢብ » » »

ናቸው፡፡

በባዕድ ፊደል /አ/ የሰዋሰው መቃረን፡፡

ሰዋሰው ግእዝ በባዕድ ፊደል በኢ የራሱ አሉታ /አፍራሽ/ ሆኖ ራሱን

ይቃረናል፡፡ ባዕድ ፊደል «ኢ» ን በመነሻ እየጨመረ /ኢ+ ሰዋሰው =

አሉታ ሰዋሰው / ሲነገር የአዎንታ አሉታ / አፍራሽ/ ሰዋሰው ይሆናል፡፡

አዎንታ ሰዋሰው	አሉታ/ አፍራሽ ሰዋሰው/
ርኢኮ = አየሁ	ኢርኢኮ = አላየሁም
ይለምዑ = ይሰማሉ	ኢይለምዑ = አይሰሙም
ዝልፎ = ዝለፈው ምክረው	ኢትዝልፎ = አትዝለፈው አትምክረው
ሰሚዕ = መሰማት	ኢሰሚዕ = አለመሰማት

የመሰለ ሁሉ ነው፡፡

ምሳሌ

የሰዋሰው ዓይነት	ማሰ.አን	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
አዎንታ →	ርእሱ	አን	ግብረከ	እኔ ሥራህን አይቻለሁ
አሉታ →	አርእሱ	አን	ግብረከ	እኔ ሥራህን አለየሁም
አዎንታ →	ይሰምዱ	እሙንቱ	ቃሉ	እነሱ ቃሉን ይሰማሉ
አሉታ →	አይሰምዱ	እሙንቱ	ቃሉ	እነሱ ቃሉን አይሰሙም
አዎንታ →	ዝልፎ	አንተ	ለጠቢብ	አንተ ጥበበኛውን/አዋቂውን ዝልፈው ምክረው
አሉታ →	ኢትዝልፍ	አንተ	ለዐብድ	አንተ ሰነፉን አትዝልፈው/አትምክረው

እያለ በአዎንታና በአሉታ መነገሩን ያሳያል።

ሥርዓተ ሰዋሰው /ጥያ/

አዎንታና አሉታ ሰዋሰው	ሥርዓቱ /ጥያው/
ርእሱ	የአርእሱ አዎንታ ተቃራኒ ማሰ አንቀጽ
አርእሱ	የርእሱ አሉታ » » »
ይሰምዱ	የአይሰምዱ አዎንታ » » »
አይሰምዱ	የይሰምዱ አሉታ » » »
ዝልፍ	የኢትዝልፍ አዎንታ » » »
ኢትዝልፍ	የዝልፍ አሉታ » » »

ፖለቲካ ቀዳማዊ

ቃላትን ከተቃራኒው ቃል ጋር አያገናኙ ማቃረን ምሳሌ

- ረከበ ≠ ሐጥአ
- ቀርቦ ≠ ርሕቀ
- ቦአ ≠ ወጽአ

ትእዛዝ: በዚህ ምሳሌ መሠረት በህ ሥር ያለውን ቃል በለ ሥርካለው ቃል ጋር አገናኝ

ህ	ለ
ሀ	ሀ. ሰፍሐ
ሐ	ለ. ርጉም
ወ	ሐ. ከልአ
በ	መ. ጸባብ
ር	ሠ. በዊላ
ተ	ረ. ውሕደ
ት	ሰ. ሀድአ
ባ	ቀ. ሐጺር
ነ	ተ. ነሰተ
ሐ	ነ. የበበ
ረ	አ. ተዐገሠ
ከ	ከ. ሐስረ
ወ	ወ. ሐረመ
ጸ	ዐ. የብሰ
ቡ	ዘ. ደከመ
ወ	የ. ምውት
ጠ	ደ. ነዳይ
ከ	ገ. ሠረወ
ጉ	ጠ. ጸልመ
ረ	ጸ. ሐጢአት
ጸ	ፀ. ረስሐ
ፍ	ጸ. አኮ
ነ	ፐ. ሠወረ
ባ	ረ. ሕጻጽ
በ	ገ. ጸምአ

ምልግድ ካልአይ

«ኢ» ን በመነሻ በመጨመር ሰዋሰውን በአዎንታና በአሉታ ነገር ማቃረን ምሳሌ:-

አዎንታ	አሉታ
መጽአ	≠ ኢመጽአ
ይመጽአ	≠ ኢይመጽአ
ይምጸአ	≠ ኢይምጸአ
መጺአ	≠ ኢመጺአ

እንዳለው ያለው

ትእዛዝ:- በዚሁ ምሳሌ መሠረት

አዎንታ ሰዋሰውን ወደአሉታ / አሉታ ሰዋሰውን ወደአዎንታ				
የሰዋሰው ዓይነት	አዎንታ ሰዋሰው	አሉታ ሰዋሰው	አሉታ ሰዋሰው	አዎንታ ሰዋሰው
ቀዳማይ	ሐደረ		ኢመሐለ	
አ	መሀረ		ኢመለከ	
ን	ሰአለ		ኢመልሐ	
ቀ	ረአየ		ኢማሰነ	
ጽ	ቀንዐ		ኢሠርዐ	
ካልአይ	ይተነብል		ኢይረምሕ	
አ	የአከል		ኢይረሰዕ	
ን	ይኬልል		ኢይረብሕ	
ቀ	ይውዕል		ኢይቀሰም	
ጽ	ይዘብሕ		ኢይሔሱ	
ሣልሳይ	ይባእ		ኢየዐል	
አ	ይጸሙ		ኢይጽሕቅ	
ን	ይጥባሕ		ኢይብኪ	
ቀ	ይጽባሕ		ኢይንግር	
ጽ	ይንሣእ		ኢይጸእ	
ንኡስ	ነዊም		ኢቤዝዎ	
→	ሰኢል		ኢበጺሕ	
አንቀጽ	ሰንቅዎ		ኢተብዖ	
ውስጠዘ	ምቲር		ኢትኩዝ	
ቅጽል →	መካሕ		ኢነቋር	
	መያጢ		ኢቀሊል	

ምዕራፍ ፯ ባዕድ ወምዕላድ ሰዋስው (AFFIXES) ትምህርት ቀዳማይ

ባዕድ ዘርእ ሰዋስው (Prefixes)

ሀ. ስያሜ ቃሉና ዓይነቱ

የሰዋስው መደበኛ ዘር ያልሆነ ባዕድ ፊደል በመነሻ የገባበት ሰዋስው ባዕድ ዘር ሰዋስው ይባላል። ባዕድ ፊደል የተጨመረበት ሰዋስው ማለት ነው። ከዚህ በታች የተመለከተው ሰንጠረዥ ባዕድ ፊደልን፣ መደበኛ ዘርንና ባዕድ ዘርን ከነአማርኛ ፍቺ ያሳያል።

ባዕድ ፊደል	መደበኛ ዘር ሰዋሰው	ባዕድ ዘር ሰዋሰው	የአማርኛ ፍቺ
መ	+ ቅደስ	= መቅደስ	መቀደሻ፣ መቀደሻ
ሙ	+ ውጸእ	= ሙጸእ	መውጫ
ተ	+ ዝካር	= ተዝካር	መታሰቢያ፣ ማስታወሻ
ተ	+ ገብረ	= ተገብረ	ተደረገ፣ ተሠራ
አ	+ ሰካል	= አሰካል	ፍሬ
አ	+ ገበረ	= አግበረ	አሰደረገ፣ አሰሠራ
አን	+ ፈርዐጸ	= አንፈርዐጸ	ዘለለ፣ አስዘለለ
አስ	+ ቈሩረ	= አስቈረረ	አጸየፈ፣ አስጸየፈ
አስ	+ ጋበረ	= አስተጋበረ	አደራረገ፣ አሠራራ
ይ	+ ገብር	= ይገብር	ያደርጋል፣ ይሠራል
እ	+ ገብር	= እገብር	አደርጋለሁ
ን	+ ገብር	= ንገብር	እናደርጋለን

የመሰለ ሁሉ ነው።

ለ. ክፍላተ ባዕድ ዘር ሰዋስው

ባዕድ ፊደል በመነሻ እየገባበት የሚነገር ባዕድ ዘር ሰዋስው

ብትን ባዕድ ዘር ሰዋስው	ግስ ባዕድ ዘር ሰዋስው
/መ/ መቅደስ	/ተ/ ተገብረ
/ሙ/ ሙጸእ	/አ/ አግበረ
/ተ/ ተዝካር	/አ/ አንፈርዐጸ
/አ/ አሰካል	/አ/ አስቈረረ
	/አ/ አስተጋበረ
	/እ/ እገብር
	/ን/ ንገብር
	/ይ/ ይገብር

ተብሎ በሁለት ይከፈላል።

ለ.፩ ብትን ባዕድ ዘር ሰዋስው (Prefixes)

ባዕድ ፊደል በመነሻ የገባበት፡ የግብር /ድርጊት/፣ የቦታና የነገር ስም ብትን ባዕድ ዘር ሰዋስው ይባላል። "ብትን" መባሉ እንደ ግስ ቅርብና ሩቅ መደብን፣ ተባዕታይና አንስታይ ጾታን፣ ሐላፊና ትንቢት ጊዜያትን ለይቶ ስለማያስረዳ ነው ይኸም

ግብር /ድርጊት/	መስቀል	—	መስቀያ፣ መስቀያ
	ሞጽፍ	—	ወንጭፍ
	አስካል	—	ፍሬ
ቦታ	መቅደስ	—	መቀደሻ፣ መቀደሻ
	ሙጸእ	—	መውጫ
	ምቅዋም	—	መቋሚያ
ነገር	ትርጋጽ	—	ግርጌ
	ተግሳጽ	—	ምክር
	ተምያጥ	—	መልስ
	ታሐጻጽ	—	ጌድለት

የመሰለ ሁሉ ነው።

ሰልቱ

ብትን ባዕድ ዘር ሰዋስው፡- በተገብሮ /በባለቤትነት/ና በገቢር /በተሳቢነት/ ስልተ ሰዋስው ይነገራል።

ሀ. ተገብሮ ስልቱ

ብትን ባዕድ ዘር ሰዋስው መድረሻ ፊደሉን ሳይለውጥ በተገብሮነት (በተደራጊነት) ስልት የማሰሪያ አንቀጽ ባለቤት ሆኖ ይነገራል።

ምሳሌ

ማሰላን	ብትን ባዕድ ዘር ሰዋስው	የአማርኛ ፍች
አብርሀ	መስቀል	መስቀል አበራ
ተሐንጸ	መቅደስ	መቅደስ ታነጸ
ርሕብ	ሙጸእ	መውጫ ሰፋ
ተሐልዋ	ማሕሌት	ምስጋና ተመስገነ/ተነገረ/
አልቦ	ተምያጥ	መልስ የለም /አልነበረም/
አስተርአዋ	አስካል	ፍሬ ታየ

በማለት ተገብሮ ስልቱን ያሳያል።

ሥርዓተ ብትን ባዕድ ዘር ሰዋሰው /ጥያ/

ብትን ባዕድ ዘር ሰዋሰው	ሥርዓቱ /ጥያው/					
መስቀል	የአብርሃም ባለቤት	ተገብሮ	ብትን	ባዕድ	ዘር	ሰዋሰው
መቅደስ	የተሐንጸ	"	"	"	"	"
ሙጻእ	የርሕቦ	"	"	"	"	"
ማሕሌት	ተሐልዋ	"	"	"	"	"
ተምያጥ	የአልቦ	"	"	"	"	"
አስካል	የአስተርአዋ	"	"	"	"	"

ነው።

ለ. ገቢር ስልቱ

ብትን ባዕድ ዘር ሰዋሰው፡

- ሳድስ የነበረው መድረሻ ፊደሉን ገእዝ
- ካዕብ የነበረው መድረሻ ፊደሉን ሳብዕ
- ሣልስ የነበረው መድረሻ ፊደሉን ሐምስ

እድርጎ በመለወጥና ራብዕ፣ ሐምስና ሳብዕ መድረሻዎቹን ሳይለውጥ የማሰሪያ እንቀጽ ገቢር ተሳቢ ሆኖ ይነገራል።

ምሳሌ

ማሰሪያ እንቀጽ	ባለቤት	ባዕድ ዘር ሰዋሰው /ተሳቢ/	የአማርኛ ፍች
ሐነጽ	ሰሎሞን	መቅደስ	ሰሎሞን መቅደስን አነጽ
ይከሪ	አንበሳ	ሙጻእ	አንበሳ ሙጻኳውን ይቋቋራል
ሐለዋ	ኪሩብ	ማሕሌት	ኪሩብ ምስጋናን አመሰገነ
ያፈቅር	ጠቢብ	ተግሳጽ	ብልህ ምክርን ይወጻል
ፈረዩ	ዕፀው	አስካል	ዕንጨቶች ፍሬን አፈሩ

በማለት ገቢር (ተሳቢነት) ስልቱን ያሳያል።

ሥርዓተ-ገቢር ባዕድ ዘር ሰዋሰው

ገቢር ባዕድ ዘር ሰዋሰው	ሥርዓቱ /ጥያው/			
መቅደስ	የሐነጽ	ተሳቢ	ባዕድ	ዘር ሰዋሰው
ሙጻእ	የይከሪ	"	"	"
ማሕሌት	የሐለዋ	"	"	"
ተግሳጽ	የያፈቅር	"	"	"
አስካል	የፈረዩ	"	"	"

ነው።

፪. ግሳዊ ባዕድ ዘር ሰዋሰው

ሀ. ስምዒታዊ ቃላትና ዓይነቱ

ባዕድ ፊደል /መደበኛ ዘር ያልሆነ/ በመነሻ የገባበት ዓቢይ አንቀጽ /ቀዳማዊ አንቀጽ ካልአይ አንቀጽ፣ ሣልሳይ አንቀጽ/ እና ንኡስ አንቀጽ /አርእስት፣ ዘንድ በዝና ውስጠዝ ቅጽል/ ግሳዊ ባዕድ ዘር አንቀጽ ሰዋሰው ይባላል።

		ባዕድ ፊደል	መደበኛ ዘር	ግሳዊ ባዕድ ዘር ሰዋሰው	የአማርኛ ፍቺ
ዓ በ ይ ት	ቀዳማዊ → አንቀጽ	ተ	+	ገብረ = ተገብረ	ተደረገ፣ ተሠራ
		አ	+	ገበረ = አግበረ	አስደረገ፣ አሠራ
		አስ	+	ቂረረ = አስቂረረ	ተጸዋፊ፣ አስጸዋፊ
		አስተ	+	ገብአ = አስተጋብአ	ሰበሰበ፣ አስሰበሰበ
አ ና ቅ ጽ	ካልአይ → አንቀጽ	አን	+	ፈርዐጸ = አንፈርዐጸ	ዘለለ፣ አስዘለለ
		አ	+	ገብር = አገብር	አደርጋለሁ
		ን	+	ገብር = ንገብር	እናደርጋለን
		ት	+	ገብር = ትገብር	ታደርጋለች
	ሣልሳይ → አንቀጽ	ይ	+	ገብር = ይገብር	ያደርጋል
		አ	+	ግበር = አግበር	ላድርግ
		ን	+	ግበር = ንግበር	እናድርግ
		ት	+	ግበር = ትግበር	ታድርግ
	ሣልሳይ → አንቀጽ	ይ	+	ግበር = ይግበር	ያድርግ
ን ኡ ስ ን	አርእስት /ንኡስ አንቀጽ/	ተ	+	ጋብአ = ተጋብአ	መሰብሰብ፣ መሰባሰብ
		አ	+	ገቢአ = አግብአ	ማግባት መመለስ
		አስ	+	ቂረረ = አስቂርሮ	መጸዋፍ፣ ማስጸዋፍ
		አስተ	+	ገቢአ = አስተጋብአ	መሰብሰብ፣ ማሰባሰብ
→	በዝ → አንቀጽ	አን	+	ፈርዐጸ = አንፈርዐጸ	መዝለል፣ ማስዘለል
		ተ	+	ገቢአ = ተጋቢአ	ተሰብስቦ፣ ተሰባስቦ
		አ	+	ገቢአ = አግቢአ	አስገብቶ /መልሶ/
		አስ	+	ቂረሮ = አስቂረሮ	ተጸይፎ፣ አስጸይፎ
አ ና ቅ ጽ	ውስጠዝ → ቅጽል	አስተ	+	ገቢአ = አስተጋቢአ	ሰብስቦ፣ አሰባሰቦ
		አን	+	ፈርዒጸ = አንፈርዒጸ	ዘልሎ፣ አስዘልሎ
		ተ	+	ገባኢ = ተጋባኢ	ተሰባሳቢ
		አ	+	ገባኢ = አግባኢ	አሰባሳቢ /አስመላሽ/
	ቅጽል	አስተ	+	ቂራራ = አስቂራራ	ተጸያፊ፣ አስጸያፊ
		አስተ	+	ገባኢ = አስተጋባኢ	
		አስት	+	ገቡአ = አስትገቡአ	ሰብሳቢ፣ አሰባሳቢ
		መስተ	+	ገቡአ = መስተጋብአ	
		አን	+	ፈርዐጸ = አንፈርዐጸ	{ ዘለይ፣ አስዘላይ
		መን	+	ፈርዐጸ = መንፈርዐጸ	

የመሰለ ሁሉ ነው።

* ዘንድ አንቀጽ ሣልሳይ አንቀጽ በጥብቅ ማገድ የሚገባ /የሚነገር/ በሆኑ በሚገኙ ስሙደጋዎች ለመቁጠብ ተገደዋልና በሣልሳይ አንቀጽ ለነሃድ ግባኢድ ትቸላለህ።

የጥያቄ

ምሳሌ

ሀ. ባዕድ ዘር ዓቢይ አንቀጽ

ኃ. ባዕድ አንቀጽ →

ባለቤት + ተሳቢ + ባዕድ ዘር ዓቢይ አንቀጽ

	ባዕድ ዘር ዓቢይ አንቀጽ	ባለቤት	ተሳቢ	የአግርኛ ፍቺ
ተ →	ተሰምዐ	ዜናክ	-	ዝናህ ተሰምቷል
	ተመጠወ	አሮን	ወርቀ	አሮን ወርቀን ተሰጠ/ተሰጠህ
	አገበረ	በሉሞን	ኪራምሀ፤ መቅደስ	በሉሞን ኪራምሀ መቅደስ አስሠራ
አ →	አቅተለ	ይሁዳ	አዋጅ፤ አምላክ	ይሁዳ አይሁድን አምላክን አስገደለ
አበ →	አስቂረረ	ሙሴ	እከዋ	ሙሴ ከፋትን ተጸደረ
	አስቂረረ	እግዚአብሔር	ሙሴህ፤ እከዋ	እግዚአብሔር ሙሴን ከፋትን አስጸደረ
አበተ →	አስተጋብአ	ዴፕሮስ	ሕዝብ	ዴፕሮስ ሕዝብን በሰጠ
	አስተጋብአ	እግዚአብሔር	ዴፕሮስህ፤ ሕዝብ	እግዚአብሔር ዴፕሮስን ሕዝብን አስጠጠ
አን	አንፈርዐጸ	እጋል	-	አጅ ዘለለ
	አንፈርዐጸ	ሐሴት	እጋለ	ደስታ አጅን አስዘለለ
አ →	እገብር	አነ	ግብርያ	አነ ሥራዬን እሠራለሁ
ን →	ንገብር	ንሕነ	ሠናዋ	አኛ በገ ሥራን እናደርጋለን
ት →	ትገብር	ሳራ	ጽድቀ	ሳራ ጽድቅን ታደርጋለች
ይ →	ይገብር	አቡዋ	መንከረ	አባቴ አበደናቂን ነገር ያደርጋል

በማለት መንገዱን ያሳያል፡፡

ሥርዓተ ባዕድ ዘር ዓቢይ አንቀጽ /ሞያ/

ባዕድ ዘር ዓቢይ አንቀጽ	ሥርዓቱ /ሞያው/
ተሰምዐ	የዜናክ ማሰሪያ ባዕድ ዘር ዓቢይ አንቀጽ
ተመጠወ	የሙሴና የወርቅ ማሰሪያ ባዕድ ዘር ዓቢይ አንቀጽ
አገበረ	የበሉሞን፣ የኪራምሀና የመቅደስ ማሰሪያ ባዕድ ዘር ዓቢይ አንቀጽ
አቅተለ	የይሁዳ፣ የአይሁዳና የአምላክ
አስቂረረ	የሙሴና የእከዋ
አስቂረረ	የእግዚአብሔር፣ የሙሴና የእከዋ
አስተጋብአ	የዴፕሮስና የሕዝብ
አስተጋብአ	የእግዚአብሔር፣ የዴፕሮስና የሕዝብ
አንፈርዐጸ	የእጋል
አንፈርዐጸ	የሐሴትና የእጋል
እገብር	የአነና የግብርያ
ንገብር	የንሕነና የሠናዋ
ትገብር	የሳራና የጽድቀ
ይገብር	የአቡዋና የመንከረ

ነው፡፡

ለ. ባዕድ ዘር ንኡስ አንቀጽ

ኑባሬ →

ማሰ.አን+ባለቤት + ባዕድ ዘር + ተሳቢ+ንኡስ አንቀጽ
ንኡስ አንቀጽ

ማሰ.አን	ባለቤት	ባዕድ ዘር ንኡስ አንቀጽ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ኢያጸርዑ	አይሁድ	ተጋብላ		አይሁድ መሰብሰብን አያቋርጡም
ኢይፈቅድ	ሐካይ	አግብላ	ወርቀ	ሐኬተኛ ወርቅን መመለስ አይወድም
አኮ	ሠናይ	አስቂርሮ	ነጻየ	ድሐን መጸየፍ በጎ አይደለም
ይክል	ጴጥሮስ	አስተጋብላ	ሕዝበ	ጴጥሮስ ሕዝብን መሰብሰብ ይችላል
ተዜያነዉ	ሐዋርያት	ተጋቢአሙ		ሐዋርያት ተሰብስበው ተነጋገሩ
ሐረ	ይሁዳ	አግቢአ	ወርቀ	ይሁዳ ወርቅን መልሶ ሄደ
ተግሕስ	ነዌ	አስቂሪሮ	አልአዛርሀ	ነዌ አልአዛርን ተጸይፎ ራቅ አለ
መጽአ	ጴጥሮስ	አስተጋቢአ	ዐሳተ	ጴጥሮስ ዐሳዎችን ሰብስቦ መጣ
ተመዝበረት	ሀገር	እስትግብእት	ሕዝበ	ሕዝብን የምትሰበስብ አገር ተመዘበረች
ተጸውዐ	ማቴዎስ	መጽብሕ	ጸባሕተ	ቀረጥን የሚያስቀርጥ ማቴዎስ ተጠራ
ተአውቀ	ጊዮርጊስ	መስተምሕር	አምላክ	አምላኩን የሚማልድ ጊዮርጊስ ታወቀ

እያለ የባዕድ ዘሩ መንገድን ያሳያል።

ትምህርት ካልአይ ምዕላድ ሰዋስው (Sufixes)

ሀ. ስያሜ ቃሉ

መደበኛ ዘር ያልሆነውን ፊደል በመድረሻው እየጨመረ
የሚነገር ሰዋስው ምዕላድ ሰዋስው ወይም ምዕላድ ዘር ይባላል።
ምዕላድ ማለት የባዕድ /ፊደል/ መሰብሰቢያ፣ የባዕድ /ፊደል/
መከማቻ ማለት ነው።

ለ. ዓይነቱና ክፍሉ

ለ.፩. ዓይነቱ

ምዕላድ ሰዋስው /ምዕላድ ዘር/:-

ዓይነቱ	መደበኛ ዘር	ዕሉድ /በብስብ/ ፊደል	ምዕላድ ሰዋስው (ምዕላድ ዘር)	የአማርኛ ፍቺ
ጥሬ ዘር ምዕላድ ሰዋስው	በርሀ ምልክ	+ ን + ና	= ብርሃን ምልክና	ብርሃን ግዛት
ቅ ጽ ል	ጸድቅ ብእሲ አብ	+ ን + ት + ው	= ጸድቃን = ብእሲት = አበው	እውነተኞች ሴት፣ሚስት አባቶች
ምዕላድ	ሐዋሪ ናዝሬት	+ ያ + ዊ	= ሐዋርያ = ናዝሬዊ	መልእክተኛ የናዝሬት ሰው
ሰዋስው	ጽባሕ እንተ ውእቱ ኩሉ	+ ይ + ሙ + ሙ + ሙ	= ጽባሕይ = እንትሙ = ውእቶሙ = ኩሎሙ	የጥዋት ሰው እናንተ እነሱ ሁሉ ሁሉን
ሳቢ ዘር ምዕላድ	ሕርም ጽንዕ ግብር	+ ት + ት + ት	= ሕርመት = ጽንዓት = ግብረት	እርም ማለት መጽናት ማድረግ
እርእስት ምዕላድ ሰዋስው	ገቢር ባርኮ ጸውዖ	+ ት + ት + ት	= ገቢሮት = ባርኮት = ጸውዖት	ማድረግ መባረክ መጥራት
ዓቢይ እንቀጽ	ሰመር ሰመር ሰመር	+ ኩ + ናሁ + ከሙ	= ሰመርኩ = ሰመርናሁ = ሰመርከሙ	ወደድሁ ወደድነው ወደዳችሁ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ለ.፪. ክፍላተ ምዕላድ ሰዋስው
ምዕላድ ሰዋስው

- ስማዊ ምዕላድ ሰዋስው
 - ግላዊ ምዕላድ ሰዋስው
- } ተብሎ በሁለት ንዑስ ክፍሎች ይከፈላል

ስማዊ ምዕላድ ሰዋስው

ባዕድ ፊደልን በመድረሻ እየጨመረ የሚነገር

- ፕሬ ዘር ሰዋስው /*/

- ውስጠዘ ቅጽል ሰዋስው

- የባሕርያዊ ጸታ ስም

- ተውላጦ ስም የመሰለ ሁሉ ስማዊ ምዕላድ ሰዋስው ይባላል። ስማዊ ምዕላድ ማለት የስም ወገን፣ ስም መሰል፣ ስም አካል የባዕድ ፊደልና ድምጽ መሰብሰቢያ፣ /መከማቻ/ ሰዋስው ማለት ነው።

ስማዊ ምዕላድ ሰዋስው

ብርሃን = ብርሃን

ምልክት = ግዛት

ጸድቃን = እውነተኛች፣ ክቡራን

አበው = አባቶች

ሐዋርያ = መልእክተኛ፣ መምህር፣ ሃያጅ

ናዝሬዊ = የናዝሬት ወገን /የናዝሬት ሰው/

ኩሉሙ = ሁሉ፣ /ሁሉን/

ብእሲት = ሴት፣ /ሚስት/

አንትሙ = እናንተ /እነ አንተ/

ውእቶሙ = እነሱ /እነ እሱ/

የመሰለ ሁሉ ነው።

* የነገር ስም (Abstract noun)

* የግብር፣ የወገን፣ የእሳዝ /ቁጥር/ ውስጠዘ ቅጽል

ምሳሌ
፩. በተገባው /የአንቀጽ ባለቤት በመሆን/ ስልቱ ሲነገር

ምሳሌ	ምዕላድ ሰዋስው /ባሌብት/	ተሳቢ	የአግርኛ ፍቶች
መጽሐ	ብርሃን	-	ብርሃን መጣ
ቦቱ	ምልክና	-	ግዛት ነበረው /አለው/
ተለዉ	ጸድቃን	አሰር	ጸድቃን ኩቱውን ተከተሉ
ይባርኩ	አበው	ደቂቀ	አባቶች ልጆችን ይባርካሉ፤ ይመርቃሉ
ለበከ	ሐዋርያ	ወንጌለ	ሐዋርያ /መምህር/ ወንጌልን አስተማረ
ይትናገር	ናዝራዊ	ጽድቀ	የናዝራት ወገን እውነትን ይናገራል
አንከሩ	ኩሎሙ	ምህሮቶ	ሁሉም ትምህርቱን እደነቁ
ትተሉ	ብእሲት	ብእሲሃ	ሚስት ባልዋን ትከተላለች
ትከውኑኒ	አንትሙ	ሰማዕትየ	እናንተ ምስክሮቹ ትሆኑኝላችሁ
ይሰድዱ	ውእቶሙ	ኪያክሙ	እነሱ እናንተን ያሳድጻሉ

በማለት ምዕላዳዊ መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ስማዊ ምዕላድ ሰዋስው /ሞያ/

ስማዊ ምዕላድ ሰዋስው	ሥርዓቱ /ሞያው/	
ብርሃን	የመጽሐ ባለቤት	ምዕላድ ሰዋስው
ምልክና	የቦቱ »	» »
ጸድቃን	የተለዉ ባለቤቶች	» »
አበው	የባረኩ »	» »
ሐዋርያ	የለበከ ባለቤት	» »
ናዝራዊ	የይትናገር »	» »
ኩሎሙ	የአንከሩ ባለቤቶች	» »
ብእሲት	የትተሉ ባልተቤት	» »
አንትሙ	የትከውኑኒ ሰሚ ባለቤቶች»	» »
ውእቶሙ	የይሰድዱ	» »

፪. በገቢር /አንቀጽ ተሳቢ በመሆን/ ስልቱ ሲነገር

ስማዊ ምዕላድ ሰዋስው መድረሻውን ፊደልና ድምፅ

- ሳድስ የነበረውን ግእዝ

- ካዕብ " ሳብዕ

- ሣልስ " ሐምስ አድርጎ በመለወጥና ራብዕ፣ ሐምስና

ሳብዕ መድረሻዎችን ሳይለውጥ የማሰሪያ አንቀጽ ተሳቢ ሆኖ
ይነገራል።

ምሳሌ			የአማርኛ ፍቺ
ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	ገቢ/ተሳቢ/ምዕላድ ሰዋስው	
ከሰተ	ወ-አቱ	ብርሃነ	እሱ ብርሀንን ገለጠ
ይትሜነይ	ኩሉ	ምልክና	ሁሉ ግዛትን ይመኛል
ኢትመንኑ	አንትሙ	ጸድቃነ	እናንተ ጸድቃንን እትናቁ
ያከብሩ	ደቂቅ	አበወ	ልጆች አባቶችን ያከብራል
ይትዌከፉ	ሔራን	ሐዋርያ	ደጎች ሐዋርያን ይቀበላሉ
ኢያከብሩ	አይሁድ	ናዝራዊ	አይሁድ የናዝሬትን ሰው አያከብሩም
ያነክር	ምህሮቱ	ኩሉሙ	ማስተማሩ /ትምህርቱ/ ሁሉን ያስደንቃል
ኢያምዕፅ	ብእሲ	ብእሲተ	ወንድ ሚስቱን አያስቂጣ
እፌኑ	አነ	ኪያከሙ	እኔ እናተን አልካለሁ
ይሚንኑ	ጸድቃን	ኪያሆሙ	ጸድቃን ራሳቸውን ይንቃሉ

በማለት ገቢ ምዕላዳዊ መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ገቢ ምዕላድ ሰዋስው /ሞያ/

ገቢ /ተሳቢ/ ምዕላድ ሰዋስው	ሥርዓቱ /ሞያው/			
ብርሃነ	የከሰተ	ተሳቢ	ገቢ	ምህላድ ሰዋስው
ምልክና	የይትሜነይ	»	»	»
ጸድቃነ	የኢትመንኑ	»	»	»
አበወ	የያከብሩ	»	»	»
ሐዋርያ	የይትዌከፉ	»	»	»
ናዝራዊ	የኢያከብሩ	»	»	»
ኩሉሙ	የያነክር	»	»	»
ብእሲተ	የኢያምዕፅ	»	»	»
ኪያከሙ	የእፌኑ	»	»	»
ኪያሆሙ	የይሚንኑ	»	»	»

ነው።

፪፻፶፱

ግሳዊ ምዕላድ ሰዋስው

ባዕድ ፊደልን በመድረሻው እየጨመረ የሚነገር ንእሱ አንቀጽ፣ ዓቢይ አንቀጽ፣ ግሳዊ ምዕላድ ሰዋስው ይባላል። ግሳዊ ምዕላድ ማለት የግስ ወገን፣ ረቢና ሳቢ የሆነ የባዕድ ፊደልና የባዕድ ድምፅ መሰብሰቢያ፣ መከማቻ ሰዋስው ማለት ነው።

ግሳዊ ምዕላድ ሰዋስው፡-

ዓይነቱ	ምዕላድ ሰዋስው	ፍቺ
ሳቢ ዘር ምዕላድ	ሢመት =	መሸም፣ መሸም
	ምርዓት =	መዳራት
	ዕርገት =	ማረግ፣ መውጣት
አርእስት ምዕላድ	ፍርሐት =	መፍራት፣ መፈራት
	ገቢሮት =	ማድረግ
	ተወክፎት =	መቀበል
ዓቢይ አንቀጽ ምዕላድ	ጌንድሮት =	መዘግየት
	ሰመርኩ =	ወደድሁ
	ረአይኩ =	ጠበቅሁ
	ፈነዎሙ =	ላካቸው

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

፩. ሳቢ ዘርና አርእስት ምዕላድ ሰዋስው
ሀ. በተገብሮ /በባለቤትነት/ ስልት ሲነገሩ

	ማሰ.አን	ምዕላድ ሰዋስው	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ሳቢ ዘር	ታረኩሶ	ምርዓት	ለሰብእ	መዳራት ሰውን ታረክለዋለች
	አሐዞሙ	ቅንአት	ለዐብዳን	ቅናት ሰነፎችን ያዘቸው
አርእስተ	አልበሙ	ምሕረት	ለአሕዛብ	ለአሕዛብ ይቅር/ምሕረት/ ማለት የላቸውም
	ኢይትሀየይ	አክብሮት	ሊሒቀ	ታላቅን ማክበር ቸል አይባልም
	ይደሉ	ተወክፎት	ነግደ	እንግዳን መቀበል ይገባል
	ኢይትከህል	አገርሮት	ልሳነ	አንደበትን መግዛት አይቻልም

ማለቱን ያሳያል።

ሥርዓተ-ምዕላድ ንኡስ አንቀጽ /ሞያ/

፪፻፳፭

ምዕላድ ንኡስ አንቀጽ	ሥርዓቱ/ሞያው/
ምርዓት	የታሪኩሳ ባልተቤት ምዕላድ ሰዋስው
ቅንኣት	የአሐዘመ » » »
ምሕረት	የአልበመ » » »
አክብሮት	የኢይትሆየይ » » »
ተወካፎት	የይደሉ » » »
አግርሮት	የኢይትከህል » » »

ነው።

ለ. በገቢር /በተሳቢነት/ ስልት ሲነገሩ

ማሰ.አን	ባለቤት	ምዕላድ ሰዋስው	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ሠምረ	ቃኤል	ቅትለተ	አቤልሀ	ቃኤል አቤልን መግደልን ወደደ
ተዐገሰ	እግዚእ	ኩርዓተ	ርእሰ	ጌታ ራሱን መደብደብን ታገሰ
ያበዝሐ	አይሁድ	ሁሰተ	ርእሰ	አይሁድ ራሱን መነቅነቅን ያበዛሉ
ፈቀደ	አብርሃም	ተኪሎተ	ሐይመተ	አብርሃም ድንኳን መትከልን ወደደ
ኢያጸርዕ	ኪሩብ	ቀድሶተ	ቅዳሴ	ኪሩብ ምስጋናን ማመስገንን አያቋርጥም
ያበድሩ	ጳድቃን	መንኖተ	ዓለመ	ጳድቃን ዓለምን መናቅን ይመርጣሉ

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ገቢር ምዕላድ ሰዋስው /ሞያ/

ምዕላድ ሰዋስው	ሥርዓቱ /ሞያው/
ቅትለተ	የሠምረ ተሳቢ ምዕላድ ሰዋስው
ኩርዓተ	የተዐገሰ » » »
ሁሰተ	የያበዝሐ » » »
ተኪሎት	የፈቀደ » » »
ቀድሶተ	የኢያጸርዕ » » »
መንኖተ	የያበድሩ » » »

ይሆናል።

፩. ዐቢይ አንቀጽ ምዕላድ ሰዋስው

ዓቢይ አንቀጽ ምዕላድ ሰዋስው	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ነበብኩ	አነ	ጽድቀ	እኔ እውነትን ተናገርሁ
ፈወስናሃ	ንሕነ	ለባቢሎን	እኛ ባቢሎንን ፈወስናች
ረአይክምዎን	አንትሙ	ለአባግዕ	እናንተ በጎቹን ጠበቃችኋቸው
ቀባእካሁ	አንተ	ለዳዊት	አንተ ዳዊትን ቀባኸው
በደርክናሆሙ	አንትን	ለአርድእት	እናንቺ ደቀመዛሙርቱን ቀደማችሁ

በማለት ምዕላዳዊ መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ዓቢይ አንቀጽ ምዕላድ ሰዋሰው /ጥያ/

ዓቢይ አንቀጽ ምዕላድ ሰዋሰው	ሥርዓቱ /ጥያው/			
ነበብኩ	የአነና	የጽድቀ	ምዕላድ ዓቢይ	ማሰሪያ አንቀጽ
ፈወሰናሃ	የንሕነና	የባቢለን	»	»
ረአይክምዎን	የአንትሙና	የአባግዕ	»	»
ቀባእካሁ	የአንተና	የዳዊት	»	»
በደርክናሆሙ	የአንትንና	የአርድእት	»	»

ነው።

ሕብረተ ባዕድ ወምዕላድ ሰዋሰው

ባዕድና ምዕላድ ሰዋሰው ከዚህ በላይ የተመለከትነው የአቀማመጣቸውን ቅርጽ ሳይለቁ ባዕድ ፊደልን በመደበኛ ዘር መነሻና መድረሻ ላይ በአንድ ጊዜ እየጨመሩ አንድ ሰዋሰው /ቃል/ ሆነው ይነገራሉ።

ነባሬ → ባዕድ ፊደል+መደበኛ ዘር+ባዕድ ፊደል=ባዕድና ምዕላድ ሰዋሰው

	ባዕድ ፊደል	መደበኛ ዘር		ባዕድ ፊደል	ባዕድና ምዕላድ ሰዋሰው	የአማርኛ ፍቺ	
መ →	መ	+	ሥዋእ	+	ት	= መሥዋእት	መሥዋእት
	መ	+	ሰፈር	+	ት	= መሰፈርት	መሰፈሪያ
	መ	+	ሕሊ	+	ት	= ማሕሊት	ምስጋና
ት →	ት	+	ዕግስ	+	ት	= ትዕግስት	ትዕግስት
	ት	+	ምህር	+	ት	= ትምህርት	ትምህርት
	ት	+	ሕርም	+	ት	= ትሕርምት	እርም
አ →	አ	+	ባሕር	+	ት	= አብሕርት	ባሕር
	አ	+	ዐርክ	+	ት	= አዐርክት	ጓደኛዎች
	አ	+	ሰም	+	ት	= አሰማት	ሰሞች
አስተ →	አስተ	+	ብቀሥ	+	ት	= አስተቀሥት	መማለድ፣ መለመን
	አስተ	+	ምሕሮ	+	ት	= አስተምሕሮት	መራራት፣ ማራራት
	አስተ	+	ናድፎ	+	ት	= አስተናድፎት	ማዋቀር
አን →	አን	+	ቃዕድዎ	+	ት	= አንቃዕድዎት	ማንጋጠጥ
	አን	+	ፈርዕጾ	+	ት	= አንፈርዕዶት	መዝለል፣ ማስዘለል
	አ	+	ነበር	+	ት	= አንበርኩ	አስቀመጥሁ
አሰ →	አሰተ	+	ፋጠን	+	ከሙ	= አስተፋጠንክሙ	አፋጠናችሁ
	አን	+	ሶሰው	+	ከን	= አንሶሰውክን	ተመላለሳችሁ
	አሰ	+	ቆቀው	+	ምሙ	= አሰቆውዎሙ	አስለቀሱዋቸው

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ሀ. በተገብሮ /በባለቤትነት/ ስልት ሲነገር

፪፻፷፪

ማሰ.አን	ባዕድና ምዕላድ ሰዋስው /ባለቤት/	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቶ
አስተምሕሪ	መስተምሕርት	ወልደኪ	ማላጂቱ ልጅሽን ማልጂ
ተሦክ	መስዋዕት		መስዋዕት ተሠዋ
ታስተፌስሕ	ትዕግስት	ተዐጋቤ	ትዕግስት ታጋሹን ታስደስታለች
ትወልድ	ትምህርት	ጥበበ	ትምህርት ጥበብን ትወልዳለች
ኢይነጽፉ	አብሕርት		ባሕሮች አይነጥፉም
የሐርስዋ	አግብርት	ለምድር	ገበሬዎች ምድርን ያርሷታል

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ባዕድ ወምዕላድ ሰዋስው /ሞያ/

ባዕድ ወምዕላድ ሰዋስው	ሥርዓቱ /ሞያው/
መስተምሕርት	የአስተምሕሪ ስሜ ባለቤት
መስዋዕት	የተሦክ ባለቤት
ትዕግስት	የታስተፌስሕ ባልተቤት
ትምህርት	የትወልድ ባልተቤት
አብሕርት	የኢይነጽፉ ባለቤቶች
አግብርት	የየሐርስዋ ባለቤቶች

ነው።

ለ. በገቢር /በተሳቢነት/ ስልት ሲነገር

ማሰ.አን	ባለቤት	ባዕድና ምዕላድ ሰዋስው /ተሳቢ/	የአማርኛ ፍቶ
ይትማሐጸን	ኤፍሬም	መስተምሕርት	ኤፍሬም አማላጂቱን ይማጽናል
ሦክ	አብርሃም	መስዋዕት	አብርሃም መስዋዕትን ሠዋ
ያዘልፍ	ኢዮብ	ትዕግስት	ኢዮብ ትዕግሥትን ያዘወትር ነበር
ያፈቅር	ጠቢብ	ትምህርት	ጠቢብ ትምህርትን ይወዳል
ይጸብት	ኖትያ	አብሕርት	ዋናተኛ ባሕሮችን ይዋኛል
ይፌኑ	ባዕል	አግብርት	ባለጸጋ አገልጋዮችን ይልካል

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ተሳቢ ባዕድና ምዕላድ ሰዋስው /ሞያ/

ተሳቢ ባዕድና ምዕላድ ሰዋስው	ሥርዓቱ /ሞያው/
መስተሥሕርተ	የይትመሐጸን ተሳቢ ባዕድና ምዕላድ ሰዋስው
መሥዋእተ	የሦሐ » » » »
ትዕግሥተ	የያዘልፍ » » » »
ትምህርተ	የያፈቅር » » » »
አብሕርተ	የይጸብት » » » »
አግብርተ	የይፌኑ » » » »

ነው።

መደበኛ ዘርአ ሰዋስው

ባዕድ ፊደል በመነሻ ወይም በመድረሻ የሌለበት የሰዋስው ዘር መደበኛ ዘርአ ሰዋስው ይባላል። መደበኛ ዘርአ ሰዋስው ማለት ባዕድ ፊደል ያልተቀለቀለበት ቋሚ የሰዋስው ዘር /ቃል/ ማለት ነው።

በቀደምት መምህራን ግእዝ ዘንድ ዘመድ ዘር በመባል ይታወቃል። ባዕድ ፊደልን ያልጨመረ አንቀጽ ከጥሬ ዘፋ፣ ጥሬ ዘፋ ከአንቀጽ የተመሳሰለ /የተዛመደ/ ማለት ነው።

መደበኛ ዘር አንቀጽ

ንኡስ አንቀጽ	ዓቢይ አንቀጽ	ጥሬ ዘር
ሰሚዕ = መስማት	ሰምዐ = ሰማ	ሰምዕ = ምስክርነት
ረቲዕ = መርታት፣ መቅናት	ረትዐ = ረታ፣ ቀና	ርትዕ = ቅንነት
ቀሲም = መልቀም	ቀሰመ = ለቀመ	ቀስም = ለቀማ፣ ልቅም
ተጊህ = መትጋት	ተግሀ = ተጋ	ትጋህ = ትጋት
ነጊሥ = መንገሥ	ነግሠ = ነገሠ	ንግሥ = ንግሥ
ገቢር = ማድረግ	ገብረ = አይረገ	ግብር = ድርጊት፣ ሥራ
ጸሊእ = መጥላት	ጸልእ = ጠላ	ጽልእ = ጥላቻ
ጸኒዕ = መጽናት	ጸንዐ = ጸና	ጽንዕ = ጽናት

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ሀ. በተገብሮ ስልት ሲነገር

የግስ መደበኛ ዘር /ማሰ.አን/	መደበኛ ዘር /ባለቤት/	የአማርኛ ፍቶ
ደምፅ	ድምፅ	ድምፅ ደመፅ /ተሰማ/
ሠነዩ	ምክር	ምክር በጀ
ጸንዐ	ፍቅር	ፍቅር ጸና

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ - ተገብሮ መደበኛ ዘር /ሞያ/

መደበኛ ዘር		ሥርዓቱ /ሞያው/			
ጥ ሬ ዘ ር	ድምፅ	የደምፅ ባለቤት መደበኛ ጥሬ ዘር			
	ምክር	የሠነዩ	»	»	»
	ፍቅር	የጸንዐ	»	»	»
አ ን ቀ ጽ	ደምፅ	የድምፅ ማሳሪያ አንቀጽ የግስ መደበኛ ዘር			
	ሠነዩ	የምክር	»	»	»
	ጸንዐ	የፍቅር	»	»	»

ነው።

ምልማድ ቀዳማይ

ባዕድ ዘርንና ምዕላድ ዘርን ከመደበኛ ዘር ለይቶ ማወቅ
ትእዛዝ:-
ከመደበኛ ዘር:

ሀ. ባዕድ ዘርን } ለይተህ እወቅ
ለ. ምዕላድ ዘርን }

ባዕድ ፊደል	መደበኛ ዘር	ባዕድ ዘር	ባዕድ ፊደል	መደበኛ ዘር	ምዕላድ ዘር
መ	ድሕን	መድሕን	ት	ሐጺጽ	ሐጺጸት
»		መድሐኒ	»	ሐቢስ	ሐቢሶት
»	በረቀ	መብረቅ	»	ወጢን	ወጢኖት
»	ሐለዋ	መሐልዐ	»	ሐጸ	ሐጸት
»	ዘገበ	መዝገብ	»	ሐበሰ	ሐበሰት
»	ዘመረ	መዝሙር	»	ወጠነ	ወጠነት
መ	ወረደ	መራድ	»	ሕጽጽ	ሐጸጽት
መ	ወዐለ	መዐል	»	ሐባሊ	ሐበሰት
መ	ወጽኦ	መጽኦ	»	ወጣኒ	ወጠንት
ማ	እኩተ	ማእኩት	»	ሕጸጽ	ሕጸት
»	ሔበ	ማሕዋብ	»	ውጥን	ጥንት
»	ሐደረ	ማሕደር	»	ሐብሰ	ሕብሰት
»	ዐጸወ	ማዕጸ	ን	ሔር	ሔራን
»	ሐተመ	ማሕተም	»	ጽኑዕ	ጽኑዐን
ም	ወረቀ	ምራቅ	»	ጸድቅ	ጸድቃን
»	ነዝሐ	ምንዝሐ	»	ሥዩም	ሥዩማን
»	ጥሕረ	ምጥሐር	»	አንቲ	አንትን
»	ሐረ	ምሕዋር	»	ርስዕ	ርስዐን
ሞ	ወጸፈ	ሞጽፍ	»	ምዕድ	ምዕዳን
መስተ	ገአዘ	መስተጋእዝ	ና	ምልክ	ምልክና
»	ነገረ	መስተናገር	»	ንግሥ	ንግሥና
»	ነጽህ	መስተናጽህ	ኩ	መከር	መከርኩ
ተ	ዘክሮ	ተዘክሮ	ነ	»	መከርነ
»	ዘከረ	ተዘከረ	ከ	»	መከርከ
»	ዝክር	ተዝካር	ክመ	»	መከርክመ
»	ጠቢብ	ተጠብቦ	ኪ	»	መከርኪ
»	ጠበ	ተጠበ	ክን	»	መከርክን
»	ጥበብ	ተጥባብ	ዎ	»	መከርዎ
»	ሕጸጽ	ታሕጸጽ	ዎመ	»	መከርዎመ
አ	ክልሎ	አክልሎ	ኒ	»	መከረኒ
»	ክለለ	አክለለ	ነ	»	መከሩነ
»		አክሊል	ዋ	»	መከርዋ

ባዕድ ፊደል	መደበኛ ዘር	ባዕድ ዘር	ባዕድ ፊደል	መደበኛ ዘር	ምዕላድ ዘር
አ	መለከ	አምላክ		መከር	መከርዎን
»	ገዚእ	አግዝእ		ሰማይ	ሰማያዊ
»	ገዝእ	አግዝእ		ምድር	መድራዊ
»	ገዛኢ	አግዚእ		መልአክ	መልአካዊ
አስተ	ርእይ	አስተርእዮ		አንስት	አንስታይ/ያ
»	ርእዮ	አስተርእዮ		ተባዕት	ተባዕታይ
»	ነፊስ	አስተንፍሶ		ታሕት	ታሕታይ
»	ነፍሰ	አስተንፈሰ		ሳዕል	ሳዕላይ
»	ነቢር	አስተናብሮ		ሰብእ	ሰብአይ
»	ነበረ	አስተናበረ			
»	ንቡር	መስተናብር			
አን	ቃዕድዎ	አንቃዕድዎ			
»	ቃዕደወ	አንቃዕደወ			
»	ሶስዎ	አንሶስዎ			
»	ሶሰወ	አንሶሰወ			
አስ	ቂሪር	አስቂርሮ			
»	ቂረረ	አስቂረረ			
እ	ገብረ	እገብር			
		እግበር			
ን	»	{ ንገብር			
		{ ንግበር			
ት	»	{ ትገብር			
		{ ትግበር			
ይ	»	ይገብሩ			
		ይግበሩ			

ምልማድ ካልአይ
 የመደበኛ ዘር ባዕድና ምዕላድ ፊደልን ለይቶ ማወቅ
 ትእዛዝ የመደበኛ ዘር ምዕላድ ሰዋስውን ለይተህ ዕወቅ

ባዕድ ፊደል	መደበኛ ዘር	ምዕላድ ፊደል	ባዕድና ምዕላድ ሰዋስው
መ	ዋቅሕ	ት	መዋቀሕት
መ	ዝራእ	ት	መዝራእት
ማ	ሕለቅ	ት	ማሕለቅት
ማ	ሕቶ	ት	ማሕቶት
ተ	ውከል	ት	ትውከልት
ተ	ዕይር	ት	ትዕይርት
ተ	ሥግው	ት	ትሥጉት
ተ	ድምር	ት	ትድምርት
አ	ገእዚ	ት	አጋእዝት
አ	ዘርእ	ት	አዝርእት
አ	ዐርከ	ት	አዕርከት
አ	ገብር	ት	አግብርት

ምልማድ ሣልሳይ

የዓቢይ አንቀጽንና የጥሬ ዘርን መደበኛ ዘር /ፊደል/ ማወቅ
 ትእዛዝ የዓቢይ አንቀጽና የጥሬ ዘርን መደበኛ ዘር /ፊደል/ እወቅ

የዓቢይ አንቀጽ
 መደበኛ ዘር /ፊደል/

የጥሬ ዘር ሰወስው
 መደበኛ ዘር /ፊደል/

ሀለወ
 ለበወ
 ለመደ
 ለበበ
 ሎሐ /ለውሐ/
 መልሐ
 መስሐ
 መርሐ

ሀላዌ
 ልባዌ
 ልማድ
 ልባብ
 ለውሕ
 ምልሕ
 ምሳሕ
 መርሕ

ጥቅሕ	ጥቅሕ
ሠለሰ	ሠላሴ
ሠረወ	ሠርወ
ሠነዩ	ሠን
ረብሐ	ረባሕ
ረስዕ	ርስዕ
ቀምሐ	ቀምሕ
ቀስመ	ቀስም
ቀደመ	ቅድም
በርህ	በርህ
በከዩ	በካይ
በዝሐ	በዝሕ
ተግሐ	ትጋህ
ተንበላ	ትንባሌ

ነበበ

ንባብ

ነገረ

ነገር

ነገሐ

ነገሕ

ነገሠ

ንግሥ

ነፍሰ

ነፍሰ

ሃሳብ

ጭህ

ሃዕል

ሠበላ

ዲሞል

ዲሞል

ቡድል

በበላ

ሐሳብ

ሐሳብ

ሐላግ

ሐላግ

ሐሰግ

ሐሰግ

ሐጋግ

ሐጋግ

፪፻፳፱

ምዕራፍ ፳ ዐረፍተ ሰዋሰው ትምህርት ቀዳማይ አንቀጽ

ሀ. ስያሜ-ቃሉ

የአድራጊ፣ የድርጊትና የሁኔታ

• አንድና ብዙ ቁጥሩን፣

• ቅርብና ሩቅ መደብን፣

• ተባዕታይና አንስታይ ጾታን፣

• ሐላፊ፣ አሁንታና ትንቢት ጊዜያትን ወዘተ የሚያስረዳ

ሰዋሰው አንቀጽ ይባላል። አንቀጽ ማለት መግቢያ፣ መውጫ፣

መመላለሻ በር ማለት ነው።

ለ. ምክንያተ ስያሜው

ይህ ዓይነት ሰዋሰው አንቀጽ ተብሎ የተሰየመበት ምክን

ያት በበር እንደሚገባበት፣ እንደሚወጣበት፣ እንደ ሚመላለሱ

በት አእምሮ /እውቀት/ የጠለቀ ምስጢርን፣ የረቀቀ ጥበብን

ለመረዳት አንቀጹን እየመረመረ በምርምራዊ ሐሳብ ስለ

ሚወጣበት፣ ስለሚገባበት፣ ስለሚመላለስበት ነው።

ሐ. ዓይነቱና አገባቡ

አንቀጽ	የአማርኛ ፍቾ
ጸንዐ	ጸና፣ ጠነከረ
ይጸንዕ	ይጸናል፣ ይጠነክራል፣
ይጸናዕ	ይጸና ይጠንክር
ውእቱ	ነው፣ ሆነ፣ /ሆኗል/፣ ይሆናል፣ ይሁን
ቦ	አለ፣ ኖረ፣ /ኖሯል/፣ ይኖራል፣ ይኑር

የመሰለ ሁሉ ነው።

* የአንቀጽና የስም አስካክን፣ የቃላት ቅደም ተከተል
አወቃቀር፣ የጋይላ ቃል አመሠራረት ማለት ነው።

ምሳሌ	አንቀጽ	ባለቤት	አማርኛ
ጸጋ	ጸጋ	ልብ	ልብ ጸና፣ ጠነከረ
ይጸጋ	ይጸጋ	ሐይልክሙ	ሐይላችሁ ይጸናል
ይጸና	ይጸና	ቃልከ	ቃልህ ይጸና
ውእቱ	ውእቱ	ቃል	ቃሌ ነው፣ ሆነ
ቦ	ቦ	ሐይወት	ሐይወት አለ፣ ኖረ

በማለት ቀላልና አጭር መንገዱን ያሳያል።
ሥርዓተ-አንቀጽ /ሞያ/

አንቀጽ	ሥርዓቱ /ሞያው/
ጸጋ	የልብ ሁኔታን የሚያስረዳ ቀዳማዊ አንቀጽ
ይጸጋ	የኃይልክሙ » » »
ይጸና	የቃልከ ሁኔታን » » »
ውእቱ	የቃል » ነባር »
ቦ	የሐይወት መኖርን » » »

ነው።

መ. ክፍላተ አንቀጽ

አንቀጽ ሰዋስው በሁለቱ ዓበይት ክፍሎች ተከፍሎ ይነገራል። ዓበይት ክፍሎቹ፡-

ሀ. ዘርእ አንቀጽ

ለ. ነባር አንቀጽ ይባላል።

መ.፩. ዘርእ አንቀጽ

ከጥሬ ዘር ተገኝቶ እርስ በርሱ የሚራባ ሰዋስው ዘርእ አንቀጽ ይባላል።

ዘርእ አንቀጽ፡-

ወጽእ = ወጣ

ይወጽእ = ይወጣል

ይጸእ = ይውጣ

ይጸእ = ይወጣ ዘንድ፣ ሊወጣ፣ እንዲወጣ

ወጺእ = መውጣት

ወጺእ = ወጥቶ

ጸእት = መውጣት

ውጽእ }

ወጸእ }

የወጣ፣ የሚወጣ

ናቸው።

ክፍላት - ዘርእ አንቀጽ

ዘርእ አንቀጽ በሁለት ንዑሳን ክፍሎች ይከፈላል፡፡
ክፍሎቹ

ዓበይት አናቅጽ	ንዑሳን አናቅጽ
ወጽኦ = ወጣ	ወጺኦ = መውጣት
ይወጽኦ = ይወጣል	ይጸኦ = ይወጣ ዘንድ፣ ሊወጣ፣ እንዲወጣ
ይጸኦ = ይውጣ	ወጺኦ = ወጥቶ
	ውጽኦ ወጸኦ = ወጪ፣ የወጣ፣ የሚወጣ

፩.፩. ዓበይት አናቅጽ

ዓበይት ዘርእ አናቅጽ

ዓይነታቸው	አናቅጽ	ፍቻቸው
ቀዳማይ አንቀጽ	ወጽኦ	ወጣ
ካልኦይ አንቀጽ	ይወጽኦ	ይወጣል
ሣልሳይ አንቀጽ	ይጸኦ	ይውጣ

ናቸው፡፡

ዓበይት መባላቸው ያለ ውሳኔ የአንቀጽ ረዳትነት ራሳቸውን ችለው ማሠራያ አንቀጽ ስለሚሆኑ ነው፡፡

ምሳሌ

ቀዳማይ ኑባሬ አንቀጽ → ዓቢይ አንቀጽ + ባለቤት + ተሳቢ

የአንቀጽ ዓይነት	ዓቢይ አንቀጽ	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቻ
ቀዳማይ አንቀጽ	ኮነ	ወልድየ	ወሬዛ	ልጄ ኅልማሳ ሆነ
ካልኦይ አንቀጽ	ገስጽክዎ	አነ	ለወልድየ	እኔ ልጄን ተቈጣሁት
ሣልሳይ አንቀጽ	ያበዝሐ	ሀካይ	ምክንያተ	ሀኬተኛ ምክንያትን ያበዛል
ሣልሳይ አንቀጽ	ንሬኢ	ንሕነ	ብርሃነ	እኛ ብርሃንን እናያለን
ሣልሳይ አንቀጽ	ናንጽህ	ንሕነ	ልባነ	እኛ ልባችንን እናንጽ
ሣልሳይ አንቀጽ	አልዕል	እጉሃ	ሕሊናከ	ወንድሜ ሕሊናህን አነሣሣ

ካልአይ ኑባሬ አንቀጽ → ባለቤት + ዓቢይ አንቀጽ + ተሳቢ

የአንቀጽ ዓይነት	ባለቤት	ዓቢይ አንቀጽ	ተሳቢ	አማርኛ ፍቺ
ቀዳማይ አንቀጽ	ወልድ	ኮነ	ወሬዛ	»
ካልአይ አንቀጽ	አነ	ገሰጽክዎ	ለወልድየ	»
ካልአይ አንቀጽ	ሀካይ	ያበዝሕ	ምክንያተ	»
ካልአይ አንቀጽ	ንሕነ	ንሬኢ	ብርሃነ	»
ሣልሳይ አንቀጽ	ንሕነ	ናንጽሀ	ልበነ	»
ሣልሳይ አንቀጽ	እጉየ	አልዕል	ሕሊናከ	»

ሣልሳይ ኑባሬ አንቀጽ → ባለቤት + ተሳቢ + ዓቢይ አንቀጽ

የአንቀጽ ዓይነት	ባለቤት	ተሳቢ	ዓቢይ አንቀጽ	አማርኛ ፍቺ
ቀዳማይ አንቀጽ	ወልድ	ወሬዛ	ኮነ	»
ካልአይ አንቀጽ	አነ	ለወልድየ	ገሰጽክዎ	»
ካልአይ አንቀጽ	ሀካይ	ምክንያተ	ያበዝሕ	»
ካልአይ አንቀጽ	ንሕነ	ብርሃነ	ንሬኢ	»
ሣልሳይ አንቀጽ	ንሕነ	ልበነ	ናንጽሀ	»
ሣልሳይ አንቀጽ	እጉየ	ሕሊናከ	አልዕል	»

በማለት አጭርና ቀላል መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ አንቀጽ /ጥያ/

ዓቢይ አንቀጽ	ሥርዓቱ /ጥያው/
ኮነ	የወልድየንና የወሬዛን ሁኔታ የሚያስረዳ ቀዳማይ አንቀጽ
ገሰጽክዎ	የአነንና የወልድየን ድርጊት የሚያስረዳ ቀዳማይ አንቀጽ
ያበዝሕ	የሀካይንና የምክንያተን ድርጊት የሚያስረዳ ካልአይ አንቀጽ
ንሬኢ	የንሕነንና የብርሃነን ድርጊት የሚያስረዳ ካልአይ አንቀጽ
ናንጽሀ	የንሕነንና የልበነን ድርጊት የሚያስረዳ ሣልሳይ አንቀጽ
አልዕል	የእጉየንና የሕሊናከን ድርጊት የሚያስረዳ ሣልሳይ አንቀጽ

ነው።

፩.፪. ንኡሳን አናቅጽ

ሀ. ስያሜያቸውና ዓይነታቸው

በሁለተኛው የዘር አንቀጽ ከፍል ተመድበው የሚነገሩ አናቅጽ ንኡሳን አናቅጽ ይባላሉ። አናሳዎች፣ ደካማዎች፣ አጫጭሮች፣ ጉደሎች ማለት ነው።

ንኡሳን አናቅጽ

ስማቸው	ዓይነታቸው	የአማርኛ ፍቻቸው
፩. ርእሰ ንኡስ አንቀጽ	ወጺእ	መውጣት
፪. ዘንድ አንቀጽ	ይጸእ	ይወጣ ዘንድ፣ እንዲወጣ ሊወጣ
፫. ቦዝ አንቀጽ	ወጺእ	ወጥቶ
፬. ላቢ ዘር	ጸአት	መውጣት
፭. ቅጽል	ውጽእ፣ ወጸኢ	የወጣ፣ የሚወጣ

ናቸው።

ለ. ምክንያተ ስያሜያቸው

ንኡሳን አናቅጽ “ንኡሳን” ተብለው የተሰየሙበት ምክንያት ውለቱ በውስጣቸው ካልገለገሰባቸው /በውስጣቸው ሆኖ የመሆን ማሰሪያ አንቀጽ ካልሆነ/ በቀር እንደ ዓበይት አናቅጽ ራሳቸውን ችለው ማሰሪያ አንቀጽ /Non Finite Verbs/ ሆነው መነገር ስለማይችሉ ነው።

“አናቅጽ” የተባሉበትም ምክንያት እንደ ዓበይት አናቅጽ /ቀዳማይ፣ ካልአይ፣ ሣልላይ/ ሰዋስውን ስለሚሰቡ ነው።

ምሳሌ

ኑባሬ → ማሰ.አን+ተሳቢ+ባለቤት+ንኡስ አንቀጽ+ተሳቢ

ማሰ.አን	ተሳቢ	ባለቤት	ንኡሳን አንቀጽ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቻ
አስተጋብኦ	ዕፀወ	ሰሎሞን	ይሕንጽ	መቅደስ	ሰሎሞን መቅደስን ይሠራ ዘንድ ዕንጨቶችን ለበሰበ
ሰሐለ	ማሕዌ	ብእሲ	ይግዝም	ዕፀወ	በውየው ዕንጨቶችን ይቋርጥ ዘንድ ምሳርን ሳለ
አርሐወ	ኖጎተ	አብርሃም	ለተወከፎ	ነግደ	አብርሃም እንግዳን ለመቀበል በሩን ከፈተ
ገደፈ	ልብሶ	ጴጥሮስ	ለዐዲው	ባሕረ	ጴጥሮስ ባሕርን ለመሻገር ልብሱን ጣለ
ደንገጸ	-	ሙሴ	ሰሚዖ	ድምጸ	ሙሴ ድምፅን ሰምቶ ደነገጸ
ይትገሐስ	-	ዐብድ	ጸሊኦ	ምክረ	በነፍ ምክርን ጠልቶ ይሸሻል
ተሐርየ	-	ዳዊት	ለሢመት	መንግሥተ	ዳዊት መንግሥትን ለመሸከም ተመራጠ
ይተገሀ	-	ዐብድ	ለጽእለት	ቢጸ	በነፍ ዳደኛውን ለመላደብ ይተጋል
ይነሥእ	ማዕጠንተ	አሮን	ሥዩም	ከህነተ	ከህነትን የተሾመ አሮን ማዕጠንትን ይይሃል
ኢፈርሐ	ሞተ	ሙሴ	ቀታሊ	ግብጽዌ	ግብጽዊን የገደለ ሙሴ ሞትን አልፈራም።

በማለት መንገዳቸውን ያሳያሉ።

ሥርዓተ ንኡሳን አናቅጽ /ሞያቸው/

ንኡሳን አናቅጽ	ሥርዓታቸው/ሞያቸው/
ዘንድ → { ይሕንጽ አንቀጽ { ይግዝም	የአስተጋብአን ምክንያት የሚያስረዳ ዘንድ ንኡስ አንቀጽ የሰሐለን ምክንያት » ዘንድ » »
ርእስ	
ንኡስ → { ለተወካፎ	የአርሐወን » » ርእስ » »
አንቀጽ { ለዐዲው	የገደፈን » » » » »
ቦዝ → { ለሚያ	የደንገጸን » » ቦዝ » »
አንቀጽ { ጸሊኦ	የይትገሐስን » » ቦዝ » »
ሳቢ → { ለሢመት	የተሐርየን » » ሳቢዘር » »
ዘር { ለጽእለት	የይተግሀን » » » » »
ወስጠ ዘ { ሥዩም	የአሮን ወስጠዘ ቅጽል » »
ቅጽል → { ቀታሊ	የሙሴ » ቅጽል » »

ይሆናሉ፡፡

ሐ. ክፍላተ ንኡሳን አናቅጽ

ንኡሳን አናቅጽ

ኢተናባብያን ንኡሳን አናቅጽ	ተናባብያን ንኡሳን አናቅጽ
ዘንድ ንኡስ አንቀጽ /ይሕንጽ/	ርእስ ንኡስ አንቀጽ /ሐኒጽ/
ቦዝ ንኡስ አንቀጽ /ሐኒጽ/	ሳቢ ዘር ንኡስ አንቀጽ /ሕንጽት/
	ሣልስና ሳድስ ወስጠ ዘቅጽል /ሕንጽ፣ሐናጺ/

ተብለው በሁለት ይከፈላሉ፡፡

ሐ.፩. ኢተናባብያን ንኡሳን አናቅጽ /ዘንድና ቦዝ አናቅጽ/

ኢተናባብያን ንኡሳን አናቅጽ ከሚከተላቸው ሰዋስው ጋር ሳይናበቡ በፊት ሆነው ጳላኛውን ሰዋስው፣ በኋላ ሆነው ፊተኛውን ሰዋስው ይሰባሉ፡፡

የ፪ኛ

ምሳሌ

ሀ. በፊት ሆነው ጓለኛውን ሰዋሰው ሲሰቡ

ሃሳብ → ማሰ.አን+ባለቤት+ተሳቢ+ንኡሳን አናቅጽ+ተሳቢ

	ግሰ.አን	ባለቤት	ተሳቢ	ንኡሳን አንቀጽ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ጠድ	ፈነወ	ሄሮድስ	ሐራሁ	ይቅትሉ	ሕጻናት	ሄሮድስ ሕጻናትን እንዲገድሉ ወታደሮቹን ላከ
አንቀጽ	ተጸውዋ	ዳንኤል	-	ይፈክር	ሕልሙ	ዳንኤል ሕልሙን ሊተረጎም ተጠራ
ገጽ	ወረሱ	እስራኤል	ርስቶሙ	ሰሊጠሙ	ገብሮሙ	እስራኤል ሥራቸውን ወርሰው ርስታቸውን ወረሱ
አንቀጽ	ዘመረ	ዳዊት	መዝሙረ	ነሢአ	መሰንቆ	ዳዊት ግቢንቆን ይዞ መዝሙርን ዘመረ

ለ. በኋላ ሆነው ፊተኛውን ሰዋሰው ሲሰቡ

ሃሳብ → ማሰ.አን+ባለቤት+ተሳቢ+ተሳቢ+ንኡሳን አናቅጽ

ግሰ.አን	ባለቤት	ተሳቢ	ፊተኛ ተሳቢ	ንኡሳን አንቀጽ	የአማርኛ ፍቺ
ፈነወ	ሄሮድስ	ሐራሁ	ሕጻናት	ይቅትሉ	»
ተጸውዋ	ዳንኤል	-	ሕልሙ	ይፈክር	»
ወረሱ	እስራኤል	ርስቶሙ	ገብሮሙ	ሰሊጠሙ	»
ዘመረ	ዳዊት	መዝሙረ	መሰንቆ	ነሢአ	»

በማለት መንገዳቸውን ያሳያሉ፡፡

ሥርዓተ ንኡሳን አናቅጽ /ጥያቄ/

ንኡሳን አናቅጽ	ሥርዓታቸው /ጥያቄው/				
ይቅትሉ	የፈነወ ምክንያትን የሚያስረዳ ዘንድ ንኡሳን አንቀጽ				
ይፈክር	የተጸውዋ	»	»	»	»
ሰሊጠሙ	የወረሱ	»	»	ቦዝ	»
ነሢአ	የዘመረን	»	»	ቦዝ	»

ናቸው፡፡

ሐ.፤ የተናባብያን ንኡሳን አናቅጽ
ተናባብያን ንኡሳን አናቅጽ ከሚከተላቸው ሰዋሰው ጋር እየተናበቡ ዘርፍን ይዘው ወይም ሳይዙ ሰዋሰውን በመሳብ ይነገራሉ፡፡

ምሳሌ

፩. ዘርፍን ሳይዙ ሰዋስውን በመሳብ ሲነገሩ

፪፻፸፮

ኑባሬ → ማሰ.አን+ባለቤት+ተናባቢ ንኡስ አንቀጽ+ተሳቢ

ማሰ.አን	ባለቤት	ተናባቢ ንኡስ አንቀጽ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ተመነየ	ዳዊት	ቀቲለ	ጉልያድ	ዳዊት ጉልያድን መገደልን ተመኝ
ኢያጸርዕ	አብርሃም	ተወከፎተ	ነገድ	አብርሃም እንገዳን መቀበልን እያጳርጥም ነበር
ያፈቅር	ዳዊት	ዘምር	መዝሙር	ዳዊት መዝሙር መዘመርን ይወድ ነበር
ኢሐደገ	ሄሮድስ	ቅትለተ	ሕጻናት	ሄሮድስ ሕጻናትን መገደልን አልተወም ነበር
ፈቀዱ	አይሁድ	ሰቅለተ	አምላክ	አይሁድ አምላክን መስቀልን ወደዱ
ተአደወ	ለንጌናስ	ርግዘተ	እግዚአ	ለንጌናስ ጌታን መውጋትን ደፈረ
ተሐርየ	ሰሎሞን	ሐናጼ	መቅደስ	መቅደስን የሠራ ሰሎሞን ተመረጠ
ጸድቀ	አብርሃም	ሠዋኤ	ይስሐቅ	ይስሐቅን የሰዋ አብርሃም ጸደቀ
ተሰቅለ	እግዚአን	ቅጽለ	አስዋክ	እሾዦችን የተቀዳጀ ጌታችን ተሰቀለ

፪. ዘርፍን ይዘው ሰዋስውን በመሳብ ሲነገሩ

ኑባሬ → ማሰ.አን+ባለቤት+ተናባቢ ንኡስ አንቀጽ+ዘርፍ+ተሳቢ

ማሰ.አን	ባለቤት	ተናባቢ ንኡስ አንቀጽ	ዘርፍ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ተመነየ	ዳዊት	ቀቲለ	ሞጽፍ	ጉልያድሀ	ዳዊት ጉልያድን በወንጭ ፍ መገደልን ተመኝ
ኢያጸርዕ	አብርሃም	ተወከፎተ	ሐይመት	ነገድ	አብርሃም እንገዳን በድንኳን መቅበልን እያጳርጥም ነበር
ያፈቅር	ዳዊት	ዘምር	መሰንቆ	መዝሙር	ዳዊት መዝሙርን በግቢን ቆ መዘመርን ይወድ ነበር
ኢሐደገ	ሄሮድስ	ቅትለተ	ሰይፍ	ሕጻናተ	ሄሮድስ ሕጻናትን በሰይፍ በመገደልን አልተወም ነበር
ፈቀዱ	አይሁድ	ሰቅለተ	መስቀል	አምላክ	አይሁድ አምላክን በመስቀል መስቀልን ወደዱ
ተወደወ	ለንጌናስ	ርግዘተ	ኩናት	እግዚአ	ለንጌናስ ጌታን በጦር መውጋትን ደፈረ
ተሐርየ	ሰሎሞን	ሐናጼ	አዕናቀላ	መቅደስ	መቅደስን በሰንቆች ያነጸ ሰሎሞን ተመረጠ
ጸድቀ	አብርሃም	ሠዋኤ	መጥባሕት	ይስሐቅሀ	ይሳቅን በካራ የሠዋ አብርሃም ጸደቀ
ተሰቅለ	እግዚአን	ቅጽለ	አይሁድ	አስዋክ	እሾዦችን በአይሁድ የተቀዳጀ ጌታችን ተሰቀለ

በማለት መንገዳቸውን ያሳያሉ፡፡

ሥርዓተ ንኡሳን አናቅጽ /ሞያ/

ተናባብያን ንኡሳን አናቅጽ	ሥርዓታቸው /ሞያቸው/
ቀቲለ	የተመነየ ተሳቢ ርእሰ ንኡስ አንቀጽ
ተወክፎተ	የኢያጸርዕ » » » »
ዘምሮ	የያፈቅር » » » »
ቅትለተ	የኢሐደገ ተሳቢ ሳቢ ዘር ንኡስ አንቀጽ
በቅለተ	የፈቀዱ » » » » »
ርግዘተ	የተዐደወ » » » » »
ሐናጼ	የሰሎሞን ውስጠዘ ቅጽል » »
ሠዋኤ	የአብርሃም » » » »
ቅጽለ	የእግዚእነ » » » »

ነው።

፩. ነባር አንቀጽ

ሀ. ስያሜ ቃሉ

የአንቀጽ ሁለተኛ ዓቢይ ክፍል «ነባር አንቀጽ» ይባላል። ነባር አንቀጽ ማለት ሳይለወጥ የኖረ፣ ኗሪ አንቀጽ ማለት ነው።

ለ. ምክንያተ ስያሜው

«ነባር አንቀጽ» ነባር የመባሉ ቀዋሚ ምክንያት፡-

- ሐላፊ፣ ትንቢትና አሁንታ ጊዜያትን፤

ቦዝ አንቀጽን በርባታ ፍች ካልሆነ በቀር በንባብ ስለማይገልጽ /ስለማያስረዳ/፤

- ንኡስ አንቀጽ /አርእስት/፣ ሳቢዘርና ጥሬ ዘር ስለሌለው ነው።

ሐ. ዓይነቱ

ነባር አንቀጽ

አዎንታ →	ውእቱ = ነው፣ ሆነ /ሆኗል/፣ ይሆናል፣ ይሁን
አሉታ →	አኮ = አይደለም፣ አልሆነም፣ አይሆንም፣ አይሁን
»	ኢ = » » » »
»	ሐሰ = » » » »
አዎንታ →	ቦ = አለ፣ ኖረ፣ ነበረ፣ /ኖሯል/፣ ይኖራል፣ ይኑር
አሉታ →	አልቦ = የለም፣ አልኖረም /አልነበረም/፣ አይኖርም፣ አይኑር

የመሰለ ሁሉ ነው።

መ. ክፍላተ ነባር አንቀጽ
ነባር አንቀጽ:-

ከዊን /መሆን/ አንቀጽ	ሀልዎ /መኖር/ አንቀጽ
ውእቱ	ቦ
አኮ	አልቦ

በመባል በሁለት ንዑሳን ክፍሎች ይከፍላል።

፩. ከዊን /መሆን/ ነባር አንቀጽ

፩.፩. ውእቱ

ከዊን /መሆን/ ነባር አንቀጽ ውእቱ በንባብ እየተገለፀ ወይም ሳይገለፅ ከሰዋሰው በኋላ ሆኖ የአንድ ሁኔታ ነባር ማሰሪያ አንቀጽ በመሆን ይነገራል።

ምሳሌ

ሀ. ውእቱ በንባብ ተገልጾ የሁኔታ መሆን ማሰሪያ አንቀጽ ሆኖ ሲነገር

ኑባሬ ቀዳማይ → **ባለቤት+ተሳቢ+ነባር አንቀጽ**

ባለቤት	ተሳቢ	ነባር አንቀጽ	የአማርኛ ፍች
ኩነኔዋ	ጽድቅ	ውእቱ	ፍርድ እውነት ነው
ኢዮብ	ጻድቅ	ውእቱ	ኢዮብ ጻድቅ ነው
ቃልዋ	እሙን	ውእቱ	ቃሌ የታመነ ነው

ኑባሬ ካልአይ → **ተሳቢ + ነባር አንቀጽ+ባለቤት**

ተሳቢ	ነባር አንቀጽ	ባለቤት	የአማርኛ ፍች
ጽድቅ	ውእቱ	ኩነኔዋ	»
ጻድቅ	ውእቱ	ኢዮብ	»
እሙን	ውእቱ	ቃልዋ	»

በማለት መሆን መንገዱን ያሳያል።

ከዊን /መሆን/ ነባር አንቀጽ	ሥርዓቱና ጥያው
ወለቱ	የኩነኔያ ሁኔታን የሚያስረዳ ነባር ማሰሪያ አንቀጽ
ወለቱ	የኢዮብ » » » » »
ወለቱ	የቃልያ » » » » »

ነው።

ለ. ወለቱ በንባብ ሳይገለጽ የሁኔታ መሆን ማሰሪያ አንቀጽ ሆኖ ሲነገር

ወለቱ፡- በንባብ ሳይገለጽ በሰዋሰው ውስጥ ሆኖ /በመገሰገስ/ የሁኔታ ነባር ማሰሪያ አንቀጽ በመሆን ይነገራል።

ምሳሌ

ነባር ቀዳማይ

→ ማሰ. አን.ና ተሳቢ+ባለቤት

ማሰ.አን.ና ተሳቢ	ባለቤት	የአማርኛ ፍች
ዓቢይ	እግዚአብሔር	እግዚአብሔር ታላቅ ነው
ጸድቅ	ኢዮብ	ኢዮብ ጸድቅ ነው
ካህን	አሮን	አሮን ካህን ነው
ንጽህት	ማርያም	ማርያም ንጽህት ናት

ነባር ካልአይ

→ ባለቤት+ማሰ. አን.ና ተሳቢ

ባለቤት	ማሰ.አን.ና ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
እግዚአብሔር	ዓቢይ	»
ኢዮብ	ጸድቅ	»
አሮን	ካህን	»
ማርያም	ንጽህት	»

ማለቱን ያሳያል።

ሥርዓተ ነባር አንቀጽ ውለቱና ተሳቢው /ሞያው

ነባር አንቀጽ ውለቱና ተሳቢው	ሥርዓታቸው /ሞያቸው/				
ውለቱ	የእግዚአብሔር ሁኔታን	የሚያስረዳ	ነባር	ማሰርያ	አንቀጽ
ውለቱ	የኢዮብ	»	»	»	»
ውለቱ	የአሮን	»	»	»	»
ውለቱ	የማርያም	»	»	»	»
ዓቢይ	የውለቱ ተሳቢ ቅፅላዊ ስም				
ጸድቅ	»	»	»	»	»
ካህን	»	»	»	»	»
ንጽህት	»	»	»	»	»

ናቸው።

ሐ. በዐሥር መራሕያን መዘርዘሩ

ውለቱ ንባቡን ሳይለውጥ የአሁን የቀዳማይ፣ የካልአይና የሣልሳይ አናቅጽ ርባታን በፍች በዐሥር መራሕያን እየዘረዘረ ብቻ ይረባል።

መራሕያን	ነባር አንቀጽ ውለቱ	የአማርኛ ፍች			
		የነባር አንቀጽ ፍች	ቀዳማይ አንቀጽ	ካልአይ አንቀጽ	ሣልሳይ አንቀጽ
አነ	ውለቱ	እኔ ነኝ	ሆንኩኝ /ሁኛለሁ/	እሆን /እሆናለሁ/	ልሁን
ንሐነ	ውለቱ	እኛ ነን	ሆን /ሆነናል/	እንሆን /እንሆናለን/	እንሁን
አንተ	ውለቱ	አንተ ነህ	ሆንክ /ሆነሃል/	ትሆን /ትሆናለህ/	ሁን
አንትሙ	ውለቱ	እናንተ ናችሁ	ሆናችሁ /ሆናችኋል/	ትሆኑ /ትሆናላችሁ/	ሁኑ
አንቲ	ውለቱ	አንቺ ነሽ	ሆንሽ /ሆነሻል/	ትሆኒ /ትሆናለሽ/	ሁኒ
አንትን	ውለቱ	እናንቺ ናችሁ	ሆናችሁ /ሆናችኋል/	ትሆኑ /ትሆናላችሁ/	ሁኑ
ውለቱ	ውለቱ	እሱ ነው	ሆነ /ሆኗል/	ይሆን /ይሆናል/	ይሁን
ውለቱሙ	ውለቱ	እነሱ ናቸው	ሆኑ /ሆነዋል/	ይሆኑ /ይሆናሉ/	ይሁኑ
ይእቲ	ውለቱ	እሷ ናት	ሆነች /ሆናለች/	ትሆን /ትሆናለች/	ትሁን
ውለቱን	ውለቱ	እነሱ ናቸው	ሆኑ /ሆነዋል/	ይሆኑ /ይሆናሉ/	ይሁኑ

፩.፪. አኮ

ከዋን /መሆን/ ነባር አንቀጽ «አኮ» በንባብ ተገልጾ ከሰዋሰው በፊት ወይም በኋላ በመሆን የሁኔታ /የአንድ ነገር/ አለመሆንን /አለመፈጸምን/ የሚያስረዳ አሉታ ማሰሪያ አንቀጽ ሆኖ ይነገራል።

ምሳሌ

ሀ. ከሰዋሰው በፊት ሆኖ የሁኔታ አለመሆን ማሰሪያ አንቀጽ ሲሆን

ክባሬ → ነባር ማሰሪያ አንቀጽ+ተሳቢ+ባለቤት

ነባር ማሰሪያ አንቀጽ	ተሳቢ	ባለቤት	የአማርኛ ፍች
አኮ	ሙታን	ንሕነ	እኛ ሙታን አይደለንም
አኮ	ሒጣን	ቃልየ	ቃሌ ሽንገላ አይደለም
አኮ	ዝንቱ	ግእዛንነ	ልማዳችን ይህ አይደለም
አኮ	ጸድቅ	ይሁዳ	ይሁዳ ጸድቅ አይደለም
አኮ	ሓጺር	ሶምሶን	ሶምሶን አጭር አይደለም

ለ. ከሰዋሰው በኋላ ሆኖ የሁኔታ አለመሆን ማሰሪያ አንቀጽ ሲሆን

ክባሬ ቀዳማይ → ተሳቢ +ነባር ማሰ.አን+ባለቤት

ተሳቢ	ነባር ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	የአማርኛ ፍች
ሙታን	አኮ	ንሕነ	ሙታን እኛ አይደለንም
ሒጣን	አኮ	ቃልየ	ሽንገላ ቃሌ አይደለም
ዝንቱ	አኮ	ግእዛንነ	ይህ ለማዳችን አይደለም
ጸድቅ	አኮ	ይሁዳ	ጸድቅ ይሁዳ አይደለም
ሓጺር	አኮ	ሶምሶን	አጭር ሶምሶን አይደለም

ኑባሬ ካልአይ → ባለቤት + ነባር ማሰሪያ አንቀጽ + ተሳቢ

ባለቤት	ነባር ማሰሪያ አንቀጽ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቾች
ንሕነ	አኮ	መታን	»
ቃልየ	አኮ	ሒጣን	»
ግእዛንነ	አኮ	ዝንቱ	»
ይሁዳ	አኮ	ጸድቅ	»
ሶምሶን	አኮ	ሐጺር	»

በማለት አለመሆን መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ነባር አንቀጽ አኮ /ሞያ/

ነባር አንቀጽ አኮ	ሥርዓቱ /ሞያ/
አኮ	የንሕነ ና የመታን አሉታ ማሰሪያ አንቀጽ
አኮ	የቃልየ ና የሒጣን » » »
አኮ	የግእዛንነ ና የዝንቱ » » »
አኮ	የይሁዳ ና የጸድቅ » » »
አኮ	የሶምሶን ና የሐጺር » » »

ነው።

በዐሥር መራሕያን ተዘርዝሮ ሲረባ

አኮ ንባቡ ሳይለወጥ በዐሥር መራሕያን እየተዘረዘረ የአሁንታ፣ የቀዳማይ፣ የካልአይና የሣልሳይ አናቅጽ ርባታን በፍቾች ብቻ ይረባል።

መራሕያን	ነባር አንቀጽ አኮ	የአማርኛ ፍቾች			
		የነባር አንቀጽ ፍቾች	ቀዳማይ አንቀጽ	ካልአይ አንቀጽ	ሣልሳይ አንቀጽ
አኮ	አኮ	አይደለሁም	አልሆንኩም	አልሆንም	አልሁን
ንሕነ	አኮ	አይደለንም	አልሆንም	አንሆንም	አንሁን
አንተ	አኮ	አይደለህም	አልሆንክም	አትሆንም	አትሁን
አንትሙ	አኮ	አይደላችሁም	አልሆናችሁም	አትሆኑም	አትሁኑ
አንቲ	አኮ	አይደለሽም	አልሆንሽም	አትሆኚም	አትሁኚ
አንትን	አኮ	አይደላችሁም	አልሆናችሁም	አትሆኑም	አትሁኑ
ውእቱ	አኮ	አይደለም	አልሆነም	አይሆንም	አይሁን
ውእቶሙ	አኮ	አይደሉም	አልሆኑም	አይሆኑም	አይሁኑ
ይእቲ	አኮ	አይደለችም	አልሆነችም	አትሆንም	አትሁን
ውእቶን	አኮ	አይደሉም	አልሆኑም	አይሆኑም	አይሁኑ

፪.፩. ሰ

ሀ. አገባቡ

ሀልዎ ነባር አንቀጽ ሰ ከሰዋስው በፊት ወይም በኋላ እየገባ የአልቦ አዎንታ ተቃራኒ በመሆን መኖርን ገልጾ ያስረዳል

ምሳሌ

ሀ. ከሰዋስው በፊት መነገሩ

ነባር ማሰ.አንቀጽ /ቦ/	ባለቤት /፩/	የአማርኛ ፍች
ሰ	ሕይወት	ሕይወት አለ
ሰ	አሕርው	እርያዎች ነበሩ
ሰ	ሰብእ	ሰው ይኖራል

ለ. ከሰዋስው በኋላ መነገሩ

ባለቤት /፩/	ነባር ማሰ.አንቀጽ /ቦ/	የአማርኛ ፍች
ሕይወት	ሰ	»
አሕርው	ሰ	»
ሰብእ	ሰ	»

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ነባር አንቀጽ /ቦ/

ነባር አንቀጽ	ሥርዓተ ነባር /ጥያቄ/
ሰ	የሕይወት መኖርን የሚያስረዳ ነባር ማሰሪያ አንቀጽ
ሰ	የአሕርው » » » » »
ሰ	የሰብእ » » » » »

ነው።

ለ. በዐሥር መራሕያን መዘርዘሩ /መነገሩ/

ነባር አንቀጽ ሰ፡-

ሀ. የተቀባይ ዝርዝርን ሳይዘረዝር ወይም ዘርዝሮ ይነበባል

ለ. በንባብ የማይገልጽቸው ቀዳማይ ካልአይና ሣልሳይ አናቅጹን በፍች ይገልጻቸዋል።

ሐ. በዐሥር መራሕያን እየተዘረዘረ ይነገራል።

* ሀልዎ ማለት መኖር ማለት ነው። ነገር ግን አለመኖርም በውስጡ ስለሚገለጽ አልቦ በዚህ ተጠቃልሎ ተመድቧል።

ነባር አንቀጽ		የአማርኛ ፍች			
ባይዘረዝር	ዘርዘር	ነባር አንቀጽ	የቀዳማዊ አንቀጽ ፍች	የካልአይና አንቀጽ ፍች	የግልሳይ አንቀጽ ፍች
ሰ	/ብየ/	አለኝ	ኖረኝ /ነበረኝ/	ይኖረኛል	ይኑረኝ
ሰ	/ብነ/	አለን	ኖረን /ነበረን/	ይኖረናል	ይኑረን
ሰ	/ብከ/	አለህ	ኖረህ /ነበረህ/	ይኖረሃል	ይኑርህ
ሰ	/ብከሙ/	አላችሁ	ኖራችሁ /ነበራችሁ/	ይኖራችኋል	ይኑራችሁ
ሰ	/ብኪ/	አለሽ	ኖረሽ /ነበረሽ/	ይኖርሻል	ይኑርሽ
ሰ	/ብከን/	አላችሁ	ኖራችሁ /ነበራችሁ/	ይኖራችኋል	ይኑራችሁ
ሰ	/ሰቱ/	አለው	ኖረው /ነበረው/	ይኖረዋል	ይኑረው
ሰ	/ሰሙ፣ሰቶሙ/	አላቸው	ኖራቸው /ነበራቸው/	ይኖራቸዋል	ይኑራቸው
ሰ/ባ	/ባቲ/	አላት	ኖራት /ነበራት/	ይኖራታል	ይኑራት
ሰ/	ሰን/ሰቶን/	አላቸው	ኖራቸው /ነበራቸው/	ይኖራቸዋል	ይኑራቸው

ይላል።

፪.፪. አልቦ

ሀ. አገባቡ

ነባር አንቀጽ አልቦ ከሰዋሰው በፊት ወይም በኋላ እየገባ የሰ አሉታ /አፍራሽ/ ተቃራኒ ሆኖ አለመኖርን በመግለጽ ይነገራል።

ሀ. ከሰዋሰው በፊት አገባቡ /መነገሩ/

ነባር አንቀጽ	ባለቤት	የአማርኛ ፍች
አልቦ	ማሕለቅት	መጨረሻ የለውም
አልቦ	ጠቢብ	ጥበበኛ አይኖርም
አልቦ	ሁከት	ሁከት አልነበረም

ለ. ከሰዋሰው በኋላ አገባቡ /መነገሩ/

ባለቤት	ነባር አንቀጽ	የአማርኛ ፍች
ማሕለቅት	አልቦ	»
ጠቢብ	አልቦ	»
ሁከት	አልቦ	»

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ነባር አንቀጽ	ሥርዓቱ /ጥያቄው/				
አልቦ	የማሕለቅት አለመኖርን የሚገልጽ ነባር ማሰሪያ አንቀጽ				
አልቦ	የጠቢብ	»	»	»	»
አልቦ	የሁከት	»	»	»	»

ነው።

ለ. በዐሥር መራሕያን መዘርዘሩ /መነገሩ/

ነባር አንቀጽ አልቦ፡-

ሀ. የተቀባይ ዝርዝርን ሳይዘረዝር ወይም ዘርዘሮ ይነበባል

ለ. በንባብ የማይገልጽቸው ቀዳማይ፣ ካልአይና ሣልሳይ አናቅጹን በፍቻ ይገልጻቸዋል።

ሐ. በዐሥር መራሕያን ይዘረዘራል /ይነገራል/

ይህም

ንባብ ነባር አንቀጽ አልቦ		የአማርኛ ፍቺ			
ሳይዘረዝር	/ሲዘረዝር/	የነባር አንቀጽ ፍቺ	የቀዳማይ	የካልአይና	የሣልሳይ አናቅጹ ፍቺ
		ነባር አን. ፍቺ	ቀዳማይ አን	ካል.አን	ሣል.አን
አልቦ	/አልብ/	የለኝም	አልኖረኝም /አልነበረኝም/	አይኖረኝም	አይኑረኝ
አልቦ	/አልብነ/	የለንም	አልኖረንም /አልነበረንም/	አይኖረንም	አይኑረን
አልቦ	/አልብከ/	የለህም	አልኖረህም /አልነበረህም/	አይኖርህም	አይኑርህ
አልቦ	/አልብከሙ/	የላችሁም	አልኖራችሁም /አልነበራችሁም/	አይኖራችሁም	አይኑራችሁ
አልቦ	/አልብኪ/	የለሽም	አልኖረሽም /አልነበረሽም/	አይኖርሽም	አይኑርሽ
አልቦ	/አልብክን/	የላችሁም	አልኖራችሁም /አልነበራችሁም/	አይኖራችሁም	አይኑራችሁ
አልቦ	/አልቦቱ/	የለም	አልኖረውም /የለውም/	አይኖረውም	አይኑረው
አልቦ	/አልቦሙ፣ ቶሙ/	የሉም	አልኖራቸውም /የላቸውም/	አይኖራቸውም	አይኑራቸው
አልቦ	/ባ/አልባቲ/	የለችም	አልኖራትም /የላትም/	አይኖራትም	አይኑራት
አልቦ	/አልቦን/ቶን/	የሉም	አልኖራቸውም /የላቸውም/	አይኖራቸውም	አይኑራቸው

ዓበይት አናቅጽንና ንኡሳን አናቅጽን ለይቶ ማወቅ

ትእዛዝ፡- ከዚህ በታች ካለው ምንባብ ውስጥ ዓበይት አናቅጽንና ንኡሳን አናቅጽን ለይተህ በማውጣት በየአርእስታቸው አሳይ፡፡

	ንባብ	ዓበይት አናቅጽ	ንኡሳን አናቅጽ
፩	ወገብረ እግዚአብሔር ከማሁ	ገብረ	
፪	ወጌሶመ ይከውን ዝ ነገር	ይከውን	
፫	እትሀበል እንግር ዘገብረ ሊት	እትሀበል	እንግር
፬	እሴፎ እርአይክሙ ሕሉፈ	እሴፎ	እርአይ
፭	ወአንሰ አሐውዮ ኢክህልኩ ምህሮተክሙ	ኢክህልኩ	ምህሮ
፮	ወይእዜኒ አመኪሮ ሰብእ ርእሶ ወአንኢሆ ይብላዕ	ይብላዕ	አመኪሮ፣ አንኢሆ
፯	ወባዕደሰ ወኢእየ እሠርዐክሙ	እሠርዐክሙ	መኢእየ
፰	ወዘንተ ፈኢሞዮ ወሐቲምዮ አሐልፍ	አሐልፍ	ፈኢምዮ
፱	ወተሐቢልዮ ጸሐፍኩ ለክሙ	ጸሐፍኩ	ተሀቢልዮ
፲	ወአቲዎ ቢቶ ይጼውዕ አዕርክቲሁ ወጉሮ	ይጼውዕ	አቲዎ
፲፩	ወአሐውር እርአዮሙ ወእፍትኖሙ	አሐውር	እርአዮሙ
፲፪	ፈነወ ገብሮ ይህውዖሙ	ፈነወ	ይጸውዖሙ
፲፫	ዝንቱ ብእሲ አሐዘ ይሕንጽ ወሰእነ ፍጽሞ	አሐዘ	ይሕንጽ
፲፬	ወአህሊቆ ኩሉ ንዋዮ መጽእ ረሐብ	መጽእ	አሕሊቆ
፲፭	ወኢይደልወኒ እንከ እሰመይ ወልደከ	ኢይደልወኒ	እሰመይ
፲፮	ወሰሚዖሙ ዘንተ ፈሪሳውያን ተቃጽብዎ	ተቃጽብዎ	ሰሚዖሙ
፲፯	ወአሐዙ ይትፈሰሐ	አሐዙ	ይትፈሰሐ
፲፰	ኢትክሉኬ ለእግዚአብሔር ወለንዋይ ተቀንዮ	ኢትክሉ	ተቀንዮ
፲፱	ኩሉሙ እለ ርእይዎ ይእሕዙ ይሳለቁ ሳዕሊሁ	ይእሕዙ	ይሳለቁ
፳	ወልደ እገለ እመሕያው መኢእ ይረከብኑ ሃይማኖተ	ይረከብኑ	መኢእ
፳፩	ከልኢቱ እደው ዐርጉ ቤተ መቅደስ ይጸልዩ	ዐርጉ	ይጸልዩ
፳፪	ወአምጽኡ ንቤሁ ሕጻናተ ይግሥሃሙ	አምጽኡ	ይግሥሃሙ
፳፫	ወርእዮሙ አርጸኢሁ ገሰጽዎሙ	ገሰጽዎሙ	ርእዮሙ
፳፬	ምንተ ሠናዩ ገቢርዩ እረከብ ሕይወተ	እረከብ	ገቢርዩ
፳፭	ወሰሚዮ ዘንተ ተከዘ ፈድፋደ	ተከዘ	ሰሚዮ

ምልማድ ካልአይ

ንኡሳን አናቅጽን ከዓበይት አናቅጽ ማውጣት

ትእዛዝ:- ከዓቢይ አንቀጽ ንኡሳን አናቅጽን አውጥተህ አላይ

ዓቢይ አንቀጽ		ንኡሳን አናቅጽ				
ቀዳማይ አንቀጽ		ዘንድ አንቀጽ	ርእሰ /ንኡስ/ አንቀጽ	ቦዝ አንቀጽ	ሳቢ ዘር	ውስጠዝ
፩	ሂለ	ይሂል	ሀይል	ሀይሎ	ሂለት	ሀይል/ሀያሊ
፪	ሂክ	ይሂክ	ሀይክ	ሀይኮ	ሂክት	ሀይክ/ሀያኪ
፫	ሀክ	ይሀክ	ሀዊክ	ሀዊኮ	ሀክት	ሀዊክ/ሀዋኪ
፬	ለብሐ	ይልባሕ	ለቢሕ	ለቢሐ	ልብሐት	ልቡሕ/ለባሕ
፭	ለብሰ	ይልበሰ	ለቢሰ	ለቢሶ	ልብሰት	ልቡሰ/ለባሲ
፮	ለከዐ	ይልካዕ	ለኪዕ	ለኪዖ	ልከዐት	ልኩዕ/ለካዒ
፯	መልእ	ይምላእ	መሊእ	መሊእ	ምልእት	ምሉእ/መላእ
፰	መርሐ	ይምራሕ	መሪሕ	መሪሐ	ምርሐት	ምሩሕ/መራሕ
፱	ሞእ	ይማእ	መዊእ	መዊእ	ሙእት	ምውእ/መዋእ
፲	ሞቀ	ይሙቅ	መዊቅ	መዊቆ	ሙቀት	ምውቅ/መዋቂ
፲፩	ሢመ	ይሢም	ሠይም	ሠይሞ	ሢመት	ሥዩም/ሠያሚ
፲፪	ሠረዖ	ይሥረይ	ሠርይ	ሠርዮ	ሥርዮት	ሥሩይ/ሠራዩ
፲፫	ሠርዐ	ይሥራዕ	ሠሪዕ	ሠሪዖ	ሥርዓት	ሥሩዕ/ሠራዒ
፲፬	ሠዐረ	ይሥዐር	ሥዒር	ሥዒሮ	ሥዕረት	ሥዑር/ሠዐሪ
፲፭	ረቀዖ	ይርቂ	ረቅይ	ረቅዮ	ርቅዮት	ርቂይ/ረቃዩ
፲፮	ርሕቀ	ይርሐቅ	ርሒቅ	ርሒቆ	ርሕቀት	ርሒቅ/ረሐቂ
፲፯	ርእዖ	ይርእይ	ርእይ	ርእዮ	ርእዮት	ርኡይ/ረእዩ
፲፰	ሰበክ	ይሰብክ	ሰቢክ	ሰቢኮ	ሰብክት	ሰቡክ/ሰባኪ
፲፱	ሰከዖ	ይሰኪ	ሰክይ	ሰክዮ	ሰክዮት	ሰኩይ/ሰካዩ
፳	ሰዐበ	ይሰዐብ	ሰዒብ	ሰዒቦ	ሰዕበት	ሰዑብ/ሰዐቢ
፳፩	ሴሐ	ይሲሕ	ሰይሕ	ሰይሐ	ሲሕት	ሰዩሕ/ሰያሕ
፳፪	ቀምሐ	ይቅማሕ	ቀሚሕ	ቀሚሐ	ቅምሐት	ቅሙሕ/ቀማሕ
፳፫	ቀሰፊ	ይቅስፍ	ቀሲፍ	ቀሲፎ	ቅስፊት	ቅሱፍ/ቀሳፊ
፳፬	ቀተለ	ይቅትል	ቀቲል	ቀቲሎ	ቅትለት	ቅቱል/ቀታሊ
፳፭	ቀድሐ	ይቅዳሕ	ቀዲሕ	ቀዲሐ	ቅድሐት	ቅዱሕ/ቀዳሕ
፳፮	በልዖ	ይብልይ	በልይ	በልዮ	ብልዮት	በሉይ/በላዩ
፳፯	በጽሐ	ይብጽሕ	በጺሕ	በጺሐ	ብጽሐት	በጹሕ/በጸሕ
፳፰	ተግሀ	ይትጋህ	ተጊህ	ተጊሆ	ትግሀት	ትጉህ/ተጋሂ
፳፱	ከልሀ	ይክላህ	ከሊህ	ከሊሆ	ክልሀት	ክሉህ/ክላሂ
፴	ዘብሐ	ይዘባሕ	ዘቢሕ	ዘቢሐ	ዘብሐት	ዘቡሕ/ዘባሕ

ምልማድ ሣልሳይ

* ነባር አንቀጽን ከዘርእ አንቀጽ ለይቶ ማወቅ
ትእዛዝ:- ነባር አንቀጽን ከዘርእ አንቀጽ ለይተህ አውጣ

	ንባብ	ዘርእ አንቀጽ	ነባር አንቀጽ
፩	ወቤቱሰ ለእግዚአብሔር አንትሙ ውእቱ		ውእቱ
፪	ሠናይ ውእቱ ጼው		ውእቱ
፫	ወመሠረቱሰ ኢየሱስ ክርስቶስ ውእቱ		ውእቱ
፬	ንሥኡ አርዑትዮ ዲቤክሙ	ንሥኡ	
፭	ወአእምሩ ከመ የዋህ አነ	አእምሩ	
፮	ወትረክቡ ዕረፍተ ለነፍስክሙ	ትረክቡ	
፯	መኑ ውእቱ መጋቢ ሔር ወምእመን		ውእቱ
፰	አልቦ ሐጢአት ለእመ አውስበ		አልቦ
፱	ወአዲ ቦ መካን		ቦ
፲	ቦ ሰብእ ዘያአውቆ ሐጢአቱ		ቦ
፲፩	ወኵሉ አኮ ርቱዕ		አኮ
፲፪	ወንሕነሰ ዐብደን በእንተ ክርስቶስ		ውእቱ
፲፫	ወአንትሙሰ ጠቢባን በክርስቶስ		ውእቱ
፲፬	አልቦ ገብር ዘይክል ተቀንዮ ለክልኤ አጋእዝቶ		አልቦ
፲፭	ወአርዳኢሁሰ ርሕቡ	ርሕቡ	
፲፮	አልቦ መልአክ በዝመዋዕል		አልቦ
፲፯	ወናሁ ሀሎ ብእሲ ዘየብሰት እዴሁ	ሀሎ	
፲፰	አልቦ ዘያስተዐብዳ ለውርዙትከ		አልቦ
፲፱	ወተለውዎ ብዙሐን ሕዝብ	ተለውዎ	
፳	አንትሙሰ እለመኑ አንትሙ		አንትሙ
፳፩	ወይእዜሰ ቅዱሳን እመንቱ		እመንቱ
፳፪	ቦ ዘከመዝ ግእዙ		ቦ
፳፫	ቦ ዘካልእ ግእዙ		ቦ
፳፬	አኮ ተድላ ርእሰዮ ዘአሐሰሰ		አኮ
፳፭	አኮ ኵሉ ዘይበቀላዒ		አኮ
፳፮	ወኵኑኔየ ለሕዝብ ይነግር	ይነግር	
፳፯	ውእቱ ይሚህሮሙ ፍትሐዮ ለሕዝብ	ይሚህሮሙ	
፳፰	ወአልቦ ዘይስምዕ ቃሎ እንዘ ይሚህር		አልቦ
፳፱	ሰብእ ነነዌ ይትነሥኡ በዕለተ ደይን	ይትነሥኡ	
፴	አልቦ ሔር ዘእንበለ አሐዱ እግዚአብሔር		አልቦ

ትምህርት ካልአይ
በዐለቤት ወተስሐቢ

ሀ. ስያሜያቸው

በዐለቤት ወተስሐቢ ማለት ባለቤትና ተሳቢ (Subject and Object) ማለት ነው። በሌላ አገላለጽ አድራጊና ድርጊት፣ ጓኝና ሁኔታ ማለት ነው።

ለ. ሰዋስዋዊ ጠባያቸው

ባለቤትና ተሳቢ /አድራጊና፣ ድርጊት፣ ጓኝና ሁኔታ/ የተያያዙ ናቸው። ባለቤት /አድራጊ/ ያለተሳቢ፣ /ድርጊት/፣ ተሳቢ /ድርጊት/ ያለ ባለቤት /አድራጊ/፣ ጓኝ ያለሁኔታ፣ ሁኔታ ያለጓኝ አይነጋገሩም ባለቤት /አድራጊ/ ከተጠራ ተሳቢ /ድርጊት/ መኖሩን፣ ተሳቢ /ድርጊት/ ከተጠራ ባለቤት /አድራጊ/ መኖሩን፣ ጓኝ ከተጠራ፣ ሁኔታ መኖሩን፣ ሁኔታ ከተጠራ ጓኝ መኖሩን በግድ ያስረዳል። ይህ የሁለቱ /የባለቤትና የተሳቢ/ ሰዋስዋዊ ጠባያቸው ነው። ከዚህ አያይዘን መንገዳቸውን ለመረዳት በቅደም ተከተል እንመለከታቸዋለን።

፩. በዐለቤት ሰዋስው

ሀ. ስያሜ ቃሉ

በዐለቤት (Subject) በአማርኛ ባለቤት ይባላል። ይህ ስያሜው ጥበባዊ /ፈሊጣዊ/ ስያሜ ነው። አድራጊ ወይም ጓኝ በባለቤት፣ ድርጊት ወይም ሁኔታ በቤት ተመስለዋል። በተገናኝ በዐለቤት /ባለቤት/ ተብሎ በአንድነት ስያሜ ተሰይሟል ባለድርጊት፣ የድርጊት አድራጊ ወይም ተደራጊ፣ የሁኔታ ጓኝ ማለት ነው። የበዐለቤት /የባለቤት/ ግልጽ ስያሜው ገባሬ-ግብር ከዋኔ-ኩነት ነው። የድርጊት አድራጊ፣ የሁኔታ ጓኝ ወይም ድርጊትን ያደረገ፣ ሁኔታን የሆነ ማለት ነው።

ለ. ዓይነቱ አገባቡ /አሰካኩ/ በዐለቤት/ባለቤት/ ሰዋሰው:-

■ ስመ ባሕርይ	{	እግዚእ	=	ጌታ
		ሰብእ	=	ሰው
■ ስመ ተጽውዖ	{	ኢያሱ	=	ኢየሱ
		ሶምሶን	=	ሶምሶን
ስመ-ተቀብእ	{	ካህን	=	ከሁን፣ የተካነ
		ንጉሥ	=	ንጉሥ፣ የነገሠ
ስመ-አካል	{	ልሳን	=	አንደበት
		አፍ	=	አፍ
ስመ-ነገር	{	በርህ	=	ብርሃን
		ክብር	=	ከበሬታ
ስመ-ግብር	{	ሰይፍ	=	ሰይፍ
		ጥቅም	=	ግንብ
ተውላጠ-ሰም	{	አነ	=	እኔ
		አንትሙ	=	እናንተ
ንኡስ አንቀጽ	{	ትባእ	=	ልትገባ፣ ትገባ ዘንድ፣ እንድትገባ
		ድቀት	=	መውድቅ፣ አወዳደቅ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ክብሩ ቀዳማይ

ማሰ.አን+ባለቤት+ተሳቢ

	ማሰ.አን	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ሰመ	ሐረዖ	እግዚእነ	ሰብአ	ጌታችን ሰዎችን መረጠ
→	አብደረ	ሰብአ	ጽልመተ	ሰው ጨለማን መረጠ
ባሕርይ	ኮነ	ማይ	ወይነ	ውሃ ወይንን ሆነ
ሰመ	{ ረከበ	ዮሴፍ	ዕንቄ	ዮሴፍ ዕንቁን አገኘ
ተጽውሮ	{ ፈነወ	ኢየሱ	ሰብአ ዓይን	ኢየሱ ሰዓዮችን ባከ
ሰመ	{ አቀሙ	ካህናት	እገሪሆሙ	ካህናት እገሮቻቸውን አቀሙ
ተቀብረ	{ ይፈትሕ	ንጉሥ	ፍትሐ ጽድቅ	ንጉሥ የእውነት ፍርድን
ሰመ	{ ይነብብ	አፈ ጽድቃን	ጥበብ	ፈረደልን
→	{ የሐሰስ	እዝነ ጠቢባን	ተግሰጸ	የጽድቃን እፍ ጥበብን
አካል				ይናገራል
ሰመ	{ ሠረቀ	በርህ	-	የጥበባች ጆሮ ምክርን
→	{ ተደለወ	ክብር	-	ይፈልጋል
ነገር				ብርሃን ወጣ
ሰመ	ትበልዎሙ	ሰይፍ	ላዕማጽያን	ከብር ተዘጋጀ
→	ትትሐነጽ	መቅደስ	-	ሰይፍ ሀመጽኖችን
ግብር				ትበላቸዋለች
ተውለጠ	ርአይኩ	አነ	ኪያሁ	መቅደስ ትታነጸለች
ሰም	አዕበይክሙ	አንትሙ	ልበክሙ	እኔ እሱን ጠብቄአለሁ
				እናንተ ልባችሁን
ዘንድ	{ ይኒይሰነ	ንንበር ዝዖ	-	አስታቦያችሁ
ንሑስ	{ ይኒይሰከ	ትባእ	ውስተሕይወት	እዚህ ልንኖር ይሻለናል
አንቀጽ				ወደ ሕይወት ልትገባ
				ይሻለሃል
ባቢ ዘር	{ ይከውን	ድቀቱ	ዓቢዖ	አወዳደቁ ታልቅ ይሆናል
ንሑስ	{ ይመስል	ምጽአቱ	መብረቀ	አመጣጡ መብረቅን ይመስላል
አንቀጽ				

ክብሩ ካልአይ

ባለቤት+ማሰ.አን+ተሳቢ

ባለቤት	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
እግዚእነ	ሐረዖ	ሰብአ	»
ሰብአ	ያበድር	ጽልመተ	»
ማይ	ኮነ	ወይነ	»
ዮሴፍ	ረከበ	ዕንቄ	»
ኢየሱ	ፈነወ	ሰብአ ዓይን	»
ካህናት	አቀሙ	እገሪሆሙ	»
ንጉሥ	ይፈትሕ	ፍትሐ ጽድቅ	»

አፈ ጸድቃን	ይነብብ	ጥበበ	»
እዝነ ጠቢባን	የሐሰስ	ተግሳጽ	»
በርህ	ሠረቀ	-	»
ክብር	ተደለወ	-	»
ሰይፍ	ትበልዎሙ	ለዐማጽያን	»
መቅደስ	ትትሐነጽ	-	»
አነ	ረአይኩ	ኪያሁ	»
አንትሙ	አፅበይክሙ	ልበክሙ	»
ንንበር ዝዮ	ይኄይሰነ	-	»
ትባእ	ይኄይሰከ	ውስተ ሕይወት	»
ድቀቱ	ይከውን	ዓቢዩ	»
ምጽአቱ	ይመስል	መብረቀ	»

እያለ በመነገር መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ - በዐለ - ቤት /ጥያ/

በዐለ ቤት	ሥርዓቱ /ጥያው/	
እግዚእነ	የሐረዮ	አድራጊ ባለቤት
ሰብእ	የአብደረ	» »
ማይ	የኮነ	ኋኝ »
የሴፍ	የረከበበ	አድራጊ »
ኢያሱ	የፈነወ	» »
ካህናት	የአቆሙ	» »
ንጉሥ	የይፈትሕ	» »
አፈ ጸድቃን	የይነብብ	» »
እዝነ ጠቢባን	የየሐሰስ	» »
በርህ	የሠረቀ	ኋኝ »
ክብር	የተደለወ	ተደራጊ »
ሰይፍ	የትበልዎሙ	አድራጊ »
መቅደስ	የትትሐነጽ	ተደራጊ »
አነ	የረአይኩ	አድራጊ ባለቤት
አንትሙ	የአፅበይክሙ	አድራጊ ሰሚ ባለቤት
ንንበር	የይሔሰነ	ኋኝ ባለቤት
ትባእ	የይሔሰከ	» »
ድቀቱ	የይከውን	» »
ምጽአቱ	የይመስል	» »

ነው።

ስልተ-በዐለ ቤት

ስልተ-በዐለ ቤት ማለት የባለቤት ስልት፣ የባለቤት መንገድ ማለት ነው።

ይህም

- ገቢር ስልተ በዐለ ቤት
 - ተገብሮ ስልተ በዐለ ቤት
- } ተብሎ በሁለት ይከፈላል።

■ ገቢር-ስልተ በዐለቤት

ገቢር ስልተ በዐለቤት አድራጊ /ባለቤት/ ሰዋሰው አድራጊነት ጠባብ በማሰሪያ አንቀጽ የሚገልጽበት ማድረግ ስልት /ማድረግ መንገድ/ ነው።

ምሳሌ

ማሳሰቢያ	አድራጊ ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ጽዕ	ባዕል	አግብርቲሁ	ባለጸጋ አገልጋዮቹን ጠራ
ይገባር	ዐብድ	እኩዋ	ሰነፍ ክፉን ያደርጋል
ፈነወ	ዮሐንስ	አርደኢሁ	ዮሐንስ ደቀመዛሙርቱን ላከ
መልሐ	ዳዊት	ሰይፈ	ዳዊት ሰይፉን መዘዘ
እስፍሕ	አነ	ጸምረ	እኔ ባዘቶን እዘረጋለሁ
ነሥኦ	አቤሜሌክ	ጉድበ	አቤሜሌክ ገጀራን አንሥቶ ያዘ

በማለት ገቢር /ማድረግ/ ስልቱን ያሳያል።

ሥርዓተ ገቢር ስልተ በዐለ ቤት /ሞያ/

በዐለ ቤት	ሥርዓቱ /ሞያው/					
ባዕል	ማድረግ ስልቱን በአንቀጽ የገለጸ የጽዕ አድራጊ ባለቤት					
ዐብድ	»	»	»	»	የይገባር	»
ዮሐንስ	»	»	»	»	የፈነወ	»
ዳዊት	»	»	»	»	የመልሐ	»
አነ	»	»	»	»	የእስፍሕ	»
አቤሜሌክ	»	»	»	»	የነሥኦ	»

ይሆናል።

■ ተገብሮ-ስልተ-በዐለ-ቤት

ተገብሮ ስልተ በዐለ ቤት /የባለቤት መደረግ፣ መሆን ስልት/ ተደራጊ ወይም ጳጳስ ሰዋሰው /ባለቤት/ ተደራጊነት /ጳጳስነት/ ጠባብ በማሰሪያ አንቀጽ የሚገልጽበት መደረግ ወይም መሆን ስልት /መንገድ/ ነው።

ምሳሌ	ግሰ.አን	ተደራጊ ባለቤት	የአማርኛ ፍቺ
ተገብሮ /መደረግ/ ስልት	ተጸውዑ	አግብርት	አገልጋዮች ተጠሩ
	ተገብረ	እከይ	ክፋት ተሠራ
	ተፈነዉ	አርድእት	ደቀ መዛሙርት ተላኩ
	ተመልሐ	ሰይፍ	ሰይፍ ተመዘዘ
	ተሰፍሐ	ጸምር	ባዘቶ ተነጠፈ /ተዘረጋ/
	ተነሥአ	ጉድብ	ገጀራ ተያዘ
ከዊን /መሆን/ ስልት	ዐርገ	ኤልያስ	ኤልያስ ዐረገ
	ኖመ	አልአዛር	አልአዛር ተኛ
	ሐጽረ	ዘኬዎስ	ዘኬዎስ አጠረ

በማለት ተገብሮ /መደረግ/ ከዊን /መሆን/ ስልቱን ያሳያል።

ሥርዓተ ተገብሮ ስልተ-በዐለቤት /ሞያ/

ተደራጊ /ጓኝ/ ሰዋስው	ሥርዓቱ /ሞያው /መዋያው/
አግብርት	መደረግ ስልታቸውን በአንቀጾቸው የገለጹ የተጸውዑ ባለቤቶች
እከይ	» ስልቱን በአንቀጹ የገለጸ የተገብረ ባለቤት
አርድእት	» ስልታቸውን በአንቀጾቸው የገለጹ የተፈነው ባለቤቶች
ሰይፍ	» ስልቱን በአንቀጹ የገለጸ የተመልሐ ባለቤት
ጸምር	» » » » የተሰፍሐ »
ጉድብ	» » » » የተነሥአ »
ኤልያስ	» » » » የዐርገ »
አልአዛር	» » » » የኖመ »
ዘኬዎስ	» » » » የሐጽረ »

ይሆናል።

፪. ተስሐቢ ሰዋሰው

ሀ. ስያሜ ቃሉ

የአድራጊ ድርጊት የኋላ ሁኔታ የሚነገርበት ሰዋሰው ተስሐቢ ሰዋሰው (object) ይባላል። በአማርኛ ተሳቢ ይባላል

ለ. ያይነቱና አገባቡ

፩. የመደበኛ ዘሩ መድረሻን ለውጦ የሚሳብ ተሳቢ

ስሙ-ሰዋሰው	ሰዋሰው	የአማርኛ ፍቺ
ስሙ-ባሕርይ	ሰብእ	ሰው
ስሙ-አካል	እግር	እግር
ስሙ-ጾታ	ብእሲ	ሰው /ተባባሪ/
ስሙ-ግብር	ቤት	ቤት
ስሙ-ነገር	ምክር	ምክር
ንእስ አንቀጽ	ሰሚዕ /ሰሚዖት/	መስማት
ተውላጦ-ሰም	ዝንቱ	ይህ፣ ይህኛው
አሐዝ /ቀላጥር/	ዛቲ	ይህች፣ ይህችኛይቱ
	አሐዱ	አንድ፣ አንደኛ፣ አንደኛው
	አሐቲ	አንዲት፣ አንዲቷ፣ አንደኛዋ

የመለለ ሁሉ መድረሻ ፊደሉን ለውጦ ይሳባል።

ይህም

ተለዋዋጭ /ተወራራሽ/ ፊደላት	ባለቤት	ተሳቢ
ካዕብ ወደ ግእዝ	ዝንቱ =	ዘንተ
ሣልስ ወደ ግእዝ	ዛቲ =	ዛተ
ሳድስ ወደ ግእዝ	ሰብእ =	ሰብአ
ሣልስ ወደ ሐምስ	ብእሲ =	ብእሴ
ካዕብ ወደ ሳብዕ	ቤቱ =	ቤቶ

ይለወጣሉ።

ምሳሌ

ኑዛሬ ቀዳማይ →

ማሰ.አን+ባለቤት+ተሳቢ

ማሰ.አን	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ዐደሙ	አግብርት	ሰብእ	አገልጋዮች ሰዎችን ጠሩ /ቀጠሩ/
ሐጸበት	ይእቲ	እግረ	እሷ እግርን አጠበች
አይሰምዕ	ደቂቅ	ምክረ	ልጆች ምክርን አይሰሙም ነበር
ሐደጉ	እደው	ዘንተ	ወንዶች ይህን ተዉ
ኢትልከቱ	አንትሙ	ዛተ	እናንተ ይህችን አትንኩ
ኮኑ	ክልኤሆሙ	አሐደ	ሁለቱ አንድ ሆኑ
ኢያተርፋ	ወራዙት	አሐተ	ጎልማሶች አንዷን አያስቀሩም ነበር
ረከበ	እግዚእነ	ብእሴ	ጌታችን ሰውየውን አገኘው
ኢሐንጸ	አብርሃም	ቤቶ	አብርሃም ቤቱን አልሠራም ነበር

ኑባሬ ካልአይ → ተሳቢ+ማሰ.አን+ባለቤት

ተሳቢ	ማሰ.አን	ባለቤት	የአማርኛ ፍቺ
ሰብአ	ዐደሙ	አግብርት	» »
እግረ	ሐጸበት	ይእተ	» »
ምክረ	ኢይሰምዑ	ደቂቅ	» »
ዘንተ	ሐደጉ	እደው	» »
ዛተ	ኢትልከፉ	አንትሙ	» »
አሐደ	ኮኑ	ክልኤሆሙ	» »
አሐተ	ኢያተርፉ	ወራዙት	» »
ብእሴ	ረከበ	እግዚእነ	» »
ቤቶ	ኢሐነጸ	አብርሃም	» »

በማለት የተሳቢነት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ተሳቢ ሰዋስው /ሞያ/ /መዋያ/

ተሳቢ ሰዋስው	ሥርዓቱ /ሞያው/
ሰብአ	የአደሙ ተሳቢ
እግረ	የሐጸበት »
ምክረ	የኢይሰምዑ »
ዘንተ	የሐደጉ »
ዛተ	የኢትልከፉ »
አሐደ	የኮኑ »
አሐተ	የኢያተርፉ »
ብእሴ	የረከበ »
ቤቶ	የኢሐነጸ »

ነው።

፪. መድረሻ ፊደሉን የማይለውጥ ተሳቢ ሰዋስው

መድረሻ ፊደሉ

- ራብዕ
- ሐምስ
- ሳብዕ

መድረሻ ፊደሉን ሳይለውጥ ባለቤትም ተሳቢም (Subject and Object) ሆኖ ይነገራል።

መድረሻ ፊደላት	ባለቤት			ተሳቢ		
	ባለቤት	ማሰላሰቢያ	የአማርኛ ፍቺ	ተሳቢ	ማሰላሰቢያ	ፍቺ
ፊ-ብዕ ሐምስ ቀን ዝርዝር ጥንቅቄ ዝርዝር	እንዚራ	ተሰንዘረ	በገና ተመታ	እንዚራ	አንዘረ	በገናን መታ
	ቅዳሴ	ተሰምዐ	ቅዳሴ ተሰማ	ቅዳሴ	ሰምዐ	ቅዳሴን ሰማ
	መሰንቆ	ተሰንቀወ	ማሰንቆ ተመታ	መሰንቆ	ሰንቀወ	ማሰንቆን መታ
	ቃልዋ	ተነገረ	ቃሌ ተነገረ	ቃልዋ	ነገረ	ቃሌን ነገረ
	እዴሁ	ተፈነወ	እጁ ተሰደደ	እዴሁ	ፈነወ	እጁን ሰደደ

የመሰለ ሰዋስው ሁሉ ነው።

ማሰላሰቢያ	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
አንዘረ	ዳዊት	እንዚራ	ዳዊት በገናን መታ /ደረደረ/
ቀተለ	ያርብህ	አንበሳ	አርበኛ አንበሳን ገደለ
የብቡ	መላእክት	ይባቤ	መላእክት እልልታን እልል አሉ
ሰንቀወ	ዳዊት	መሰንቆ	ዳዊት ማሰንቆን መታ
ከበሮ	ያሬድ	ከበሮ	ያሬድ ከበሮን መታ
ሰምዐ	ዳዊት	ቃልዋ	ዳዊት ቃሌን ሰመ
ኢሐነጽከመ	አንትመ	ቤትዋ	አንትመ ቤትን አላነጽችሁም
የአቅብ	ኖላዊ	አባግዲሁ	አረኛ በጎቼን ይጠብቃል
ሰፍሐ	ሙሴ	እዴሁ	ሙሴ እጁን ዘርግቶ ነበር
ሂጠ	ይሁዳ	እግዚአ	ይሁዳ ጌታውን ሸጠ

በማለት ተሳቢነት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ተሳቢ ሰዋስው /ጥያቄ/

ተሳቢ ሰዋስው	ሥርዓቱ /ጥያቄ/ /መዋያው/	
እንዚራ	የአንዘረ	ተሳቢ
ይባቤ	የየብቡ	»
መሰንቆ	የሰንቀወ	»
ከበሮ	የከበሮ	»
ቃልዋ	የሰምዐ	»
ቤትዋ	የኢሐነጽከመ	»
አባግዲሁ	የየአቅብ	»
እዴሁ	የሰፍሐ	»
እግዚአ	የሂጠ	»

ነው።

፤ በመድረሻው ምዕላድ ፊደልን እየጨመረ የሚሳብ ተሳቢ ሰዋስው ተጽውዖ ስም (Proper Noun) ሰዋስው በመድረሻው ምዕላድ ፊደል "ሀ /ሃ/" ን ጨምሮ/ተጽውዖ ስም+ሀ(ሃ) በመነገር የማሰራዋ አንቀጽ ተሳቢ ይሆናል።

ምሳሌ

ባለቤት	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ዳዊት	ወለደ	ሰሎሞን	ዳዊት ሰሎሞንን ወለደ
ዲላጦስ	ፈትሐ	በርባን	ዲላጦስ በርባንን ፈታ
ያዕቆብ	ሐረዖ	ርብቃሃ	ያዕቆብ ርብቃን መረጠ
ዮሐንስ	ነሥኦ	ማርያም	ዮሐንስ ማርያምን ወሰደ /ተቀበላት/

እያለ ተሳቢነት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ተሳቢ ሰዋስው /ሞያ/

ተሳቢ ሰዋስው	ሥርዓቱ /ሞያው/	
ሰሎሞን	የወለደ ተሳቢ	ተጽውዖ ስም
በርባን	የፈትሐ »	» »
ርብቃሃ	የሐረዖ »	» »
ማርያም	የነሥኦ »	» »

፩. ተጠቃሽ ተሳቢ ሰዋስው

"ለ" ን በመነሻ እየጨመረና (ለ+ስም) በተሳቢ ዝርዝር እየተጠቀሰ የሚነገር ሰዋስው ተጠቃሽ ተሳቢ ይባላል።
ይህም

ጠቃሽ	ተጠቃሽ	የአማርኛ ፍች
ረከበ	ለናትናሌል	ናትናሌልን አገኘው
ሠርዖሙ	ለሕዝብ	ሕዝቡን ሠራቸው
አብሰራ	ለሐማርያም	ማርያምን አበሰራት
ርእዮቶ	ለኢፕሮስ	ኢፕሮስን አየችው
አምሐታ	ለኢልሳቤጥ	ኢልሳቤጥን ተሳለመቻት

የመሰለ ሰዋስው ሁሉ ነው።

* ዝርዝር ማለት አመልካች ጠቃሽ ድምፅ ማለት ነው

* ተጠቃሽ ተጽውዖ ስም እንጂ ለ አይደለም።

ለ ተጠቃሽ መባሉ በተጠቃሽ ስም ላይ በመውደቁ ነው።

ምሳሌ

ግሰ.አን	ባለቤት	ተጠቃሽ ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ረከቦ	ፊሊጶስ	ለናትናኤል	ፊሊጶስ ናትናኤልን አገኘው
ርእያ	ያዕቆብ	ለራኔል	ያዕቆብ ራኔልን አያት
ርእያቶ	ወለት	ለጴጥሮስ	ልጇቷ ጴጥሮስን አየችው
አምሳታ	ማርያም	ለኤልሳቤጥ	ማርያም ኤልሳቤጥን ተሳለመቻት
ነጻሮ	ዮሴፍ	ለብንያም	ዮሴፍ ብንያምን ተመለከተው
ተናገሮሙ	አሮን	ለእስራኤል	አሮን እስራኤልን ተናገራቸው

ብሎ ተጠቃሽነት መንገዱን ያሳያል

ሥርዓተ ተጠቃሽ ሰዋስው /ሞያ/

ተጠቃሽ ሰዋስው	ሥርዓቱ /ሞያው/ /መዋያው/
ለናትናኤል	የረከቦ ተጠቃሽ ተሳቢ ተጽውዖ ስም
ለራኔል	የርእያ » » » »
ለጴጥሮስ	የርእያቶ » » » »
ለኤልሳቤጥ	የአምሳታ » » » »
ለብንያም	የነጻሮ » » » »
ለእስራኤል	የተናገሮሙ » » » »

ነው።

፩. ተሳቢ አገባብ

በአንቀጽ ላይ የወደቀ /አገባብ+አንቀጽ/ ዓቢይ አገባብና በስም ላይ የወደቀ /አገባብ+ስም/ ደቂቅ አገባብ በስም ፊንታ /ስምን ተክቶ/ የገቢር አንቀጽ ተሳቢ ይሆናል።

ምሳሌ

አገባብ	ግሰ.አን	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ከመ→	ነገረ	ወልድ	ከመይመጽአ*	ወልድ እንደሚመጣ ነገረ
ከመ→	ገብሩ	እስራኤል	በከመ እዘዘሙ*	እስራኤል እንዳዘዘቸው አደረጉ
→	ኢረከብኩ	አነ	ዘይሰምዐኒ*	እኔ የሚሰማኝን አላገኘሁም
→	ርእየት	ዓይንዩ	በጸላዕትዮ*	ዓይኔ ጠላቶቼን አየች
→	ኢቀባእከኒ	አንተ	በዘይት*	አንተ ዘይትን አልቀባሽኝም

ብሎ ተሳቢነት መንገዱን ያሳያል

* ምጽአቶ /መምጣቱን/ በማለት ፈንታ የገባ ነው
 * ትእዛዝ /ትእዛዙን/ በማለት ፈንታ የገባ ነው
 * በማዕድን /የሚሰማኝ/ በማለት ፈንታ የገባ ነው
 * ጸላእትዮ /ጠላቶቼን/ በማለት ፈንታ የገባ ነው
 * ዘይት /ዘይትን/ በማለት ፈንታ የገባ ነው።

ሥርዓተ ተሳቢ አገባብ /ሞያ/

ተሳቢ አገባብ	ሥርዓቱ /ሞያው/
ከመ	ይመጽእን ከማሰሪያ አንቀጽነት አስቀርቶ የነገረ ተሳቢ ዓቢይ አገባብ
በከመ	አዘዘው » » » የገብሩ » » »
ዘ	ይሰምዐኒን » » » የረከብኩ » » »
በ	በጸላእትየ ፈንታ የገባ የርእየ ተሳቢ ደቀቂ አገባብ
በ	በዘይት » » የቀባእከኒ » » »

ነው።

፮. ተሳቢ ንኡስ አንቀጽ

ዘንድ ንኡስ አንቀጽና ርእሰ ንኡስ አንቀጽ ተሳቢ ሰዋሰው ይዘውም ሳይዘውም በተሳቢ ስም (Noun) ፈንታ ገብተው የገቢር አንቀጽ ተሳቢ ይሆናሉ።

ምሳሌ

ኑባሬ → ማሰ.አን+ባለቤት+ንኡስ አንቀጽ+ተሳቢ

የአንቀጽ ዓይነት	ማሰ.አን	ባለቤት	ተሳቢ ንኡስ አንቀጽ	ተሳቢ ስም	የአማርኛ ፍች
ዘንድ	ፈቀደ	ፈሪሳዊ	ያጽድቅ	ርእሰ	ፈሪሳዊ ራሱን ሊያጽድቅ ወደደ
ንኡስ	ተሰፈወ	ብእሲ	የሀብዎ	ምጽዋተ	ሰውየው ምጽዋትን ሊሰጣት ተስፋ አድርጎ ነበር
አንቀጽ	እፈቅድ	አነ	እምጸእ	-	እኔ ለመጣ እወዳለሁ
ርእሰ	ፈጸመ	ዳዊት	አብእ	ምሥዋዕተ	ዳዊት መሥዋዕትን ማስገባትን ፈጸመ
ንኡስ	ሰእኑ	ኖሎት	ከሲቶታ	ለእብን	እረኞች ድንጋይን መክፈት ተሳናቸው
አንቀጽ	አፍጠኑ	ሕዝብ	ዐዲወ	ባሕረ	ሕዝቡ ባሕርን መሻገርን አፈጠኑ

በማለት ተሳቢነት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ተሳቢ ንኡስ አንቀጽ /ሞያ/

ንኡስ አንቀጽ	ሥርዓቱ /ሞያው/
ያጽድቅ	የፈቀደ ተሳቢ ዘንድ ንኡስ አንቀጽ
የሀብዎ	የተሰፈወ » » » »
እምጸእ	የእፈቅድ » » » »
አብእ	የፈጸመ » ርእሰ » »
ከሲቶታ	የሰእኑ » » » »
ዐዲወ	የአፍጠኑ » » » »

ምልማድ

ባለቤትንና ተሳቢን ሰዋሰው ለይቶ ማሳየት
ከዚህ በታች ካለው ምንባብ ባለቤትንና ተሳቢን አውጥተህ አሳይ

ምንባብ		ባለቤት	ተሳቢ
፩	ፈነወ ዳዊት እደወ	ዳዊት	እደወ
፪	ወለእከ ሰብእ አቤኔር	አቤኔር	ሰብእ
፫	ወረከበ ዳዊት ሰረገላተ	ዳዊት	ሰረገላተ
፬	ወጸሐፊ ጲሳጦስ መጽሐፈ	ጲሳጦስ	መጽሐፈ
፭	አጎዊክሙ አከለሐድዎ ለልብክሙ	አጎዊክሙ	ለልብክሙ
፮	ነሥአቶሙ ብእሲት ለእደወ	ብእሲት	ለእደወ
፯	ውእቱ ነሥአ ደዌን	ውእቱ	ደዌን
፰	አዘዘ ውእቱ ይሑሩ	ውእቱ	ይሑሩ
፱	ትጉነዲ ትፍስሐት ምስለ ጸድቃን	ትፍስሐት	
፲	ጸድቅ ለዓለም ኢያንቀለቅል	ጸድቅ	
፲፩	ተከለ ሙሴ ተደብተራ	ሙሴ	ተደብተራ
፲፪	ይገብር እግዚአብሔር መድምመ	እግዚአብሔር	መድምመ
፲፫	ወነሥኡ ካህናት ታቦተ	ካህናት	ታቦተ
፲፬	ወአቀዋን ኢያሱ ለአእባን	ኢያሱ	ለአእባን
፲፭	ወቆሙ ሕዝብ አንጸረ	ሕዝብ	
፲፮	አነ አስተዳሉ ለክሙ መንግሥተ	አነ	መንግሥተ
፲፯	የሐስሱ አይሁድ ይቅትልዎ	አይሁድ	ይቅትልዎ
፲፰	ጸውዖሙ ጲሳጦስ ለሊቃነካህናት	ጲሳጦስ	ሊቃነካህናት
፲፱	ምጽዋተ አበድር እምነ መሥዋዕት	አነ	ምጽዋተ
፳	ወሐጥኡ እሙንቱ ዘይብሉ ወዘይነብሉ	እሙንቱ	ዘ
፳፩	ወዘሰ ይዘልፍ ገሐደ ይገብር ሰላመ	ዘ	ሰላመ
፳፪	ዘየሐውር በየዋሐት የሐውር እሙነ	ዘ	
፳፫	ወአንሥኡ አዕይንቲሆሙ ኩሎሙ	ኩሎሙ	አዕይንቲሆሙ
፳፬	ወአውየወት ሶስና	ሶስና	
፳፭	ወሕዝብኒ ነበሱ ከንቶ	ሕዝብ	ከንቶ
፳፮	ወእዘግብ ህየ እክልየ	አነ	እክልየ
፳፯	መጽኡ ገቤሁ ሰዱቃውያን	ሰዱቃውያን	
፳፰	እዳዊሆሙ ሐደጉ አንስቲያሆሙ	እዳዊሆሙ	አንስቲያሆሙ
፳፱	ወፈተወ ይጽገብ እምሐመረ ጽራዕ	ውእቱ	ይጽገብ
፴	እስእለከ አባ አብርሃም ትፈንዎ ለአልአዛር	አነ	ትፈንዎ

ትምህርት ሣልሳይ ዘርፍ ሰዋሰው

ሀ. ስያሜ ቃሉ

ከተናባቢ ሰዋሰው ተያይዞ /ተጠብቆ/የሚነገር ሰዋሰው ዘርፍ ሰዋሰው ይባላል። ዘርፍ ማለት ዘፈር፣ ቅርንጫፍ ማለት ነው። ውስጣዊ ሐሳቡ /ጠባዩ/ ተሳቢነት /ተሳቢ መሆን/ ነው።

ለ. ተናባቢ ሰዋሰው ሲናበበው

ተናባቢ ሰዋሰው ከዘርፍ ሰዋሰው ጋር

አ
ና ፩ በእግዝ ፊደል
ባ በራብዕ »
ብ በሐምስ »
ያ በሳብዕ »
ን ፪ በ "ዘ"፣ በ"እንተ" በ"እለ" እና በ"ለ" ይናበበዋል
ይህን መናበቡ ከዚህ በታች ባለው መንገድ እንመለከተዋለን።

አናባቢያን	ተናባቢ ሰዋሰው	ዘርፍ ሰዋሰው	የአማርኛ ፍች
ግእዝ ፊደል	ንጉሠ እስራኤል		የእስራኤል ንጉሥ
ራብዕ ፊደል	ተስፋ ሕይወት		የሕይወት ተስፋ
ሐምስ ፊደል	ውዳሴ ኪሩብ		የኪሩብ ውዳሴ
ሳብዕ ፊደል	መሰንቆ ዳዊት		የዳዊት መሰንቆ
አያያዥ ዘ	ተስፋ ዘ ሕይወት = ተስፋ ሕይወት		» »
» »	ውዳሴ ዘኪሩብ = ውዳሴ ኪሩብ		» »
» »	ንጉሥ ዘ እስራኤል = ንጉሠ እስራኤል		» »
» »	መሰንቆ ዘዳዊት = መሰንቆ ዳዊት		» »
» ለ	ተስፋሃ ለሕይወት = » »		» »
» »	ውዳሴሁ ለኪሩብ = » »		» »
» »	ንጉሥሙ ለእስራኤል = » »		» »
» »	መሰንቆሁ ለዳዊት = » »		» »
ደፊ ዘ	ዘ ሕይወት ተስፋ = » »		» »
» »	ዘ ኪሩብ ውዳሴ = » »		» »
» »	ዘእስራኤል ንጉሥ = » »		» »
» »	ዘ ዳዊት መሰንቆ = » »		» »
» ለ	ለሕይወት ተስፋሃ = » »		» »
» »	ለኪሩብ ውዳሴሁ = » »		» »
» »	ለእስራኤል ንጉሥሙ = » »		» »
» »	ለዳዊት መሰንቆሁ = » »		» »

በማለት የመናበብ መንገዱን ያሳያል።

አንተ ና እለ ዘ በገባበት መንገድ ገብተው ሰዋሰውን ከዘርፍ ሰዋሰው ጋር ያናብባል።

አያያዥ /አንተ/ * ንጉሥ አንተ እስራኤል = ንጉሥ እስራኤል
አምላክ አንተ ሰማይ = አምላክ ሰማይ
ደፊ /አንተ/ እንተ እስራኤል ንጉሥ = » »
እንተ ሰማይ አምላክ = » »
በማለት አንድን ከአንድም ከብዙም ጋር ያናብባል

አያያዥ /እለ/ * ነገሥት እለምድር = ነገሥተ ምድር
ዕፀዋት እለአድባር = ዕፀዋተ አድባር
ደፊ /እለ/ እለ ምድር ነገሥት = » »
እለ አድባር ዕፀዋት = » »

በማለት ብዙን ከአንድም ከብዙም ጋር ያናብባል።

ሐ. ክፍላተ ዘርፍ ሰዋሰው

ዘርፍ ሰዋሰው

- የባለቤት ዘርፍ
 - የተሳቢ ዘርፍ
- ታብሎ በሁለት ይከፈላል።

የባለቤት ዘርፍ

የማሰሪያ አንቀጽ ባለቤት ሰዋሰው ከዚህ በላይ በተመለከቱት አናባቢያን እየተናበበው /እየተያያዘው፣ እየተጣበቀው/ የሚነገር ሰዋሰው የባለቤት ዘርፍ ሰዋሰው ይባላል። የባለቤት ቅርንጫፍ ማለት ነው። ውስጣዊ ሐሳቡ ባለቤት የሚሰበው ሰዋሰው ማለት ነው።

ምሳሌ

ኑባሬ →

ባለቤት+ዘርፍ+ማሰ.አንተ+ተሳቢ

ባለቤት	ዘርፍ	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ሰማዕተ	ሐሰት	ኢይድሕን	-	የሐሰት ምስክር አይደንም
ላሳነ	ዓማጽያን	ይትሐጉል	-	የሀመጽኖች እንደበት ይጠፋል
ብእሲ	ዘጥበብ	የአምር	ብዙሐ	የጥበብ በው ብዙን ያውቃል
እንሰሳ	ዘገዳም	ይገብሩ	በዐለ	የበረኅ እንሰሳ በሀልን ያደርጋሉ
አፋሁ	ለጻድቅ	ይትሚሀር	ጥበበ	የጻድቅ እፍ ጥበብን ይማራል
ጥበቡ	ለብእሲ	ትወልድ	አእምሮ	የሰውየው ጥበብ እውቀትን ትወልዳለት
ከፍፍር	እለጻድቃን	ያውሕዛ	ሞገሰ	የጻድቃን ከንፈሮች ሞገስን ያወጣሉ
መዛግብት	እለ አብዕልት	አሲጋብአ	ብዙሐ	የባለጸጎች መዝገቦች ብዙን ለበሰቡ

በማለት መንገዱን ያሳያል።

* ተሳቢ ሰዋሰው ባቢ ንሑሳ አንቀጽ ከሆነ ዘርፍ ሰዋሰው ተሳቢ ዘርፍ ይባላል።
ተሳቢው ሰዋሰው ለም፣ ከሆነ ገን ዘርፍ እንጂ ተሳቢ የሚለው አይሰማውም።

ሥርዓተ ዘርፍ ሰዋሰው /ጥያው/

ዘርፍ ሰዋሰው	ሥርዓተ /ጥያው/	
ሐሰት	የሰማዕት ተሳቢ ዘርፍ ሰዋሰው	
ዓማጽያን	የልሳን	ዘርፍ ሰዋሰው
ጥበብ	የብእሲ	» »
ገደም	የእንበሳ	» »
ጸድቅ	የአፋሁ	» »
ብእሲ	የጥበቡ	» »
ጸድቃን	የከናፍር	» »
አብዕልት	የመዛግብት	» »

• የተሳቢ ዘርፍ ሰዋሰው

የማሰሪያ አንቀጽ ተሳቢ ሰዋሰው ከዚህ በላይ በተመለከትናቸው አናባብያን እየተናበበው /እየተያያዘው፣ እየተጣበቀው/ የሚነገር ሰዋሰው የተሳቢ ዘርፍ ሰዋሰው ይባላል። የተሳቢ ዘርፍ፣ የተሳቢ ቅርንጫፍ ማለት ነው። ውስጣዊ ሐሳቡ የተሳቢ ተሳቢ ማለት ነው።

ምሳሌ

ኑባሬ → ማሰ.አን+ባለቤት+ተሳቢ ዘርፍ

ማሰ.አን	ባለቤት	ተሳቢ ዘርፍ		የአማርኛ ፍቺ
ኢይክል	በብእ	ኑሂአ	ጸጋ	ሰው ጸጋን መቀበልን አይችልም
ይሜንን	ዐብድ	ቃለ	ጥበብ	ሰነፍ የጥበብን ቃል ይንቃል
ባረከ	እግዚእን	ዓመተ	ጸድቃን	ጌታችን የጸድቃንን ዓመት አከበረ
አጽገበ	ውእቱ	ከርሰ	ርሐብን	እሱ የተራቡት ሆኖን አጠገበ
ይትመሀሩ	ደቂቅ	ፈሪሐቶ	ለእግዚአብሔር	ልጆች እግዚአብሔርን መፍራትን ይማ
አሐፊ	ሙሴ	ነገረ	ማሕሌት	ሙሴ የማሕሌትን ትምህርት ጻፈ

በማለት መንገዱን ያሳያል።

ሥርዓተ ዘርፍ ሰዋስው /ሞያ/

ዘርፍ ሰዋስው	ሥርዓቱ /ሞያው/ /መዋያው/
ጸጋ	የነሢኦ ተሳቢ ዘርፍ
ጥበብ	የቃል ዘርፍ
ጸድቃን	የዓመተ ዘርፍ
ርሐብን	የካርስ ዘርፍ
እግዚአብሔር	የፈራሐቶ ተሳቢ ዘርፍ
ማሕሌት	የነገረ ዘርፍ

ነው።

ማስታወሻ

፩. አገባብ የወደቀበት የተናባቢ ሰዋስው ዘርፍ ከባለቤት ዘርፍ ጋር ይመደባል ይህም

- ይእሕዝ ኩሎ በሐይለ-ቃሉ /ቃሉ/
- ሰዐሮ ውእቱ ለመልአክ-ሞት /ሞት/
- ኡቅዎሙ ለገበርተ- እኩት /እኩት/

የመሰለ ሁሉ ነው።

፪. ከዚህ በላይ በጥልቀት የሚነገረው የተናባቢ ሰዋስው መንገድ በሌላው ደረጃ እስኪቀርብ ድረስ ለዚህ የተመደበው የዘርፍ ሰዋስው መንገድ እዚህ ላይ አቆማለሁ።

ምልማድ

ዘርፍ ሰዋሰውን ከምንባቡ ከወጣህ በኋላ የባለቤትንና የተሳቢን
ዘርፍ ለይተህ አሳይ

ምንባብ	የባለቤት ዘርፍ	የተሳቢ ዘርፍ
፩ ወትላዛዛተ ጸድቅ በወንጌል መጠወ		ጽድቅ
፪ ፈቂዶ ደፈውስ ትዝምደ ሰብእ		ሰብእ
፫ ጺሕ ለነ ፍኖተ ምሕረትከ		ምሕረትከ
፬ ያረትዕ መዝራዕተ እድ		እድ
፭ ደሰልብ አልባሰ ለምዕ		ለምዕ
፮ ወዐጸወ ናእድ ኖጎተ ጽርሕ		ጽርሕ
፯ ወያድለቀልቅ መሠረታተ አድባር		አድባር
፰ ወትሰትዩ ወይነ ሞጸሕቶሙ		ሞጸሕቶሙ
፱ አንቲ ውእቱ ተስፋሁ ለአዳም	አዳም	
፲ የውሀቱ ለአቤል	አቤል	
፲፩ ጊፋቱ ለቤት	ቤት	
፲፪ ታቦት እንተ ኖጎ	ኖጎ	
፲፫ ቡራኬሁ ለሴም	ሴም	
፲፬ ተናገዶቱ ለአብርሃም	አብርሃም	
፲፭ መዐዛሁ ለይስሐቅ	ይስሐቅ	
፲፮ ወሰዋሰዊሁ ለያዕቆብ	ያዕቆብ	
፲፯ ናዛዚቱ ለዮሴፍ	ዮሴፍ	
፲፰ ጸላት ዘሙሴ	ሙሴ	
፲፱ ጸናጽል ዘውስተ ልብሱ ለአሮን	አሮን	
፳ ሐውልተ ሰምዕ ዘኢያሱ	ኢያሱ	
፳፩ ጸምር ዘጌዴዎን	ጌዴዎን	
፳፪ ሙጻየ ዕፍረት ወቀርነ ቅብእ ዘሳሙኤ	ሰፍረት፣ ሳሙኤል	
፳፫ መሶበ ወርቅ እንተ ኢልያስ	ኢልያስ	
፳፬ መስብከት ዘኤልሳእ	ኤልሳእ	
፳፭ እሞሙ ለሰማዕት	ሰማዕት	
፳፮ ወእጎቶሙ ለመላእክት	መላእክት	
፳፯ አልብዩ ይእዚ ጽድቀ ኦሪት	ኦሪት	
፳፰ ቦእ ቤተ ሰምዖን ዘለምጽ	ሰምዖን	
፳፱ ቦ ሠረገላት ዘሐጺን	ሐጺን	
፴ ኢታርርሱስ ሰሞ ለቅዱስ		ቅዱስ

ትምህርት ራብዐይ አገባብ

ሀ. ስያሜ ቃል

በሰዎች መካከል በመካከልና በመድረሻ ላይ እየገባ ሰዎችን ነጅ ወይም በሰዎች ተነጅ ሆኖ የሚነገር ብትን ነባር ሰዎች አገባብ ይባላል። አገባብ ማለት የሰዎች አሰባሰብ፣ የሰዎች አሰካክ ማለት ነው። ለቅርጽ ፊደሉ ተሰጥቶ ሲፈታ ሰዎችን ሰብሳቢ፣ ማሳኪያና ማያያዣ ማለት ይሆናል።

ለ. የአገባብ ጠባይ

የአገባብ ጠባይ ሰዎችን መሰብሰብ፣ ማያያዝና ማሳካት፣ ዓረፍተ ነገርን ማስማማት ነው።

ቀደምት መምህራን-ግለሰብ ይህን የአገባብ ጠባይ በምሳሌ ሲያስረዱ

"ግንብ ሠሪ ድንጋይና ድንጋይን ለማያያዝ በመካከል ጭቃን ያደርግበታል

በግንብ ሠሪ ሰዎችን ተናጋሪ /ደቀመዝሙር/

በድንጋይ ሰዎች

በጭቃ አገባብ ይመሰላል"

በማለት ገልጸውታል። አብወ መምህራን ግለሰብ ይህን ምሳሌ መሰለው የአገባብን ጠባይ መግለጻቸው ሰዎች ሁሉ አገባብ ገብቶ ካላያያዘው በቀር ያልተሰበሰበ፣ ያልተሳካና ያልተስማማ ብትን መሆኑን በመገንዘብ ነው።

ሐ. ክፍላተ አገባብ

አገባብ በሦስት ዓባይት ክፍሎች ይከፈላል

ክፍሎች →

፩. ዓቢይ አገባብ	} ናቸው
፪. ንኡስ አገባብ	
፫. ደቂቅ አገባብ	

* አገባብ በቅርጽ ነጠላ ፈደል ወይም የሁለትና የሦስት ፈደላት ለግብዓት የሆነ ብትን (Function) የሰጠው ዓይነት ነው።

፩. ዓቢይ አገባብ

፫፻፳

፩.ሀ. ስያሜ ቃሉ

በሰዋሰው ላይ (በአንቀጽና በስም) ላይ እየወደቀ (እየገባ) የሚነሱ ብትን ነባር ሰዋሰው "ዓቢይ አገባብ" ይባላል። "ዓቢይ" ማለት ታላቅ፣ ጽኑ፣ ብርቱ፣ ወዘተ ማለት ነው።

፩.ለ. ምክንያት ስያሜው

ዓቢይ አገባብ "ዓቢይ" የተባለበት ምክንያት በሰዋሰው (በአንቀጽና በስም) ላይ ወድቆ የአንቀጽ ማሰሪያነትን ስለሚያስቀር (ስለሚያፈርስ) ነው። አገባብ የተባለበትም ምክንያት በሰዋሰው (በአንቀጽና በስም) ላይ እየወደቀ ሰዋሰውን ስለሚያሳካ፣ ዓረፍተ ነገርን ስለሚያስማማ ነው።

፩.ሐ. ዓይነቱ

ምክንያት አሰራጅ /ገላጭ/ ዓቢይ አገባብ	ማንጸሪያ /ማነጻጸሪያ/ ዓቢይ አገባብ	አፍራሽ /አሉታ/ ዓቢይ አገባብ
እስመ = ና፣ ስለ	እስመ = እንደ	አላ፣ ዳዕሙ ባሕቱ፣ እንበለ } እንጂ. አዲ
አምጠነ = "፣ "	በዘ = እንደ	
አኮኑ = ና	ከመ = እንደ	
በእንተ + ዘ = ስለ	እርእያ = እንደ	
በይነ + ዘ = "	ሕገ = እንደ	
እንበይነ + ዘ = "	አምሳለ = እንደ	
ሀየንተ + ዘ = "	መጠነ } = እንደ	
ተውላጠ + ዘ = "	አምጠነ }	
ፍዳ + ዘ = "	ዓቅመ }	
በቀለ = "		
በዘ = "		
ኀበ = ዘንድ		
መንገለ = ዘንድ		
ወ /ው/ እደ = ዘንድ		
እንዘ = { ሲ፣ ሳ፣ ሰ		
	{ እየ፣ በገ	
አመ፣ ለበ = { ቢ፣ ባ		
	{ ከ፣ ካ፣ ጊዜ	
አመ፣ ለበ፣ ጊዜ = { ጊዜ		
	{ ሲ፣ ሰ	
እሰከ = እሰኪ እሰካ እሰከ		
ድሕረ = ኋላ፣ በኋላ		
እምዘ = ከ - ጀምሮ		
ዘ፣ እንተ፣ እለ = የ		
እንበለ = ሳ		

የመሰለ ሁሉ ነው።

፩.መ. አገባብ

፩.መ.፩ ምክንያት አስረጅ /ገላጭ/ ዓቢይ አገባብ

ምክንያት አስረጅ (ገላጭ) ዓቢይ አገባብ በአንቀጽ 4ይ
አዋደቀ (እየገባ)የነገር፣ የድርጊት፣ የሁኔታና የጊዜ ምክንያትን
ያስረዳል (ይገልጻል)
ምሳሌ

ዓቢይ አገባብ	አገባብ	የአማርኛ ፍቺ
እስመ = ና	ብዙሐን ይትፈሰሱ በልደቱ	ብዙዎች በልደቱ ደስ ተሰኙ
እስመ = ስለ	እስመ ዓቢየ ይከውን ውእቱ ቀነዮ ሞት ለሰብእ እስመ አበሰ አዳም	እሱ ታላቅ ይሆናልና ሞት ሰውን ገዛው አዳም ስለበደለ
አምጣኝ = ና	ኢይክሉ ደቂቁ ለመርዓዊ ጸዉመ	የሙሽራ ልጆች /ሚዜዎች/ መጸምን አይችሉም
አምጣኝ = ስለ	አምጣኝ ሀሎ መርዓዊ ምስሌሆሙ ተሰብሐ ገብር ሔር	ሙሽራ ከነሱ ጋር አለና ቸር አገልጋይ ተመሰገነ
አኩ = ና	አምጣኝ ረብሐ መካልየ መኑ እንከ ጠቢብ አኩ አዕበዳ እግዚአብሔር ለጥበበዝ ዓለም	መከሊቶችን ስለአተረፈ ጥበበኛ ማን ነው? እግዚአብሔር የዚህን ዓለም ጥበብ ሰንፍና አድርጓታልና
በእንተ = ስለ	አንጉርጉሩ አይሁድ	አይሁድ ዕውር ስለ ዳነ
በይነ = ስለ	በእንተ ዘሐይወ ዕውር ነስሐ ሳሙኤል	አጉረመረሙ ሳሙኤል ሳኦልን
እንበይነ = ስለ	በይነ ዘአንገሦ ለሳኦል በከየት ራኄል	ስለሳ ነገሠ ተጸጸተ ራኄል ስለተገደሉ
ሀየንተ = ስለ	እንበይነ ዘተቀትሉ ደቂቃ ፈደይዎ አይሁድ እኪተ ለእግዚእነ	ልጆቿ አለቀሰች አይሁድ ጌታችንን በነ
ተውላጠ = ስለ	ሀየንተ ዘገብረ ሠናየ ተገፍዐ ዳዊት በእደ ወልዱ	ሰላደረገ ክፉን ከፈሉት ዳዊት አርዮን ስለገፋ
ፍዳ = ስለ	ተውላጠ ዘገፍየ ለአርዮ ነድየ ነዌ እምብዕለ ነፍስ	በልጁ እጅ ተገፋ ነዌ በሥጋ ብልጽግና ስለበለጸገ
በቀለ = ስለ	ፍዳ ዘብዕለ በብዕለ ሥጋ ብፁዕ ዘይትቤቀለኪ	ከነፍስ ብልጽግና ደኸየ ስለተበቀልሽን የሚበቀልሽ
በዘ = ስለ	በቀለ ተበቀልክነ ነሥኡ ሰማዕት አክሊለ ጽድቅ በዘተጋደሉ ብዙሐ	ንኡድ ክቡር ነው። ሰማዕት ብዙን ስለተጋደሉ የጽድቅ አክሊልን ተቀበሉ
ገብ = ዘንድ	ገብ ሀሎ ገደላ	ግዳይ ባለበት ዘንድ
መንገለ = ዘንድ	ይትጋብኡ አንስርት አስተጋብኡ አይሁድ ሕሙማነ	አሞራዎች ይሰበሰባሉ አይሁድ ክርስቶስ ባለበት
ወ/ው/እደ = ዘንድ	መንገለ ሀሎ ክርስቶስ ተጋብኡ ሐዝብ ብዙሐን ወእደገብሩ ሐዋርያት ተአምረ	ዘንድ በሽተኞችን ሰበሰቡ ሐዋርያት ተአምርን ባደረጉበት ዘንድ ብዙ ሕዝብ ተሰበሰቡ

<p>እንዘ = ሲ</p> <p>እንዘ = ሳ</p> <p>እንዘ = ስ</p> <p>እንዘ = እየ</p> <p>እንዘ = ቦዝ</p>	<p>ተርሐው ሰማይ</p> <p>እንዘ ይጸሊ እግዚእን</p> <p>እንሰስው በብርሃኑ</p> <p>እንዘብከሙ ብርሃን</p> <p>እንዘ ዘልፈ ትነብር</p> <p>አስተርአያ መልአክ</p> <p>መጽኡ ብዙሐን ሐራ ሰማይ</p> <p>እንዘ ይሴብሐዎ ለእግዚአብሔር</p> <p>እግዚእን ረከበ ብእሴ</p> <p>እንዘ ይነብር ውስተ ምጽባሕ</p>	<p>ጌታችን ሲጸልይ ሰማይ</p> <p>ተከፈተ</p> <p>ብርሃን ሳለላችሁ በብርሃኑ</p> <p>ተመላለሱ</p> <p>ዘወትር ስትኖር መልአክ ታያት</p> <p>ብዙ የሰማይ ሠራዊት</p> <p>እግዚአብሔርን እያመሰገኑ መጡ</p> <p>ጌታችን ሰውየውን በቀረጥ መቅ</p> <p>ረጫ ተቀምጦ አገኘው</p>
<p>እመ፡ሶበ = ከ</p> <p>እመ፡ሶበ = ካ</p> <p>እመ፡ሶበ = ባ</p> <p>እመ፡ሶበ = ብ</p>	<p>እመ /ሶበ/ ትፈቅድ ትኩን</p> <p>ፍጹመ ሑር ወሲጥ ኩሎ</p> <p>ዘብከ ወሀብ</p> <p>እመ /ሶበ/ ኢሐነጸ</p> <p>እግዚአብሔር ቤተ</p> <p>ከንቶ ይጻምዉ እለ የሐንጽ</p> <p>እመ /ሶበ/ አኮ እግዚአብሔር</p> <p>ምስሌን አሕዛብ ሕያዋኒን</p> <p>እምውሕጡን</p> <p>እፎ እንከ ተአምኑኒ እመ</p> <p>ሶበ ነገርኩክሙ ዘበሰማያት</p>	<p>ፍጹም ልትሆን ከወደድህ</p> <p>ሂድና ያለህን ሁሉ ሽጠህ ስጥ</p> <p>እግዚአብሔር ቤትን ካልሰራ</p> <p>የሚያንጽ በከንቱ ይደክማሉ</p> <p>እግዚአብሔር ከኛ ጋር ባይኖር</p> <p>አሕዛብ ሕያዋን ሳለን በዋጡን ነበር</p> <p>በሰማያት ያለውን ብነግራችሁ</p> <p>እንዴት ታምኑኛላችሁ</p>
<p>እመ፡ሶበ = ጊዜ</p> <p>እመ፡ሶበ = ጊዜ</p> <p>እመ፡ሶበ = ሲ</p> <p>እመ፡ሶበ = ስ</p>	<p>እመ /ሶበ/ በጽሐ ዕድሜሁ</p> <p>ፈነወ እግዚአብሔር ወልዶ</p> <p>ሶበ /እመ/ ጸዋዕከዎ</p> <p>ለእግዚአብሔር ሰምዐኒ ጽድቅ</p> <p>እመ /ሶበ/ ይመጽእ ንጉሥ</p> <p>ይነብር በመንበረ ስብሐቲሁ</p> <p>እመ /ሶበ/ ትመጽእ በመንግ</p> <p>ሥትከ በምሕረትከ ተዘከረኒ</p>	<p>ቀጠሮው በደረሰ ጊዜ</p> <p>እግዚአብሔር ልጁን ላከ</p> <p>እግዚአብሔርን በጠራሁት</p> <p>ጊዜ ልመናየን ሰማኝ</p> <p>ንጉሥ ሲመጣ በክብሩ ዙፋን</p> <p>ይቀመጣል</p> <p>በመንግሥትህ ስትመጣ</p> <p>በይቅርታህ አስበኝ</p>
<p>እስከ-እስከ-ድረስ</p> <p>እስከ-እስከ-ድረስ</p> <p>እስከ - እስከ</p>	<p>ተእሕዙ ብዙሐን ዓሳት</p> <p>እስከ ይትበተካ መላግሪሆሙ</p> <p>ወልድዮ ንበር በየማንዮ</p> <p>እስከ አገብእሙ ለጸላእትከ...</p> <p>እንትሙሰ ንበሩ ሀገረ ኢየሩ</p> <p>ሳሌም እስከ ትለብሱ ሐይለ</p> <p>እምእርያም</p>	<p>መረቦቻቸው እስከቄረ ድረስ</p> <p>ብዙዎች ዓሳዎች ተያዙ</p> <p>ልጄ ጠላቶችህን እስከሰገባልህ</p> <p>ድረስ በቀኔ ተቀመጥ</p> <p>እናንተ ግን ሐይልን ከሰማይ</p> <p>እስከትለብሱ በኢየሩሳሌም እገር</p> <p>ተቀመጡ</p>

እስከ፡ጎበ፡ አመ፡ ጊዜ፡ ሶበ፡ /1/

እስከ፡ጎበ፡ =	እስከ ጎበ ይትቀበር ክርስቶስ	ክርስቶስ እስኪቀበር ድረስ
እስከ፡አመ፡ =	እስከ አመ እመጽአ	እስከመጣ ድረስ
እስከ፡ጊዜ፡ =	እስከ ጊዜ ተንሥአ ክርስቶስ	ክርስቶስ እስኪነሣ
እስከ፡ሶበ፡ =	እስከ ሶበ ኩሉ ይትገበር	ሁሉ እስኪደረግ
እስከ፡ነ፡ =	እስከነ ትረዋ ምድር	ምድር እስክትረካ

ድሕረ = ጓላ፡ በጓላ

ድሕረ=ጓላ፡በጓላ	ድሕረ ሐለፉ እሉ	እነዚያ ከሄዱ በጓላ
እም+ድሕረ /2/	ናሁ አስተርአዮ መልአክ	እነሆ መልአክ ታየው
እምዘ = ከ-ጀምሮ	እምድሕረ ተንሥአ ክርስቶስ	ክርስቶስ ከተነሣ በጓላ
	አስተርአዮን ለአንስት	ለቤቶች ታያቸው
	ረከቦ እግዚእን በዘወድአ	ከተቀበረ ጀምሮ አራት
	ረቡዐ መዋዕለ እምዘ ተቀብረ	ቀናትን እንደጨረሰ
		ጌታችን አገኘው
ዘ = የ	ሀ. የስም ቀጽል ሆነው ሲገቡ	ከሰማይ የወረደ
	ዝንቱ ውእቱ ሕብስት	እንጀራ ይህ ነው
እንተ = የ	ዘእምሰማይ ወረደ	ግንበኞች የናቋት
	እብን እንተ መነንዋ ነደቅት	ድንጋይ የማእዘን ራስ
	ኮነት ርእስ ማእዘንት	ሆነች
እለ = የ	ሕዝብ እለ ደቀውሙ	የቆሙ ሕዝብ
	ይቤሉ ነጉድጓድ ውእቱ	ነጉድጓድ ነው አሉ
	ለበቂ/በስም ፈንታ/ የአንቀጽ	
	ባለቤት ሲሆኑ	
ዘ = »	ዘያፈቅራ ለነፍሱ ለይግድፉ	ሰውነቱን የሚወዳት
እንተ = »	መኑ ይእቱ እንተ ትሔውጽ	ይጥላት
እለ = »	ወቦ እለ ይቤሉ መልአክ	የምትቀድ /የምታበራ/
	ተናገሮ	ማን ናት
ዘ፡ እንተ፡ እለ	ሐ. በአገባብ ላይ ወድቀው	መልአክ ተናገረው
ዘ+እም=ተረክበ	አንቀጽን ሲያስገኙ	ያሉ ነበሩ
እንተ+እም=መጽአ	ብርሃን ዘእምብርሃን	ከብርሃን የተገኘ ብርሃን
እለ+በ = ሀለወ	ብእሲት እንተ እምላምር	ከላምር የመጣች ቤት
	መላእክት እለ በሰማይ	በሰማይ ያሉ መላእክት

1. "ጎበ፡ አመ፡ ጊዜ፡ ሶበ፡" የእስከ በር ከፋቾች ይባላሉ።
2. "እም" የድሕረ አዳማቂ አገባብ ይባላል።

እንበል

እንበል = ሳ	እንበል ይፍጥሮ ለሰብእ የአምር ግብሮ	ሰውን ሳይፈጥረው ግብሩን ያውቀዋል
ዘ+እንበል = ሳ	አቀሩ መፃተከሙ ዘ እንበል ይዕርብ ፀሐይ	ፀሐይ ሳይጠልቅ /ሳይገባ/ ቅሩጣችሁን አብርዱ

፩. መ. ፪. ማንጸሪያ ዓቢይ አገባብ

ማንጸሪያ /ማንጸጸሪያ/ ዓቢይ አገባብ በአንቀጽ ላይ
እየወደቀ /እየገባ/ ነገርን፣ ድርጊትን፣ ሁኔታንና ጊዜን ያነጻጽራል

ምሳሌ

ዓቢይ አገባብ	አገባቡ	የአማርኛ ፍቺ
በዘ = እንደ	መርሐሙ አሮን ለሕዝብ	ሙሴ እንደመራቸው
ከመ = እንደ	በዘመርሐሙ ሙሴ አይሁድ ሰቀሉ አምላክ	አሮን ሕዝቡን መራቸው ሙሴ የብረት እባብን እንደ
ከመ = እንዲ	ከመ ሰቀለ ሙሴ አርዌ ብርት ግብተ ይመጽእ እግዚእ	ሰቀለ አይሁድ አምላክን ሰቀሉ መብረቅ ብልጭ እንዲል
ከመ = እንዳ	ከመ ይበርቅ መብረቅ አርአያነሁ ለአብ	ጌታ በድንጋት ይመጣል ክብርህን እንዳሳየኸን አብን
በ+ከመ=እንደ	ከመ አርአይከነ ሰብሐቲክ በከመ ይቤ በነቢይ	አሳየን በነቢይ እንደተናገረ
ከመ=ይመስል	እምበለስ አእምሩ አምሳሊሁ ያረምም ከመ ዘኢይሰምዕ	ምሳሌውን ከበለስ እወቁ የማይሰማ ይመስል ዝም ይላል
»ውጥን ዉራሽ	ዐገቱኒ ከመ ንህብ መዐረ	ንብ ማርን እንዲከብ ከበቡኝ
አርአያ=እንደ	አርአያ ገብሩ ሐዋርያት ተአምረ	ሐዋርያት ተአምርን እንዳደረጉ
ሕገ = እንደ	አርአያ ጳውሎስ ተአምረ ሐገገ ሙሴ	ጳውሎስ ተአምርን አሳየ ሙሴ እግዚአብሔር ሕገን
አምሳለ=እንደ	ሕገ ሐገገ እግዚአብሔር ጸሙ ሐዋርያት ጸመ	እንደሠራ ሕገን ሠራ ነቢያት እንደ ጸሙ
መጠነ	አምሳለ ጸሙ ነቢያት	ሐዋርያት ጸምን ጸሙ
ዐቅመ } =እንደ	መጠነ /ዐቅመ/ አበይክሙ	መስማትን እንቢ እንዳላችሁ
መጠነ } =የህል	ሰሚዐ ትበልአክሙ ሰይፍ	ሰይፍ ትበላችኋለች
ዐቅመ }	መጠነ /ዐቅመ/ ጸለይኩ በሕይ	በሕይወቴ የጸለይሁትን የህል
በ+አምጠነ =የህል	ወትየ አአስዮ ለእግዚአብሔር በአምጠነ ይክሉ ወሀቦሙ	እግዚአብሔርን እለምነዋለሁ ሰሚችሉት መጠን/የህል/ ሰጣቸው

፫፻፲፫ ዲ.መ.፫. አሉታ /አፍራሽ/ ዓቢይ አገባብ
 አሉታ /አፍራሽ/ ዓቢይ አገባብ በአንቀጽ ፩ ዓይነት ለየወደቀ /ለየገባ/ ነገርን
 ድርጊትን፣ ሁኔታን ጊዜን ወዘተ ያፈርሳል
 ምሳሌ

ዓቢይ አገባብ	አገባቡ	የአማርኛ ፍቺ
አላ = እንጂ	ኢታሰቂጥዑ ውሉደክሙ አላ ሕጽኑ ወገስጽ	መከራችሁ አላድጉ እንጂ ልጆቻችሁን አታስቁጡ
"=ውጥን ጨራሽ	ኢያምጸእኩ ሰላመ አላ መጥባሕተ	ሰይፍን አመጣሁ እንጂ ሰላምን አላመጣሁም
የዕመ=እንጂ	ኢናጥብዕ ልባነ ዳዕሙ ንዘከሮሙ ለነዳያን	ድሆችን እናስታውሳቸው እንጂ ልባችንን አናጨክን
ባሕቱ=እንጂ	ኢትፍርሕዎሙ ለእለ ደቀትሉ ሥጋክሙ	ሥልጣን ላለው ፍፋት እንጂ ሥጋችሁን የሚገድሉን አትፍፍዋቸው
" = ነገር ግን	ባሕቱ ፍርሕዎ ለዘቦ ስልጣን ባሕቱ አንትሙ አስረ ዚእነ ትልው	ነገር ግን እናንተ የኛን ኮቴ ተከተሉ
እንበለ=እንጂ	ኢይመጽእ ሠራቂ ይግበር ሠናዩ እንበለ ከመ ይሥርት	የሚሠርት ሊሠርት እንጂ በሳን ሊሠራ አይመጣም
ዘ+እንበለ+ዘ =" አዲ እንጂ="	ኢይመውት ዘእንበለ ዘአሐዩ አኮ ሰንበተ ባሕቲቶ ዘይሰዕር አዲ አባሁ ደራሰዩ ለእግዚአብሔር	እድናለሁ እንጂ አልሞትም እግዚአብሔርን አባቱን ያደርገዋል እንጂ ሰንበትን ብቻ የሚሸር አይደለም።

ማስታወሻ

፩. "እስመ፣ አምጣነ" እንበለ ወይም ቅድመ በመድረሻ ሳይጨመር በሣልሳይ
 አንቀጽ ፩ ዓይነት አይወድቅም።

ይህም

- እስመ እንበለ ይኩን የአምር
- አምጣነ ቅድመ የሐሊ ሕሊና ይነብብ እንደ ማለት ነው።

፪. ከ "እስመ" ከ"አኮኑ" በቀር

አገባባት

በ+አምጣነ = በአምጣነ ሀሎኩ ...

በ+ ከመ = በከመ ይቤ መጽሐፍ ...

ከመ+እም+ነበ = ከመ እም ንበ አብ መጻእከ ...

እም+ከመ = እም ከመ አረይነ ሕማመ ...

ወ+አመ = ወአመ ሰዱስ ዕለት

ወ+ለ+እለ = ወለእለ ይትለአክዎ

ወዘተ እያሉ በመደራረብ ይገባሉ።

፫. መድረሻቸው ካዕብ ፊደል የሆኑ

ዓቢይት አገባባት

(አኮኑ) አኮኑ መጽአ መጽአ አኮኑ

(ዳዕሙ) ዳዕሙ ይከብር ይከብር ዳዕሙ

(ባሕቱ) ባሕቱ ይቁም ይቁም ባሕቱ

በማለት ፍቻቸውን ሳይለውጡ ከሰዋሰው በፊት ወይም በኋላ ይገባሉ።

፪.፩ ስያሜ ቃሉ

ስዋሰው /ከአንቀጽና ከስም/ በፊት ወይም በኋላ ገብቶ ስዋሰውን የሚያሳካ /የሚያያይዝ/፣ ዐረፍተ ነገርን የሚያስማማ ገብቶ ነገር ስዋሰው /Function/ "ንኡስ አገባብ" ይባላል። "ንኡስ አገባብ" ማለት፣ ትንሽ /አናሳ/፣ አጭር ማሳኪያ /ማያያዣ/ ማለት ነው።

፪.፪ ምክንያተ ስያሜው

"ንኡስ አገባብ" ንኡስ የተባለበት ምክንያት፡-

- በአንቀጽ ላይ ወድቆ የአንቀጽ ማሰሪያነትን ስለማያስቀር፣
- ስም ሆኖ የአንቀጽ ባለቤት ወይም ተሳቢ፣
- የስም ቅጽል ወይም ዘርፍ፣
- አገባብ ወድቆበት የአገባብ ባለቤት ስለሚሆን ነው።

አገባብ የተባለበትም ምክንያት፡-

የስዋሰው /የአንቀጽና የስም/ ማሳኪያ /ማያያዣ/፣ የዐረፍተ ነገር ማስማሚያ ሆኖ ስለሚገባ ነው።

፪.፫ አገባቡ

፪.፫.፩ መጠይቅ ንዑስ አገባብ

	ጠባዩ	ዓይነቱ	የአማርኛ ፍች
መጠይቅ ንዑስ አገባብ	የነገርና የስም →	ምንት፣ እይ፣ ት፣ ሁ	ምን፣ ማን፣ ን
	የስም →	መኑ	ማን
	የሁኔታና የድርጊት →	እፎ፣ ኑ፣ ሁ	እንዴት፣ እንዴታ፣ ምን
	የጊዜ →	ማዕዜ፣ እይ	መቼ
	የቦታ →	እይቴ፣ እይ	የት፣ የትኛው፣ ወዴት
	የቁጥር →	ስፍን፣ እስፍንቱ	ስንት/ቱ፣ ስንተኛው

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ሀ. መጠይቅ ባለቤትና የአንቀጽ አጉላማሽ ሆኖ ሲገባ

ንኡስ አገባብ	ማሰሪያ አንቀጽ	ተሳቢ/ባለቤት	የአማርኛ ፍች
ምንት	ተገብረ		ምን ተደረገ?
እይ	ደሰምዕ	ቃለከ	ቃልህን ማን ይሰማል?
መኑ	የእምር	ሕሊናከ	ሐሳብህን ማን ያውቃል?
እፎ	ተእምኑ	ቃልየ	ቃልየን እንዴት ታምናላችሁ?
እንተኑ/ሁ	ተዐቢ	እምያዕቆብ	ከያዕቆብ እንተ ትበልጣለህ?
ማዕዜ	ደከውን	ምጽአትከ	መምጫህ መቼ ይሆን?
እይቴ	ቀበርከም	ለአልአዛር	አልአዛርን የት ቀበራችሁት?
እስፍንቱ	ነዮሙ	ደቂቅከ	ልጆችህ ስንት ናቸው?

ለ. መጠይቅ ተሳቢ ሆኖ ሲገባ

ንዑስ አገባብ	ማሰሪያ አንቀጽ	ተሳቢ/ባለቤት	የአማርኛ ፍቺ
ምንተ	እነግር	አነ	እኔ ምንን እናገራለሁ?
አየ	ይሴፎ	ነዳይ	ድኻ ምንን ተስፋ ያደርጋል?
መነ	የሐሰሱ	አይሁድ	አይሁድ ማንን ይፈልጉ ነበር?
እፎ	ይከውን	ዘንቱ	ይህ እንዴት ይሆን?
ኪያክነ/ሁ/	አዕበየ	እግዚአብሔር	እግዚአብሔር አንተን ከፍ ከፍ አደረገን?
ማዕዜ	ቀደሰ	እግዚአብሔር	እግዚአብሔር መቼን አከበረ?
አይቴ	የደ	የሐንሰ	የሐንሰ የቱን ዞረ?
እስፍንተ	ቀተለ	ሐራዊ	ወታደሩ ስንቱን ገደለ?

ሐ. ቅጽል ሆኖ ሲገባ

ሐ.፩. የባለቤት ቅጽል ሲሆን

ንዑስ አገባብ	ባለቤት	ማሰሪያ አንቀጽ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ምንት	ግብር	ይበቁያ	ለሰብእ	ምን ሥራ ሰውን ይጠቅማል?
አይ	ብእሲ	ይረክብ	ክብረ	ማን ሰው ክብርን ያገኛል?
መኑ	ጠቢብ	ይገብር	ዘንተ	ማን ጥበበኛ ይህን ያደርጋል?
አንተነ/ሁ/	ገብርኤል	ዜነውክ	ብሥራ	አንተ ገብርኤል ብሰራትን ተናግረሃልን?
ማዕዜ	ዕለት	ተቀደሰ		መቼኛይቱ ቀን ከበረች?
አይቴ	ሀገር	ትከውን	ምዕራፊ	የትኛይቱ አገር ማረፊያን ትሆናለች?
እስፍንቱ	መዋዕል	ሐለፉ		ስንት ዘመናት አለፉ?

ሐ.፪. የተሳቢ ቅጽል ሲሆን

ንዑስ አገባብ	ተሳቢ ስዋሰው	ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	የአማርኛ ፍቺ
ምንተ	ግብረ	ንግበር	ንሕነ	እኛ ምን ሥራን እንሥራ?
አየ	ብእሴ	ቀተለ	ዳዊት	ዳዊት ማን ሰውን ገደለ?
መነ	ነቢያ	ጸውዐ	እግዚአብሔር	እግዚአብሔር ማንን ነቢይ ጠራ?
ኪያክነ/ሁ/	መልአክ	ፈነወ	እግዚአብሔር	እግዚአብሔር አንተን መልአክ ባከን
ማዕዜ	ዕለተ	ቀደሰ	እግዚአብሔር	እግዚአብሔር መቼን ቀን አከበረ?
አይቴ	ሀገረ	ወረሰ	አብርሃም	አብርሃም የትኛይቱን አገር ወረሰ?
እስፍንተ	ሐጻናተ	ቀተለ	ሄሮድስ	ሄሮድስ ስንት ሐጻናትን ገደለ?

ማለቱን ያሳያል።

መ. ምንት፣ አይ፣ መኑ፣ የሰዋሰው ዘርፍ ሲሆኑ

ተናባቢ ሰዋሰው	ንኡስ አገባብ	ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	የአማርኛ ፍች
ብእሴ ምክረ ምጽአተ	ምንት አይ መኑ	ያስቈርር ሰምዐ ይፈርሕ	እግዚአብሔር አዳም አርፎ	እግዚአብሔር የምን ሰውን ይጸድቃል? አዳም የማንን ምክር ሰማ? አርፎ የማንን መምጣት ይፈራል?

ሠ. አገባብ በመነሻና በመድረሻ ሲገባበት

ሠ.፩. በመነሻ ሲገባበት

ደቂቅና ንኡስ አገባባት	ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	የአማርኛ ፍች
ለምንት ምስለ አይ አምሳለ መኑ ገቤከኑ/ሁ/ እስከ ማዕዜ እም አይቴ	ትቴከዚ ተሰደት ይትሜሰል ተፈነወ ይዜሀሩ ውእቱ	ነፍሰየ ማርያም ወልድ ገብርኤል ሐጥአን ብእሲሁ	ነፍሴ ለምን ትተከዚያለሽ ማርያም ከማን ጋር ተሰዳ ነበር ወልድ በማን አምሳያ ይመሰላል? ገብርኤል ወዳንተ ተልኳልን? ኃጢአተኞች እስከ መቼ ይጃራሉ? ሰውየው ከየት ነው

ሠ.፪. በመድረሻ ሲገባበት

ምንትኑ ግብርክ አይኑ ፈውስ ተገብረ መኑ ሰብእ ይቀርቦ እፎኑመ እመአምላክ በከየት አይቴኑ ብሔርክ	ሥራህ ምንድን ነው? ምን ድሕነት ተደርጎ ነበር? ማን ሰው ይቀርባል? የአምላክ እናት ምንኛ አለቀሰች! አገርህ የት ነው?
---	--

ረ. የነባር አንቀጽ የውእቱ ተሳቢ ነባር አንቀጽ ሲሆን

ንኡስ አገባብ	ነባር ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	የአማርኛ ፍች
ምንት አይ መኑ እፎ አነኑ/ሁ/ ማዕዜ አይቴ እስፍንቱ	ውእቱ ውእቱ ውእቱ ውእቱ ውእቱ ውእቱ ውእቱ	ምክሮሙ ዝንቱ ዘመሀረክሙ ብእሲሁ አባሲ ዕለተ ልደቱ ብሔረ ጥበብ ክረምቱ	ምክራቸው ምንድን ነው? ይህ ምንድን ነው? ያስተማራችሁ ማን ነው? ሰውየው እንዴት ነው? በደለኛው እኔ ነኝ? የልደቱ ቀን መቼ ነው? የጥበብ አገሯ የት ነው? ዕድሜው ስንት ነው?

በማለት ንኡስ /አጭር/ መንገዱን ያሳያል፡፡

ማስታወሻ

ከመጠይቅ ንኡስ አገባብ መካከል:-

ሀ. "ምንት" ብቻ በዐሥር መራሕያን ይዘረዘራል።

አንድ		ብዙ	
ምንት	ፍች	ምንት	ፍች
ምንትየ	= ምኔ	ምንትነ	= ምናችን
ምንትከ	= ምንህ	ምንትክሙ	= ምናችሁ
ምንትኪ	= ምንሽ	ምንትክን	= ምናችሁ
ምንቱ	= ምኑ	ምንቶሙ	= ምናቸው
ምንታ	= ምኗ	ምንቶን	= ምናቸው

ለ. ምንትና አይ ብቻ ከነጠላነት ወደ ብዙነት ይለወጣሉ።

አንድ		ብዙ	
ምንት	= ምን	ምንታት	= ምኖች
አይ	= ምን፣ማን	አይት	= ምኖች፣ማኖቹ

፪.፫.፪ ትእምርተ አንክሮ፣ ፍስሐና ሐዘን ንኡስ አገባብ ትእምርተ አንክሮ፣ ፍስሐና ሐዘን ንኡስ አገባብ:-

ጠባይ	ዓይነቱ	ፍች
ትእምርተ አንክሮ →	እፎ፣ አ	ምን፣ምንኛ፣እንዴት/ታ/አረግ
ትእምርተ ፍስሐና ሐዘን →	ዕንቋዕ	እንኳን፣እሰይ፣
ትእምርተ ሐዘን →	አሊ፣ሰይ፣የ፣እ	ወዮ፣ወየው፣ወዮታ፣ይብላኝ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ንኡስ አገባብ	ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
አ	እፎ	ተሰሰየ	እግዚእ	ሂታ ወተትን እንዴት ተመገብ
ን	እፎ	አምሰጥዎ	ጸድቃን	ጸድቃን ጠባቡን እንዴት አመለጡት
ከ	አ	ዕሙቅ	ብዕለ ጥበቡ	የጥበቡ ምላት ሰፋት ምን ጥልቅ ነው
ር	አ	መንክር	ልደተ አምላክ	የአምላክ ልደት ምን ድንቅ ነው
ፍስሐ	ዕንቋዕ	ርእህ	ንሐነ	እኛ ሕጻኑን እንኳን አየነው
ና	ዕንቋዕ	ተወልደ	መድሕን	መድሕን እሰይ ተወለደ
ሐዘን	ዕንቋዕ	ይቢሉኒ	ጸላእትየ	ጠላቶቼ እሰይ እሰይ ይሉኛል
ሀ	ዕንቋዕ	አሊ/የ/ ለነ		ወዮታ /ወዮ/ አለን /ይገባናል/
ለ	ዕንቋዕ	ሰይ/የ/ ልየ		ወዮታ፣ ሐዘን አለኝ /ይገባኛል/

በማለት መንገዱን ያሳያል።

እፎ ና የ፡-

እፎ፣ እፎ = እረግ፣ አረግ፣ እንዴት፣ እንዴት
 የ፣ የ፣ የ = ወየው፣ ወየው፣ ወየው
 እያለ በደጊመ ቃል ይገባል።

፪.፫.፫. ትእምርተ ጽዋዔ /ጥሪ/ ንኡስ አገባብ
 ትእምርተ ጽዋዔ /የጥሪ ምልክት/ ንኡስ አገባብ አ ነው።

ምሳሌ

ጠባዩ	ንኡስ አገባብ	ሰሚ ባለቤት	አሰሚ ማሰሪያ አንቀጽ	የአማርኛ ፍች
አክብሮ →	አ	እግዚአ	አድሕንሶ	አቤቱ አድና /አድን/
አፍቅሮ →	አ	ማርያም	ናፍቅረኪ	ማርያም ሆይ እንወድሻለን
አራጎርሆ →	አ	ወልደ ዳዊት	ተሣሃለኒ	የዳዊት ልጅ ሆይ ይቅር በለን
ምክር →	አ	ደቂቅየ	ተመሀሩ እምኔየ	ልጆቼ ሆይ ከኔ ተማሩ
ቡራኬ/ምርቃት/ →	አ	ወልድየ	ይዕቀብከ እግዚአብሔር	ልጅ ሆይ እግዚአብሔር ይጠብቅህ
ዘለፋ →	አ	ዐብዳን	ኢትሌብውኑ	በነፎች ሆይ አታስተውሉምን

የመሰለ ሁሉ ነው። በዚህ ምሳሌ ንኡስ መንገዱን ያሳያል።

"አ" በምስጢሩ /በውስጣዊ ጠባዩ/ የስም ቅጽል ነው።

፪.፫.፬. ትእምርተ እማሔ፣ አቤቱታ፣ እሽታና
 መልእክት ንኡስ አገባብ

የሰላምታ፣ የአቤቱታ፣ የእሽታና የመልእክት ምልክት ንኡስ አገባብ

ጠባዩ	ዓይነቱ	ፍች
ትእምርተ እማሔ	በሀ	ደስታ፣ ሰላም
ትእምርተ አቤቱታ	ነየ	እነሆኝ/አቤት/፣ አለሁኝ
ትእምርተ እሽታ	አሆ	እሽ፣ በጀ
ትእምርተ መልእክት	አ	ራብዕ ድምፅ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ጠባቂ	ንዑስ አገባብ	ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
እማሌ	በሀ	በልዋ	አንትሙ	ለቤተክርስቲያን	እናንተ ቤተክርስቲያንን ሰላም ላንቺ ይሁን በሷት
	በሀ	ኢትበልዎ	አንትሙ	ለዘኢየሱስ	እናንተ የማያምነውን ሰላም ላንተ ይሁን አትበሉት
እቤቱታ	ነየ	እስምዕ	አነ	ቃለከ	እነሆኝ እኔ ቃልህን እበማለሁ
	ነየ	እትፈኖ	አነ		አቤት እነሆኝ እኔ እላካለሁ
እሽታ	አሆ	በልዎ	አንትሙ	ለእግዚአብሔር	እግዚአብሔርን እሽ በጀ በሉት
	አሆ	አበልዎሙ	ሕዝብ	ለደቂቅ	ሕዝቡ ልጆችን እሽ በጀ አበጁቸው
መልእክት	አ	ተበላሉሙአ	አንተ	ለሕዝብ	አንተ ሕዝቡን ጠይቃቸው
	አ	ተመየሙአ	አንትሙ	ገቤየ	እናንተ ወደኔ ተመለሱ

ማለቱን ያሳያል።

፪፻፭. ትእምርተ አዎንታና አሉታ ንዑስ አገባብ

ጠባቂ	ዓይነቱ	ፍች
ትእምርተ አዎንታ	እወ	አዎን
ትእምርተ አሉታ	እንዳሊ፣ እንጋ	እንጃ
ትእምርተ አሉታ	ሐሰ	አይደለም፣ አይሁን
ትእምርተ አሉታ	ሰ	ግን፣ ና፣ ስ፣ ሳ፣ ማ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ንዑስ አገባብ	ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	የአማርኛ ፍች
እወ	እብለክሙ	አነ	እኔ አዎን እላችኋለሁ
እወ	ይኩን	ቃልክሙ	ቃላችሁ አዎን ይሁን
እንዳሊ	ይቤሉ	አሕዛብ	አሕዛብ እንጃ ይላሉ
እንጋ	የሐዩኑ	ወልድየ	ልጄ ይድናልን እንጃ
ሐሰ	ኢይዜኀር	አነ	እኔ አልጃርም፣ አይሁንብኝ

በማለት መንገዱን ያሳያል።

"ሰ" ከሌሎች ተለይቶ በሰዋሰው መድረሻ ይገባል።

ይህም፡-

ሰ = ግን፣ ሰ፣ ማ	ባለቤት	ማሰ.አን	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ሰ =	ማርያምስ	ሐርዮት	ሠናዩ	ማርያም ግን /ሰ፣ማ/በገውን መረጠች
ሰ =	እንክስ	ተገበሩ	ግብረ	እንግዲህስ /ማ/ ሥራን ሥሩ
ሰ =	አንተሰ	ጸላእከ	ግሳጽዩ	አንተ ግን /ሰ፣ማ/ ምክራን ጠላህ
ሰ = ና	ሕድግስ ዕበ	ተገበር	ጽድቀ	ሰንፍናን ተውና እውነትን አድርግ

የመሰለ መንገድ ሁሉ ነው።

፪.፫.፮ ትእምርተ ጊዜ ንኡስ አገባብ

ጠባዩ	ዓይነቱ	ፍች
ትእምርተ አሁንታ ጊዜ	ናሁ	አሁን
ትእምርተ አሁንታ ጊዜ	ዮም፣ ይእዜ	ዛሬ፣ አሁን፣ ዘንድሮ
ትእምርተ አሁንታ ጊዜ	እንከ	እንግዲህ፣ ከእንግዲህ ወዲህ
ትእምርተ ወትራዊ ጊዜ	ከመ፣ ዓለም	መቸ፣ መቸ፣ ዘወትር
ትእምርተ መጻኢ ጊዜ	ጌሰም፣ ሳኒታ	ነገ፣ ነገታ
ትእምርተ ሐላፊ ጊዜ	ትካት፣ ትማልም ቅድም	ድሮ፣ ቀድሞ፣ ጥንት

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ንኡስ አገባብ	ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
ናሁ	እሁብ	አነ	መንፈቀ ንዋይዩ	እኔ የገንዘቤን እኩሌታ አሁን እሰጣለሁ
ናሁ	አወጽእ	አነ	አጋንንተ	እኔ አጋንንትን አሁን አወጣለሁ
ዮም	እሁብ	አነ	ሕይወተ	እኔ ሕይወትን ዛሬ እሰጣለሁ
ዮም	ተወልደ	እግዚእ		ጌታ ዛሬ ተወለደ
ይእዜ	ኮንከሙ	አንትሙ	ሕዝቦ	እናንተ ዛሬ ወገኖቼን ሆናችሁ
እንከ	ፈንዎሙ	አንተ	ለሕዝብ	አንተ እንግዲህ ሕዝቡን አሰናብታቸው
ከመ	እሰምዕ	አነ	ዘንተ	እኔ ይህን መቸ መቸ እሰማለሁ
ጌሰም	ታገብኩ	አንትሙ	ወርቅዩ	ከርሞ እናንተ ወርቁን ትመልሱልኝላችሁ
ሳኒታ	ይመጽእ	ውእቱ		እሱ ነገ ይመጣል
ትካት	ዘንመ	ማዩ አይህ		የንፍር ውሃ ድሮ ዘንሞ ነበር
ትማልም	ፊነወከዎ	አነ	ለወልድዩ	እኔ ትላንትና ልጄን ልኬው ነበር

ማለቱን ያሳያል።

አገባብ በመድረሻና በመነሻ ሲወድቅበት

አገባቡ	ንኡስ አገባብ	ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
በመድረሻ	ናሁኪ	በጽሐ	ጊዜሁ		አሁን ጊዜው ደርሷል
	ዮምስ	አበርህ	አነ		ዛሬስ እኔ አበራላችኋለሁ
	ይእዜስ	ትሬእዩኒ	አንትሙ		አሁን ግን እናንተ ታዩኝላችሁ
በመነሻ	እንክስ	ገበር	አንተ	ዘትገብር	እንግዲህ እንተ የምታደርገውን አድርግ
	ወክመ	ውእቱ	እግዚእ		መቸ መቸ ጌታ ነው
	ለጌሰም	ኢትበሉ	አንትሙ		እናንተ ለነገ አትበሉ
	ወአመሳኒታ	ርእዮ	ዮሐንስ	ለኢየሱስ	በነገታውም ዮሐንስ ኢየሱስን አየው
	እምትካት	ሀለወት	ይእቲ		የች ከጥንት ጀምሮ ነበረች

በማለት መንገዱን ያሳያል።

፪፪.፭ ትእምርተ ጥርጣሬ፣ አማራጭና አብላጭ ንኡስ አገባብ

ጠባዩ	ዓይነቱ	ፍቺ
ትእምርተ ጥርጣሬ	ዮጊ	ምናልባት
ትእምርተ አማራጭ	አው፣ ሚመ	ወይ፣ ወይም፣ ወይስ
ትእምርተ አብላጭ	ጥቀ፣ ፈድፋድ	እጅግ፣ በእጅጉ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ንኡስ አገባብ	አገባቡ	የአማርኛ ፍቺ
ዮጊ አው ሚመ ጥቀ ፈድፋድ ጥቀ	ዮጊ ይመጽእ ዘይከብረከ ተሳዋጥ ዘንፈቅድ ለበዐል አው ዘንቡብ ለነዳያን ምንተ ንብሉ ለመድሐኒን እርዌ ገዳምኑ ወሚመ አንበሳ አዕቦዮ እግዚአብሔር ጥቀ ፈድፋድ ይትቀነዩ ለሙ ጥቀ ሰሎሞን ጥቀ አለብሰ	ምናልባት ካንተ ይልቅ የሚከብር ይመጣል ለበዐል የምንፈልገውን ወይም ለድሆች የምንሰጠውን ተወጃጅ መድኃኒታችንን ምን እንለዋለን የባረካ እርዌን ወይስ አንበሳ እግዚአብሔር እጅግ ከፍ ከፍ አድርጎታል በእጅጉ ይገዙላቸዋል ሰሎሞን እንኳ አለበሰም

በማለት መንገዱን ያሳያል።

፪፪.፮ ትእምርተ ጸጸት /ተምኔት/፣ መጠንና ቀስታ /ሥውር/ ንኡስ አገባብ

ጠባዩ	ዓይነቱ	ፍቺ
ትእምርተ - ጸጸት /ተምኔት/	እም	በ - ነበር
ትእምርተ - መጠን	ሕቅ፣ ንስቲት፣ ሕዳጥ	ጥቂት፣ በጥቂት
ትእምርተ - ቀስታ /ሥውር/	ጽሚተ /ጽመ/	ቀስ፣ በቀስታ፣ በሥውር

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ንኡስ አገባብ	አገባቡ	ፍቺ
እም = ጸጸት	እምሔሶ ለሰብእ ሶበ ይምሕር ነዳዩ	ለድኻ ቢራራ ለሰው በተሻለው ነበር
እም = ጸጸት	እምሐየሶ ለሙእቱ ብእሲ ሶበ ኢተፈጥረ	ለዚያ ሰው ባልተፈጠረ በተሻለው ነበር
እም = ተምኔት	እዕይንቲከሙ መሊሐከሙ እምወሀብከሙኒ	አይኖቻችሁን መዛችሁ በሰጣችሁኝ ነበር
ሕቅ = ጥቂት	ሕቅ አሕጸጽኮ እመላእክቲከ	ከአለቆችህ ጥቂት አላነሰከው
ንስቲት = ጥቂት	ንስቲት ይእቲ ልባን	እንደበት ትንሽ ናት
ሕዳጥ = ጥቂት	ሕዳጥ የአክል	ጥቂት ይበቃል
ድሚተ = በቀስታ	ሐተቶ ዲላጦሰ ለኢየሱስ ጽሚተ	ዲላጦስ ኢየሱስን በቀስታ መረመረው
ድሚተ = በሥውር	ቀተሎ ሐጥእ ለንጹህ ጽሚተ	ሐጢአተኝ ንጹሁን በሥውር ገደለው
ጽመ = ቀስታ	ተናገር ጽድቅ ጽመ	ዝም ብለህ እውነትን ተናገር

ንስቲትና ሕዳጥ ተለይተው ተገብሮና ገቢር ቅጽል ይሆናሉ።

ጠባይ	ንኡስ አገባብ	ተሳቢ ሰዋሰው	ማሰሪያ አንቀጽ	ተሳቢ	የአማርኛ ፍቺ
ተገብሮ ቅጽል →	ንስቲት ሕብስት ሕዳጥ	ሕብስት ዓላ	ታጸግቦ ብኝ	ለርሐብ	ትንሽ እንጀራ ረሀብተኛን ታጠግላች
ገቢር ቅጽል →	ንስቲት ሕብስት ሕዳጥ	ንብረ መዋዕለ ሀሉኩ	ጊብረ ሊት ምስሌክሙ	ሊት	ትንሽ ዳቦ ጋግራልኝ ጥቂት ቀን ከናንተ ጋር ኖራለሁ

በማለት መንገዱን ያሳያል።

፪.፫.፱. ልዩ፣ ልዩ ጠባይ ያለው ንኡስ አገባብ "ወ"

ንኡስ አገባብ	ጠባይ	አገባቡ	አማርኛ ፍቺ
ወ = ና	አጫፋሪ	ተፈነዉ ሚካኤል ወገብርኤል	ሚካኤልና ገብርኤል ተላኩ
ወ = ና	አጫፋሪ	ዐደዉ ባሕረ ሙሴ ወእስራኤል	ሙሴና እስራኤል ባሕርን ተሻገሩ
ወ = ና	አጫፋሪ	አዳም ወሒዋን ወረቡ ገነተ	አዳምና ሒዋን ገነተን ወረቡ
ወ = ና	አጫፋሪ	ሐር ወአፍትን ርእሰክ ለካህን	ሂድና ራሰህን ለካህን እስመርምር
ወ = ናም		ተጸውሁ ጴጥሮስ ወያዕቆብ ወዮሐንስ	ጴጥሮስና ያዕቆብ ዮሐንስም ተጠሩ
ወ = ም	ደጋሚ	ዮሐንስ ወያዕቆብ ሐደጉ አባሆሙ	ዮሐንስና ያዕቆብ አባታቸውን ተዉ
		ወገደፉ መላገሪሆሙ ወተለውዎ	መረቦቻቸውንም ጣሉ። ጌታቸውንም
		ለእገዚአሙ	ተከተሉ።
ወ = ም	ውጥን	እኤምሐክሙ አነ	እኔ በላም እላችኋለሁ።
	ዉራሽ	ወማርቆስ ወልድዮ	ልጄ ማርቆስም
»	»	አድለቀልቃ ለሰማይ	ለሰማይን አናውጃታለሁ
»	»	ወለምድር	ምድርንም /አናውጃታል/
»	»	ወለባሕር	ባሕርንም /አናውጃታል/
»	»	ወለየብስ	ደረቅንም /አናውጃታል/
»	»	መጽአ ብእሲ ወብእሲቱ	በውየው ወጣ፣ ሚስቱም
ወ = ስ	አጽንዖት	አይቴ አሐውር ወአይቴ እጉይይ	ወዴት እሄዳለሁ ወዴትስ እሸሻለሁ
ወ = ጊዜ		ወጸቢሐ ተማከሩ ሊቃነ ካህናት	በነጋ ጊዜ የካህናት አለቆች ተማከሩ
ወ = ጓላ		ወመዊቶ ሂሮድስ መጽኡ መሰገላን	ሂሮድስ ከሞተ በኋላ ሰብአ ሰገል መጡ
ወ = ል		ስምዐኒ ሕዝብየ ወእንግርክ	ወገኔ ስማኝ ልንገርህ
ወ = ከ		ተሰቦተ አውራሐ ወሐምስተ ዕለተ	ዘጠኝ ወር ካምስት ቀን በማሕጸኛ
		ተጸውረ በከርሳ	ተጸነሰ
ወ = ገን		ያዕቆብህ አፍቀርኩ	ያዕቆብን ወደድሁ
		ወኢላውህ ጸላእኩ	ኢላውን ገን ጠላሁ
ወ = ቸልታ		ትጽርሕ ወትብል የአምር እግዚአብሔር	እግዚአብሔር ያውቃል ብላ ጮሽች
ወ = ላ		ወኢያውዐያ እሳተ መለኮቱ	የመለኮቱ እሳት ሳያቃጥላት
ወ = እንጂ		ዓይን በሙ ወኢይሬአዩ	ዓይን አላቸው አያዩም እንጂ

ማስታወሻ

ሀ. ወ ውጥን ጨራሽ ሆኖ የገባበት ምክንያት

"እኤምሐክሙ" የሚለውን ውጥን/ጅምር/ አንቀጽ ይኤምሐክሙ

"አድለቀልቃ" " " " " አድለቀልቃ

"መጽአ" " " " " መጽአት

በማለት የተቋረጠውን አንቀጽ ሙሉ የሚያደርግ ስለሆነ ነው።

ለ. ወ፣ ሂ፣ ኒ፣ ምስጢር ከፋይ ይሆናሉ።

ይህም፡- ኤልያስ ለጌመ ሰማየ

ወያዕቆብ ርእየ ሰዋሰወ

ያዕቆብሂ/ኒ/ " " እንደማለት ነው።

ሐ. ሶ፣ ኬ፣ የተባሉት ንዑሳን አገባባት ሂ፣ ኒ በገቡበት መንገድ ገብተው፣ አጋናኝ አጉላማሽ ይሆናሉ።

፪.፫.፲ እስኩ፣ አዲ፣ ጓ፣ እስመ፣ ቅድመ፣ ሂ፣ ኒ

ንዑስ አገባብ	አገባቡ	የአማርኛ ፍች
እስኩ = እስኪ	እስኩ ንግረኒ ምንትኑ ዝ ነገር	ይህ ነገር ምንድን ነው እስኪ ንግረኝ
አዲ = ዳግመኛ፣ ም	እስኩ ኩነኒ ሰማዕተ ለሊከ	እንተ ራሱ እስኪ ምስክር ሁንብኝ
አዲ = ገና	አዲ ናቂርብ ለከ ዘንተ	ዳግመኛ ይህን እናቀርብላለን
ጓ = እኮ	አዲ ኢበጽሐ ጊዜየ	ጊዜዬ ገና አልደረሰም
እስመ = እኮ	ከለባትኒ ጓይበልዑ እምፍርፋራት	ውሾችም እኮ ከፍርፋሪዎች ይበላሉ
እስመ = እኮ	እስመ ነግለናክሙ አስተብቋዕያን	ወደ እግዚአብሔር ማላጆች አድርገን
እስመ = እኮ	ለጎበ እግዚአብሔር	ተቀብለናችኋል እኮን
ቅድመ = ሳ	እስመ እሳት ትነድድ እመዓትየ	ከመዓቲ የተነሣ እሳት ትነዳለች እኮን
ቅድመ = ሳ	እምቅድመ ይትወለድ አብርሃም	አብርሃም ሳይወለድ እኔ ነበርሁ
ሂ = ም	ሀሉኩ አነ	
ኒ = ም	እመሂ በባሕር ወእመሂ በቀላያት	በባሕርም ቢሆን በጥልቁም ቢሆን
ኒ = ም	ሙሴኒ ርእየ ወተናገራ	ሙሴም አይቶ ተናገረላት

እያለ ንዑስ አገባቡን /እስካኩን/ ያሳያል።

፫. ደቂቅ አገባብ

፫.፩. ስያሜ ቃሉ

በስም ላይ ወድቆ ሰዋሰውን የሚያሳካ /የሚያይዝ/፤ ዓረፍተ ነገርን የሚያስማማ ብትን ነባር ሰዋሰው "ደቂቅ አገባብ" ይባላል። ደቂቅ አገባብ ማለት ደቃቃ አሰካክ /አያያዝ/፤ ማለት ነው። ለቅርጽ ፊደሉ ተሰጥቶ ሲፈታ ደቃቃ ማሳኪያ /ማያያዝ/፤ ደቃቃ የዓረፍተ ነገር ማስማማያ ማለት ነው።

፫.፪. ምክንያተ ስያሜው

ደቂቅ አገባብ "ደቂቅ" የተባለበት ምክንያት በአንቀጽ ላይ ስለማይወድቅ፤ የአንቀጽን ማሠራያነት ስለማያስቀር ነው።

አገባብ የተባለበትም ምክንያት በስም ላይ እየወደቀ ሰዋሰውን ስለሚያሳካ /ስለሚያያይዝ/፤ ዓረፍተ ነገርን ስለሚያስማማ ነው።

፫.፫. አገባቡ

፫.፫.፩ ትእምርተ ላዕል ወታሕት /ላይና ታች/ ደቂቅ አገባብ

ጠባዩ	ዓይነቱ	ፍቺ
ማ	ላዕል	በ - ላይ፣ በላይ፣ ስለ
ን	ላይ	» » »
ጸ /ማመልከቻ/	ዲበ	» » »
ሪ /አመልካች/	ታች { ታሕተ	ከ - ታች በታች
ያ	ታች { መትሕተ	» » »

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ሀ. አገባብ ሳይወድቅበት

ደቂቅ አገባብ	አገባቡ	የእማርኝ ፍቺ
ላዕል = በ - ላይ	ኢትድይ እዲከ ላዕል ወልድከ	በልጅህ ላይ እጅህን አታኑር
» = » »	ወይትነሥኡ ውለድ ላዕል እዝማዲሆሙ	ልጆች በዘመዶቻቸው ላይ ይነሣሉ
ላዕል = ስለ	ወኮነ ዝናም ላዕል ምድር	ዝናም በምድር ላይ ዘነመ
መልዕልተ = በ - ላይ	ጸልዩ ላዕሊዩ	ስለኔ ጸልዩ
ዲበ = በ - ላይ	ወተለዐለ ማይ መልዕልተ ምድር	ውሃ በምድር ላይ ከፍ ከፍ አለ
ታሕተ = ከ - ታች	ወዐርጉ ሐዋርያት መልዕልተ ሐመር	ሐዋርያት በመርከብ ላይ ወጡ
መትሕተ = ከ - በታች	መልአ ዐመፃ ዲበ ምድር	ዐመፅ በምድር ላይ መላ
	ወአዕረገ ቁርባን ዲበ ምሥዋዕ	ቁርባንን በመሠዊያ ላይ አቀረበ
	ኢይደልወኒ ከመ አንተ ትባእ ታሕተ	አንተ እኔ ከሠራሁት ቤት
	ጠፈረ ቤትዮ	በታች ልትገባ አይገባህም
	ወእደመለስ ኩሉ ዘሥጋ ዘሀሉ መትሕተ	ከሰማይ በታች ያለውን ሥጋዊ
	ሰማይ	ሁሉ እደመሰላለሁ

ሊ. አገጣብ ሲወድቅበት

ደቂቅ አገጣብ	አገጣብ	የአማርኛ ፍቺ
በ + ላዕለ	አሐዱ አሐዱ ይላለቅ በላዕለ ካልኩ	አንዳንድ በጓደኛው ላይ ይዘገባል
በ + መልዕልተ	ርዕደ ወድንጉጽ ኩን በመልዕልተ ምድር	በምድር ላይ የተገኘው ተሳታፊ
በ + ታሕተ	ርኢኩከ በታሕተ ዕፀ በለስ	የደንገፍህ ሁን ከዕፀ በለስ በታች አይቼህለሁ

ማለቱን ያሳያል።

በዐሥር መራሕያን ሲዘረዘር

ላዕለ	መልዕልተ	ዲበ	ታሕተ	መትሕተ
ላዕሌየ	መልዕልቴየ	ዲቤየ	ታሕቴየ	መትሕቴየ
ላዕሌነ	መልዕልቴነ	ዲቤነ	ታሕቴነ	መትሕቴነ
ላዕሌከ	መልዕልቴከ	ዲቤከ	ታሕቴከ	መትሕቴከ
ላዕሌከሙ	መልዕልቴከሙ	ዲቤከሙ	ታሕቴከሙ	መትሕቴከሙ
ላዕሌኪ	መልዕልቴኪ	ዲቤኪ	ታሕቴኪ	መትሕቴኪ
ላዕሌከን	መልዕልቴከን	ዲቤከን	ታሕቴከን	መትሕቴከን
ላዕሌሁ	መልዕልቴሁ	ዲቤሁ	ታሕቴሁ	መትሕቴሁ
ላዕሌሆሙ	መልዕልቴሆሙ	ዲቤሆሙ	ታሕቴሆሙ	መትሕቴሆሙ
ላዕሌሃ	መልዕልቴሃ	ዲቤሃ	ታሕቴሃ	መትሕቴሃ
ላዕሌሆን	መልዕልቴሆን	ዲቤሆን	ታሕቴሆን	መትሕቴሆን

ይላል።

፫፻፪. ትእምርተ ማዕከልና ውስጥ ደቂቅ አገጣብ

ጠባዩ	ዓይነቱ	ፍቺ
ማንጸሪያ /አመልካች/	ማዕከለ ውስተ ውሳጤ	መካከል፣ በ - መካከል ውስጥ፣ መካከል፣ በ፣ ወደ »

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ሀ. አገጣብ ሳይወድቅበት ሲገባ

ደቂቅ አገጣብ	አገጣብ	የአማርኛ ፍቺ
ማእከለ = በ - መካከል	ቆመ ማእከለ ባሕር	በባሕር መካከል ቆመ
ውስተ = በ/ከ/ ውስጥ	ማእከለ ክልሉ ፈያት ተሰቅለ ወትበውእ አንተ ውስተ ታቦት ውስተ እዝነ ዐብድ አልቦ ዘትነግር	በሁለት ሽፍቶች መካከል ተሰቅለ አንተ ወደ መርከብ ትገባለህ በሰነፍ ጆሮ ውስጥ የምትናገረው ነገር አይኑር
ውስተ = በ - መካከል	ውስተ ቤተ መቅደስ ነበርኪ	በቤተ መቅደስ ውስጥ ተቀመጥሽ
ውስተ = በ	ውስተ በድው አሐድኅሙ ለሕዝብየ	በምድረ በዳ መካከል ሕዝቤን እተዋቸዋለሁ
ውስተ = ወደ	ወወጽአ ሰሙዐተ ገሩ ውስተ ኩላ ሶርያ	የተአምራቱ ነገር/ዝና/ በመላዋ ሶሪያ ተሰማ
ውስተ = ወደ	ወመጸእኩ ውስተ ዓለም	ወደ ዓለም መጥቻለሁ
ውሳጤ = በ - ውስጥ	ጥዩ ውስተ ካልእታ ወኢትሕብኩ አራዊተ ውሳጤ ግብ	ወደ ሁለተኛዋ ሽሹ አራዊቶች በጉድጓድ ውስጥ አትሸፈኑ

ለ. አገባብ ሲወድቅበት

ደቂቅ አገባብ	አገባብ	የአማርኛ ፍቺ
በ + ማእከለ	በማእከለ ክልሉ እንሰሳ ርዲኩክ	በሁለት እንሰሰች መካከል አየሁህ
በ + ውስተ	ላሕጢ በውስተ አድባር	በተራሮች ላይ ሙሾ አሟሹ/አልቅሱ/
እም + ውስተ	ወብክዩ በውስተ ፍና	በመንገድም መካከል አልቅሱ
እም + ውሳጢ	አውጽእ ሠርዌ እም ውስተ ዓይንክ	ምስሶውን ከዓይንህ አውጣ
	ወቦሉ ደቂቁ እም ውሳጢ ታቦት	ልጆቹ ከታቦት ውስጥ ገቡ

ማለቱን ያሳያል።

ሐ. በዐሥር መራሕያን ሲዘረዘር

ማእከለ	ውሳተ	ውሳጢ
ማእከሌየ	ውስቴትየ	ውሳጢየ
ማእከሌነ	ውስቴትነ	ውሳጢነ
ማእከሌከ	ውስቴትከ	ውሳጢከ
ማእከሌክሙ	ውስቴትክሙ	ውሳጢክሙ
ማእከሌኪ	ውስቴትኪ	ውሳጢኪ
ማእከሌክን	ውስቴትክን	ውሳጢክን
ማእከሌሁ	ውስቴቱ	ውሳጢሁ
ማእከሌሆሙ	ውስቴቶሙ	ውሳጢሆሙ
ማእከሌሃ	ውስቴታ	ውሳጢሃ
ማእከሌሆን	ውስቴቶን	ውሳጢሆን

እያለ ደቂቅ መንገዱን ያሳያል።

፫፻፫. ትእምርተ መነሻ፣ መገሰገሻና መድረሻ ደቂቅ አገባብ

ጠባይ	ዓይነቱ	ፍቺ
መነሻ	እም	ከ፣ ካ፣ ክ፣ በገ፣ ከፊል፣ ይልቅ የተነሣ
መገሰገሻ	ገበ፣ መንገል፣ ለ፣ እንተ	ወደ
መድረሻ	እስከ	እስከ - ድረስ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ሀ. አገባብ ሳይወድቅበት ሲገባ

ደቂቅ አገባብ	አገባቡ	የአማርኛ ፍች
እም = ከ	ወእንዘ የሐልፍ እምሆር ርእየ ብእሴ	ከዚያ አልፎ ሲሄድ ሰውን አየ
» = »	እግሐስ እገሪከ እምፍኖት እኪት አሜሃ መጽአ እግዚእ ኢየሱስ እምገሊላ	እግርህን ከከፋ መንገድ አርቅ በዚያ ጊዜ ጌታ ኢየሱስ ከገሊላ መጣ
እም = ካ	አውጽእዎ እደው እምሀገር	ወንዶች ካገር አስወጡት
እም = ከ	እምትደቅ አሐቲ ቃል	አንዲት ቃል ከትወድቅ
እም = ቦዝ	አንሥአ ለነ ቀርነ መድሐኒትነ እምቤተ ዳዊት - ገብሩ	ከእገልጋዬ ከዳዊት ወገን ተወልዶ የድህነታችንን ሥልጣን አነሣልን
» = »	ወእም ይእቲ ሰዓት አሐዘ እግዚእ ኢየሱስ ይሰብክ	ከዚያች ሰዓት ጀምሮ ጌታ ኢየሱስ ይሰብክ ጀመር
እም = ከፊል	ወረከበ ብእሴ እምሰብእ ኢትዮጵያ ወእም እንሰሳ ዘንጽህ አብእ	ከኢትዮጵያ በፆች ሰውን አገኘ ከእንሰሳም ንጹህ የሆነውን አስገባ
ገበ = ወደ	ወወረዱ ገበ ማይ ወሐረ ኢየሱስ እምገሊላ ገበ ዮሐንስ	ወደ ውሃ ወረዱ ኢየሱስ ከገሊላ ወደ ዮሐንስ ሄደ
መንገል = ወደ	እንቃዕደወ ኢልያስ ገበ ሰማይ	ኢልያስ ወደ ሰማይ እንጋጠጠ
» = »	ወሐሩ ሰብእ ዓይን መንገል ረአብ	ሰላዮቹ ወደ ረአብ ሄዱ
ለ = ወደ	ወኮነ ዐጽመ ያዕቆብ እምግብፅ ለከነአን	የያዕቆብ ዐጽም ከግብፅ ወደ ከነአን ተወሰደ
እንተ = ወደ	ደይ እዴከ እንተ ሰቀረት	እጅህን ወደ ቀዳዳ አስገባ
እስከ = እስከ	ወእስከ እጽፈዓለም በጽሐ ነቢዮሙ ሀለወኪ እስከ ሲኦል ትረዲ እምዮርዳኖስ እስከ ባሕር ዓቢይ ወእም ሐሲቦን እስከ አራቦት	ነገራቸው እስከ ዓለም ዳርቻ ድረስ እስከ ሲኦል ድረስ ልትወርዷ አለብኸ ከዮርዳኖስ እስከ ታላቁ ባሕር ድረስ ከሐሲቦንም እስከ አራቦት ድረስ

በማለት ደቂቅ መንገዱን ያሳያል።

እምነት	ገቢ	መንገል	እስከ
እምኔዋ	ገቢዋ	መንገሌዋ	እስከኔዋ
እምኔነ	ገቢነ	መንገሌነ	እስከኔነ
እምኔከ	ገቢከ	መንገሌከ	እስከኔከ
እምኔክሙ	ገቢክሙ	መንገሌክሙ	እስከኔክሙ
እምኔኪ	ገቢኪ	መንገሌኪ	እስከኔኪ
እምኔክን	ገቢክን	መንገሌክን	እስከኔክን
እምኔሁ	ገቢሁ	መንገሌሁ	እስከኔሁ
እምኔሆሙ	ገቢሆሙ	መንገሌሆሙ	እስከኔሆሙ
እምኔሃ	ገቢሃ	መንገሌሃ	እስከኔሃ
እምኔሆን	ገቢሆን	መንገሌሆን	እስከኔሆን

ብሎ መዘርዘሩን ያሳያል።

፫፫፬. ማድረጊያ አቀባይ፣ /ተጠቃሽ/፣ አጫፋሪና አነጻጽሪ ደቂቅ አገባብ

ጠባዩ	ዓይነቱ	ፍቺ
ማድረጊያ፣ አነጻጽሪና መገሰገሻ	በ	በቁም ቀሪ፣ ለ፣ ን፣ እንደ፣ ወደ፣ ጊዜ፣ ጋራ፣ በዝ/ቸልታ/
ዐ/ነገር አቀባይ፣ ተሳቢና አናባቢ አጋሪ፣ አነጻጽሪና፣ አጫፋሪ	ለ ምስለ	በቁም ቀሪ/ለ/፣ ን፣ ስለ፣ አቀብሎ ሸሸ ጋራ፣ እንደ፣ ና፣ ከ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ደቂቅ አገባብ	አገባቡ	ፍቺ
በ = በ /በቁም ቀሪ/	ኢይከብር ነቢይ በሀገሩ ወመሐለ ሙሴ በይሉት ዕለት አውየውት ሶስና በዓቢይ ቃል ወተናጸሩ ገጸ በገጸ	ነቢይ በሀገሩ አይከብርም ሙሴ በዚያች ቀን ማለ ሶስና በታላቅ ድምፅ እሪ አለች ፊት ለፊት ተያዩ
በ = ለ	ኢይሰምር በአቁያጸ ብእሲ ወርእየት ዓይንዋ በጸላትዋ	የወንድን ጠንቻ አይወድም ዓይኔ ጠላቶቿን አየች
በ = ን	ጽድቅ በወልታ የወደደከ ወመንፈሰከ ቅዱስ ይምርሐኒ	ጽድቅ እንደ ጋሻ ይከብሃል መንፈሰ ቅዱስ ወደ እውነት ሀገር
በ = እንደ	በምድረ ጽድቅ	ይምራኝ
በ = ወደ	በመንደቢዋ ተዘከርኩክ እግዚአ	እቤቱ በመከራዋ ጊዜ አስታወሰኩህ
በ = ጊዜ	እግዚአብሔር ይመጽእ	እግዚአብሔር ከአእፋቱ ቅዱሳኑ
በ = ጋራ	በአእፋፊሁ ቅዱሳን	ጋር ይመጣል
በ = በዝ	መሆኑን ሐዋርያት በዘብደው ጠሊ	ሐዋርያት የፍጥረት ለምድ ለብሰው አስተማሩን
በ = ከ	መኑ ይትግረዋ ለእግዚአብሔር በደመናት	ከደመናት እግዚአብሔርን ማን ይተካከለዋል

ለ = ለ/በቁም ቀሪ	ጻድቅ ለዓለም ኢያንቀለቅል	ጻድቅ ለዘላለም አይኖወጽም
ለ = ን	ኃይል ፍትንት ትዘልፎም ለዐብዳን	የተፈተነች ኃይል ሰነፎችን ትዘልፋቸዋለች
ለ = ስለ	ኢትጵሊ ለዝንቱ ሕዝብ	በለዚህ ሕዝብ አትጽልይ
ለ = የ	ጥበቡ ለብእሲ ትወልድ አእምሮ	የሰውየው ጥበብ እውቀትን ታፈላቃለች
ለ = አዳማቂ	ለእመ እግዚአብሔር አምላክ ኪያሁ አምልኩ	እግዚአብሔር አምላክ ከሆነ እሱን አምልኩ
ለ = አቀብሎ ሸሸ	ለታብቁል ምድር ሐመልማለ ሳዕር	ምድር የሳር ልምላሜን ታብቅል
ምስለ = ጋራ	ዝንቱ ይመውት ምስለ ዐብዳን	ይህ ከሰነፎች ጋራ ይሞታል
ምስለ = እንደ	አበስን ምስለ አበዊን	እንደአባቶቻችን በደልን
ምስለ = ና	ከንቶ ይትናገሩ አሐዱ ምስለ ካልኡ	አንዱና ሁለተኛው ከንቱን ነገር ይነጋገራሉ
ምስለ = ከ	ኢትትሐደግ ብእሲት ምስለ ብእሲሃ	ሴት ከባሏ አትፋታ

በማለት ደቂቅ መንገዱን ያሳያል።

በዐሥር መራሕያን ሲዘረዘር

በ	ለ	ምስለ
ብየ - በኔ	ልየ/ሊተ/	ምስሌየ
ብነ - በኛ	ለነ	ምስሌነ
ብከ - በአንተ	ለከ	ምስሌከ
ብክሙ - በእናንተ	ለክሙ	ምስሌክሙ
ብኪ - በአንቺ	ለኪ	ምስሌኪ
ብክን - በእናንቺ	ለክን	ምስሌክን
ቦቱ - በእሱ	ለቦቱ	ምስሌሁ
ቦሙ - በእነሱ	ለቦቶሙ/ለቦሙ/	ምስሌሆሙ
ባቲ - በእሷ	ላቲ/ላ/	ምስሌሃ
ቦቶን - በእነሷ	ለቦቶን/ለቦን/	ምስሌሆን

ይላል።

- ብየ = አለኝ፣ ኖረኝ፣ ይኖረኛል፣ ይኑረኝ
- ልየ/ሊተ/ = አለኝ፣ ኖረኝ/ነበረኝ/፣ ይኖረኛል፣ ይኑረኝ
ተብሎ የሚፈታው አፈታት በነባር አንቀጽነቱ ሲገባ ነው።

ለ፣ በ ና ዘ እየራሳቸው ተደራርበው ሲገቡ ፫፻፴

ለ፣ በ ና ዘ እየራሳቸው ተደራርበው በመግባት አንድ አገባብ ይሆናሉ።

እነዚህም፡-

ደቂቅ አገባብ	ሲደራረቡ	አንድ አገባብ ሲሆኑ	ፍቻቸው
ለ	ለ + ለ	ለለ	ለየ
በ	በ + በ	በበ	በየ
ዘ	ዘ + ዘ	ዘዘ	እየ

በለው ይደራረባሉ።

ምሳሌ

ደቂቅ አገባብ	አገባቡ	የአማርኛ ፍቺ
ለለ	ወሀቦሙ አስቦሙ ለለ አሐዱ ወኸሉ ይሔሊ ለለ ርእሱ	ለያንዳንዱ ዋጋቸውን ሰጣቸው ሁሉም ለየራሱ ያስባል
በበ	በበ መክፈልቶሙ ተዋረሱ ወወሀቦሙ ሙሴ በበመክፈልቶሙ	በየዕድላቸው ወረሱ /ተካፈሉ/ ሙሴ በየዕድላቸው ሰጣቸው
ዘዘ	ወኸሉ ዘዘዚአሁ ውእቱ	ሁሉም እየራሱ ነው

በማለት መንገዳቸውን ያሳያሉ።

አጋሪ /ተደራራጊ/ ደቂቅ አገባብ

የብዙ /ብዙ + ብዙ/ ቁጥሮች እርስ በርስ ሕብረትንና ተደራራጊነትን የሚያመለክት /የሚያስረዳ/ ደቂቅ አገባብ "በበይናት = እርስ በርስ" ይባላል። ይህም በብዙ ቁጥር ብቻ ይገባል።

ምሳሌ

አገባቡ	የአማርኛ ፍቺ
ስቱፋን ንሕነ በበይናቲነ ተበሃሉ ሕዝብ በበይናቲሆሙ ተፋቀሩ በበይናቲክሙ	እኛ እርስ በርሳችን አንድ ነን ሕዝብ እርስ በርሳቸው ተባባሉ እርስ በርሳችሁ ተዋደዱ

ማለቱን ያሳያል።

በአምስቱ መራሕያን ሲዘረዘር

በበይናቲነ	እርስ በርሳችን
በበይናቲክሙ	እርስ በርሳችሁ
በበይናቲክን	» »
በበይናቲሆሙ	እርስ በርሳቸው
በበይናቲሆን	» »

ይላል።

፫፻፮. ትእምርተ ቤዛነት፣ ምትክነትና መማጸን ደቂቅ አገባብ

ጠባዩ	ዓይነቱ	ፍቺ
ቤዛነት /ለውጥ/ የሚያመለክት	ቤዛ	ስለ - ቤዛ
ምትክነትን »	ተክለ	ስለ/በ/ - ምትክ
ልመናን /መማጸንን/ »	በእንተ	ስለ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ደቂቅ አገባብ	አገባብ	የአማርኛ ፍቺ
ቤዛ = ስለ - ቤዛ	ቤዛ አገግጧል ይሄው ነፍሱ	ሰውነቱን ስለበገቱ ቤዛ ይለማል
» - » - »	ቤዛ ይስሐቅ ተሦክ በግዕ	ስለ ይስሐቅ ቤዛ በግ ተለዋ
ተክለ=ስለ/በ/ ምትክ	ተክለ አቤል ተወልደ ሴት	በአቤል ምትክ ሴት ተወለደ
» - » - »	ተክለ ይሁዳ ተወደመ ማትያስ	በይሁዳ ምትክ ማትያስ ተሾመ
በእንተ = ስለ	በእንተ አብርሃም ፍቁርክ	ስለወዳጅህ አብርሃም ቃል
» = »	ተዘከር ኪዳነክ	ኪዳንህን አስብ
	በእንተ ማርያም ወላዲትክ	ስለ ወላጆችህ ማርያም ዘወትር
	ርድክን ወትረ	እርዳን

በማለት ደቂቅ መንገዱን ያሳያል።

በዐሥር መራሕያን ሲዘረዘር

ቤዛ	ተክለ	በእንተ
ቤዛየ	ተክልየ	በእንተኦየ
ቤዛነ	ተክልነ	በእንተኦነ
ቤዛከ	ተክልከ	በእንተኦከ
ቤዛክሙ	ተክልክሙ	በእንተኦክሙ
ቤዛኪ	ተክልኪ	በእንተኦኪ
ቤዛክን	ተክልክን	በእንተኦክን
ቤዛሁ	ተክሉ	በእንተኦሁ
ቤዛሆሙ	ተክሉሙ	በእንተኦሆሙ
ቤዛሃ	ተክላ	በእንተኦሃ
ቤዛሆን	ተክሎን	በእንተኦሆን

፫.፫.፮. ትእምርተ ጊዜና ቦታ ደቂቅ አገባብ

ጠባዩ	ዓይነቱ	ፍቺ
የጊዜ ማንጸሪያ /አመልካች/	ጊዜ ዓለም ቅድመ፣አቅዲሙ	በ - ጊዜ ዘለዓለም፣ ዘወትር ቀድሞ፣ አስቀድሞ ፊት፣ ለፊት አውራጃ
የቦታ ማንጸሪያ /አመልካች/	አድያም፣ ደወል ብሔር ዝዋ ሀዋ አፍኦ ከሃ ለፊ	ሀገር፣ ከፍል፣ ንጋት በዚህ፣ ከዚህ በዚያ፣ ከዚያ ውጪ፣ በውጪ ወዲያ፣ ወደዚያ ወዲህ፣ ወዲያ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ደቂቅ አገባብ	አገባቡ	የአማርኛ ፍቺ
ጊዜ	ወሐር ጊዜ ቀትር ፍኖተ በድው	በቀትር ጊዜ ወደ ምድረ በዳ መንገድ ሂድ
» ዓለም	ጊዜ በድስቱ በዓት በቀልዎ ለኢየሱስ ወጽድቁስ ለእግዚአብሔር ይሄሉ ለዓለ	በበድስት በዓት ጊዜ ኢየሱስን በቀሉት የእግዚአብሔር ፍርድ ግን ለዘለዓለም ይኖራል
አቅዲሙ	አቅዲሙ ነገረ በእሪት	አስቀድሞ በእሪት ነገረ
አድያም	የደ ዮሐንስ አድያም ዮርዳኖስ	ዮሐንስ የዮርዳኖስን አውራጃ ዞረ
ደወል	ወበጽሐ እግዚእ ኢየሱስ ደወለ ቂሳሪያ	ጌታ ኢየሱስ ከቂሳሪያ አውራጃ ደረሰ
ብሔር	ገዳም ውእቱ ብሔር	ሀገሩ/ቦታው/ በረሀ ነው
»	ነግሀ ውእቱ ብሔሩ	ለዓቱ ማለዳ ነው
»	ብሔረ እሪት	የእሪት ክፍሎች
ዝዋ	ንንበር ዝዋ ወንግበር ሠለስተ ማሕደረ	ከዚህ አንቀመጥ ሦስት ማደሪያዎችንም እንሥራ
ሀዋ	ወነበሩ የዐቅብዎ ሀዋ	በዚያ ይጠብቁት ነበር
»	ሀዋ ንበግድ ኩልነ	ሁላችን በዚያ እንበደዳለን
አፍኦ	አውጽአሙ አፍኦ እስከ ቢታንያ	እስከ ቢታንያ ድረስ
ከሃ	አሐውር ከሃ ወእጼሊ	ወደ ውጪ አወጣቸው
ለፊ	ወነጸረ ሙሴ ለፊ ወለፊ	ወደዚያ ሄጄ እጽልያለሁ ሙሴ ወዲያ ወዲህ ተመለከተ

ማለቱን ያሳያል።

፫፻፴፫

አገባብ በመነሻ ሲወድቅባቸው

እም + ጊዜ	እምጊዜ ልደቱ እስከ ጊዜ ዕርገቱ	ከልደቱ ጊዜ እስከ ዕርገቱ ጊዜ
እም + ዓለም	እምዓለም ወእስከ ለዓለም	ከዘለዓለም እስከ ዘለዓለም
በ + ቅድመ	በቅድመው መሥራታ ወኢልያስ	በኢልያስና በሙሉ ፊት ገለጥኩህ
እስከ + አድያም	እንሰሰው እግዚእ ኢየሱስ ውስተ	ጌታ ኢየሱስ በገሊላ መካከል
ገብ + ብሔር	ተፈነወ ጳውሎስ ገብ ብሔረ አሕዛብ	እስከ እውራሻዎቹ ድረስ ተመላለሰ
በ + ሀያ	በሀያ እገብር ፋሲካ	ጳውሎስ ወደ አሕዛብ አገር ተላከ
መንገል + አፍኦ	ወጽኦ ብእሲሁ መንገል አፍኦ ሀገር	በዚያ ፋሲካን አከብራለሁ
እምነ + ከሃ	ብእሲ ዘመጽኦ እምነ ከሃ	በውየው ከአገር ዳርቻ መጣ
እም + ለፌ	አሐደ እምለፌ ወአሐደ እምለፌ	ከወዲያ የመጣ ሰው
		አንዱን ከወዲህ፣ አንዱን ከወዲያ

በማለት ደቂቅ መንገዱን ያሳያል።

በዐሥር መራሕያን ሲዘረዘሩ

ጊዜ	ቅድመ	ዓለም	አድያም	ደወል	ብሔር
ጊዜያ	ቅድሚያ	ዓለምያ	አድያምያ	ደወልያ	ብሔርያ
ጊዜነ	ቅድሚነ	ዓለምነ	አድያምነ	ደወልነ	ብሔርነ
ጊዜከ	ቅድሚከ	ዓለምከ	አድያምከ	ደወልከ	ብሔርከ
ጊዜከሙ	ቅድሚከሙ	ዓለምከሙ	አድያምከሙ	ደወልከሙ	ብሔርከሙ
ጊዜኪ	ቅድሚኪ	ዓለምኪ	አድያምኪ	ደወልኪ	ብሔርኪ
ጊዜከን	ቅድሚከን	ዓለምከን	አድያምከን	ደወልከን	ብሔርከን
ጊዜሁ	ቅድሚሁ	ዓለሙ	አድያሙ	ደወሉ	ብሔሩ
ጊዜሆሙ	ቅድሚሆሙ	ዓለሞሙ	አድያሞሙ	ደወሉሙ	ብሔሮሙ
ጊዜሃ	ቅድሚሃ	ዓለማ	አድያማ	ደወላ	ብሔራ
ጊዜሆን	ቅድሚሆን	ዓለሞን	አድያሞን	ደወሉን	ብሔሮን

ይላሉ።

፫.፫.፯. አነጻጻሪ ደቂቅ አገባብ

ጠባይ	ዓይነቱ	ፍቺ
	ከመ	እንደ
አነጻጻሪ /አወዳዳሪ/	አያተ	»
	ጽላሎተ	»

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ደቂቅ አገባብ	አገባቡ	የአማርኛ ፍቺ
ከመ	ወናሁ አነ እፌንወከሙ ከመ አባግዕ	አሁንም እኔ እንደ በጎች
	ማእከለ ተኩላት	ወደ ተኩላዎች እልካችኋለሁ
አያተ	ወኮነ ከመ አባግዕ ዘይጠብሉ	እንደሚታረዱ በጎች ሆን
	ሰላም ለአስናኒክ አያተ አዕናቁ እለተሰከዐ	እንደ ዕንቆች ለተሰኩ
ጽላለተ	ጽላሎተ ጸበል ተዘርወ ሥጋሁ	ጥርሶችህ ሰላምታ ይገባል
		ሥጋው እንደ ትብያ ተበተነ

ማለቱን ያሳያል

ዝፆ፣ ሆኖ ከሚሉት ደቂቃን አገባባት በቀር ሁሉም በዚሁ መንገድ በዐሥር መራሕያን ይረባሉ።

በዐሥር መራሕያን ሲዘረዘሩ

ከመ	አያተ	ጽላሎተ
ከማየ	አያትየ	ጽላሎትየ
ከማነ	አያቲነ	ጽላሎትነ
ከማከ	አያቲከ	ጽላሎትከ
ከማከሙ	አያቲከሙ	ጽላሎትከሙ
ከማከኪ	አያቲከኪ	ጽላሎትከኪ
ከማከን	አያቲከን	ጽላሎትከን
ከማሁ	አያቲሁ	ጽላሎትሁ
ከማሆሙ	አያቲሆሙ	ጽላሎትሆሙ
ከማሃ	አያቲሃ	ጽላሎትሃ
ከማሆን	አያቲሆን	ጽላሎትሆን

ይላል።

፫.፫.፭. ትእምርተ አካል፣ ቦታ፣ ጊዜና ቁጥር ደቂቅ አገባብ

ጠባዩ	ዓይነቱ	ፍቺ
ትእምርተ አካል	ኩለንታ	ሁለንተና፣ ሁለመና
» አካልና ቦታ	ዕራቁ	ራቁት
» ጊዜ	ኩለሄ	ሁሉ ጊዜ /ዘወትር/
» ቁጥር	ኩሉ	ሁሉ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ደቂቅ አገባብ	አገባብ	የእማርኛ ፍቺ
ኩለንታ	ኩለንታሃ ወርቅ	ሁለመናዋ ወርቅ ነው
»	አእትብ ገጽዋ ወኩለንታየ	ገንባሬን ሁለንተናየንም አማትባለሁ
ዕራቁ	ዕራቁ ደመና	ራቁቱ /ንጹህ/ ደመና
»	ወምድርሰ ሀለወት እምትካት ዕራቃ	ምድር ገን ከድር ጀምሮ ራቁቷን ክረች
ኩለሄ	ተሐውር ኩለሄ ንበ ፈነውኩከ	ወደላኩህ ሁሉ ጊዜ ትሄዳለህ
ኩሉ	ኩሉ ይትገፋዕ በእንቲላሃ	ሁሉ ስለኋ ይገፋል
»	ኩሉ ይሰገድ ለሥላሴ	ሁሉ ለሥላሴ ይሰገዳል

ማለቱን ያሳያል።

አገባብ በመነሻ ሲወድቅበት

ዘ + ኩለንታ	ርኢኩ ተቅዋመ ማሕተት	ሁለንተናዋ ወርቅ የሆነች የመብራት
በ + ኩለሄ	ዘኩለንታሃ ወርቅ	መቅረዝን አየሁ
ምሰለ + ኩሉ	ክቡር አውሰቦ በኩለሄ	ጋብቻ ሁልጊዜ ክቡር ነው
	ወሩጹ ገበበላም ምሰለ ኩሉ	ከሁሉ ጋር ወደ ሰላም ሩጡ

በማለት ደቂቅ መንገዱን ያሳያል።

በዐሥር መራሕያን ሲዘረዘሩ

ኩለንታ		ኩሉ
አንድ	ብዙ	ብዙ
ኩለንታየ	ኩለንታነ	ኩልነ
ኩለንታከ	ኩለንታከሙ	ኩልከሙ
ኩለንታኪ	ኩለንታከን	ኩልከን
ኩለንታሁ	ኩለንታሆሙ	ኩሉሙ
ኩለንታሃ	ኩለንታሆን	ኩሉን

ይላሉ።

ምልማድ ቀዳማይ

ከሚከተለው ምንባብ ውስጥ

- ዓቢይ አገባብን
 - ንኡስ አገባብን
 - ደቂቅ አገባብን
- አውጥተህ በየራሳቸው ሠንጠረዥ በመሙላት ልዩነታቸውን አሳይ

ምንባብ	ዓቢይ አገባብ	ንዑስ አገባብ	ደቂቅ አገባብ
፩. እስመ አሐዱ ቃል ይፈጽሞ ለኩሉ ሕግ	እስመ		ለ
፪. ኩሉ ሰብእ ዘይሄኒ ወይን ያቀድም	ዘ		ኩሉ
፫. አዲ ኢበጽሐ ጊዜየ		አዲ	
፬. ወሀለዋ ህየ መሳብክት		ህየ	
፭. ወይሁቡ ለነዳያን በከመፈቀዱ	ከመ		ለ
፮. ወመልእኦን እስከ ሳዕሉን		ወ	እስከ
፯. ወረባይክ መክፈልተክ ምስለ ዘማውያን		ወ	ምስለ
፰. ኦሪት እንከ መርሐ ኮነተነ		እንከ	
፱. እስመ ትመስል መንግሥተ ሰማያት		እስመ	
፲. ወይንኬ አልቦሙ		ኬ	
፲፩. ምንት ብየ ምስሌኪ		ምንት	
፲፪. ወሶበ ሐልቀ ወይኖሙ	ሶበ		
፲፫. ነአምር ከመጽድቅ ውእቱ ስምዑ	ከመ		
፲፬. ተነበይ ሳዕለ ነቢያተ ቤተ እሥራኤል			ሳዕለ
፲፭. ሑሩ ውስተ ግብርክሙ			ውስተ
፲፮. ወወጺኦ ጊዜ ሠለስቱ ሰዓት			ጊዜ
፲፯. ወዐርጉ ምኩራብ ጴጥሮስ ወዮሐንስ		ወ	
፲፰. እመ ፈቀድኩ የሁሉ	እመ		
፲፱. ወይትአበዩ በበይናቲሆሙ			በበይናት
፳. አነክረክሙ እፎ ከመዝ ያፈልሱክሙ...		እፎ	ከመ
፳፩. ኦ ዐብዳን ሰብእ ገላትያ		ኦ	
፳፪. ወእምድሕረ ዐሠርቱ ወዐርባዕቱ ዓመት			ድሕረ
፳፫. ዘንተ ዳዕሙ እፈቅድ		ዳዕሙ	
፳፬. ሕገ ሰብእ እብል			ሕገ
፳፭. ወእፈቅድ ባሕቱ ታእምሩ		ባሕቱ	
፳፮. በእንተ ኩሉ እጼሊ			በእንተ
፳፯. ወውእቱ ያጠምቀክሙ በመንፈስቅዱስ			በ

፫፻፴፯

ምልማድ ካልአይ
ከሚከተሉት አገባባት ቋሚ መደናቸው ከዓቢይ አገባብ ሆኖ
ሀ. ዓቢይም ንኡስም } ሆነው የሚነገሩት አገባባትን ለይተህ
ለ. ዓቢይም ደቂቅም } በሚከተለው ሰንጠረዥ ሙሉ

አገባባት	ዓቢይም ንኡስም አገባብ	ዓቢይም ደቂቅም አገባብ
፩. ጎበ		ጎበ
፪. እስኩ		
፫. እስመ	እስመ	
፬. እንበለ		እንበለ
፭. ወእደ		ወእደ
፮. ዮጊ		
፯. በእንተ		በእንተ
፰. አላ	አላ	
፱. ዳዕሙ	ዳዕሙ	
፲፩. ትካት		
፲፩. ተውላጠ		ተውላጠ
፲፪. ባሕቱ	ባሕቱ	
፲፫. ማዕዜ		
፲፬. ከመ		ከመ
፲፭. አምሳለ		አምሳለ
፲፮. እመ		እመ
፲፯. አይቲ		
፲፰. ሀየንተ		ሀየንተ
፲፱. በይነ		
፳. ፍዳ		ፍዳ
፳፩. እንበለ	እንበለ	
፳፪. በዛ		
፳፫. እስከ		እስከ
፳፬. እኮኑ		
፳፭. ድሕረ		ድሕረ
፳፮. እንተ		እንተ
፳፯. መንገለ		መንገለ
፳፰. ሶበ		ሶበ
፳፱. ጊዜ		ጊዜ
፴. አዲ		አዲ
፴፩. አምጣነ		አምጣነ

ምዕራፍ ፱ ነገረ - ሰዋስው

ሀ. ስያሜ - ቃሉ

በፊደል ስብስብ ተመሥርቶ፣ በቅሩጽን ቃላት የተዋቀረውና በአገባብ የተሳካው /የተያያዘው/ ሰዋስው በተግባር ላይ /በመነገር ላይ/ የሚውልበት የአነጋገር ስልት ነገረ ሰዋስው ይባላል። ነገረ ሰዋስው ማለት የሰዋስው አነጋገር፣ የሰዋስው ተግባራዊ /Practical/ ትምህርት ማለት ነው።

ለ. ዓይነቶቹ

ነገረ ሰዋስው፡-

፩. የዋህ ነገረ - ሰዋስው }
፪. ጥበብ ነገረ - ሰዋስው } ተብሎ በሁለት ይከፈላል።

፩. የዋህ ነገረ - ሰዋስው

ምሳሌ ሳይኖረው በነጠላ ንባብ ተነብቦ፣ በነጠላ አፈታት የሚፈታ ሰዋስው የሚነገርበት ስልት የዋህ ነገረ - ሰዋስው ይባላል። የሰዋስው ቀና፣ ቀላልና ግልጽ አነጋገር /አፈታት/ ማለት ነው።

የዋህ ነገረ - ሰዋስው

ነጠላ ንባብ	ነጠላ አፈታት
አበየ	እንቢ አለ
ጸውዐ	ጠራ
ሐሰሰ	ፈለገ
ተከዘ	ተከዘ፣ አዘነ
ፈነወ	ላከ
ዐርገ	አረገ፣ ወጣ
ጸሐፈ	ጻፈ
ሞተ	ሞተ
ተምዐ	ተቈጣ
ለአከ	ላከ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	ተሳቢ	የአማርኛ ፍች
አበየ	አሳሄል	ተዐግሶ	አሳሄል መታገስን እንቢ አለ
ጸውዖሙ	ጲሳጦስ	ለሊቃነ ካህናት	ጲሳጦስ ሊቃነ ካህናቱን ጠራቸው
የሐሰሱ	አይሁድ	ይቅትልዎ	አይሁድ ሊገድለት ይችላል ነበር
ተከዘ	ዳዊት		ዳዊት ተከዘ /አዘነ/
ፈነወ	ዳዊት	እደወ	ዳዊት ሰዎችን ላከ
ዐርገ	ዳዊት	ውስተ ኬብሮን	ዳዊት ወደ ኬብሮን ወጣ
ጸሐፊ	ጲሳጦስ	መጽሐፈ	ጲሳጦስ መጽሐፍን ጻፈ
ሞተ	ሙሴ	በምድረ ሞአብ	ሙሴ በሞአብ ምድር ሞተ
ተምዐ	ሄሮድስ	ጥቀ	ሄሮድስ እጅግ ተቋጣ
ለአከ	አቤኔር	ሰብአ	አቤኔር ሰዎችን ላከ

ማለቱን ያሳያል።

ሥርዓተ የዋህ ነገረ - ሰዋስው /ሞያ/

የዋህ ነገረ - ሰዋስው	ሥርዓቱ /ሞያው/
አበየ	የአሳሄልና የተዐግሶ ማሰሪያ አንቀጽ
ጸውዖሙ	የጲሳጦስና የሊቃነ ካህናት » »
የሐሰሱ	የአይሁድና የይቅትልዎ » »
ተከዘ	የዳዊት » »
ፈነወ	የዳዊትና የእደወ » »
ዐርገ	የዳዊትና የውስተ ኬብሮን » »
ጸሐፊ	የጲሳጦስና የመጽሐፈ » »
ሞተ	የሙሴና የምድረ ሞአብ » »
ተምዐ	የሄሮድስና የጥቀ » »
ለአከ	የአቤኔርና የሰብአ » »

ነው።

የመጻሕፍት ነጠላ ንባብና ነጠላ ፍች /Translation/ መሠረቱና መሪ መንገዱ ይኸው የዋህ ነገረ - ሰዋስው ንባብና ፍች ነው።

፪. ጥበብ ነገረ ሰዎስው

ሀ. ስያሜ - ቃሉ

ቀጥተኛ ባልሆነ /መተርጎም በሚፈልግ/ ስልት የሰዎስው አነጋገርና አፈታት ጥበብ ነገረ - ሰዎስው የሚነገር ጥበብ /ርቀት፣ መራቀቅ/ ያለው የሰዎስው አነጋገርና ወይም ፍልስፍና/Philosophy/ የሆነ የሰዎስው ትምህርት ይባላል።

ለ. ዓይነቶች

ጥበብ ነገረ ሰዎስው በሁለት ዓይነቶች ይከፈላል።

፩. ወርቅ ለበስ /ሰም ረገፍ/ ነገረ - ሰዎስው

፪. ምሳሌያዊ ነገረ - ሰዎስው ይባላል።

፪.ለ.፩ ወርቅ ለበስ /ሰም ረገፍ/ ነገረ - ሰዎስው

ያለ ምሳሌ በነጠላ ንባብ ተነብቦ ከፊደላዊ ትርጓሜ /ፍቶ/ በተጨማሪ የተለያዩ ምሥጢራትን /ሐሳቦችን/ የሚያስተረጉም ነጠላ ሰዎስው ወርቅ ለበስ /ሰም ረገፍ/ ነገረ - ሰዎስው ይባላል። በወርቅ /በዋና ሐሳብ/ ንባብ እየተነበበ ምሥጢር ያለው /የምሥጢር/ ትርጓሜን የሚያስተረጉም የሰዎስው አነጋገር፣ የሰዎስው አተረጓጎም ማለት ነው።

ወርቅ ለበስ /ሰም ረገፍ/ ነገረ ሰዎስው

ንባቡ	ፊደላዊ /ነጠላ/ ትርጓሜው	ምሥጢራዊ ትርጓሜው
ገብረ	እደረገኝ ሠራ	ፈጠረ
ለሐኬ	ሠራ	ፈጠረ
ሰብሐ	እመሰገን	ገለጠኝ በራ፣ አከበረ
ተበቀለ	ተበቀለ /በቀለኛ ሆነ/	ፈረደ
ፈጠረ	ፈጠረ	አከበረ
ተምዐ	ተቋጣ	ፈረደ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

	ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	ተሳቢ	የአግርና ፈደላዊና ምሥጢራዊ ትርጓሜው
ነጠላ ንባብና ፈደላዊ ትርጓሜ	ገብረ	ጸራዊ	ዘንተ	ጠላት ይህን አደረገ
	ገብረ	ዳዊት	ቅጽረ	ዳዊት ቅጽርን ሠራ
	ለሐኩ	ለሐኩ	ልሐኩተ	ሽከላ ሠራ ሽከላን ሠራ
	ሰብሐ	መላእክት	ፈጣሪሆሙ	መላእክት ፈጣሪያቸውን አመሰገኑ
	ኢትትበቀሉ	ለሊክሙ	በቀለ	ራሳችሁ በራሳችሁ በተላን አትበቀሉ
	ፈጠረ	እግዚአብሔር	ዓለመ	እግዚአብሔር ዓለምን ፈጠረ
	ተምዑ	አበው	ሳዕለውሉዶ	አባቶች በልጆቻቸው ላይ ተቋጡ
ነጠላ ንባብና ምሥጢራዊ ትርጓሜ	ገብረ	እግዚአብሔር	ሰማያዊምድረ	እግዚአብሔር ሰማይንና ምድርን ፈጠረ
	ለሐኩ	አንተ	ለሰብእ	አንተ ሰውን ፈጠርከው
	ሰባሕኩክ	አኑ	በደብር	እኔ በተራራ ላይ ገለጥኩህ
	እትቤቀል	አኑ	ሳዕሌሁ	እኔ በሱ ላይ እፈርዳለሁ
	ፈጠርክ	አንተ	ማሕበረክ	አንተ ማሕበርህን አከበርህ/*/
	ተማዕክ	አንተ	መዐተክ	አንተ ፍርድህን ፈረድህ/*/

ማለቱን ያሳያል።

ሥርዓተ ወርቅ ለበስ /ስም ረገፍ/ ነገረ - ሰዋስው /ሞያ/

ነገረ - ሰዋስው	ሥርዓቱ /ሞያው
ገብረ	የጸራዊና የዘንተ
ገብረ	የዳዊትና የቅጽረ
ለሐኩ	የለሐኩና የልሐኩት
ሰብሐ	የመላእክትና የፈጣሪሆሙ
ኢትትበቀሉ	የለሊክሙ
ፈጠረ	የእግዚአብሔርና የዓለመ
ተምዑ	የአበውና የሳዕለ ውሉዶሙ
ገብረ	የእግዚአብሔር፣ የሰማያትና የምድረ
ለሐኩ	የአንተና የለሰብእ
ሰባሕኩክ	የአኑና የበደብር
እትቤቀል	የአኑና የሳዕሌሁ
ፈጠርክ	የአንተና የማሕበረክ
ተማዕክ	የአንተና የመዓተክ

ነው።

ያለ ምሳሌ በነጠላ ንባብ ተነቦ በአንድምታ ትርጓሜ የሚተረጎም ንባብ መጻሕፍትና ቅኔ መሠረቱና መሪ መንገዱ ይኸው ወርቅ ለበስ /ስም ረገፍ/ ነገረ - ሰዋስው ነው።

* መዝ. 73:1

* መዝ. 73:2

ሀ. ስያሜ ቃሉ

ቋሚ ሐሳብ በምሳሌ የሚነገርበት ሰዋስው ምሳሌያዊ ነገረ - ሰዋስው ይባላል። በምሳሌ የሚነገር ወይም ምሳሌ ያለው የሰዋስው አነጋገር፣ የሰዋስው ትምህርት ማለት ነው።

ለ. ምክንያት - ስያሜው

ነገረ ሰዋስው ከሚስማማው/*/ ምሳሌ ጋር ተመስሎ የመነገሩ ምክንያት የረቀቀ ቋሚ ሐሳብን /ምሥጢርን/ በአጥሊ /ረቂቁን ሐሳብ አጥልቶ በሚያሳይ/ ምሳሌ ገልጦ ለማስረዳት ነው።

ሐ. ዓይነቶቹ

ምሳሌያዊ ነገረ - ሰዋስው፣

- ተራ ምሳሌያዊ ሰዋስው
- ስም ለበስ ምሳሌያዊ ሰዋስው

ተብሎ በሁለት ንዑስ ክፍሎች ይከፈላል።

፪.፪.፩. ተራ ምሳሌያዊ ሰዋስው

ሀ. ስያሜ - ምሳሌያዊ ሰዋስው

"ስም፣ ወርቅ" በመባል ተሰይመው ምሳሌውንና ቋሚ ሐሳቡን የሚገልጡ ሁለት ቃላት በተጓዳኝ /ጌን ለጌን/ ተነበው በተጓዳኝ /ጌን ለጌን/ እየተፈቱ ወይም በስም ንባብ ብቻ ተነበው በስምና በወርቅ አፈታት እየተፈቱ አንድ ቃል ሆነው የሚነገሩበት ምሳሌያዊ ሰዋስው ተራ ምሳሌያዊ ሰዋስው ይባላል። ግልጽ ምሳሌ፣ የሚታይ ምሳሌ ያለው ሰዋስው ማለት ነው።

ለ. ቅርጽ ምሳሌ

ምሳሌያዊ ንባብ /ስም + ወርቅ = አንድ ቃል/			የአማርኛ ፍቺ	
ስም	ወርቅ	አንድ ቃል ሲሆኑ	ስም/ወርቅ	
ንህብ	ሰሎሞን	ንህብ ሰሎሞን	ንብ	ሰሎሞን
ገብር	ጴጥሮስ	ገብር ጴጥሮስ	አገልጋይ	ጴጥሮስ
ነዳይ	ሙሴ	ነዳይ ሙሴ	ድኻ	ሙሴ
ሐራሲ	ጳውሎስ	ሐራሲ ጳውሎስ	አራሽ	ጳውሎስ
ሐራዊ	ኤልያስ	ሐራዊ ኤልያስ	ወታደር	ኤልያስ
ጽጌ	ጥበበ	ጽጌ ጥበበ	አበባ	ጥበብን

ሠሪና ሥራ፣ ሐዳሪና ማደሪያ፣ አጥፋና ጠፊ... አይመስሉም።

አርዕተ ሕብስተ ገራህተ ሰይፈ ቀሰመ ጸረ በልዐ ሐረሰ ቀነተ	መስቀለ ሃይማኖተ ወንጌለ ጸሎተ አእመረ ተስቅለ ለበወ ሰበክ ጸለየ	አርዕተ መስቀለ ሕብስተ ሃይማኖተ ገራህተ ወንጌል ሰይፈ ጸሎተ ቀሰመ ጸረ በልዐ ይዘርእ ቀነተ	ቀንበር መስቀልን እንጀራ ሃይማኖትን እርሻ ወንጌልን ሰይፍ ጸሎትን ቀሰመ አወቀ ተሸለመ ተስቀለ በላ አስተዋለ አረሰ አስተማረ ታጠቀ ጸለየ/ለመነ
---	---	--	--

የመሰለ ሁሉ ነው።

ይህ የሰምና የወርቅ ምሳሌ የጠቅላላውን ተራ ምሳሌ አቀማመጥ ግልጽ ለማድረግ በዚህ አቀማመጥ ተቀመጠ እንጂ የአንቀጽ ሰምና ወርቅ ምሳሌ በተጓዳኝ /ጌን ለጌን/ አይቀመጥም /አይነገርም/። አንቀጽ በሰም ብቻ ተነግሮ ወርቁን በትርጓሜ የመጣልና።

ምሳሌ ፩. ኢተናባቢ ምሳሌ

ቀዳማይ ኑባራ → ሰም + ወርቅ

ግሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት		ተሳቢ		የአማርኛ ፍቺ
	ሰም	ወርቅ	ሰም	ወርቅ	
ቀሰመ	ንህብ	ሰሎሞን	ጽጌ	ጥበበ	ንብ ሰሎሞን አበባ ጥበብን ቀሰመ አገልጋይ ጸጥሮስ ቀንበር መስቀልን ተሸከመ
ጸረ	ገብር	ጴጥሮስ	አርዕተ	መስቀለ	
በልዐ	ነዳይ	ሙሴ	ሕብስተ	ሃይማኖተ	ድኻ ሙሴ እንጀራ ሃይማኖትን በ አራሽ ጸውሎስ ዘር ወንጌልን ይዘራል ወታደር ኤልያስ ሰይፍ ጸሎትን ታጠቀ
ይዘርእ	ሐራሲ	ጳውሎስ	ዘርእ	ወንጌለ	
ቀነተ	ሐራዊ	ኤልያስ	ሰይፈ	ጸሎተ	

ካልአይ ኑባራ → ወርቅ + ሰም

ግሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት		ተሳቢ		የአማርኛ ፍቺ
	ወርቅ	ሰም	ወርቅ	ሰም	
ቀሰመ	ሰሎሞን	ንህብ	ጥበበ	ጽጌ	»
ጸረ	ጴጥሮስ	ገብር	መስቀለ	አርዕተ	»
በልዐ	ሙሴ	ነዳይ	ሃይማኖተ	ሕብስተ	»
ይዘርእ	ጳውሎስ	ሐራሲ	ወንጌለ	ዘርእ	»
ቀነተ	ኤልያስ	ሐራዊ	ጸሎተ	ሰይፈ	»

፪. ተናባቢ ምሳሌ

፻፱፱፱

ምሳሌያዊ ነገረ-ሰዎስው ስም ቀድሞ ከወርቅ-ጋር እየተናበበ
/ስም + ወርቅ/ ይመስላል።

ኑባሬ → ስም + ወርቅ

ምሳሌ		ተናባቢ ምሳሌ /ተሳቢ/		የአማርኛ ፍቺ	
ማሰሪያ አንቀጽ	ባለቤት	ስም	ወርቅ		
ስም	ስም	ወርቅ	ስም	ወርቅ	
ቀሰመ	ንህብ	ሰሎሞን	ጽጌ	ጥበብ	»
ጸረ	ገብር	ጴጥሮስ	አርዑተ	መስቀል	»
በልዑ	ርሐብ	ሙሴ	ሕብስተ	ሃይማኖት	»
ይዘርእ	ሐራሲ	ጳውሎስ	ዘርእ	ወንጌል	»
ቀነተ	ሐራዊ	ኤልያስ	ሰይፈ	ጸሎት	»

ማለቱን ያሳያል።

ተናባቢ ምሳሌ ወርቅ ቀድሞ ስም ተከትሎ /ወርቅ + ስም/ አይመስልም። እንዲህ ዓይነቱ ምሳሌ ግንባር ጸያፍ ይባላል። ካልተናበበ ግን ወርቅ ቀድሞ ስም ቢከተል /ስም + ወርቅ/ ጸያፍ አይባልም።

ሐ. መሠረተ - ምሳሌያዊ ሰዎስው

የተራ /የግልጽ/ ምሳሌያዊ ሰዎስው ጥንቱ፣ መሠረቱ /መገኛው/ የቅዱሳት መጻሕፍት ተራ /ግልጽ/ ምሳሌያዊ ንባብ ነው። ቅዱሳት መጻሕፍት በየዋህ ነገረ - ሰዎስው /በነጠላ ንባብ/ መነገራቸውን ያህል በተራ ምሳሌ ተነግረዋል።

ምሳሌ

፩ ትንቢተ ኢሳይያስ

ሀ. ንባብ	ነጠላ ፍች
<ul style="list-style-type: none"> ■ ዐጸደ ወይን ኮነ ለፍቁር. . . ■ ወእምዝ ጸናሕክዎ ለወይንዮ ከመይፍረይ አስካለ ■ ወፈረዮ አሥዋከ ■ ዐጸደወይኑሰ ለእግዚአብሔር ጸባዖት ቤተ እስራኤል ውእቱ ወሰብአ ይሁዳ ውእቱ. . . ■ ወጸናሕክዎ ከመይግበር ጽድቀ ወገብሩ ዐመፃ 	<p>ለወዳጄ የወይን ቦታ ነበረው. . .</p> <p>ከዚህ በኋላ ሎሚ ያፈራ ዘንድ ወይኔን ጠብቄው ነበር።</p> <p>ነገር ግን እሾህን አፈራ</p> <p>የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር የወይን ቦታ የእስራኤል ወገን ነው የይሁዳም ወገን ነው. . .</p> <p>ጽድቅን ያደርግ ዘንድ ጠብቄው ነበር</p> <p>ነገር ግን ዐመፅን አደረጉ</p>

ማለቱን ያሳያል።

ለ. ኑባሬ - ምሳሌ /የሰምና የወርቅ ምሳሌ አቀማመጥ/

ሰም	ወርቅ
ፍቁር ዐጸደ ወይን ጸናሕክዎ ከመይፍረይ አስካለ ወፈረደ አሥዋከ	እግዚአብሔር ጸባዖት ቤተ እስራኤል፣ ሰብአ ይሁዳ ጸናሕክዎ /ተዐገስክዎ/ ከመ ይግበር ጽድቀ ወገብሩ ዐመፃ

መሆኑን ተራ /ግልጽ/ ምሳሌ ንባቡ ያስረዳል።

፪. መዝሙረ ቅዱስ ያሬድ

ሀ. ንባብ	የአማርኛ ፍች
<ul style="list-style-type: none"> ■ ትወጽእ በትር እምሥርወ እሴይ ■ ወየዐርግ ጽጌ እምጥንዱ ለዳዊት ■ ይእቲ በትር አምሳለ ማርያም ቅድስት ይእቲ ■ ወጽጌ ዘወጽአ እምኔሃ አምሳሉ ለወልድ 	<p>በትር ከእሴይ ሥር ትወጣለች ከዳዊት ግንድም አበባ ይወጣል ያች በትር የቅድስት ማርያም ምሳሌ ናት ከርሷ የወጣው አበባም የወልድ ምሳሌ ነው።</p>

ማለቱን ያሳያል።

ለ. ኑባሬ - ምሳሌ /የሰምና የወርቅ ምሳሌ አቀማመጥ/

ሰም	ወርቅ
<ul style="list-style-type: none"> ■ ትወጽእ ■ በትር ■ ሥርወ እሴይ ■ የዐርግ ■ ጽጌ ■ ጥንዱ ለዳዊት 	<p>ትወለዳለች ቅድስት ማርያም ዘርአ እሴይ /ሥጋ፣እሴይ፣ባሕርያ እሴይ ይወለዳል እግዚአብሔር ወልድ ዘርአዳዊት /ሥጋ - ዳዊት፣ ባሕርያ ዳዊት/</p>

በማለት ተራ /ግልጽ/ ምሳሌ ሆኖ መነገሩን ያሳያል።

ይኸው የቅዱሳት መጻሕፍት ተራ /ግልጽ/ ምሳሌያዊ ሰዋስው እየጐላ፣ እየተረዳ፣ መጥቶ የቅኔን ተራ ምሳሌያዊ የሰዋስው መንገድ አስገኝቷል። ይህን መጽሐፋዊ ተራ ምሳሌንና የቅኔ ተራ /ግልጽ/ ምሳሌን ለማስተያየት ይቻል ዘንድ ለልሳነ - ግእዝ የተቀኘሏቸው ጥቂት ቅኔዎችንና ቀደምት መምህራን በልዩ ልዩ ምስጢራት የተቀኙዋቸውን ቅኔዎች ከዚህ ቀጥለን እንመለከታለን።

መ. ተራ ምሳሌ ቅኔ

፩. እዝል ጉባኤ - ቃና ቅኔ

ሀ. ንባብ - ቅኔ	ትርጉሜ - ቅኔ /ነጠላ/
ጽጌ - ዐጸደ ወይን ቤቴል ልሳነ - ገእዝ ወሀበ፤ መዐዛ ልቡና ምሥጢረ ዘበጠለ ሰማይ ተረክበ።	የወይን ቦታ ቤተ እግዚአብሔር አበባ የገእዝ ቋንቋ፤ በሰማይ ጠል የተገኘ የልቡና መዐዛ ምሥጢርን ሰጠ።

በማለት ምሳሌያዊ መንገዱን ያሳያል።

ለ. ኑባሬ - ምሳሌ /የሰምና የወርቅ ምሳሌ አቀማመጥ/

ሰም	ወርቅ
ጽጌ ዐጸደ ወይን ወሀበ መዐዛ ልቡና ጠለ - ሰማይ ተረክበ	ልሳነ - ገእዝ ቤቴል ገለጽ፤ አስረዳ፤ አሳወቀ፤ ምሥጢረ ሀብተ መንፈስ ቅዱስ ተገለጸ፤ ተሰጠ

ብሎ በመቀመጥ ምሳሌውን ያሳያል።

ሐ. ሥርዓተ - ምሳሌያዊ ሰዋሰው /ሞያ/

ምሳሌያዊ ሰዋሰው	ሥርዓቱ /ሞያው/
ጽጌ ልሳነ ገእዝ	የወሀበ አድራጊ /ሰጪ/ ባለቤት
ዐጸደወይን ቤቴል	የጽጌ ዘርፍ ሰዋሰው
ወሀበ	የጽጌ ልሳነ-ገእዝና የመዐዛ ልቡና ምሥጢረ ማሰሪያ አንቀጽ
መዐዛ ምሥጢረ	የወሀበ ተሳቢ ሰዋሰው
ልቡና	የመዐዛ ዘርፍ
ዘ	የመዐዛ ምሥጢረ ገልጽ ዘ ቅጽል
በ	በማድረጊያ ስም ላይ የወደቀ ደቂቅ አገባብ
ጠለ	በበ ላይ የወደቀ ማድረጊያ ሰዋሰው
ሰማይ	የጠል ዘርፍ ሰዋሰው
ተረክበ	እንዳያስር ዘ ያስቀረው አንቀጽ

ነው።

፪. ዘአምላኪያ ቅኔ

ሀ. ንባብ - ቅኔ	ትርጓሜ - ቅኔ /ነጠላ/
ቅንወ ጽማዌ ቀኖት ዐረፍተ - ሥጋዌ ልብነ፤ ዕፀዘይት ልሳነ - ግእዝ መድሐኒተ ኮነ፤ ወሐይወተ - ልብ ይሁብ ለዘ ሕይወተ ልብ ሰእነ።	ሥጋ የመሆን ግድግዳ ልባችን በችንካር ድንቁርና በተቸነከረበት የወይራ እንጨት የግእዝ ቋንቋ መድሐኒት ሆነ የልብ ሕይወት እውቀትን ላጣ ሰውም የልብ ሕይወት እውቀትን ይሰጣል

ማለቱን ያስረዳል።

ለ. ኑባሬ - ምሳሌ /የሰምና የወርቅ ምሳሌ አቀማመጥ/

ሰም	ወርቅ
ቅንወ ቀኖት ዐረፍተ ሥጋዌ ዕፀ ዘይት መድሐኒተ ኮነ ሕይወተ - ልብ ይሁብ ሕይወተ - ልብ ሰእነ	ጽምወ /የደነቄረበት/ ጽማዌ ልብነ ልሳነ - ግእዝ መለብወ /አሳዋቂ፣ አሰረጅ/ አለበወ፣ አእመረ /አሳወቀ/ ለብዎ - ልብ /የልብ ማስተዋል/ ያሌቡ፣ ያእምር /ልብ ያሰደርጋል ያሳውቃል/ ለብዎ - ልብ፣ አእምሮ ጸመወ፣ ኢያእመረ /ደነቄረ/

በማለት ምሳሌያዊ አቀማመጡን ያሳያል።

ሐ. ሥርዓተ - ምሳሌያዊ ሰዋሰው /ሞያ/

ምሳሌያዊ ሰዋሰው	ሥርዓቱ /ሞያው/
ቅንዎ	የዕፀ ዘይት ልሳነ ግእዝ ውስጠ ዘ ቅጽል
ጽማዌ ቀኖት	የቅንዎ ዘርፍ
ዐረፍተ፣ ልብነ	የቅንዎ /የቅጽል/ ባለቤት
ሥጋዌ	የዐረፍተ ዘርፍ ሰዋሰው
ዕፀ ዘይት ልሳነ ግእ	የኮነ ጳኝ ባለቤት
መድሐኒት	የኮነ ሁኔታ ተሳቢ
ኮነ	የዕፀ ዘይት ልሳነ-ግእዝና የመድሐኒት ማሰሪያ አንቀጽ
ወ	ኮነን የሚያዳግም ንኡስ አገባብ
ሕይወተ - ልብ	የይሁብ ተሳቢ ሰዋሰው
ይሁብ	በወ የተደገመ ማሰሪያ አንቀጽ
ለ	በተቀባይ ነባር ሰዋሰው የወደቀ ደቂቅ አገባብ
ዘ	በቂ /ስምን ለመተካት ብቁ/ ዓቢይ አገባብ
ሕይወተ	የስእነ ተሳቢ ሰዋሰው
ልብ	የሕይወተ ዘርፍ ሰዋሰው
ስእነ	እንዳያስር /ማሰሪያ አንቀጽ እንዳይሆን/
	ዘ ያስቀረው ቀዳማይ አንቀጽ

ነው።

፫. ሚበዝሐ ቅኔ

ሀ. ንባብ ቅኔ	ነጠላ ትርጓሜ - ቅኔ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ሰርጸ አእምሮ አውጽአት ገራህተ አዳም ልብነ ዐውደ ጽማዌ ዋዕይ፤ ▪ እስመ ላዕሌሃ ወረደ ልሳነ ግእዝ ጠለ ሰማይ፤ ▪ ወታሕተ ዐጸዳ ይውሕዝ ፈለገ ጠበብት ጥበብ ነቅዕ ሕዝቅኤል ነቢይ። 	<p>የቃጠሎ ድንቁርና አደባባይ የሆነች የአዳም እርሻ ልባችን ቡቃያ እውቀትን አወጣች።</p> <p>የሰማይ ጠል የግእዝ ቋንቋ በላይዋ ላይ ወርዷልና፤ የነቢዩ ሕዝቅኤል ምንጭ የሆነው የፈላስፎች ወንዝ ፍልስፍናም በወይን ቦታዋ ልቡና በታች ይፈላልና።</p>

ማለቱን ያሳያል።

ለ. ኑባራ - ምሳሌ /የሰምና የወርቅ ምሳሌ አቀማመጥ/

ሰም	ወርቅ
ሰርጸ	አእምሮ
አውጽአት	አእመረት /አወቀች/ አሳወቀች/
ገራህተ አዳም	ልብነ
ዐውደ	ጽምውት /ያደነቂራት/ የጸናባት/
ዋዕይ	ጽማዌ /ድንቀርና/
ሳዕሌሃ	በማደሪያዋ በሰው ሕይወት ላይ
ወረደ	ተነገረ /ተነገረ/ ተሰጠ/
ጠለ ሰማይ	ልሳነ - ግእዝ
ታሕተ	በልቡና አርድእት ውስጥ
ዐጸዳ	ልቡና አርድእት
ይውሕዝ	ይትነገር/ ይተረጎም ወዘተ
ፈለገ	ጥበብ
ጠበብት	መምህራን
ነቅዕ - ሕዝቅኤል	ትምህርተ /ምሥጢረ/ - ሕዝቅኤል

ነው።

ሐ. ሥርዓተ - ምሳሌያዊ ሰዋስው /ሞያ/

ምሳሌያዊ ሰዋስው	ሥርዓቱ /ሞያው/
ሰርጸ አእምሮ	የአውጽአት ተሳቢ ሰዋስው
አውጽአት	የገራህተ አዳም ልሳነ ግእዝና የሰርጸ አእምሮ ማሰሪያ አንቀጽ
ገራህት ልብነ	የአውጽአት አድራጊ /አውጪ/ ባልተቤት
አዳም	የገራህት ዘርፍ ስም
ዐውድ	የገራህተ ልብ ቅጽል
ጽማዌ ዋዕይ	የዐውድ ዘርፍ
እስመ	በምክንያት አስረጅ አንቀጽ /በአውጽአት/ ላይ የወደቀ ዓቢይ አገባብ
ሳዕሌሃ	የገራህተ አዳም ልብ ማንጸሪያ/አመልካች/ደቂቅ አገባብ
ወረደ	እንዳያስር እስመ ያስቀረው ምክንያት አስረጅ ቀዳ.አን
ልሳነ - ግእዝ	የወረደ ምክንያታዊ ባለቤት
ጠለ ሰማይ	» » »
ወ	ወረደን የደገመ ንኡስ አገባብ
ታሕተ	የዐጸዳ ማንጸሪያ /አመልካች/ ደቂቅ አገባብ
ዐጸዳ	ታሕተ የወደቀበት /የታሕተ ባለቤት/ ሰዋስው
ይውሕዝ	በወ የተደገመ ምክንያት አስረጅ ካልአይ አን. እንዳያስርም እስመ ያስቀረዋል
ፈለገ ጥበብ	የይውሕዝ ምክንያታዊ ባለቤት
ጠበብት	የፈለገ ዘርፍ ሰዋስው
ነቅዕ	የፈለገ ጥበብ ቅጽል ሰዋስው
ሕዝቅኤል	የነቅዕ ዘርፍ ሰዋስው
ነቢይ	የሕዝቅኤል ቅጽል

፩. ጥቢግ ቅኔ

ሀ. ገቢ ቅኔ	ነጠላ ትርጓሜ ቅኔ
<ul style="list-style-type: none"> ■ ልሳነ - ገእዝ መሠረተ ያስተናድፍ ለነ በመጥፍ ጠፈር ጠፈረ ■ ኮሌጅ ሊቀ ጠቢባን ዘይጌጥን ምድረ ■ ወለጠበብተ ጽርዕ አርአየ ንድቀ ሕንጻሁ ምሥጢር፤ ■ እምዝ ሥላሴ አብዕልት አለ ለብሉ ጸምረ፤ ተሰፊዎ አእምሮ ብሩረ 	<p>ምድርን /ሰውን/ የሚለካ የጥበበኞች /የሊቃውንት/ አለቃ ኮሌጅ ከጠፈር ጠፈርን በመለካት መሠረት ልሳነ ገእዝን ይነድፍልናል /የዋቅርልናል/ ድርን ከለበሉ ከባለጸጎች ከሥላሴ ዘንድ ብር እውቀተን ተስፋ አድርጎም የሕንጻው ገንባታ ምሥጢርን ለጽርዕ /ግሪክ/ ጥበበኞች /ፈላስፎች/ አሳየ</p>

ለ. ኑባራ - ምሳሌ /የሰዎች የወርቅ ምሳሌ አቀማመጥ/

ሰዎ	ወርቅ
መሠረተ	ልሳነ ገእዝ
ያስተናድፍ	ይሚህር /ያስተምራል/
በመጥፍ	በልክ በልክ /በቅደም ተከተል/
ጠፈረ	ጥልቅ ምሥጢር
ሊቀ ጠቢባን	ኮሌጅ
ምድረ	ሰብአ /ዘምድረ ለብሰ እንዲል/
ጠበብተ ጽርዕ	መምህራን፤
አርአየ	አርአየ /አስመረመረ/
ንድቀ	ምሥጢር
ሕንጻሁ	አሰካኩ፤ አተረጓጉሙ
አብዕልት	ሥላሴ
ለብሉ	ከብሩ
ጸምረ	ክብረ /የባሕርይ ክብር/
ተሰፊዎ	ተወኪሮ /ተቀብሎ፤/
ብሩረ	አእምሮ

ሐ. ሥርዓተ ምሳሌያዊ ሰዋስው

ምሳሌያዊ ሰዋስው	ሥርዓቱ /ዋያው/
ልሳነ ገለዝ መሠረተ	የያስተናድፍ ተሳቢ
ያስተናድፍ	ማሰሪያ አንቀጽ
ለነ	ያስተናድፍን የሚያጸና /ጽንዕ/ አቀባይ ደቂቅ አገባብ
በ	በማድረጊያ ንሑስ አንቀጽ ላይ የወደቀ ደቂቅ አገባብ
መጥኖ	በ የወደቀበት ማድረጊያ ንሑስ አንቀጽ /የበ ባለቤት/
ጠፈር	የመጥኖ ዘርፍ ሰዋስው
ጠፈረ	የመጥኖ ተሳቢ ሰዋስው
ኮሌጅ ሊቀ ጠቢባን	የያስተናድፍ አድራጊ ባለቤት
ጠቢባን	የሊቀ ዘርፍ ሰዋስው
ዘ	የኮሌጅ ሊቀ ጠቢባን ግልጽ ዘ ቅጽል
ይሜጥን	እንዳያስር ዘ ያስቀረው አንቀጽ
ምድረ	የይሜጥን ተሳቢ ሰዋስው
ወ	ያስተናድፍን የደገመ ንሑስ አገባብ
ለ	ምስጢር አቀባይ ደቂቅ አገባብ
ጠባብተ	ለ የወደቀባቸው /የለ ባለቤት/ ሰዋስው
ጽርዕ	የጠባብተ ዘርፍ ሰዋስው
እርአየ	በወ የተደገመ ማሠሪያ አንቀጽ /ዋዌ ማሰሪያ አንቀጽ/
ንድቀ፤ ምሥጢረ	የእርአየ ተሳቢ ሰዋስው
ሕንጻው	የንድቀ ዘርፍ ሰዋስው
እም	ገበን የሚያደምት ደቂቅ አገባብ
ገበ	ዘንድ ደቂቅ አገባብ
ሥላሴ አብዕልት	ገበ የወደቀባቸው /የገበ ባለቤቶች/ ሰዎች
እለ	የሥላሴ አብዕልት ግልጽ ዘ ቅጽል
ለብሱ	እንዳያስር እለ ያስቀረው አንቀጽ
እምረ	የለብሱ ተሳቢ ሰዋስው
ተሰፊዎ	ምክንያት አስረጅ ቦዝ አንቀጽ
አእምር ምሥጢረ	የተሰፊዎ ተሳቢ ሰዋስው

፩. ሥላሴ ቅኔ /ዘመምህር ደኄይስ ወርቁ/

ሀ. ንባብ ቅኔ	ነጠላ ትርጓሜ ቅኔ
ሞት ፍሬ ጸማነ	ዕፀ በለስ ያፈራችልን የድካማችን
ዘፈረየት ለነ ዕፀ በለስ	ፍሬ ሞት አጋግ በአፍ ቀምሶ
መሪር ውእቱ ወኢይትለመድ ለዘልፍ፤	እንደነገረን መራራ ነው።
አጋግ ከመ ነገረን ጥፂሞ በአፍ፤	ለዘወትርም አይለመድም።
ወርስተ ሥጋን ሞት ዘበሰሌዳ እብን ጽሑፍ፤	በድንጋይ ሰሌዳ የተጻፈው
ለመልአክ ባዕድ ኢየሐልፍ፤	የሥጋችን ርስት ሞት በሥጋ
አኮኑ ምስሌን ኢይሳተፍ፤	ዝምድና ግዝፍ ከኛ ጋር አንድ
በተዘምዶ ዘሥጋ ግዙፍ፤	አይሆንምና ለባዕድ መልአክ
	አይተላለፍም።

ማለቱን ያሳያል።

ለ. ኑባሬ ሰምና ወርቅ ምሳሌ

ሰም	ወርቅ
ፍሬ ጸማ	ሞት
ፈረየት ለነ	ሞትን በዕፀ በለስ /በዕፀ በለስ ሞትን/
መሪር ውእቱ	መሪር ውእቱ /ሕብር የተባበረ/ ነው
ኢይትለመድ	ኢይትለመድ /ሕብር የተባበረ/ ነው
ለዘልፍ	ለዘለዓለም
ጥፂሞ	መዊቶ /ሞቶ/
ርስተ ሥጋ	ሞት
ሰሌዳ	እብን /እብን ቃሌል፤ እብን ሩካም/
ባዕድ	መልአክ
ኢየሐልፍ	ኢይመውት /አይሞትም/
ኢይሳተፍ	ኢይገዝፍ /አይገዝፍም/
ተዘምዶ	ግዝፍ

ነው።

ምሳሌያዊ ሰዋሰው	ሥርዓቱ /ጥያው/
ፍሬ ሞት	የውእቱ ጳጳስ ባለቤት
ጸማኝ	የፍሬ ዘርፍ ሰዋሰው
ዘ	የፍሬ ሞት ግልጽ ዘ ቅጽል
ፈረዋት	እንዳያስር ዘ ያስቀረው አንቀጽ
ዕፀ በለስ	የፈረዋት ባልተቤት /ቅጽል የወደቀበት አንቀጽ ባለቤት
መሪር	የውእቱ ተሳቢ
ውእቱ	ነባር መሆን ማሰሪያ አንቀጽ
ወ	መሪር ውእቱን የደገመ ንኡስ አንቀጽ
ኢይተለመድ	በወ የተደገመ ማሰሪያ አንቀጽ
አጋግ	የማንጸሪያ አንቀጽ /የነገረነ/ ባለቤት
ከመ	በማንጸሪያ አንቀጽ ላይ የወደቀ ዓቢይ አገባብ
ነገረነ	እንዳያስር ከመ ያስቀረው አንቀጽ
ጥፂሞ	ምክንያት አስረጅ ቦዝ አንቀጽ
በ	በማድረጊያ ግብር ላይ የወደቀ ደቂቅ አገባብ
አፍ	በየወደቀበት /የባለቤት/ ተቀባይ ሰዋሰው
ወ	ምሥጢር ከፋይ ዋጭ ንኡስ አገባብ
ርስት ሞት	የኢያሐልፍ ባለቤት
ሥጋኝ	የርስት ዘርፍ
ዘ	የርስት ሞት ግልጽ ዘ ቅጽል
በ	በማድረጊያ ግብር የወደቀ ደቂቅ አገባብ
ሰሌዳ እብን	በ የወደቀበት /የበ ባለቤት/ ማድረጊያ ሰዋሰው
ጽሑፍ	ውእቱን መርምሮ እንዳያስር ዘ ያስቀረው ውስጠ ዘ አን.
ለ	ምስጢር አቀባይ ደቂቅ አገባብ
መልአክ ባዕድ	ለ የወደቀበት /የለ ባለቤት/ ተቀባይ ሰዋሰው
ኢየሐልፍ	በወ የተከፈለ ማሰሪያ አንቀጽ
አኮኑ	በምክንያት አስረጅ አንቀጽ ላይ የወደቀ አስረጅ ዓቢይ አገባብ
ምስሌን	አጫፋሪ /አጋሪ/ ደቂቅ አገባብ
ኢይሳተፍ	እንዳያስር አኮኑ ያስቀረው አንቀጽ
በ	በማድረጊያ አካላዊ ሰዋሰው ላይ የወደቀ ደቂቅ አገባብ
ተዘምዶ ግዘፍ	በ የወደቀበት /የበ ባለቤት/ ሁኔታ ማድረጊያ ሰዋሰው
ዘ	ተዘምዶና ሥጋ አያይዞ የሚያናብብ ዓቢይ አገባብ
ሥጋ	የተዘምዶ ዘርፍ

ይኸው ተራ /ግልጽ/ ምሳሌያዊ ሰዋሰው የብዙ ጥበብ ሰዋሰው መሠረት ነው። አያሌ መምህራን ቤተ ክርስቲያን ጥልቅና ረቂቅ ጥበብ ምሥጢራትን እያመሰጠሩ በሺህ የሚቁጠሩ የቅኔ /የፍልስፍና/ መንገዶችን የተለያየ ስያሜን በመሰየም በልዩ ልዩ ጥበብ ያዘጋጁዋቸው ከዚህ ግልጽና ቀላል ምሳሌያዊ ሰዋሰው በመነሣት ነው። ስለዚህ የረቀቀውን ጥበብ ቅኔ /የቅኔ ፍልስፍና/ የጠለቀውን ምሥጢረ መጻሕፍት ለመረዳት ይቻላል ዘንድ አስቀድሞ ይህን ግልጽ ምሳሌያዊ ሰዋሰው ተከታትሎ መማር፣ የሰምና የወርቅ ምሳሌውንና የሥርዓተ ሰዋሰውን /የሞያውን/ ትንታኔ መረዳት ይገባል። ሰው አንደበቱ የሚናገረውን ለመስማት፣ አእምሮው ሊያውቀው የሚገባውን ለይቶ ለማወቅ እጅግ ጠቃሚ መርሕ ነው።

፪.፪.፪ ሰም ለበስ ምሳሌያዊ ሰዋሰው

ሀ. ስያሜ ቃሉ

በሰም ንባብ ብቻ ተነብቦ በሰምና በወርቅ /በምሳሌና በቋሚ ሐሳብ/ አፈታት እየተፈታ የሚነገር ሰዋሰው ሰም ለበስ ምሳሌያዊ ሰዋሰው ይባላል። ምሳሌው የሆነ ሰምን የለበስ፣ ሰም በሚባል ምሳሌው የተሸፈነ ቋሚ ሐሳብ /ዋና ምሥጢር/ ያለው ሰዋሰው ማለት ነው።

ለ. ቅርጽ ሰም ለበስ ሰዋሰው

ሰም ለበስ ንባብ	ሰም ለበስ /ፈደላዊ/ ትርጓሜ	ምሥጢራዊ /የቋሚ ሐሳብ/ ትርጓሜ
ሐንጻት	አንጻች	ሀ. ፈጠረ ለ. ሠራ /መሠረተ/
ይስዕመኒ	ይስመኛል	ሀ. ይጠራኛል ለ. ያስተምረኛል ሐ. ሐጥትና ከርቤ ይጠጣልኛል
ይገዝምዎ	ይቂርጡታል	ነፍሱን ከሥጋው ይለዩዋታል
ያውሶይዎ	ያቃጥሉታል	በገሀነም ፍዳ ስቃይ ያጸኑበታል
ጥበብ	ጥበብ	እግዚአብሔር ወልድ
ቤተ	ቤትን	ሀ. ዓለምን ለ. ቤተ ክርስቲያንን
በስዕመተ አፋሁ	በአፋ አሳሳም	ሀ. በቃሉ አጠራር ለ. በቃሉ በወንጌል ሐ. በምክሩ፣ በፍቅሩ
ለኮሉ ዕዕ	እንጩትን ሁሉ	ሰውን ሁሉ

የመሰለ ሁሉ ነው።

ምሳሌ

፩. ቅስም /የተለቀመ/ ሰም ለበስ ሰዋሰው

ሰም ለበስ ንባብ ሰዋሰው		ትርጓሜ
ነጠላ /ፊደላዊ/ ትርጓሜ	ጥበብ ሐነጻት ቤተ ይስዕመኒ በስዕመተ አፋሁ ወለኩሉ ዕፀ ዘኢይፈሪ በሳዕሌየ ይገዝምዎ ወውስተ እሳት ይወድይዎ	ጥበብ ቤትን አነጻች /ሠራች/ በአፋ አሳሳም ይስመኛል በእኔ ላይ ፍሬን የማያፈራውን ዕንጨት ሁሉ ይቈርጡታል ወደ እሳትም ይጥሉታል
ምስጢ ራዊ ትርጓሜ	ጥበብ ሐነጻት ላቲ ቤተ ይስዕመኒ በስዕመተ አፋሁ ወለኩሉ ዕፀ ዘኢይፈሪ በሳዕሌየ ይገዝምዎ ወውስተ እሳት ይወድይዎ	ሀ. እግዚአብሔር ወልድ ዓለምን ፈጠረ ለቤተ ክርስቲያንን ሠራ፤ መሠረተ ሀ. በቃሉ አጠራር ይጠራኛል ለ. ቃሉ ወንጌልን ያስተምረኛል ሐ. ሐምትንና ክርቤን ይጠጣልኛል እኔን /በኔ/ የማያምነውን ሰው ሁሉ ነፍሱን ከሥጋው ይለዩዋታል፤ የገሃነም ፍጻሜ ሥቃይንም ያጸኑታል።

፪. ሥረ ወጥ ሰም ለበስ ሰዋሰው

ሀ. ሰም ለበስ ንባብ ሰዋሰው	ፊደላዊ /ነጠላ/ ትርጓሜ
አሐዱ ብእሲ ቦቱ በለስ ውስተ ዐጸደ ወይኑ እምርት ወሐረ ንቤሃ ይንሣእ ፍሬሃ ወኢረከበ	ላንድ ሰው በታወቀች የወይን ቦታው በለስ ነበረችው ፍሬዋን ሊያገኝ ወደሷ ሄደ ነገር ግን አላገኘም
ወሶበ ኢረከበ ይቤሎ ለዐቃቤ ወይን ናሁ ሣልሰየ ክረምት እንዘ እመጽእ እንሣእ ፍሬሃ ለዛቲ በለስ ወኢረከብኩ	ባያገኝባት የወይን ቦታ ጠባቂውን የዚያች በለስ ፍሬን አገኝ ዘንድ ስመጣ አሁን ሦስተኛዬ ጊዜ ነው፤ አላገኘሁባትም።
ግዝማ እንከሰ ከመኢታጽርዕ ምድረነ	ምድራችንን እንዳታቦዝንብን እንግዲህ ቁረጣት አለው።
ወአውሥአ ዐቃቤ ወይን ወይቤሎ ሕድጋ እግዚአ ሐረፈኒ እስከ እከሪ መሬተ ወእወዲ ወእክዑ ድኩዐ ታሕቴሃ	የወይን ጠባቂውም መልሶ በሥርዋ መሬት ቁፍሬ እስካስታቅፋት፤ ፍግ እስካፈሰባት ድረስ አቤቱ ለዘንድሮ ተዋት።
ወእመ አኮስ ንገዝማ ለእመ ሐዮነ	ያለዚያ ግን ከኖርን እንቁርጣታለን አለው።

ማለቱን ያሳያል።

ለ. የሰም ለበስ ሰዋስው ሰምና ወርቅ ምሳሌ አቀማመጥ

ሰም ለበስ ንባብ ሰዋስው	ምሥራዊ /የቋሚ ሐሳብ/ ትርጓሜ
አሐዱ ብእሲ	እግዚአብሔር
በለስ	ሀ. ቤተ እስራኤል ለ. መላ ምእመናን
ዐጸደ ወይን	ሀ. ኢየሩሳሌም ለ. ይህ ዓለም
ሐረ	ሀ. በመምህራኑ ብሉይ አድሮ መጣ ለ. ሰው ሆኖ መጣ
ፍሬ	ሀ. ሃይማኖት ለ. ምግባር ሃይማኖት
ዐቃቤ ወይን	ሀ. መልአክ ለ. ካህን፣ መምህር
ሣልስ ክረምት	ሀ. ▪ ዘመነ መሳፍንት ▪ ዘመነ ነገሥት ▪ ዘመነ ካህናት ለ. ጌታችን ወንጌልን ያስተማረበት ዘመን ሐ. ▪ ዘመነ ሕጻንነት ▪ ዘመነ ውርዝውና /ወጣትነት/ ▪ ዘመነ እርጅና /ሸምገልና/
ገዝማ እንክሰ	እንግዲህ አጥፋቸው
ከመ ኢታጽርዕ ምድረኝ	አብነት ሆነው ሌላውን እንዳይጎዱብን
ሕድጋ እግዚአ ሐሪፊኒ	አቤቱ ለዘንድሮ ይቅር በላቸው
እስከ እከሪ መሬት ወእወዲ ወእከው ድኩዐ ታሕቲሃ	ረድቶ ተራድቶ፣ መክሬ አስተምሬ ሃይማኖት እስካሰይዛቸው፣ ምግባር እስካሠራቸው ድረስ
ለእመቦ ከመትፈሪ ለዓም ዘይመጽእ	ምናልባት ለሚመጣው ዓመት ሃይማኖት ቢይዙ ምግባር ቢሠሩ
እመእኮሳ ንገዝማ	ያለዚያ ገን እናጠፋቸዋለን
ለእመሐዮኝ	

በማለት ምሳሌውንና አማካኝ /ቋሚ/ ሐሳቡን ያስረዳል።

ማጠቃለያ

የኒቆዲሞስ ዕለት በቀጨኔ ደብረ ሰላም መድኃኔዓለም ደብረ
የተቀኘው ተራ /ግልጽ/ ምሳሌና ስም ለበስ ምሳሌ
መወደስ ቅኔ

ሀ. ንባብ ቅኔ	ነጠላ ትርጓሜ
ንጉሠ ፍትሐ ርትዕ ወጽድቅ ወንጌለ አእምሮ፤ ዘበመንግሥቱ ይኳንን ዓለመ ደብረ ዘይት ወገለአድ። በወይን አስካል የሐጽብ አልባስ መንግሥቱ ዋሕድ፤	የደብረዘይትንና የገለአድን ዓለም በሥልጣኑ የሚገዛ የእውነትና የት ንነት ንጉሥ የእውቀት ወንጌል የአንድ መንግሥቱ ልብሶችን አስካል በሚባል የወይን ጠጅ ያጥባል።
እንዘ ጽሙአ ማይ ኒቆዲሞስ ይጸንሕ ትረፈጽዋው ቀዊሞ እምቦውድ፤ እስመነደ ልቡናሁ በሐፋረ አይሁድ ቅንአት እንዘ ምስለ አይሁድ ይትየሀድ፤	ውሃ የጠማው ኒቆዲሞስ ከአይሁድ ጋር ይሁዲ ሆኖ በአይሁድ ቃጠሎ ቅንአት ልቡናው ስለተቃጠለ ከአ ደባባይ ቆሞ የዕዋውን ትራፊ እየ ጠበቀ /አስካል በሚባል ወይን ጠጅ ያጥባል/
ለዓለም አመገብረሂ በትእዛዙ ገባኤ ዘመድ ወባዕድ፤ ያስተጋብእ እንተ አፍአ ወዘውስጥ ይሰድድ፤ ወአመ በመባሕት ይገብር እንተ ይፈቅድ፤ ትሑተ ያዐርግ ወልዑለ ያወርድ	የዘመድና የባዕድ ስብሰባን በትእዛዙ ባደረገ ጊዜም የውጪን ይሰበስባል የውስጡን ግን ያባርራል/ያስወጣል/ በስልጣኑም የሚወደውን ባደረገ ጊዜ ዝቅተኛውን ያሳርጋል /ከፍ ከፍ ያደርጋል/ ልዑሉን /ከፍ ከፍ ያለውን/ ግን ያወርዳል። /ዝቅ ያደርጋል/

ማለቱን ያሳያል።

ለ. የሰምና ወርቅ ምሳሌ አቀማመጥ

ሰም	ወርቅ
ንጉሥ	ወንጌለ አእምሮ
ርትዕ	ሀ. ሕገ አሪት ለ. ረድኤት
ጽድቅ	ሀ. ሐዲስ ኪዳን ለ. ልጅነት
መንግሥቱ	ሀ. ርትዕት ሃይማኖት ለ. ምግባረ ጽድቅ
ይኳንን	ሀ. ይገዛል፣ ይፈርዳል ለ. ይገስጻል ያስተምራል
ዓለመ ደብረዘይት ወገለአደ	ሀ. ልቡና ሐዋርያትን ለ. ልቡና አሕዛብን
ወይነ	ደመ ወልደ እግዚአብሔር
አስካል	ወልደ እግዚአብሔር ኢየሱስ ክርስቶስ
የሐጽብ	ያነጻል
አልባስ	ምእመናን
ጽሙእ	የፈለገ፣ የወደደ
ማይ	ማየ ጥምቀት
ትራፊ	ሀብተ ልጅነት
ዕዋዑ	ልጅነት
ነደ	ቀና፣ ተመቀኘ
ሀፋሪ	ቅንሐት
ገብረ	ጠራ፣ ሰበሰበ፣ አስተማረ
ገባኤ	ትምህርት፣ ጥሪ
ዘመድ	ቤተ አይሁድ
ባዕድ	አሕዛብ
እንተ አፍኦ	ልብ አሕዛብ፣ ሕይወተ አሕዛብ
ያስተጋብእ	ሀ. በሃይማኖት፣ በልጅነት ያከብራል ለ. ወገኖቹን ያደርጋቸዋል፣ ያደርባቸዋል
ዘውስጥ	ልብ አይሁድ፣ ሕይወተ አይሁድ
ይሰደድ	ሀ. ከሃይማኖት፣ ከልጅነት ያስወጣቸዋል ለ. ይለያቸዋል
መባሕት	ፈቃድ ወልደ እግዚአብሔር
ይገባር	ሰው ይሆናል፣ ሥጋ ይለብሳል

የየሃዘ

አንተ ይፈቅድ	ሥጋዊ ወልደ እግዚአብሔር
ትሑት	ሀ. ትሑት ሥጋን ለ. ትሑት ልቡናን ሐ. የተዋረደ ሰውነትን
የዐርግ	ሀ. ሰማያዊ አምላክ ያደርጋል ለ. ወደሰማይ ያሳርጋል ሐ. በጥበብ ያራቅቃል መ. በሰማያዊ ክብር ያከብራል
ልዑል	ሀ. ልዑል /ሰማያዊ/ መለኮትን ለ. የታበየ ልቡናን /ሰውነትን/
የወርድ	ሀ. ከሰማይ ወደ ምድር ያወርዳል ለ. ትሑት ሥጋን ያዋሕዳል ሐ. በፍትሕ አምላካዊ ያዋርዳል

ሥርዓተ ምሳሌያዊ ቅኔ /የቅኔ ሞያ/

ሰዋስወ ቅኔ	ሥርዓቱ /ሞያ/
ንጉሥ ወንጌለ ለአእምሮ	የየሐጽብ አድራጊ ባለቤት
ፍትሐ	የንጉሥ ዘርፍ
ርትዕ ወጽድቅ	የፍትሕ ዘርፎች
አእምሮ	የወንጌል ዘርፍ
ዘ	የንጉሥ ወንጌለ አእምሮ ግልጽ ዘ ቅጽል
በ	በማድረጊያ ስም ላይ የወደቀ ደቂቅ አገባብ
መንግሥቱ	በ የወደቀበት /የበ ባለቤት/ ማድረጊያ ሰዋስው
ይኳንን	እንዳያስር ዘ ያስቀረው ዓቢይ አንቀጽ
ዓለመ	የይኳንን ተሳቢ
ደብረዘይት ወገለአድ	የዓለመ ዘርፎች
በ	በማድረጊያ ስም ላይ የወደቀ ደቂቁ አገባብ
ወይን	በ የወደቀበት /የበ ባለቤት/ ማድረጊያ ሰዋስው
እስካል	የወይን ዘርፍ ሰዋስው
የሐጽብ	ማሰሪያ ዓቢይ አንቀጽ
አልባሰ	የየሐጽብ ተሳቢዎች
መንግሥቱ	የአልባሰ ዘርፍ
ዋሕድ	የመንግሥቱ ውስጠ ዘ ቅጽል
እንዘ	በአንቀጽ የወደቀ ዓቢይ አገባብ
ጽሑፉ ኒቆዲሞስ	የይጽንሕ ባለቤት
ይጽንሕ	እንዳያስር እንዘያስቀረው ዓቢይ አንቀጽ
ትራፊ	የይጽንሕ ተሳቢ
ፅዋዕ	የትራፊ ዘርፍ

ቀዊም	የይጽንሕ ምክንያት ገላጭ ቦዝ አንቀጽ
እም	በማድረጊያ ስም ላይ የወደቀ ደቂቅ አገባብ
ዐውድ	እም የወደቀበት /የእም ባለቤት/ ማድረጊያ ስም
እስመ	በምክንያት አስረጅ አንቀጽ ላይ የወደቀ ዓቢይ አገባብ
ነደ	እንዳያስር እስመ ያስቀረው ዓቢይ አንቀጽ
ልቡናሁ	የነደ ባለቤት
በ	በማድረጊያ ስም ላይ የወደቀ ደቂቅ አገባብ
ሐሩር ቅንአት	በ የወደቀበት ማድረጊያ ስም
አይሁድ	የሐሩር ዘርፎች
እንዘ	በጊዜ ገላጭ አንቀጽ ላይ የወደቀ ዓቢይ አገባብ
ምስለ	በተጋሪ ስም ላይ የወደቀ አጋሪ ደቂቅ አገባብ
አይሁድ	ምስለ የወደቀባቸው /የምስለ ባለቤቶች/ ስሞች
ይትየሀድ	እንዳያስር እንዘ ወድቆ ያስቀረው ዓቢይ አንቀጽ
አመ	ጊዜ ገላጭ ዓቢይ አገባብ
ገብረ	እንዳያስር አመ ያስቀረው አንቀጽ
ሂ	ምስጢር /ሐሳብ/ ከፋይ ንኡስ አገባብ
በ	በማድረጊያ ስም ላይ የወደቀ ደቂቅ አገባብ
ትእዛዙ	በ የወደቀበት /የበ ባለቤት/ ሰዋሰው
ገባኢ	የገብረ ተሳቢ
ዘመድ ወባዕድ	የገባኢ ዘርፎች
ያስተጋብእ	በሂ የተከፈለ ማሰሪያ አንቀጽ
እንተ አፍእ	የያስተጋብእ ተሳቢ
ወ	ያስተጋብእን የሚያቃርን ንኡስ አገባብ
ዘውስጥ	የይሰድድ ተሳቢ
ይሰድድ	የያስተጋብእ ተቃራኒ ማሰሪያ አንቀጽ
ወ	ምስጢር /ሐሳብ/ ከፋይ ዋዊ ንኡስ አገባብ
አመ	ጊዜ ገላጭ ዐቢይ አገባብ
በ	በማድረጊያ ስም ላይ የወደቀ ደቂቅ አገባብ
መባሕት	በ የወደቀበት /የበ ባለቤት/ ማድረጊያ ሰዋሰው
እንተ	የይገብር ተሳቢ
ይፈቅድ	እንዳያስር እንተ ያስቀረው አንቀጽ
ትሐተ	የያዐርግ ተሳቢ
ያዐርግ	በዋዊ /በወ/ የተከፈለ ማሰሪያ አንቀጽ
ወ	ያዐርግን የሚያቃርን ንኡስ አገባብ
ልዑል	የያዐርድ ተሳቢ
ያዐርድ	የያዐርግ ተቃራኒ ማሰሪያ አንቀጽ

ምልግድ

ከዚህ በላይ በተረዳኸው የምሳሌያዊ ሰዎች አፈታትና የወርቅ ትንታኔ መሠረት የሚከተሉትን የአበው ቅኔዎች በጠላ ትርጓሜ ተርጉሙ የሰምና የወርቅ ምሳሌያቸውን ትንትን።

፩. መወደስ ቅኔ /ዘመምህር ገብረ ጊዮርጊርስ/

- በተቅዋመ ብርሃን ብርሃን
እምከመ የሐቱ፤
ሊቀ ካህናት አሮን
ገፋዔ ገፋዔ ዮርማሮዴቅ፤
- እምነ መቅደስ አውጽኦ
ጸናጽለ ወርቅ ረቂቅ፤
- ከመይቁም መዝሙረ ምሳሌ ኢሳይያስ ሊቅ
- እስመ ይትራድእዎ ቀዊሞሙ
በቤተ ክብር ሳሙኤል፤
ወሙሴ በዐምደ ወርቅ፤

ለዓለም

- ማሐሌትሂ ተነብዮ
እምቅድመ ይሕልቅ፤
- ሕዝቅኤል መዘምር
የደ በምሥራቅ፤
- ብሂሎ ሚልክያስ
ይቀጽበኒ በጽድቅ፤
- አምጣነ ፈቀደ ልቡናሁ፤
በቤተ ልሔም ከመ ይርፍቅ።

፪. መወደስ ቅኔ /ዘመምህር ሂኖክ ተስፋ ኢየሱስ ዘአክሱም/

- ስደተ ቅብአ ላሕም ያዕቆብ
ምስለ አበዊን፤
መባልዕተ ሥጋ ዘዮናስ
መልአከ ኤርምን ተናብቦ፤
- እስከነ ንቤሃ ለግብፅ
ሀገረ ፈርዖን ተጥብቦ
- በከነአን ከርሠ ባሕታዊ እስመ እክል አልቦ
- ወሰገደ ቅድመገጽ፤
ለአማሌቅ ፈርዖን
ሐዋጼ ሞአብ ተአቅቦ
ለዓለም
- ጊዜ ጸምሂ ከርመፈጣሪ
ጠለ ኤርምን የብቦ፤
- ለገጸ ሰማይ ከርሠ ባሕታዊ
ደመና ሰማይ ይገለብቦ
- ወልደ አብሰ ትጉህ
አስተናጽህ ምኹራቦ፤
- ለነግደ መልከጼዴቅ ቀዳማዊ
ወንጌለ ጸጋ እስመ ተውህቦ፡፡

ለዚህ ደረጃ የተዘጋጀው ሰዋሰወ ግእዝ እዚህ ላይ
ያበቃል፡፡ ከዚህ በላይ ያለውን ጥልቅና ሰፊ የሰዋሰወ ግእዝ
መንገድ የዚህ መጽሐፍ ቀጣይ በሆነው ጽሑፊ አቀርባለሁ፡፡

ምስጋና

- አእኩቶ ወእሴብሐ ወአሌዕሎ፤
- ወእጼወኖ ዘልፈ ወእትዌከሎ፤
- ለንጉሠ ሰብሐት ወተሣህሎ፤
- እግዚአብሔር ዘይክል ኩሎ፤
ለዓለመዓለም አሜን

ዘርአዳዊት አድሐና

ምስጋና

- ፩ ድካሜን በማበረታታትና ይህ መጽሐፍ እንዲታተም ከፍተኛ ጥረት በማድረግ ለረዱኝ ለብፁዕ አቡነ ጢሞቴዎስ ሊቀ ጳጳስ የቅድስት ሥላሴ መንፈሳዊ ኮሌጅ የበላየ ሐላፊ ልባዊ ምስጋናዬን በትሕትና አቀርብላቸዋለሁ።
- ፪ በትምህርት ወልደው በእውቀት ላሳደጉኝ ዐይናማዎቼ መምህራኖቼ በሙሉ ከፍ ያለ ምስጋናዬን አቀርብላቸዋለሁ።
- ፫ በኮምፒውተር ጽሕፈትና በእርማት የተባበረኝ ወ/ሮ ሠናይት መልአኩን
- ፬ የሽፋኑና የውስጥ ስእሎችን / በመሳሉ የተባበረኝ ደቀመዝሙር ዲያቆን ዳንኤል ሰይፈ ሚካኤልን፤
- ፭ በፊደል እርማት የተባበሩኝን የቅድስት ሥላሴ መንፈሳዊ ኮሌጅ የቀንና የማታ መላው ደቀመዝሙርትን በእጅጉ አመሰግናቸዋለሁ።

መምህር ዘርአዳዊት አድሐና

መምህር ዘርአዳዊት አድሐና